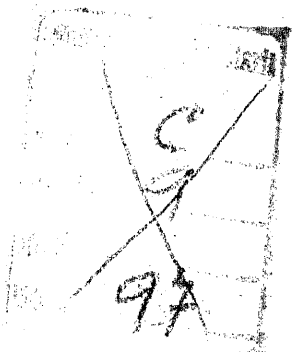

2 1885319
~~7. m. 4. 6.~~

U. N. 4. 6.

2. 22. 7266

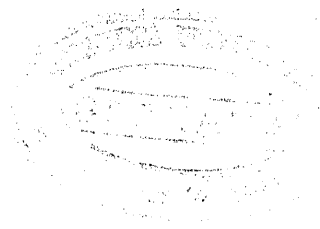
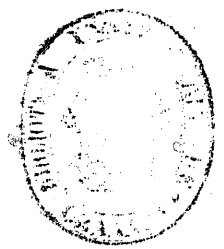

BIBLIOPOLY W. EL REAL	
Salto:	A
Letras:	31
Palabras:	433

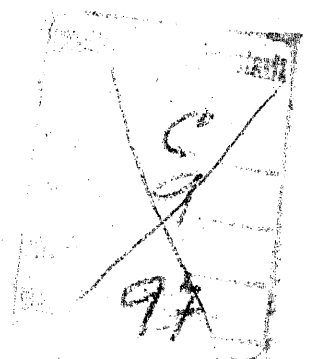
R. 24504
(1)

HISTORIÆ
ECCLESIASTICÆ
BREVIARIUM
A MUNDI REPARATIONE
USQUE AD ANNUM
MDCCLX.

1685309X
~~1. m 76~~

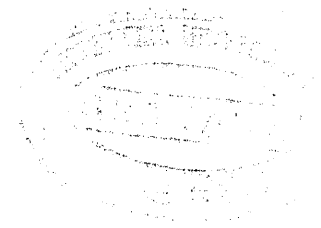
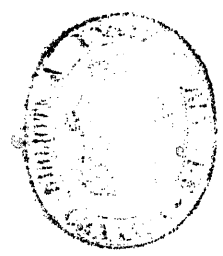
11 30 11 20
2-22-7266

UNIVERSITY OF CALIFORNIA	AL REAL
Class:	A
Section:	31
Number:	433

R. 24504
(1)

HISTORIÆ
ECCLESIASTICÆ
BREVIARIUM
A MUNDI REPARATIONE
USQUE AD ANNUM
MDCCLX.

UNIVERSIS
AUGUSTINIANÆ FAMILIÆ
PRÆSULIBUS
ALUMNISQUE
Studiorum curriculum peragentibus.

F. JOANNES-LAURENTIUS BERTI S. P.

HORTANTE, ac jubente, omnemque operam, & munificentiam præstante Vigilantissimo, Amantissimoque Familiæ nostræ Moderatore, & Supremo Antistite, FRANCISCO-XAVERIO VASQUEZ,
* 3

QUEZ, in lucem emittens hanc Historiæ Ecclesiasticæ Epitomen, aliquas arbitror proferendas esse rationes, ob quas eandem vobis, amplissimi PRÆSULES, atque optimæ spei ADOLESCENTES, neminem alteri præferens, sed omnium simul favorem captans & clientelam, inscribere, & nuncupare deliberavi. Principio cum prælaudatus Augustiniani Ordinis MAGISTER, & RECTOR præstantissimus æque, ac beneficentissimus, in me hominem Italum, humili natum loco, tressis minimique precii scriptorem plurima, eaque singularia, ac pene immortalia contulerit merita, non respiciens quæ litteris addidi ornamenta, vel decora, quippe probe sentio hæc nulla penitus esse, sed quam a pueritia ad senectam usque addiscendi, docendique nutritivi cupiditatem; necessum est, ut cunctis exhibeam aliquam grati animi mei significationem, atque manifesto monumento profitear me saltem gratias illas

age-

agere, quas referre non valeo, neque in me, quod jure meritoque redarguitur a Seneca, una cum ætate beneficiorum memoriam senescere. Neque Summi Viri benefacta, & virtutum ornamenta, ac specimina commemorabo, quoniam notissima sunt, neque alicujus indigent commendatione: innumera, neque oratione comprehendi possunt: splendidissima, neque obliniri debent laudationum fucis, verborumque pigmentis. Singularis humilitas illum ad Perpetui Præsidis fastigium evexit: probitatis exemplar supra Speculam collocavit: flagrantissima caritas omnibus reddidit acceptissimum. Quamobrem devincti & obsequentis filii, & clientuli erga Parentem optimum, erga Præsidium decusque meum, iis præsertim, qui eidem Instituto nomen dederunt, hoc reverentiæ & honoris perenne, atque immortale testimonium exhibeo, posterisque commendo, quasi suspenso omnium Gymnasiorum,

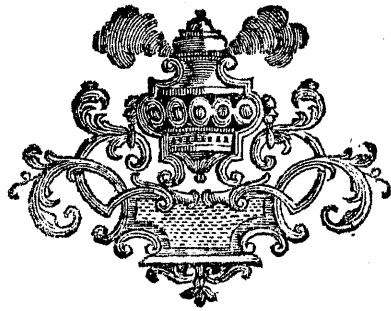
Cœnobiorumque absidibus, aris, museisque anathemate. Deinde vero, quod semper in votis habui, singulos mecum ejusdem Instituti, ejusdemque doctrinæ professione conjunctos, quasi manuum mearum dilatatione, ubique gentium constitutos alloquor, & complector; neque Italiæ duntaxat incolas, quibuscum aliquandiu versatus fui, verum etiam longinquos, & quavis locorum intercapedine diffitos, celebresque aut peracti gloria regiminis, aut commisso tradendarum disciplinarum munere, aut promovendi literarum incrementa sollicitudine, & cura, honoris causa, convenio, ratus ab honesto viro cum adstantes, tum absentes sodales pariter esse colendos. Cum autem nihil habeam, quod ex angusta Pifarum provincia ad Vos dono mittam; exiguum hoc, tenuissimumque munusculum gratanter, ac lubenter excipere ne dedignemini, præsertim dum a vobis nullam aliam, præter comitatem, atque hu-

ma-

manitatem vestram, expostulat remunerationem: quamquam *communio*, & *beneficentiæ*, monente Apostolo, nefas est oblivisci, & indecorum est spernere Filii Sirach saluberrimum rectissimumque consilium, quod comprehenditur versu capitis quarti postremo. Præterea, si aliquam ex hoc Opusculo existimatis percipi posse utilitatem, illud perlegite; nam hæc fuit altera scribendi ratio, probis, studiosisque prodesse. Ceterum si rude, impolitum, prolixum, non elaboratum industria, non brevitate jucundum, non rerum gestarum enarratione perfectum, non denique historiarum copia, & delectu exornatum esse videatur; procul Opusculum ipsum abjicite. Et si enim unicuique a natura inditum est, ut partus ingenii sui, informes quoque & abortivos, haud mediocriter diligit; ego tamen nunquam quos edidi tanta profecutus sum dilectione, ut vellem alicui afferre incommodum, vel detrimen-

tum.

X
tum. Quare in hujus parvitate munu-
sculi attendite animi mei sinceritatem,
atque meæ erga vos benevolentiaë ma-
gnitudinem. Valet.

PRÆ-

XI

PRÆFATIO.

PAUCIS hujus Operis conscribendi con-
siliū, methodū, atque utilitatem ex-
ponam. Quum primum tradendæ Hi-
storiæ suscepti demandatam mihi provin-
ciam, animadverti pene innumeros esse
Scriptores, qui res a Majoribus gestas
litteris consignarunt: quorum si duntaxat nomina vel-
lem recensere, excederet istorum index hæc duo Bre-
viarii volumina. Illi quoque, qui ad unam tantum
Historia partem exornandam animum applicuerunt,
& librorum amplitudine, & rerum copia, & pro-
lixitate verborum, legendi, discendique cupidos pro-
fus exanimant. Nemo unus, quamvis Lynceis sit ocu-
lis, inscarnis, assiduus, & diurna, ac nocturna ma-
nu auctores verset, & pervolutet, universos unquam
perlegerit. Tyronibus itaque, præsertim Theologica
doctrina imbuendis, & ad sacras habendas conciones
formandis, multiplicia illa, & præggrandia volumi-
na inutiliter proponuntur. At, inquis, complura
sunt, eaque exquisitissima, Ecclesiasticæ Historiæ
Compendia, quæ, neglectis interim locupletioribus
Voluminibus, præsidio esse possunt adolescentibus. Id
quidem si inficias ibo, irvidebunt me singuli. Verum
hæc difficultatem non imminuunt, sed augent. Pe-
tent enim quodnam ex his Compendiis præferendum
existimemus, quid respondendum sit, omnino me
latet. Si Chronicorum laudavero libros, Tabulas-
que Chronologicas; nescio quid ex iis eruere pos-
sit discipulus, nisi forte rationem temporum, nu-
daque

daque sive *Cesarum*, sive *Pontificum*, sive celebratissimorum *Virorum* nomina, rerumque humanarum vicissitudines, aliaque id genus, quæ aut nescat, aut ignoret, parum sua interesse crediderim. In ipsa ulterius temporum supputatione Chronographi adeo discrepant, ut si unius sectemur calculos, alterius computo reprehendamus. Quamobrem lectione unius parum, aut nihil proficimus, collatione autem plurimorum confundimur. His autem neglectis, si forte avida celerique manu arripimus *Historiarum Synopses*, nescio quid harum adminiculo percepturi simus utilitatis. Etenim aliqua eo elucubrata sunt sine, ne memoria excidat quidquid vehementi & diuturno comparatum est studio. Iis itaque, qui *Historicos* nec a limine salutarunt, neque ab iis aliquas acceperunt servandas custodiendasque divitias, nullo erunt istiusmodi *Epitomes* adjumento. Quædam aliæ comprehendunt vel acutissimas animadversiones in præteritorum temporum monumenta, vel præceptiones, & consuetudines ad mores instituendos, regendamque rempublicam opportuna: sementis tamen ac messis, putationis & vindemiæ distinguenda sunt tempora; atque meliora seligere, aliena carpere, emendare anachronismos, exercitati viri opus est, subacti ingenii, improbiq; laboris. Permultæ denique auctores habent heterodoxos, qui nempe nituntur *Romanæ Ecclesiæ* deprimere dignitatem, *Majorum* evertere traditiones, & propagare nefaria dogmata; atque istorum scripta doctiores refellere naviterque oppugnare, adolescentes vitare sedulo debent, & procul abjicere. Subiit itaque animum meum cogitatio ejuscemodi *Epitomen* condere, in qua nec sola annorum series, nudaque virorum nomina occurrerent, neque legentibus necessaria foret prævia institutio, neque fastidium pareretur rerum multiplicitas & permixtio, neque assentatio improbos ignarosque palparet, neque de humano genere benemeritos calumnia pro-

scin-

scienderet, neque perniciose doctrinæ propinaretur venenum. Id vero utrum assecutus fuerim, compertum erit experimento.

Methodum talem tenendam esse putavi, in qua neque lucidus ordo dcesset, neque præteritorum temporum acta inquirentem defatigaret prolixitas, perturbaret varietas, inopia & jejunitas excruciet, styli obnubilaret opacitas, orationis ambitus circumageret. De *Romanis Pontificibus* initio disserere constitui, quoniam ob dignitatis fastigium, ob religionis principatum, ob fidei depositum, ob auctoritatem magisterii, sunt mortalibus omnibus præferendi. Quinam fuerint *Apostolicæ Sedis* invasores, & *Schismatum scissurarumque* architecti, suo loco adnotatur. Si legitimi *Petri* successores aliquid humani passi sunt, quemadmodum fateri necessum erat, ita id temperanter narravi, admonens nunquam illos fidei integritatem vitæ facinore violasse; quod veræ *Ecclesiæ* non labefactat, sed corroborat firmitudinem. Hinc enim comprobatur adversus eandem *Ecclesiam* nunquam *Portas inferi* prevalere, nunquam mergi, quamvis jactetur fluctibus, *Petri* naviculam. Pertractavi proximo loco de *Conciliis*, quibus explorata est *Apostolorum* traditio, confirmata fides, restituta disciplina, atque confixa hæreses, moresque reformati fuere. Tertio hæreticorum descripsi deliramenta, propterea quod frustra sacrorum *Antistitum* veneratur confessus, quisquis non execratur *Satanæ Synagogas*. Quarto autem sermone instituo de *Scriptoribus Ecclesiasticis*; quorum, cum singulos recensere longe excederet *Breviarii* fines, illustrioribus laudatis, reliquos promiscue & coarctatim commemoro. Quoniam vero duo sunt, quibus mundus principaliter regitur, nimirum, auctoritas sacra *Pontificum*, & *Regalis* potestas; *Cesarum* quinto in capite trado notitiam, cui addo plurimorum *Sanctorum* catalogum, tum quia eo loci de *Persecutionibus*, ac de

Marty-

Martyribus opportune differitur : tum etiam quia res gnantium in calis hereditas erit , ut propositam spem habemus , peregrinationis nostræ terminus , merces laborum , studiorum complementum , atque intellectus satietas . Ea , quæ sexto attinguntur capite , spectant ad Catholicæ Ecclesiæ dogmata , & disciplinam : dogmata vero ea sunt , quæ firmissima fide tenemus , accepimus perpetua traditione a Majoribus , & sacrarum Scripturarum oraculis , Apostolicæ Cathedræ definitionibus , Synadis Occumenicis , sanctorumque Patrum documentis credenda cunctis Christifidelibus proponuntur ; neque seculorum decursu , aut diversitate locorum , alicui , vel minimæ , obnoxia sunt mutationi . Disciplina autem vel ritus & ceremonias , vel rigidioris , seu benignioris consuetudinis leges perscribens , pro temporum , locorumque varietate mutatur ; & recte , atque inculpate se gerit , qui illius , in qua commemoratur , Ecclesiæ obtemperat institutionibus . Quibus addidimus Religiosas quoque Familias , harumque primordia , necnon quadam alia , quæ dici possunt prædictorum supplementum , & aliquod post collectionem segetis spicilegium . Atque hisce limitibus utraque Pars circumscribitur : nam quæ sequuntur in Appendice ex profanis historiis collecta , externa additamenta sunt , & mantisse . Hanc itaque servavi methodum , qua unius ab aliis seculis segregatur historia , & quæ spectant ad unam ejusdem historiæ partem , discernuntur a ceteris : In his vero dedi operam , ne veritatem infringere aut assentandi libidine , aut rursus odio & livore , vitans , ut in primo Annalium admonuit Tacitus , sædum crimen servitutis , quod inheret adulationi , & falsam speciem libertatis , uæ inest malignitati .

Utilitatem denique hujus Operis haud minimam futuram fore confido . Etenim eorum , quæ sunt dispersa , collectio , & eorum , quæ permista sunt ,

sunt , segregatio , magno tyronibus esse potest commodo , atque adjumento . Si ad studium Ecclesiasticæ Historiæ tantummodo exstimularet , & viam sterneret ; neque istud parvum mihi videretur emolumentum . De Historiæ laudibus dictum est alibi ; nec rursus in silvam ferenda sunt ligna . Sat erit pervulgatam Tullii descriptionem , & poeticum , notissimumque Historiæ præconium repetere . Cicero enim in dialogis de Oratore ad Quintum fratrem , Historia , inquit , testis temporum , lux veritatis , vita memoriæ , magistra vitæ , lux vetustatis . Præconium vero illud versibus hisce comprehenditur :

Illa ego , quæ gestis præsum custodia rebus ,
Digero quod caveas , quodque sequaris
iter .

Priscaque ne veteris vanescat gloria seclii ,
Vivida defensant quæ monumenta damus .

Et sua virtuti per me sunt præmia , rursum
Impia famosis defero facta notis .

Eloquor & summi quantum jactentur , & imi :
Eloquor & cæcæ falsæque nefasque
deæ .

Quod majus theatrum , circusque capacior ,
aut quæ

Doctior humanas scena referre vices ?

Me sine quis prudens ? Unde experientia major ?

Qui me adiit , tandem non mage doctus eat ?

Omnis enim nostro pendet prudentia sensu ,
Riteque nil , nostra qui caret arte ,
sapit .

Praefari non opus est plura ; siquidem , ut Lucianus agebat , Troamium Historicorum non quaerit benevolentiam , quam præcipue captat Orator .

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

A Vendo veduto per la Fede di Revisione , ed Approvazione del P. F. Gio. Paolo Zapparella Inquisitor Generale del Santo Ufficio di Venezia nel Libro intitolato *Ecclesiastica Historia Breviarium* &c. non v' esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica , e parimente per Attestato del Segretario Nostro , niente contro Principi , e buoni costumi concediamo Licenza a *Giambattista Remondini* Stampator di Venezia che possi essere stampato , osservando gli ordini in materia di Stampe , e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia , & di Padova .

Dar. li 23. Agosto 1760.

(*Angelo Contarini* Proc. Ref.(*Bernardo Nani* Ref.(*Francesco Morosini* 2. Cav. Proc. Ref.

Registrato in Libro a carte 63. al Num. 66.

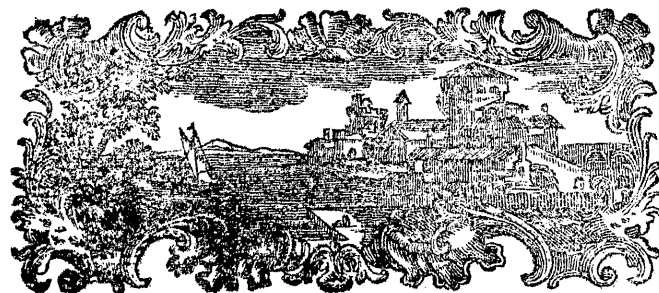
Giacomo Zuccato Segretario .

Adi 4. Settembre 1760.

Registrato nel Magistrato Eccellentissimo degli Esecutori contro la Bestemmia

Gio: Pietro Dolfin Segretario .

CHRO-

CHRONOLOGIÆ RUDIMENTA.

CAPUT I.

DE TEMPORE, HUIJUSQUE PARTIBUS.

UAM nos rationem temporum dicimus, appellant alii Græco vocabulo *Chronologiam*, a χρόνος, *tempus*, & λόγος, *ratio*. Hinc pariter nomen trahunt *Chronicon*, in quo series temporum adinventur digesta, & *Chronologus*, aut *Chronographus*, Scriptor Annalium. Ethnici quoque Saturnum, quo nomine *tempus* colebant, Κρόνον dixere, atque ab ipso devorari liberos autumabant, quoniam omnia tempus absumit. Est itaque *Chronologia*, aut *Chrônographia*, temporum ratio, vel descriptio.

TEMPUS quidam a τῆμος, *tunc*, quidam a τέμνω, *seco*, quidam a tepor dictum volunt, quasi a veris temperie. Facilius autem est tempus mente percipere, quam describere verbis. Philosophi ajunt tempus esse mensuram motus, vel durationem rerum corporearum, nec sine principio, nec sine fine existentium. Iis enim, quæ divina sunt, non tempus competit, sed æternitas. Fortasse veteres Saturno Rheam, idest, terram dederunt uxorem.

Tom. I.

A

rem.

rem, quoniam temporalia quælibet e terra gignuntur.

EX PRIMO *Geneſeos* percipimus initio temporis, quando Deus condidit cælum, & terram, fuiſſe materiam quamdam formæ expertem, quam latinus interpres vocat *terram inanem*, & *vacuam*, & Codex Hebraicus *Tobu* & *Bobu*; tum producta luce, diem a nocte fuiſſe ſecretam. Hinc nati apud Eusebium in 1. de Præparatione Evangelica Phœnicum Dii *Thoth*, & *Bau*, & quod primum in Theogonia ſtatuit Heſiodus, *Chaos*, huiusque filii *Erebus* & *Nox*, a quibus procreati ſinguntur *Æther*, & *Dies*. Sunt itaque partes temporis præcipuæ tenebræ & lumen, nox & dies. Et nox quidem præceſſit diei; nam ut Apoſtolus ait 2. ad Corinth. 4. 6. *Deus a tenebris fecit lumen ſplendeſcere*. Hac de re Judæi a *vespera ad vesperam* juxta præſcripta legis agunt dies Feſtos. Eo proceſſit Gentilium inſania, ut has quoque temporis partes inter Numina referrent. Nocti vero maſtabant gallum, *Quod tepidum vigili provocet ore diem*, inquit in 1. Faſtorum Ovidius. Dies item ac æther lucidus eſt Jupiter ille *Dieſpiter*, & *Lucerius*, de quo Agellius lib. 4. Noct. Attic. cap. 12. Orti illinc *Lucifer*, & *Hesperus*, quibus equos deſultorios conſecrabant.

SEQUITUR pars minor diei *Hora*, ab *Hor*, *lux*, appellata, unde Sol etiam, & Apollo *Horos* vocatur; ſive ab *ὁρίζω*, id eſt, *terminare*, ac deſignare, quod horæ partes dierum finiant, ac dividant. Fuerunt olim horæ idem, ac quatuor anni partes, ver, æſtas, autumnus, & hiems. Huius partitionis cauſa dicuntur horæ apud Naſonem citato lib. 1. Faſtorum, una cum Jano, id eſt, Sole ſervare, & cuſtodire cardines cæli, atque apud Horatium lib. 1. Ode 12. mundum temperare. Propter quatuor illas horas, vel anni tempora Gentes conſecraſſe Soli quadrigas, ſcribit Iſidorus lib. 18. Originum cap. 36. Horas deinde Ægyptii in duodecim diei partes diſſecuerant, eo quod animal Serapi dicatum duodecies in die mingeret æqualibus intervallis. Duplicatus tandem eſt numerus, & ex duodenis horæ factæ vigintiquatuor. Videſis lib. 1. Saturnalium cap. 21. Macrobius.

DUODECIM horas diei, ac totidem noctis numerabant tempore adventus Dominici Romani pariter, & Judæi. Idcirco Dominus univerſas diei partes ſignificans in-

inquit Joannis 11. 9. *Nonne duodecim ſunt horæ diei?* In quatuor enim quadrantes diem partiebantur, quorum habebat quilibet horas ternas: ac prima incipiebat cum ortu Solis, ſexta in meridie, duodecima vero abſolvebatur cum Sol occideret. Præcipue tamen cujuſlibet quadrantis priorem horam, primam nempe, tertiam, ſextam, & nonam Judæi orationis cauſa obſervabant. Tertia enim, ſexta, & nona, ſacrificia preceſque fieri ſolebant, quod præter Hebræos docent nos Cyprianus de Oratione Dominica, & Hieronymus ad caput 7. Danielis, & in epistoſis ad Lætam, & ad Demetriadem. In cap. 10. Numerorum præcipitur, ut feſtis diebus horæ ipſæ tubarum ſonitu ſignificentur. Eapropter illas vocat Tertulianus in libro de Jejuniiſ *inſigniores in rebus humanis, quæ diem diſtribuunt, quæ negotia diſtinguunt, quæ publice reſonant*.

CUM tres illæ horæ eſſent ceteris notiores, illarum designatione indicabatur medium illud tempus, quod inter unam, & alteram orationis horam intercedebat. Ita hora tertia uſque ad meridiem, nona uſque ad Solis occaſum computabatur. Ex his colligimus horam *Sextam*, qua crucifixus eſt Dominus, fuiſſe meridiem, impletumque vaticinium Amos 8. 9. *Et erit in die illa, dicit Dominus Deus: Occidat Sol in meridie, & tenebreſcere faciam terram in die luminis*. Apparet etiam nullam eſſe antilogiam inter Marcum Evangeliſtam aſſerentem cap. 15. 25. Chriſtum affixum Crucii *hora tertia*, & Joannem ſcribentem cap. 19. 14. *patratum hoc ſcelus hora quaſi ſexta*. Etenim id contigit medio tempore inter tertiam, & ſextam horam non dum exacto. (1)

UT DIEM, ita noctem in quatuor partes primum Romani, deinde Judæi diviſerunt, quas appellarunt *Vigilias* a militum nocturnis excubiis. Quatuor illæ vigilie tribus horis ſingulæ conſtabant, ac erant tempore hiemali longiores, & breviores æſtivo. Eſſi autem

A 2

erant

(1) Utique nonnulli Patrum, inter quos S. P. Auguſtinus, tradunt Chriſtum Dominum *horæ tertia* crucifixum fuiſſe in Prætorio lingua Judæorum, & *hora ſexta* liſtorum manu; ſed hæc moralis explicatio literalem, quam hic innuimus, minime excludit.

4 CHRONOLOGIE

erant olim apud Hebræos tres vigiliæ, teste David Kimchi; a temporibus tamen Pompeji, qui Jerofolyam expugnavit anno P. Jul. 4651. ante Vulg. Æram 63. iidem Judæi cum Romanorum moribus congruentes, statuerunt quaternas. De priori Vigilia, seu Vigiliarum initio vide Hieremiam Thren. 2. 19. Secundam, ac tertiam commemorat Lucas 12. 38. quartam Matthæus 14. 25. & Marcus 6. 48.

QUARTA hæc vigilia Matutina appellatur Exodi 14. 24. & secundum gallicinium apud Synesium, & Aristophanem. Galkus enim in medinocitio, & sub adventum lucis edit cantum. In eadem vigilia conspici solem in vertice montis Cassii in Arabia Petræa scribit Plinius lib. 5. cap. 22. Non ergo differt ab hac vigilia Aurora, quam gentes *Matutam*, & *λευκοδέαν*, hoc est, Albam Deam nuncuparunt: de qua Strabo lib. 11. Geographiæ, Hyginus fabul. 2. & Cicero in 1. Tusculan. Ex his infertur, in aurora demersum Pharaonis exercitum, Petrum ejusque naviculam jactatam fluctibus evasisse naufragium, eundem Petrum tertio negasse Magistrum, & hunc opus redemptionis inchoasse, quemadmodum Pontifex Hebræorum sacerdotale munus auspicabatur. Nam hæc omnia in quarta vigilia, & in secundis galliciniis evenisse commonstrant loca paullo supra producta.

A VIGILIIS, quas memoravimus, nomen traxerunt nocturnæ preces, quibus veteres Christiani vacabant. De his plura in libello precum Marcellini & Faustini, in libro 3. Institutionum Cassiani, in libris pertractantibus de Ritibus Eccl. Isidori, Honorii, aliorumque, & in Cardinalis Bona Divina Psalmodia. Iis autem vigiliis abrogatis, exceptis quæ aguntur in Natali Dominico, Vigiliis consuevimus appellare dies profectos, & interdum officia, maxime Defunctorum, quæ nocturnis olim vigiliis persolvebantur.

RUDIMENTA.

CAPUT II.

DE ETYMOLOGIA, DISTINCTIONE, INITIO, ET VARIETATE DIERUM.

ARTICULIS temporis explanatis, agam de die, non quatenus significat lucem a tenebris segregatam, sed prout est spatium viginti quatuor horarum, & *vespere*, & *mane*, ut divinæ Scripturæ usar phrasi, componitur. Appellatur dies *ἀπὸ τῆς αἰῆς*, nempe a Jove, seu luce, nobiliori diæ parte; sive, ut Varro inquit, a Deo, qui lucis, & diæ est auctor, & rector. Græci *ἡμέραν* dicunt, quoniam dum lumen emicat, homines gratulantur; ideoque veteres scripserunt *ἡμέραν*, nempe *desiderabilem*. Integram proinde diem, quæ tenebras lucemque complectitur, vocant *νοχθημέρον*.

EX QUO autem *νοχθημέρον* sit noctis, lucisque complexio, sequitur optime diem appellari illam temporis partem, in qua vespera & mane, tenebræ & lux distinguuntur. Quare duæ noctes, & dies unus, cum parte lucis, seu diæ præcedentis, & insequentis, tres diæ dici possunt. Ita quod legitur Mat. 12. 40. Jonam fuisse in ventre ceti *τρεῖς ἡμέρας, καὶ τρεῖς νύκτας*, & Mat. 27. 63. ac Marci 8. 31. Christum a mortuis surrexisse *μετὰ τρεῖς ἡμέρας*, *post tres dies*, accipiendum est, ac si diceretur, *μετὰ τρία νοχθημέρα, post tria dienoctia*.

IN NATURALEM, & artificialem Astronomi diem distingunt: & dies naturalis est ille, quo sol ab ortu ad occasum procedens, ad idem, unde profectus erat, punctum revertitur; artificialis vero dies est, in quo sol supra Finiorem, vel Horizontem versatur, & cui ex adverso nox responderet. Nunc de die naturali agimus, quem tamen plerique cum artificiali confundunt, dum de naturali die locutum putant Basilium scribentem in Hexameron diem esse aerem, quem sol illuminat, & Aristotelem asserentem nihil aliud esse diem, quam solis excursum ab oriente in occasum. At missa illa Astronomorum partitione, diem nos alium civilem vocamus, legale alterum, tertium Ecclesiasticum. Ac primum dicimus illum, qui in consuetudine & usu receptus est modo, & incipit ab ortu solis: legale, qui protrahitur

a vespera ad vesperam : Ecclesiasticum , qui a media nocte ad mediam noctem producitur . Hoc enim postremo utimur in jejuniis , festisque servandis . Ea partitione liquet Joannem , qui cap. 13. 1. ait Dominum instituisse postremam cœnam *ante diem festum Pascha* , non discrepare a ceteris Evangelistis , qui ajunt Pascha a discipulis præparatum *primo die azymorum* . Ubi enim alii Evangelistæ commemorant diem legalem juxta mandatum Exodi 12. 6. Joannes *diem* communi , & usitata significatione usurpavit .

QUATUOR sunt cardines , a quibus dierum ducuntur initia . Ab oriente enim sole diem auspicabantur Babylonii ; a meridie veteres Umbri ; a solis occasu Athenienses , & Judæi , atque a medinoctio Romani . Id literis tradunt Plinius lib. 2. cap. 77. & Censorinus de die Natali . Vide & Legem Paulli , *More Romano* , ff. *de Feriis* . Non tamen perpetua fuit prædictarum Gentium consuetudo . Enimvero Judæi , posteaquam venerunt in ditionem Romanorum , retento in diebus festis vetusto more , in aliis victores imitari cœperunt ; atque ætate Anastasii Sinaitæ , qui floruit circa annum 560. Ægyptii ab initio noctis , & Athenienses ab ortu solis dies inchoabant . Quod Anastasius ipse testatur lib. 1. Anag. Contemplat. in Hexameron . Nec reprehendendus est Isidorus idem asserens in lib. de Mundo cap. 1. Morem itaque nostrum auspicandi diem ab oriente sole comprobant vetustior consuetudo , plurium consensus , necnon Ulpiani leges ff. *de usucap.*

DIERUM varia sunt apud profanæ , & apud sacræ Historiæ Scriptores , vocabula . Romanis ex Numæ instituto alii dies erant *Festi* , alii *Profesti* , alii *Intercisi* . *Festi* , dicebantur , qui dicati erant diis : *Profesti* , quibus publicæ , aut privatæ res administrabantur , hominesque procul erant a numinum religione : *Intercisi* autem illi , quibus fas erat nonnullis horis , & nonnullis aliis nefas erat jus dicere , quasi forent diis , hominibusque communes : Ac festi dies in sacrificia , epulas , ludos , feriasque dividebantur ; siquidem aut sacrificiorum oblatione , aut divinis epulis , aut ferias agendo sacra celebritas agebatur . *Profesti* quidam dicebantur *Fasti* , quibus prætori fari licebat , & ea verba proferre , *Do* , *Dico* , *Addico* : alii *Comitiales* , a comitio dicti , eo quod populus simul con-

veni-

veriret : *Comperendini* alii , quibus in perendinum , sive in diem alium differebantur judicia : *Stati* dies alii , qui cum peregrino judicii causa constituebantur , ac demum alii *Præliæres* , quibus fas erat res repetere , & hostes laessere . De his plura qui de Antiquitatibus Romanis pertractant .

SUNT & apud JCC. dierum nomina alia permulta . *Atri* enim dicuntur dies , quibus educere legiones , & acies cum hostibus committere religio non sinit . *Religiosi* , ac tyristi omine infames , & funesti , in quibus nec rem divinam facere , nec novi aliquid exordiri homines superstitiosi audebant . *Sigillarii* , in quibus deorum sigilla fictilia , & imagunculæ æmebantur a pueris , & pro munere invicem missitari solebant . *Diffisi* , qui , re in alteram diem rejecta , quasi diffindebantur . Complures demum alii , ut dies actionis , condicti , solutionis , cretionis , sessionum , de quibus Lexica Juridica , & quotquot differunt de significatione verborum .

INVENIES præterea apud sacrarum rerum Scriptores multa dierum nomina a præcedentibus diversa . Dies enim *Sancti* vocantur dies Quadragesimæ . Dies *Votorum* ii , quibus contrahuntur sponsalia , & fiunt nuptiæ . Dies *Magnus* , festum Dominicæ Resurrectionis . Dies *Consecrati* , solemnitas Dominicæ Nativitatis cum tribus diebus sequentibus . Dies *Ægyptii* , quos ut nocivos quidam non absque superstitione solent adnotare . Dies *Neophytorum* illi octo , quibus recens baptizati albis vestibus induuntur : dies *Censorius* , vel dies *Humanus* , in quo ante supremi Judicis tribunal adstabunt homines universi .

C A P U T III.

DE FERIS FESTISQUE DIEBUS .

FERIARUM nomine non semper idem significatur . Apud Latinos enim *feriæ* dicuntur dies , quibus a forensibus negociis , & ab operibus minime necessariis vacatur . In hac significatione feriæ vocantur tum publicæ celebritates , tum dies quibus Magistratus ob vacationem aliquam jus non dicunt , necnon nundinæ paganorum , idest , rusticorum gratia institutæ , & quotquot vacationes ab opere a prætoribus , vel sacrarum

antistite indicuntur. Adde *privatas ferias*, dies nempe, in quibus memoria agitur in peculiari urbe, aut familia vel expiationum, vel natalium, vel funerum. Atque hujusmodi dies *feriati* a feriendis victimis, live a *ferendis* epulis appellantur, nisi mavis cum Vossio feriarum nomen repetere a *Festis*, s. in r. commutato.

IN HAC significatione dies in Dei honorem, Sanctorumque cultum dicati vocantur *Feria*, ut constat ex cap. *Pronunciandum*, de Consecrat. dist. 3. ex Novella 54. Leonis, & ex Cod. lib. 3. tit. 12. Hinc *feriari* in Ecclesiasticis sanctionibus idem sonat ac festum colere, & *Feriales* commemorati in epistolis Chromatii, & Heliodori ad Hieronymum sunt libri, aut catalogi festa Martyrum describentes. Vocantur item *feria* septem dies qui præcedunt, & septem qui sequuntur festa Dominicæ Resurrectionis, atque Nativitatis, in quibus nemo in forum compelli poterat, non tantum canone 6. Concilii VII. Toletani, verum etiam Imperialibus Constitutionibus, ut liquet ex præcitato tit. 12. lege 2. 7. & ultima. Adde ex Ivone lib. 4. cap. 15. dies tres Rogationum. Memorant etiam leges, & Canones *Ferias Messivas*: ex lege quippe Ulpiani, *Ne quis Messium*, ff. de Feriis 1. messis, & vindemiæ temporibus adversarius non potest cogi ad iudicium. *Ferias* quoque *Jovis*, & *Mercurii*, quas interdum legimus interdictas Christianis, non aliud significare intelligimus, quam festa Paganicæ superstitionis.

HACTENUS explicavimus quid sit *feria*, in qua a negotiis, litibusque cessamus. Verum mos obtinuit, ut *feria* dicantur singuli dies hebdomadæ, die solis excepto. In Vitis Romanorum Pontificum asseritur id constitutum fuisse a Sylvestro, ut clerici scirent se, abjecta ceterarum rerum cura, uni Deo vacare oportere. Quidam censent, ex quo Constantinus Magnus sancivit, ut hebdomada Paschatis esset feriata, inde factum, ut ab ipsa hebdomada, quæ prima erat anni Ecclesiastici, dies etiam reliquarum hebdomadarum vocarentur *Feria*.

QUINAM sint dies *Festi*, constat ex dictis. A Græco *ἑστία* quod est, *festum diem agere*, reperunt cum Gerardo Joanne Vossio etymologiam hujus nominis *Festum* doctores Grammatici: *ἑστία* vero arcessunt Græci *ἑστία* *ἑστίας*, *foco*, seu *lare*: unde & *Vesta* ignis præses, virgi-

virginesque *Vestales*. Festa enim agentes, apud larem suum, idest, domi amicos convivio excipiunt. Communis est persuasio, Festum esse diem, in quo jurgia, & laboriosa opera cessant: quod testatur etiam Tibullus libro 2. Elegia 1. eo versu,

Luce sacra requiescat humus, requiescat arator, & novem sequentibus.

PLURA in *Festis* Gentiles peragebant, a quibus non abhorrent Christiani, eadem specialis venerationis cultusque ratione exercentes. Hæc recenset, notisque e Libanio Sophista, Plutarcho, Arnobio, Lipsio, aliisque folleter collectis explanat erudita dissertatione Jo. Fronto Parisiensis Academiæ Cancellarius. Hujusmodi sunt referre templa, & simulacra detegere: indicere in profectis quietem, & operum cessationem; summo mane ad solemnitatem accedere; cum servis, & captivis, puerisque in pædagogio mitius agere: decorare terram floribus, advenas rogare apud se convivari, aurum effundere in pauperes, splendidis incedere vestibus, hymnos post epulas decantare, cessare jurgia, & reconciliari civem civi, hospitem hospiti, mulierem mulieri.

EX GENTILIVM quoque moribus derivasse videtur, ut Christiani natales, & emortuales dies tanquam *Festis* haberent. Natalem quippe mundi celebrarunt *Ægyptii* XIII. Kal. Augusti; Romani Urbis suæ XI. Kal. *Majas*, quem diem a *Pale* pastorum, & pabulorum *Dea*, *Palilia* dixere. Adde *Natalia Deorum*, ut *Apollinis* die 7. Aprilis, *Mercurii* 17. Maji, & iis similia apud *Dempsterum* lib. IV. *Antiq. Roman.* Occurrunt ibidem, & *Regum*, & *Cæsarum* natalitiæ festivitates, *Romuli* die 20. Septembris, *Octaviani Augusti* die 23. ejusdem mensis, *Germanici* diei 31. *Sextilis*. Meminere istiusmodi *Festorum sacri* etiam libri, ut *Natalis Pharaonis* Gen. 40. 20. *Natalis Antiochi* 2. *Machab.* 6. 7. *Natalis Herodis Antipæ* Marc. 6. 21. Connumerabantur inter *Natalia* festa dedicationes templorum, inaugurationes regum, dieque, in quibus ab imminente periculo civitates & oppida evasissent. Præter natales dies, emortuales, & anniversarios recolabant, & mortuorum memoriam celebrabant funebribus orationibus recitatis olim a consanguineis, erectis cippis, ac statuis, inscriptisque monumentis, hymnis,

hymnis, & carminibus, atque depictis historiis, actisque in commentaria relatis.

ÆQUUM erat, ut sublatis erroribus, consimilia Festa institueret Ecclesia, ne videretur minoris æstimare virtutem quam Ethnici vitia. Quamobrem natalem diem eorum, quos noverat Sanctos materno ex utero prodiisse, ab Apostolicis Sæculis celebravit, videlicet, Reparatoris nostri, & Præcursoris Joannis, addiditque postea Nativitatem Beatæ Mariæ castissimæ ejusdem Reparatoris nostri Parentis. Acta quoque Martyrum a Notariis perquiri & litteris mandari curavit, templa arasque supra illorum exuvias extruxit, imagines ad vivendum exemplum atque præsidium exposuit, hymnos & psalmodiam instituit, & quoniam soluti e corpore rapiuntur in viam meliorem ac sempiternam, diem obitus consuevit appellare *Natalem*. Ad hæc diem, qua Apostolorum Princeps, cum Antiochiæ, tum Romæ sedere cœpit, ac diem pariter consecrationis Pontificis, vel Episcopi, potiori jure, quam inaugurationis Cæsarium, & Augustorum, coli annua celebritate mandavit. Templorum item dedicationis diem inter festa referre voluit, retento veteri Nomine Encæniorum, quod extat 1. Mach. 4. 59. & Joannis 10. 22. & significat *innovationem ἀπὸ ἐναντίου*, propterea quod Esdras mense Adar, Salomon mense Tisri, & Judas Machabeus mense Casleu, purgato, innovatoque templo Jerosolymitano, indixerant Encæniorum solemnia.

NEC studuit solummodo Ecclesia in hujusmodi Festis quidquid supersticiosum est abolere; sed ulterius ritus quosdam Gentilium, qui vix eradicari poterant, consimili, sed religiosa cæremonia correxit. Etenim in festo Purificationis Deiparæ, quod Festum Græci ὑπαπαντήν, idest, *occursum* appellant, quoniam tunc Simeon obviam Christo processit, instituta fuit a Gelasio, aut a Sergio R. P. benedictio Candelarum adversus lustrationes *amburbales*, quibus Ethnici accensis facibus ut justa persolverent diis Manibus urbem expiabant seu februabant; sive, ut aliis placet, ad eliminanda Lupercalia, quæ *februæ sacra* vocitabantur, & a quibus secundus mensis dicitur Februarius. Kalendis quoque Augusti, qua die consecrata fuit ædes Martis, & celebrabatur Claudii Imperatoris Nativitas, dedicatus est Titulus Æquicij, & S. Petri

Vin-

Vincula majori veneratione honorari cœperunt, ut in desuetudinem abirent memorata Claudii, & Martis Solemnia. Sunt denique multi, qui Natalem Domini alligatum putant VIII. Kal. Januarias, quoniam ipso die colebant Ethnici Solis natiuitatem; quibus tamen in aliam diem ortum Solis justitiæ, & Salvatoris mundi relegantibus, nequaquam possumus assentiri.

SINGULOS dies enumerare supervacaneum est; quisquis enim in Caledaria Romanæ Ecclesiæ conjiciat oculos, percipiet illorum numerum. In antiquioribus vero Caledariis desideratur festum Trinitatis, quarto-decimo sæculo institutum a Joanne XXII. Ideo namque præcedentibus sæculis non colebatur Ss. Trinitatis festivitas, quoniam repetito Trisagio, aliisque precibus quotidie eam adoramus. Afferendum est idem de festo Sacratissimi Corporis Christi, quod etsi diebus singulis immolamus, ejusque institutio recolitur feria V. Majoris hebdomadæ, solemniore tamen ritu celebratur ab universa Ecclesia ab anno 1264. ex Urbani IV. Constitutione. Inter B. M. V. festivitates recentiores sunt Præsentationis, quæ in Occidentali Ecclesia cœpit anno 1372. & Conceptionis, quam post Sixti IV. & Pii V. decreta, religiose ac solemniter celebrari mandavit anno 1708. Clemens XI. Incepit solemnitas omnium Sanctorum sedente Bonifacio IV. ad summum Pontificatum evecto an. 608. Is enim Pantheon, quod M. Agrippa in honorem omnium Deorum ædificaverat, consecravit in cultum B. Virginis, omniumque Martyrum. Festorum deinde numerum pietas fidelium, sacroramque Antiquitatis religio adeo multiplicavit, ut desit modo tempus singula recensendi.

INTER dies Festos quidam peculiari, nunc antiquato, vocabulo distinguuntur. Legimus enim alicubi *Festum Architriclini*, quo nomine appellabatur Dominica secunda post Epiphaniam: *Festum Stella*, sanctorumque luminum, videlicet ipsam Epiphaniæ celebritatem: *Festum epularum*, idest, Cathedræ S. Petri Antiochenæ, in qua Ethnici convivia agebant ad sepulcra parentum, *Festum divisionis Apostolorum*, die 15. Julii, quo fertur in diversas mundi provincias illos abiisse.

CAP.

CAPUT IV.

DE HEBDOMADA, SABBATO, ET
DIE DOMINICA.

HEBDOMADA ab ἑβδομα: *septimus*, est septem dierum spatium, unde & *septimana* appellatur non vulgari tantum consuetudine, sed etiam in Cod. Theodos. l. 5. de *spectac.* Hebræi item spatium illud dierum vocant *Sciabab* a radice *Sciabab*, *septem*. Hinc aliquando dies septimus hebdomada dicitur, ut in libris Josephi animadvertit illustris Voisius, & vicissim nomen *Sabbati*, quod significat diem septimam, interum usurpatur ad significandam hebdomadam. Ita Marci 16. 2. habetur sanctas mulieres ad Christi monumentum venisse *valde mane una sabbatorum*; & Phariseus Lucae 28. 12. *ajebat, Jejuno bis in Sabbato*: ac prima hebdomadae dies vocatur *prima Sabbati* Matthæi 28. 1. & Marci 16. 9. In quibus, aliisque locis certum est, nomen *Sabbati* pro tota septimana usurpari.

NON solum hebdomadas dierum, verum etiam hebdomadas annorum legimus in sacris Bibliis, & in Hebræorum Commentariis. *Numerabitis* (ita Levit. 15.) *quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem, que simul faciunt annos 49. sanctificabisque annum quinquagesimum*. Singularum autem harum hebdomadarum annus septimus est annus ille Sabbaticus, de quo lex Moysis eodem capite Levitici v. 4. *Septimo autem anno Sabbatum erit terra, requietionis domini, agrum non seres, & vineam non putabis*.

INTER hebdomadas annorum celeberrimæ sunt illæ septuaginta, quibus Daniel Prophetas ap. 9. 24. tempus futuræ redemptionis definierat. Quarum, sententiarum qui Dominum cruci suffixum arbitantur anno Vul. Aeræ 29. talis esse debet partitio, ut harum hebdomadarum initium statuatur in anno 457. ante Aeram Christianam; hebdomada septuagesima, quam Propheta dixit, decisam esse & abbreviatam, inchoata sit anno ejusdem Aeræ 26., & in dimidio hebdomadæ, scilicet post alios tres annos, Christus occisus fuerit, prædicto nimirum anno 29. Enimvero si annis 457. addamus annos 29. resultat sum-

summa annorum 486. atque annus quadringentesimus octuagesimus sextus est dimidium hebdomadis septuagesimæ. Nam septuaginta hebdomadæ annorum sunt anni 490.

AB ANNORUM hebdomada ad hebdomadam dierum revocemur oportet. Insignitur hæc enim in Epistolis Romanorum Pontificum, & in libris ritualibus, necnon apud Historicos, nominibus quibusdam peculiaribus. Atque hebdomada præcedens Dominicam Resurrectionis a Græcis Latinisque vocatur ἑβδομας μεγάλη, *hebdomada major*, ob maxima Ecclesiarum officia: *indulgentiæ* item ob poenitentium absolutionem. Vocatur quoque *hebdomada pœnalis & laboriosa* propter Domini passionem. Rursus *hebdomada authentica* in monumentis Ambrosianæ Basilicæ. Tertia post Pascha dicitur *hebdomada expectationis*, quod per id temporis Spiritus Sancti expectetur adventus. Quarta hebdomada Quadragesimæ, cujus Sabbato sacrae habentur ordinationes, in Gelasii primi, Innocentii III. aliorumque Pontificum litteris *Hebdomada Mediana* vocatur. Hebdomadæ autem reliquæ, ut *Faschalis*, in *Albis*, *Pentecostes*, pronuntiatio duntaxat nomine innotescunt.

NOMINA septem dierum, e quibus conflatur hebdomada, sunt cuique notissima. Eorundem nominum origo inde repetitur, quod singulis diei horis Ethnici præesse putaverint unum ex septem sideribus, quæ sunt Sol, Luna, Mars, Mercurius, Jovis, Venus, Saturnus; adeo, ut primæ horæ diei primi præsit Sol, secundæ Luna, tertiæ Mars, &c. primæ autem horæ secundi diei Luna, primæ horæ tertii diei Mars præsit, atque ita deinceps. Quare a planeta, aut sidere horæ primæ habet dies, ut appelletur dies Solis, dies Lunæ, dies Martis, &c. Legantur Dio lib. 37. & Philander lib. 9. Not. in Vitruvium. Verum, ut supra monuimus, Ecclesiastici ex decreto Sylvestri his nominibus, ortis vel ex Pythagoricis subtilitatibus, vel ex commentis Ægyptiorum, commune Feriarum nomen substituerunt, ita tamen, ut primam diem hebdomadæ appellent *Dominicam*, septimam *Sabbatum*.

SABBATI etymologiam deductam a *Sciabab*, *septem*, tradidimus supra: sed repetita a *Sciabat* significat *cessationem*,

nem, & requiem; atque hoc pacto non totam denotat hebdomadam, sed diem septimam, in qua Deus *requievit ab omni opere, quod patrauerat*. Gen. 2. 2. Hinc Judæi creationis memores sabbatum colebant juxta legis præceptum Exodi 20. 11. & Deut. 5. 14. Perſius Sat. 5. Judæos irridens horum feſta vocat *Sabbata recutita*, & Rutilius ad Numantianum lib. 1. inquit, *Septima quæque dies turpi damnata Veterno*: Ovidius pariter in libro 1. de Arte amandi, *Cultâ Palæſtino ſeptima Feſta viro*. Sabbatum anno Dominicæ Paſſionis incidens in hebdomadam azymorum dicitur *Magnus dies* Joan. 19. 31. non quod fuerit ipſa Paſchæ ſolemnitas, ſed quia populus cum victimis pacificis per totam azymorum hebdomadam templum adibat. Dies vero hoc præcedens Sabbatum vocatur *Paraſceve* Marci 15. 42. Eſt autem *παρασκευή* idem, ac *præparatio*; nam Judæi feria ſexta poſt meridiem parant cibaria, menſæque ſternunt pro die proximo. Hujus rei cauſa dies emortalis Chriſti dicitur in Evangelio *παρασκευή τῆς παſχα*. Commemoratur Lucæ 6. 1. Sabbatum *δευτερόπρωτον*, ſecundo-primum. Diſceptatur adhuc quodnam Sabbatum indiget Evangeliſta: ſed inter varias interpretationes illam exiſtimamus probabiliorẽ, quæ tradit Sabbatum *δευτερόπρωτον* fuiſſe quod immediate ſequèbatur ſecundum diem azymorum, quaſi diceretur, *ἀπὸ τῆς δευτέρας πρώτου, primum poſt diem ſecundam*.

SABBATI in diem Dominicum translata feſtività fuit abrogatio legis quantum ad determinationem diei, non quantum ad cultum divinitatis, divinorumque beneficiorum contemplationem. Cum enim dies Dominica fit illa, in qua Deus mundum condidit, in qua Chriſtus reſurrexit, & in qua Spiritus Sanctus deſcendit ſuper Apoſtolos; in cultu ejuſdem diei commemoratur beneficium creationis, cujuſ gratia obſervatio Sabbati primitus fuerat indicta, & memoria repetitur peracta redemptio, & ſanctificatio animarum, ita, ut in hujus Feſti obſervatione perficiatur, non defraudetur finis præcepti, *Memento, ut diem Sabbati ſanctifices*.

PRÆ ceteris Dominicis præcipuam venerationem expoſtulant Dominica Paſchatis, & Pentecoſtes. *Paſcha* ety-

etymologiam ſortitur a radice *Paſach*, *tranſvit*, non, ut quidam exiſtimarunt, a verbo Græco *πάσχω*, *patior*. Hebræi ſolemniffimam habere Paſchatis celebritatem exeunte luna 14. menſis Niſan, idelt, veſpera diei quartædecimæ, unde initium ſumebat dies XV. legalis, in cujuſ nocte angelus pertranſiens exterminavit primogenitos Ægyptiorum. A quo tranſitu prima dies azymorum Phaſe, vel Paſcha appellatur; legatur caput 12. Exodi. Qui in Paſchate celebrando eandem lunam 14. obſervabant, *Quartadecimani* dicti ſunt: eoſque traditione derivata ab Apoſtoliſ ſecundo Eccleſiæ ſeculo S. Victor I., & anno 325. Nicæna Synodus proſcripſit, lata lege, ne alio, quam Dominico die Paſcha ubique Gentium celebraretur; quod ſaluberrime inſtitutum eſt, ne Chriſtiani Judæis communicare viderentur, nec Agni typici, ſed Chriſti, qui Paſcha noſtrum immolatus eſt, myſteria ſacra recolerent.

EODEM plane modo *Pentecoſtem*, ſive diem quinquageſimum, quem colebant Judæi in memoriam legis datæ in Monte Sinai quinquageſimo die egreſſionis ex Ægypto, Chriſtiani colunt die quinquageſima poſt Dominicam reſurrectionis, ob divini Spiritus chariſmata Apoſtoliſ diſtributa. Eſt enim *πεντεκοστή* idem, ac *Quinquageſima*: ac recte hoc nomen ob dierum numerum quadrat in Pentecoſtem Chriſtianam, haud ſecus, ac *ἑορτὴ ἑβδομάδων*, *feſtum hebdomadarum*, & *ἡμέρα τῶν νέων*, *dies novorum*; quibus nominibus Exodi 34. 22. juxta verſionem LXX. inſignitur Pentecoſtes Judaica.

C A P U T V.

DE MENSIBUS VARIARUM GENTIUM, ET ROMANORUM PRÆSENTIM.

SEQUITUR, ut dicamus de Menſibus, quorum nomen venit a *metior*, ut docet Cicero lib. 2. de Nat. Deor. vel, ut Varroni, & Iſidoro placuit, a *μῆνη*, idelt, motus, & lunæ decurſus, vel etiam ab Hebræorum radice *Manah*, quod eſt *numerare*. Eſt itaque menſis ſpatium illud temporis, quo luna ſuum peragit curſum, ſive anni pars duodena.

HEBRÆORUM menses sunt, (1)

NISAN, olim Avib, ita appellatus ab *Aviv*, *Spica*, quoniam eo mense incipit fegetum spica virefcere.

Jar.

Sivam.

Tammus.

Ab.

(1) Annus Hebræorum Civilis incipit a septimo mense Ecclesiastico *Tisri*. In Hebræo Calendario hæc Festa recentur. *Nisan* die I. Jejunium ob mortem filiorum Aaron. X. alterum ob Mariæ obitum: & eligebatur eo die Agnus mañdus in Paschate. Celebrandum istud erat die 14. ad vesperam. XV. prima dies Azymorum. XVI. *Homer*, seu oblatio novi manipuli: hinc supputabatur dies Pentecostes. XXI. Ultima solemnitas Azymorum. XXVI. Jejunium ob mortem Josue.

Iiar die X. Jejunium ob captam Arcam. XIV. Pascha celebrandum ab iis, qui celebrare non potuerunt superiori mense. XXVII. Jejunium ob mortem Samuelis.

Sivam die VI. *Pentecoste*, seu Festum Hebdomadarum. XXIII. Jejunium ob defectionem decem Tribuum sub Jerooboamo. XXV. Jejunium aliud ob quorundam Rabbiorum cædem. XXVII. Tertium Jejunium ob combustum Haninam cum libro Legis.

Tammuz die XXVII. Jejunium ob fractas tabulas legis, aliaque posteriorum temporum infortunia.

Ab die I. Jejunium ob mortem Aaron. IX. Jejunium alterum ob incensum cum urbe Templum, primo a Chaldæis, secundo a Romanis.

Elul die XVII. Jejunium ob mortem exploratorum terræ Chanaan. XXI. *Zmogopia*, nempe delatio lignorum ad Templum.

Tisri die III. Jejunium ob necem Godoliz & Judæorum in Mephaz. V. Jejunium ob mortem 20. Israelitarum, & Achiba filii Josaph. VII. Jejunium ob constatum vitulum, indictumque propterea gladium. X. Jejunium *Kippurim*, seu expiationis. XV. *Seanopegia* sive Festum Tabernaculorum. XXI. *o'ogopioia*, Festum Ramorum. XXIII. Legis & Mosis festiva memoria. Dedicatio item Templi Salomonis.

Marschevan die VI. Jejunium ob excæcatum Sedechiam, ejusque filios a Nabuchodonosor interfectos. XXVII. Jove, sive pluviz in autumno tempestivæ petitio.

Kisleu die VII. Jejunium ob combustum a rege Joachim volumine conscriptum a Baruch. XXV. *Encenia*, vel Dedicatio Templi, festumque Luminarium.

Thebet die VIII. Memoria Legis in Græcum sub Ptolomæo reque convertæ, cum jejunio IX. & X. dies afflictionis ob obsidionem eademque Jerusalem sub rege Babylonis.

Schebat die VIII. Mortis Justorum, qui extiterunt sub Josue lugubris cum jejunio recordatio. XXIII. Jejunium propter idolum Michæ, concubinam violatam in Gabaa, motusque Israelitarum contra tribum Benjamin.

Adar die VII. Mors Mosis atque jejunium. IX. Jejunium contentiones inter discipulos Sammai, & Schelam Hillel. XIII. Lætitia ob interfectum Nicanorem. XIV. & XV. Festa Sotium.

Ab.

Elul.

Tisri, dictus olim *Ethanim*.

Marschevan.

Kisleu.

Thebet.

Schebat.

Adar.

Veadar, sive *Adar* secundus.

Horum singuli a neomeniis inchoantur: & quoniam menses lunares sunt, ac breviores solaribus post tertium annum Judæi lanationem unam addunt, sive mensem decimum tertium, quem vocant *Adar* secundum.

NOMINA mensium apud Ægyptios sunt,

Thoth.

Paophi.

Athyr.

Chojac.

Tybi.

Mechir.

Phamenoth.

Pharmuthi.

Pachon.

Payni.

Epiphi.

Mesori.

Quorum mensis primus, idest, *Thoth* cum primum vagus, & mobilis foret, capta a Cæsare Augusto Alexandria anno V. C. 724. ante Æram Christianam 30. fixus est die 29. Augusti, ut colligitur ex Dione lib. 51. Rom. Hist.

ATTICORUM, sive Atheniensium mensium ista sunt nomina,

Hecatombæon.

Metagitnion.

Bædromion.

Memaesterion.

Pyanepsion.

Fosideon.

Gamelion.

Anthesterion.

Elaphebolion.

Tom. I.

B

Mu.

Munichion. (1)

Thargelion.

Scirrhophorion.

Primus mensis Atticus, videlicet, Hecatombæon initium ducebat à Neomenia proximior Solstitio æstatis paullo post Idus Junias, dum sol octavam partem Cancrî transmittens ad inferiores circulos incipit remeare.

APUD Macedones menses vocabantur,

Xanthicus.

Artemisius.

Dasius.

Panemus.

Lous.

Gorpius.

Hyperberetæus.

Dius.

Apellæus.

Audineus.

Peritius.

Dystrus.

Horum mensium primus *Xanthicus* concurrit cum Nisan Hebræorum, *Hyperberetæus* cum Tisri, & Adar cum *Dystro*, ut conitat ex Flavio Josepho lib. 2. Antiquit. cap. 6. & lib. 3. cap. 9. Ab *Hyperberetæo* annum auspiciantur Syro-Macedones, a *Dio* quidam alii inter Europæ fines.

PERSARUM menses sunt, qui sequuntur,

Pharavardin.

Adarpahschih.

Chardad.

Thirmeh.

Merdedmeh.

Schaharimeh.

Meharmeh.

Abenmeh.

Adarmeh.

Dimeh.

Benmeh.

Asphandar.

Hi omnes menses sunt dierum 30. postremo autem mensi addunt

(1) Scribendum *Munichion*, *Μουνιχίων*.

addunt quinque dierum epagomenas, sive appendices. Progreditur vero *Pharavardin* a neomenia mensis Ægyptii Chojac.

MENSES Armeniorum,

Sahami.

Tbert.

Cagutsch.

Arats.

Mahich.

Arich.

Ahili.

Mariri.

Marchats.

Harvvasis.

Narvvasari.

Huri.

NEOMENIA Sahami concurrit cum sexta die mensis Ægyptiorum Chojac.

HAGARENORUM, & Arabum isti sunt menses,

Muharam, seu *Moharram*.

Tzepharu, aut *Sasar*.

Rabiù Evel, sive *Rebiab primus*.

Rabiù Achir, vel *Rebiab secundus*.

Giumadù Evel, alias *Giumada*.

Giumadù Achir.

Rezeb, aut *Regiab*.

Sahabèn, aut *Schaban*.

Ramadhan.

Schovval, vel *Shaval*.

Dul, *Kaidathi*, *Silcadè*, aut *Doul*, *Kadah*.

Dulhaga, *Silchize*, aut *Doulbegiah*.

SUNT omnes lunares: (1) cumque nullos addant dies, t annos suos exæquent solaribus, variat apud Hagarenos initium anni, seu mensis *Muharam*; qui anno primo Hegiræ, Christi 622. incidit in diem 16. mensis Julii.

B 2

Ro-

(1) Primus scilicet *Muharam* dierum 30. secundus *Tzepharu* dierum 29. & sic deinceps. Addita hæc mensibus nomina sunt variæ tantummodo pronounciationis. Necessarium non duximus alia mensium nomina apud Veteres reperta transcribere. Ea accurate collegit in suis Institutionibus ad studium Antiquitatis Everardus Audrichius Scholasticum Piarum, omnium, ut puto, qui de hoc argumento scripsere, novissimus.

ROMANORUM menses, ut modo enumerantur, cuique sunt noti. Romulus tamen ex decem mensibus annum constituit dierum 304. Januario, & Februario seclusis. Hos duos menses Numa addidit, qui annum instituit dierum 354. Duodeno hoc numero usus est etiam Julius Cæsar, ad dies 365. annum protrahens. Qui ergo in anno Romuleo primus erat, Martius a Marte, quod is pater Romuli credebatur, nomen accepit. Januario autem Numma Pompilius affixit anni primordia deferens honorem Jano, quem agebant colendæ terræ, quam belli gerendi fuisse studiosiorem, & volens a re bellica ad agriculturam Romanos transferre. Februarium a Februo Deo Iustrationum denominari adnotavimus cap. 2. Aprilem quasi Aphrilem, ἀπὸ ἀφρός, spuma, ex qua nata Venus, cui mensis iste fuit sacer, vel potius quod annum aperiat, dictam volunt: Majum vel a majoribus, vel a Maja matre Mercurii; & Junium a junioribus, sive a Junone. Quintilis, Sextilis, alique a numeris fortiti sunt nomina; quamquam lege M. Antonii Quintilis appellatus sit Julius in honorem Julii Cæsaris nati eodem mense; & Sextilis dictus sit Augustus in honorem Augusti, qui Sextili mense iniit consulatum, tres egit triumphos, Ægyptum devicit, & civilibus bellis finem imposuit.

APUD Latinos mensium dies Kalendis, Nonis, & Idibus distinguuntur. Kalendæ a καλῶ dictæ sunt, quod olim ad primum lunæ aspectum sacrificio peracto Pontifex ad curiam Capitolii vocata plebe pronuntiabat quot numero dies usque ad Nonas superessent, aut quinquies, aut septies repetito verbo καλῶ, idest *voco*. Hinc prima dies, ex iis, quæ calarentur, Kalendæ, & Curia, ad quam plebs vocabatur, Curia Calabra fuit nuncupata. Nonæ vero a nova lunæ observatione, seu potius quod incidant in diem nonum ante Idus, auctore Varrone lib. 5. de L. L. appellatæ fuerunt. Idus denique etymon habet ἀπὸ τῆς εἰδῆς, quod eo die in anno Romuleo luna plenam speciem ostenderet, vel a verbo Thesorum *idurare*, idest dividere, quoniam idus mensem dividunt ac findunt, ut inquit Horatius libro 4. Ode 11. *Idus tibi sunt agenda, Qui dies mensem Veneris marina, Findit Aprilem.*

QUA ratione singuli cujusque mensis dies designantur, perspicue docent qui pertractant de Calendario; atque

ad

ad memoriâ juvandam tetrastichon quoddam conscribunt. Hujus tamen loco placet nobis versus apponere ex Eclogario Ausonii Burdigalensis:

At Nonas modo quarta aperit, modo sexta refert lux.

Sexta refert Maji, Octobris, Martisque recursu,

Et qui Solstitio sua tempora Julius infert.

Cetera pars Mensum quartis est prædita Nonis.

Omnes vero Idus octava luce recurringunt.

Post idus, quas quisque suas habet ordine mensis,

Diversa numero redeunt variante Kalenda.

CAPUT VI.

PERTRACTATUR DE ANNO, DE JUBILÆO,
ET DE SECUEO.

ANNUM dici, quasi majorem circum, sicut annulus minor circulus dicitur, Varro, Servius, alique tradiderunt. A Græcis tamen, qui annum ἐνιαυτὸν appellant, nomen hoc derivasse censet Festus Pompejus: nec desunt, qui illud arcessant ab *innovatione*, sive ἀπὸ τοῦ ἀνανεῖσθαι, uti observat laudatus Servius ad versum Virgilii Æn. 1. *Triginta magnosvolvendis mensibus orbes.* Est itaque annus tempus, quo sol Zodiacum percurrit, revolvitur, & cursum iterum innovat.

UNDE Veteres duxerint annorum initia, diximus cap. præcedenti. Sed animadvertendum est, Judæis duplicem esse annum, sacrum, qui incipit a Nisan, ut habetur Exodi 12. 2. *Mensis iste vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni:* & annum civilem, inchoandum a mense septimo, seu Tisri, quando cuncta exacto messis, & vindemiæ tempore, *conduntur*, ut constat ex eodem libro cap. 23. 16. & 24. 22. Græci item, præsertim post Christi adventum, nunc a verno tempore, nunc ab autumno initium anni auspicantur. Et quamvis Auctor Chronici Alexandrini anni primordia statuat in die 21. Martii, & Maximus Monachus in Aprili; communiter tamen annum Ecclesiasticum subducunt ab VIII. Calendarum Aprilium; unde & nos annos ab *Incarnatione* consuevimus numerare. Profecto reliqua annorum initia ex inferius tradenda Epocharum explanatione innotescant.

QUEMADMODUM varia sunt annorum principia, ita varia est longitudo, ac extensio. Discrimen inter annum Romuli, Numæ, & Julii Cæsaris assignatum est paullo supra. Illud vero, quod inter annum solarem, & lunarem intercedit, unicuique obvium est; siquidem lunarem annum constare diebus 354. & horis fere 9. solarem autem diebus 365. & fere 6. horis nemo prorsus ignorat. Tempus itaque in istiusmodi quilibet non est terendum.

NON contemnenda videtur quæstio, de annis Patriarcharum: nonnulli enim non percipientes quomodo vitam tam diuturnam egissent, opinati sunt annos illorum fuisse nostratibus breviores, adeo, ut decem eorumdem annorum unum duntaxat communem annum conficerent, & Noe V. G. qui Gen. 9. 29. vixisse dicitur annis non-gentis & quinquaginta, vixerit annis 95. Sed hæc opinio manifestæ falsitatis revincitur. Etenim Gen. 7. in anno sexcentesimo ipsius Noe distincte commemoratur mensis secundus, cujus die 17. cœpit diluvium; & proximo cap. 8. narratur arcam 27. die mensis septimi requievisse super montes Armeniæ, ac prima die mensis decimi apparuisse, aquis imminutis, cacumina montium: tum die numerantur usque ad initia anni vitæ sexcentesimo, primi, ut manifestum sit annos Noe duodecim mensibus constasse. Ad hæc cap. 5. ejusdem libri legimus Cainam genuisse Malaleel anno ætatis suæ 70. & Henoch Methusalam anno 65. si autem quilibet annus Patriarcharum annos decem communes comprehendisset, Cainam septennis, & Henoch in minori ætate liberos procreasset. *Quis autem, inquit Augustinus lib. 15. de C. D. c. 12. generat homo septennis?*

QUERITUR insuper, cujus durationis fuerint anni Ægyptiorum, quorum aliqui ab Ogride ad Alexandrum numerabant annos 10000. aliqui 23000. auctore lib. 1. Hist. Diodoro Siculo. At primo tamquam fabulosa, rejicienda est prodigiosa illa Ægyptiorum antiquitas. Deinde Plinio, Censorino, & præcitato Diodoro testibus, non fuit apud Ægyptios annorum forma, sed fuerunt anni unius duorum, vel trium tantummodo mensium. Præterea Augustinus lib. 12. præcitati Operis cap. 10. ait: *Phibentur Ægyptii quondam tam breves annos habuisse ut quaternis mensibus finirentur.* Dynastiæ demum Ægyptiorum, a Julio Africano, & ab Eusebio descriptæ

ex

ex quibus exurgit portentosa illa annorum multitudo, implicitas, non successivas esse demonstrat in libro 1. de Idololatria Gentium Gerardus Joannes Vossius.

DIXIMUS superiori cap. 4. Judæos colere annum Sabbaticum, illum nempe, qui cum sex annis præcedentibus constituebat hebdomadam unam annorum. Fuit quoque illis celeberrimus annus quinquagesimus recurrens post septem hebdomadas annorum, id est, post annos 49. Annus iste quinquagesimus vocatur annus *Jubilæi* Levit. 25. 11. nomine derivato a *Jubal*, *buccina*, sive a *Jabal*, adducere, quoniam clangore buccinæ annuntiabatur, & afferebat libertatem; atque eodem anno servi sui juris fiebant, & fundi redibant ad pristinos dominos. Bernardus Lamy, & alii, qui putant Jubilæum solitum annuntiari cornu arietis, ignorant arietum cornua, cum solida sint, non vacua, inflari non posse. Jubilæum Septuaginta dixerunt annum *remissionis*, τὸν ἀφερέων.

JUBILÆUM Romani etiam Pontifices instituerunt. Tribuunt quidam hanc institutionem Bonifacio VIII., qui indulgit, ut centesimo quoque anno venia peccatorum donarentur quicumque inviserent Romana templa. At constat ex Const. ipsius Bonifacii lib. 5. Extravagantium communium, cap. *Antiquorum*, hunc Pontificem Jubilæum non instituisse, sed confirmasse. Ex quo autem Romani Pontifices anno centesimo, & non quinquagesimo indixerint olim Jubilæum, non videntur animum intendisse ad Judæorum consuetudinem, sed potius abolere voluisse superstitionem antiquorum Romanorum, qui centesimo quoque anno ab Urbe Condita celebrabant Ludos Seculares. Clemens tamen VI. singulis annis quinquagesimis Jubilæum aligavit, Constit. *Unigenitus*, Extrav. Com. tit. de remis., & indulg. lata anno 1343. Sedentibus Urbano VI. Bonifacio IX. Martino V. & Nicolao V. Jubilæum post trigintatres annos repeti consuevit; ac demum Paulus II. & Sixtus IV. celebrandum esse mandarunt singulis annis 25. prout ab anno 1475. hætenus servatum est.

PRIOR itaque Jubilæorum institutio spectabat ad finem cujusque Seculi; & quodlibet Seculum comprehendit spatium annorum centum. Vel a *sequor*, quod ætate una abeunte sequatur altera, vel a *seco*, quod in minores partes spatium illud secetur, vel aliunde repetas Seculi etymo-

B 4

logiam.

logiam, parum refert. Quod nos dicimus *Seculum*, Græci appellant *γενεάν*, aut *αἰών*. At *γενεά* apud Plutarchum aliquando significat annum; Artemidorus autem *Seculo* tribuit annos septem, Heraclitus triginta, Verrius Flaccus centum & decem, Varro, & modo Scriptores omnes, annos centum. Nestor, cum vixerit annis 90., nimirum tribus *Seculis* juxta Heracliti numerationem, quasi vitam protraxisset ad tria secula, ut definita sunt a Varrone, aperto mendacio ab Ovidio 12. *Metamorph.* ita loquens inducitur, *Vixi annos bis centum, nunc tertia vivitur aetas*. Eodem errore labuntur, qui per Nestoreos annos designari arbitrantur insolitam, ac prodigiosam senectam.

GRÆCORUM *αἰών*, & Hebræorum *Holam* aliquando æternum, aliquando seculum, & aliquando diuturnum, & indefinitum tempus significant. Hac ambiguitate conantur Origenistæ eludere illa Sacrarum Scripturarum loca, quibus damnatorum supplicia sempiterna esse enuntiatur. Verum eam ambiguitatem non habet aut hebraica phrasus, *Min holambad Holam*, aut græca, *εἰς τὸν αἰῶνα τῶν αἰώνων*, scilicet, *in secula seculorum*, qua phrasī impiorum cruciatus perenniter duraturus exprimitur Apoc. 20. 10. quamquam ad Origenistas refellendos alia plura suppetant argumenta.

C A P U T VII.

QUIBUSDAM CYCLIS PRÆMISSIS, PERIODUS JULIANA EXPLANATUR.

EXACTIOR ceteris mensurâ annorum est Periodus Juliana, a Josepho Scaligero, Julii filio, seculo 16. ex variis compacta cyclis, & annis Julianis accommodata; unde ipsius Periodi Julianæ depromptum est nomen. Nequit idcirco hæc periodus plane dignosci, nisi cyclorum, ex quibus fabricata est, præmittatur notitia.

HORUM cyclorum prior est Indictio, quam Græci *ἐπιμυσίον* vocant, idest, largitionem; a pensatione enim tributorum, quorum canon annis singulis indicebatur, Indictionis nomen derivant quamplurimi. Ab apparitione Crucis facta Constantino an. 312. Indictionem, quasi *indicationem*,

tionem, dictam putat Panvinius: ab Actio autem promontorio, seu bello illic commisso, anno U. C. 723., ante Æram Christianam 31. etymologiam indictionis quidam Græculi nimium insulse deduxerunt, quasi Indictio vocanda foret *ἐνακτώδης*. Auctor Chronici Alexandrini statuit Indictionum initia in anno I. Monarchiæ Julii Cæsaris, ante Chr. 48. ac primo Æræ Antiochenæ. Hinc Scaliger etiam auspicatur Indictiones, quas appellat Cæsarianas. Quidam vero Indictiones numerant ab anno secundo Cæsaris Augusti, idest, ab anno ante Ch. 30., si computentur a pugna Actiaca. At consentiunt omnes, Indictionem Constantinianam ab anno V. Æ. 312. & a Kalendis Septembris esse inchoandam, adeo, ut annus proximus 313. Kal. Jan. signandus sit *Indictione I.*

DIXI Indictionem *Constantinianam*; nam sunt Indictionum diversa nomina, ac diversa principia. Constantiniana, ut nuper dixi, inchoatur a Kalendis Septembris; eamque rationem innuit S. Ambrosius in epistola ad Episcopos Æmiliæ: eamdem quoque tenent Epistolæ Gregorii Magni. At Indictio *Cæsariana*, cujus generis est *Valentiaca* l. 9. de indulgentiis debitorum in Cod. Theodos. progreditur ab VIII. Calendarum Octobris: atque hinc Indictiones supputat Ven. Beda de Rat. temp. cap. 46. Indictio demum Romana, nunc Pontificia, a Kalendis Januariis ducit exordium.

EST autem Indictionum *πεντεδωδετηρίς*, sive Cyclus annorum quindecim, quibus exactis reditur ad unitatem. Igitur cum annus 313. Kal. Januariis signandus fuerit *Indictione I.* congruit eadem nota anno 328. 343. 358. atque ita deinceps, adeo, ut annus 1582. Correctionis Gregorianæ notam habuerit Indictionis 10. & præsens annus 1760. Indictionis 8. Inveniendi autem numeri Indictionum in quolibet anno V. Æ. vulgarissimus cano comprehenditur sequenti disticho,

Si tribus adjunctis, Domini divideris annos

Ter tibi per quinos, indictio certa patebit.

DATO itaque anno Christi addantur 3. & summa dividatur per 15., ac numerus, qui neglecto quotiente residuus est, annum indicat indictionis; & si nihil sit reliqui, indictionis annus erit 15.

SEQUITUR Cyclus alter, idest Lunaris, annorum 19. quem græco vocabulo passim *ἐννεαδωδετηρίς* vocant. Idem cy-

cyclus Metonicus appellatur a Metone celebri Astrologo Atheniensi Pausanæ filio, qui illum edidit anno 4. Olympiadis 86, ante Aeram Christ. 431. (1) Dicitur quoque Aureus numerus, quoniam tanti eundem cyclum faciebat antiquitas, ut illum aureis pingere characteribus. Inchoavit Meton cyclum suum a solstitio æstivo, sive potius a Neomenia illi propinquiore, unde progredi annum Atticum prænotavimus cap. 6. Undeviginti illi anni, quibus lunæ astrorumque persequitur revolutio, Anus Metonus (forte Metonicus) vocatur a Diodoro Siculo lib. 3. de fabulosis antiquorum gettis. Invenitur annus Cycli lunaris, si dato anno Æ. V. addatur unitas, ac summa dividatur per 19. Ea enim partitione facta, numerus, qui secluso quotiente superest, indicat lunarem annum; & si nihil remaneat, erit annus Cycli lunaris 19. Juvandæ memoriæ causa traditur canon iste arithmeticus sequenti disticho,

Unum addes annis Domini, summamque novenis

Et denis tribuas, numerus tibi ut aureus adsit.

Hac regula adhibita constat aureum numerum hujus anni 1760. esse 13. Prætermitto periodum Calippi, qui anno 3. Olympiadis 112., idest, 330. ante Æ. Christ. animadvertens in anno octavo cycli V. Metonici variationem unius diei, instituit periodum ab ipso auctore *Calippicam* nuncupatam, tanquam subsidiariam Metonicæ, & constatam ex quatuor cyclis lunaris, nempe ex annis 76. hujus enim nullus nobis in hisce institutionibus futurus est usus.

TERTIUS est Cyclus solis complectens annos 28. Hujus auctor fuit Soligenes egregius Mathematicus, cuius præsertim opera anno Confusionis, ante Aeram Dionysianam 46, usus est in Calendarii reformatione Julius Cæsar. Appellatur autem *Cyclus solis* a prima hebdomadis die, quoniam exacto duntaxat spatio annorum 28. iisdem litteris (quas vocant Dominicis) dies hebdomadæ prænotantur. Harum vero litterarum iuxta Soligenis institutionem ille erat ordo, quem indicat versiculus,

Gau-

(1) Rabbi Hillel Cyclum alium 19. annorum ad Neomenias investigandas Judæis tradidisse fertur anno Christi 358. imperante Constantio. Idem Hillel primus constituit Epocam illam Judaicam, quæ a creatione mundi usque ad principium Æræ Christianæ comprehendit annos 3760.

Gaudet Francus Equo, Dorus Cane, Baltasar Agno.
Cum itaque primus annus Cycli sit Bissextilis, quemadmodum 5. 9. 13. 17. 21. & 25, præsignabatur olim prior ille annus litteris G. F. At post correctionem Gregorianam, quæ contigit anno 1582, litteræ illæ interdum e loco suo dimoventur, atque modo ita Cyclus solaris procedit, ut primo hujus cycli anno affixæ sint litteræ D. C, secundo B, tertio A, quarto G. quinto F. E.; atque ita deinceps, duplicatis litteris in quolibet anno bissextili, quoniam huic una additur dies mensi Februario, diesque Dominica de una in aliam feriam transcurrit, ut constat ex Calendario.

CANON investigandi annum hujus Cycli est hujusmodi. Dato anno Æræ Vulgaris adde 9. deinde summam divide per 28.; ac numerus, qui neglecto quotiente supererit, is cycli annum commonstrabit: ac si nihil superfit, annus cycli erit 28. Hæc regula comprehenditur sequenti disticho:

Junge annis Domini ter ternos, perque viginti

Octo seca summam; Cyclus solaris habetur.

Invenies hujus canonis ope annum 1760. esse 5. cycli solaris; cui respondent, cum bissextilis sit, litteræ Dominicæ F. E.

JAM VERO si cyclus solaris 28. multiplicetur per cyclum lunarem 19. resultat summa 532, quæ summa Periodus Victoriana, sive Dionysiana appellatur. Hanc enim periodum anno Christi 463. rogante Hilario Papa instituit Victorius Aquitanus, ut in celebrando Paschate cum Latinis Alexandrini in posterum convenirent, eandemque periodum recensuit & adhibuit anno 526. Dionysius Exiguus, ut ipsemet innuit in Epistola, quam laudat Beda de Rat. Temp. cap. 40. Est autem Victoriana periodi hæc proprietas, quod iidem Lunæ & Solis characteres non nisi transacto illo cyclo annorum 532. simul concurrent. V. G. annus 1. Æræ Ch. fuit cycli lunaris 2. & Solis 10. nec una simul redierunt similes cycli, nisi anno 533. ineunte; atque hoc anno 1760. est cycli Lunæ 13. & Solis 5, qui conjunctim redibunt anno 2584.

HUNC Cyclum Victorianum annorum 532. si multiplicemus per cyclum indictionum, consurget summa annorum 7980, quæ summa est Periodus illa Juliana,

cujus gratia præmissa fuit aliarum periodorum explanatio. (1)

CAPUT VIII.

DE UTILITATE, ET USU PRÆDICTÆ PERIODI, NECNON DE GRÆCO-ROMANA, ATQUE NORISIANA.

PERIODI Julianæ multiplex est utilitas; nam primum si annus quilibet ejusdem periodi dividatur per 15, juxta canonem supra præmissum, habetur annus Indictionis; si per 19., annus cycli lunaris; si per 28, annus solaris cycli. Deinde potest hæc periodus tam annis, qui Æram præcessere Christianam, tam iis, qui subsequuti sunt, immo ante mundum quoque confictis, ac perpetuo in posterum excogitatis aptari. Insuper hujus periodi ope deprehenduntur Chronicorum errores, & præcipui Historiæ cardines retinentur memoria. Sat est, si dicamus Cl. Petavium, qui Scaligerum ubique exagitavit, in Magno Opere de Doctr. Temp. lib. 7. cap. 8. hæc litteris consignasse: *Magnopere Chronologia tyronibus auctor sum, uti Julianam hæc periodum, ejusque tractationem, & usum sedulo condiscant, certoque sibi persuadeant, sine hoc præsidio difficilem, & erroribus obnoxiam temporum esse doctrinam; e contra vero tutissimam ac facillimam iniri viam, si quis eam sibi, quam dixi, Periodum præscribat.* Similia illustris Pagius dissert. prævia in Criticam Annalium Baronii.

UT EADEM utamur periodo in annis Æræ Christ., sciamus oportet, annum primum ejusdem Æræ esse P. Jul. 4714. quoniam anno Juliano 46, in quo communis Æræ statuuntur initia, fuit annus 4. Indictionis, 2. lunaris cycli, & 10. cycli solaris, qui tres characteres nunquam inveniuntur rursus conjuncti, nisi post exactam totam periodum annorum 7980, at simul convenerunt anno hu-

(1) *Sethicam* Periodum, seu *Canicularem*, traditam a Porphyrio, de qua Marshamus, & Stanlejus, complectentem annos 1460. ante Æram Nabonassar, ceterosque Cyclos, quorum nullus nobis erit usus, necessum non est declarare. Cyclus vero Lunisolaris annorum 1932. ab Augustino Aetino folleter deductus, utpote innixus suppurationi LXX. Interpr. nequit nobis in usu esse perpetuo.

hujus periodi 4714. Igitur cum annus P. J. 4714. sit primus Vulg. Æræ, dato quolibet anno Christi, adinventur cum quo anno P. Jul. concurrat, si addantur anni 4713, quibus P. Juliana antevertit Æræ Christianæ. Est itaque præsens annus 1760. P. J. 6473, quo diviso per 15. habetur indictio 8., diviso per 19. habetur annus cycli lunaris 13., & diviso per 28, habetur annus cycli solaris 5.

Ex QUO autem cum anno primo Æræ Vulgaris concurrat annus P. J. 4714, sequitur annum Mundi 4004. qui juxta recentiorum, & communiori usu receptam Chronologiam est itidem annus primus ejusdem Æræ, supputari ab anno P. Jul. 710, atque in hoc anno aspectabilis mundi consignandam esse productionem; siquidem ut anno 4714. respondeat annus 4004, necessum esse superaddere annos 710. Atque hæc de Periodo Juliana.

ADDAMUS nonnulla de Periodo Græco-Romana, quam exornavit, & ad Latinorum usum accommodavit Antonius Pagius. Juxta Æram Ecclesiasticam Antiochenam, & Constantinopolitanam (Æra enim civilis apud Græcos diversa est, ut dicam infra pertractans de Annis mundi) natus est Christus anno 5493, qui concurrat cum anno Juliano 45. Ut hac periodo utamur, 1. debemus annum inchoare more Latinorum a Kal. Januariis. 2. a cyclo lunæ, quem exhibet hæc periodus, unitatem detrachere. 3. addere quatuor unitates cyclo solis. 4. Indictionem, uti exhibetur, retinere nihil detrahendo, & nihil addendo. Enim vero si annum P. Græcorum 5493. divides per 15, erit Indictio 3. si divides per 19, erit cycli lunæ annus 2., si divides per 28, erit cycli solis annus 5. Indictione igitur retenta, & a cyclo lunæ ablata unitate, cyclo autem solis quatuor unitatibus adjectis, habetur Indictio 3, annus cycli lunaris 1, & annus cycli solaris 9. qui sunt characteres anni Juliani 45, Periodi Julianæ 4713. Hæc regula cuique anno Æræ Vulgaris aptari poterit, dummodo ei superaddatur prædicta illa summa annorum 5493, qui juxta Græcos præcedunt ipsius Æræ Vulgaris initia.

NONNULLI denique induxerunt Periodum annorum 1932, quam appellarunt Norisianam, quod constata sit ex 23. cyclis annorum 84, seu comprehendat 23. ogdoconta-

refferat eridas, cyclosque Paschales Latinorum, quos eruditissimis dissertationibus illustravit Cardinalis Norisius. Istius Periodi, quæ progreditur ab anno 1. Æræ Dionysianæ, sive ab anno Juliano 46, perutilis est usus ad inventiendum cyclum solare, novilunia, diemque Paschalem. Quæ enim competunt anno primo Æræ Christianæ, eadem, cyclo illo revoluto, convenient anno 1933; prout constat ex tabulis expansis in Calendario Romano F. Guillelmi Bonjour.

CAPUT IX.

DE EPOCHIS, ÆRISQUE PRÆCIPUIS, AC PRIMUM DE MUNDIALI.

HACTENUS de Periodis: nunc de Epochis notioribus pertractabimus, a mundana ducentes initium. Ἐποχὴ apud Philosophos idem est, ac quædam mentis remora, vel cohibitio assensionis, a verbo ἐπέχω, *contineo*, *cohibeo*: apud astronomos autem ἐποχὴ est status cæli, situs siderum, & gradus planetarum in Zodiaco; atque apud Chronologos illustre aliquod exordium futuri temporis, quod & Æra appellatur.

ÆRAM vero Isidorus dictam putat a priori censu, quo C. Augustus universum orbem descripsit, & omnis orbis profectus est *as reddere* eidem *Augusto*. Id contigit ex Lapide Ancyrano, & ex Dione libro 53. *Cos. Augusto VI. & Arippa*, id. anno V. C. 726. ante Æ. Chr. 28. Quidam Æræ nomen derivant ex quo Arabis irruentibus in Hispaniam cœperint anni Epochæ Hispanicæ, quæ figitur anno 38. ante Dionysianam, adnotari hisce litteris A. ER. A. *Annus erat Augusti*; vel potius ab eo tempore Hispani cœperint Romanis *Æræ* persolvere. Sunt denique nomen Æræ deducentes ab *Arab*, *supputare*. Frustra in origine nominum vestiganda immoræmur, posteaquam assecuti sumus eorum significationem.

PRINCEPS itaque Epocharum est Mundana, quæ scilicet a creatione mundi inchoatur. De hac pertractaturi supponimus mundum aliquando habuisse principium; neque id esse inanem persuasionem, fabulamque senilem, ut permulti effutiunt apud Gisbertum Voetium in

Opu-

Opusculo de Atheismo, & apud Mersemmium in Genesim. A qua opinione non abhorruisse Galilæum, & Thomam Hobbes censet Tribetchovius in dissertatione quam inscripsit, *Veritas creationis mundi*; quamquam mathematici plures non alia fortassis ratione tanquam athei audierint, nisi quod scripserint quæstionem de origine mundi non posse dirimi physicis argumentis.

ARBITRAMUR tamen nos humana quoque evinci ratione, mundum sempiternum non esse. Æternitas enim est Numinis attributum; & necessum est, ut quidquid est ex nihilo, aliquando non fuerit. Frustra etiam fingitur illa mundi longævitas, quam nullæ prædunt historiæ: quod pariter asserendum est de naufragiis & cataclysmis, quibus autumant periisse vetustissimarum rerum memoriam. Quis enim, si homines universi aut igne, aut aqua consumpti sunt, præteritorum vitam nuntiavit? Si vero a communi interitu servati sunt aliqui; cur ii, secus, ac fecit Noe a diluvio servatus, nil profus de majoribus suis tradiderunt? Demum; ut cætera mittam, artes, scientiæ, bella, & quidquid novi decursu temporis contigit, fictam mundi æternitatem evertunt. Non fugit hæc ratio ipsos contemptores divinitatis, & religionis; inter quos T. Lucretius lib. 5. de *Rer. nat.* ait:

Præterea si nulla fuit genitæ origo

Terrarum, & cæli, semperque æterna fuere,

Cur supra bellum Thebanum, & funera Trojæ

Non alias alii quoque res cecinere poete?

Quare etiam quædam nunc artes expoliuntur,

Nunc etiam auferuntur?

Tamen si autem hæc momenta nullum robur haberent; nihilominus ad asserendam mundi nativitatem & initium divinâ nos Scriptura compelleret.

VERUM quæstio agitur gravissima, num Hebraicorum num Græcorum Codicum sit præferenda Chronologia. Illi nos adherendum existimamus, quam exhibent Hebraica exemplaria. Principio nos movet, quod codicibus discrepantibus, confugiendum ad illos sit, qui primum editi fuerunt, & surior ex fonte, quam e rivulis aqua hauriatur. Deinde diversitatem numerorum, aliter se habentium in Codicibus Græcis, aliter in Hebraicis, tribuendam esse Scriptori, qui de Bibliotheca Ptolemæi

mæi Græca Biblia describenda primus accepit, monet l. 13. de C. Dei cap. 13. S. Augustinus. Præterea Hebraicam supputationem sequitur Latina Vulgata, quam Tridentina Synodus Canonicam definivit; etsi divinæ Scripturæ auctoritati sola numerorum varietas, vel similia Amanuensium errata parum officiant. Fieri ulterius non potuit, ut in codicibus tam multis, ac tam longe lateque dispersis Judæorum malitia annorum seriem perverteret; neque causa potest excogitari cur id attentarent, cum sua potius; quam Græcorum chronologia, ipsorum confutetur impietas. Ad hæc Hieronymus ad Chromatium scribens Versionem LXX. corruptam atque violatam esse testatur; & Justinus Martyr in Dialogo cum Tryphone, atque Origenes Homilia 12. in Jeremiam vocant Judæos Hellenistas Scripturarum falsarios. Si denique non malitia, sed imperitia adulterata est in sacris Bibliis series numerorum, facilius id evenire potuit in Græcis codicibus, quam in Hebraicis, cum isti annos designent integris dictionibus numeralibus, non elementorum apicibus, notisque arithmetiis. Vide quæ sequenti capite dicentur de Epochâ universalis diluvii.

RECEPTA itaque Hebræorum Chronologia, Epochâ mundi figenda est in anno P. Julianæ 710. ante Æram Christianam 4004. Etsi enim certo definiri nequeat quo anno mundi natus est Christus; tamen secundum illam supputationem a mundi exordio usque ad Nativitatem Domini fluxere, plus, minus, anni 4000., & ab ipsâ Nativitate usque ad Æram Vulg. anni 4: quæ est sententia recentiorum Chronologorum, æris paullo infra explicandis cohærens, & juvenatæ memoriæ aptior ceteris.

EPOCHÂ tamen Hebræis communior (nam variæ supputationes reperiuntur etiam apud Rabbinos) inchoatur ab anno 3761. ante Æram Christianam, a *Tisri* septimo mense enumerando.

INTER Græcos Antiocheni a mundi exordio usque ad Incarnationem Domini enumerant annos 5493. (1) Constantin.

(1) Etsi Moschovitæ Russique Græcorum Schismati hærentes ante Constantinopolitanam Æram uterentur, attamen sub Petro I. ac sub initia postremi hujus Seculi XVIII. adhibere cœperunt communem vulgaremque supputationem Epochæ Dionysianæ, juxta tamen consuetudinem Protestantium, qui Correctionem Kalendarii factam sedente Romano Pontifice Gregorio XIII. nondum receperunt.

stantinopolitani & Moschovitæ annos 5509. Alexandrini 5501.; sed hi biennio Natale Christi præmittunt: incarnatum enim, natumque ex Virgine Dei Verbum existimant anno 43. Juliano, C. Augusti 42. quum Antiocheni, & Constantinopolitani Incarnationem, & Nativitatem Domini consignent anno 45. Juliano, & C. Augusti 44. Itaque Antiochenorum Æra decennio discrepat ab Alexandrina, & hæc a Constantinopolitana annis 8. Juxta communiorum Græcorum Æram natus est Christus anno a creatione mundi 5493.

IGITUR si dato anno Æræ Vulgaris addantur anni 4004., erit annus mundi juxta nostram, & omnium fere recentiorum Chronologiam: si addantur anni 3761. erit annus mundi juxta vulgatum computum Hebræorum; & si addantur anni 5493. erit annus Mundi juxta Æram inter Græcos communiorum. Ab aliis autem recentioribus in hoc discrepamus, quod hi in autumno, & die 23. Octobris, nos verno tempore, ac die 21. Martii, quando Sol constituitur in 1. gradu Arietis, arbitramur Deum produxisse cælum, & terram. Opinioni autem nostræ alibi munimenta produximus.

C A P U T . X .

APPFERUNTUR EPOCHÆ SACRÆ, QUÆ ÆRAM
CHRISTIANAM PRÆCESSERUNT.

S EX SUNT illustriores Historiæ Sacræ Epochæ, unde a mundi creatione usque ad Christum rotidem distinguunt ætates. Ac prima est, quæ ab ipsâ mundi productione ducit initium, de qua pertractatum est nuper. Altera, quæ inchoatur ab universalis diluvio. Tertia progrediens a vocatione Abraham. Quarta, quam aspiciamus a Lege per Moysen lata. Quinta ducens initium ab ædificatione Templi. Sexta, quam a soluta per Cyrum captivitate exordimur.

EPOCHÂ diluvii figenda est in anno P. Jul. 2366. Mundi 1656. ante Æram Ch. 2348. Ex Chronologia enim Bibliorum Hebræorum, & Latinæ Vulgatæ Adam

genuit Seth anno ætatis suæ	130.
Seth Enos an.	105.
Enos Cainan an.	90.
Cainan Malaleel an.	70.
Malaleel Jared an.	65.
Jared Henoch an.	162.
Henoch Mathufalam an.	65.
Mathufala Lamech an.	187.
Lamech Noe an.	182.
Diluvium vero cœpit anno Noe	600.

Conficiunt hi anni summam 1656.

GRÆCI quidem ab Orbe Condito ad Diluvium usque numerant annos 2242., & Samaritani annos 1307. At supra ostendimus præferendam esse Chronologiam Hebraicam Textus, cui & Chaldæus, & Latinus consentiunt. Deinde Græci Codices inter se discrepant. Nam in Vulgatis editionibus LXX. habetur Adam genuisse filium Seth anno ætatis suæ 230. in Versione autem, qua usus est S. Joannes Chryostomus, & in ea, quam adhibuerant Flavius Josephus in Antiquitatibus Judaicis, & Theophilus Antiochenus lib. 3. ad Autolyicum, necnon in Bibliis Aldinis legitur ab Adamo genitum Sethum τριακοσὶ καὶ τριακοσίοσφι, *trigesimo ac trecentesimo*: quam lectionem probarunt quoque Suidas, & Joannes Antiochenus, annos ab origine mundi usque ad diluvium 2342. non vero 2242. enumerando. Immo S. Clemens Alexandrinus lib. 1. Strom. aliam sequutus supputationem ab Adamo ad Diluvium numerat annos 2148. Non possumus itaque calculos adeo discrepantes, neglectis Hebraicis, approbare.

IDEM est afferendum de computo Samaritanorum. Et enim S. Hieronymus libro Tradit. Hebraicæ testatur tam in Hebraicis, quam in Samaritanorum libris legi Mathufalam genuisse Lamech anno ætatis suæ 187., & nihilominus in autographo, ut fertur, Codice Samaritano, quem laudant Scaliger in notis Eusebianis, & Selectus Præfat. in Marmora Arundelliana, habetur Mathufalam genuisse Lamech anno 77. atque in Bibliis Samaritanis in lucem editis, necnon apud Vossium diff. 4. Chronologica, & apud Petavium lib. 9. de Doctrina Temp. cap. 7. anno 67. Aperte denique S. Epiphanius Her. 55. fate-

fatetur omnia Samaritanorum exemplaria in numeris discrepare. Atque hæc præstantiam Hebraicæ supputationis confirmant. Era itaque Diluvii rectè in anno Mundi 1656. constituitur: unde in Computo Judaico Hillel habetur, *Ab Adam ad Diluvium usque anni mille sexcenti quinquaginta sex.*

INCHOATUR tertia Mundi Æpocha ab Abrahami migratione, & exitu a Mesopotamia, sive a benedictione illa Gen. 12. 3. *In te benedicentur universa cognationes terræ*, atque a promissione fœderis Evangelici. Statuitur autem hæc Æpocha in anno P. Julianæ 2793. Mundi 2083. post diluvium 427. ante Æram Christ. 1921. Enimvero Æra Diluvii fixa est paulo supra in anno Mundi 1656.

Sem genuit Arphaxad anno ætatis suæ centesimo, & post diluvium	2.
Arphaxad Sale anno æt. suæ (1)	35.
Sale præcreavit Heber an.	30.
Heber Phaleg anno	34.
Phaleg Rehu an.	30.
Rehu Sarug anno	32.
Sarug Nachor an.	30.
Nachor Thare anno	29.
Thare Abraham an.	130.
Thare autem post annos 75. vita functo, dum ætatis suæ annum ageret 205. Deus iniit fœdus cum Abraham.	

CONFICIUNT prædicti anni summam annorum 2083. & seclusis annis 1656., qui fluxerunt ante diluvium, summam annorum 427.

GRÆCI tamen a Diluvii initio usque ad migrationem Abraham numerant annos 1311. & Samaritani annos 1077. ita. ut Codices Samaritani superent Hebræos annis 650. Græci Samaritanos annis 234., & Hebræos annis 884. At necessum non est repetere, cur Hebraicam supputationem computo Samaritarum Græcorumque præferamus.

C 2

SUNT

(1) Inter Arphaxad, & Salè, quidam ducti auctoritate LXX. Interpretum, & S. Lucæ Evangelistæ, locant Cainanum; plura autem de ea questione, An inferendus ille sit, an abradendus, diximus de Theol. discipl. libro XXVI. cap. 4.

SUNT nihilominus, qui nostræ adhærentes Chronologia a Diluvio ad migrationem Abrahamæ ex Haran urbe Mesopotamiæ, ubi Thare decessit, enumerant solummodo annos 367. Hi nimirum natum putant Abraham anno Thare 70. non 130. Fulcitur hæc sententia verbis Gen. 11. 26. *Vixit Thare septuaginta annis, & genuit Abraham*; pugnatque pro illa acerrime Petavius lib. 9. de Doctr. temp. cap. 18. Sequimur tamen nos Usserium, aliosque viros doctissimos, qui docent Abraham natum anno Thare 130. Ratio est, quoniam ex præcit. cap. 11. Gen. versu 32. Thare mortuus est in Haran anno vitæ suæ 205. Quando autem Abraham iubente Domino, & patre defuncto egressus est de Haran, *septuaginta quinque annorum erat*, ex cap. 12. Gen. vers. 4. Si modo annos istos 75. Abraham subtraxerimus ab illis annis 205. vitæ Thare 5. residui erunt anni 130. Hæc itaque ætate Thare genuit Abraham. Porro cap. 11. Gen. v. 26. non tantum Abraham commemoratur, sed etiam duo illius fratres. Legitur enim: *Vixitque Thare septuaginta annis, & genuit Abram, Nachor, & Aran*. Fieri non potuit, ut hi tres eodem anno 70. Thare nascerentur. Abraham itaque priori loco nominatus est, non quia πρωτότοκος, & natus major, sed promissionis, & dignitatis causa. Hinc Aran, qui ante Thare patrem suum mortuus est in Ur Chaldæorum, genuit filiam nomine Melcham, quæ nupsit Nachor patruo suo. Videtur itaque Aran senior duobus fratribus suis Nachor, & Abraham. Eadem ratione, non ætatis, sed dignitatis privilegio, inter filios Noe primo loco nominatur Sem, Gen. 5. 31. *Noe vero cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Japhet*; quamquam Japhet fuerit filiorum Noe primogenitus, ut probabilius existimant Rabbinorum doctissimi, R. Salomon, Aben-Ezrae, R. Levi Ben-Gerson, Moses Gerundenfis, necnon Procopius, Cajetanus, aliique apud Voffium diff. 5. Chronolog. cap. 5. Voffius idem, & Hugo Grotius in Genesim, atque Jacobus Usserius in Annalibus Vet. & Novi Testam. 1. & 2. æt. Mundi. His adstipulatur quod Gen. 9. 24. Cham dicitur filius Noe minor, & Japhet 10. 21. juxta Hebraicos Codices, de quorum tamen sensu contentiose differitur, *magnus*, aut *major*.

QUARTA Epochæ progreditur ab exitu filiorum Israel de Æ-

de Ægypto, & a lege data per Moysen. Egressi sunt autem Israelitæ de Ægypto anno P. Julianæ 3223. anno Mundi 2513. & anno ante Aram Christianam 1491. Enimvero quando Abraham egressus est de Haran agebat annum ætatis suæ 75. ut dictum est supra, ejusque anno centesimo natus est Isaac. Numerantur itaque ab exordio peregrinationis Abraham usque ad Isaac anni 25. Isaac nascuntur Jacob, & Esau an. 60. Jacob cum universa familia in Ægyptum descendit annos natus 130. Moritur ibidem post annos 17. Fluxerunt deinde usque ad Exodum 198.

Sunt anni 430.
Præcesserant vocationem Abrahamæ anni a creatione Mundi 2083. Adde nunc annos 430. conficitur Epochæ Mundialis summa annorum 2513.

HABETUR de annis illis 430. peregrinationis, ac servitutis, illustre testimonium Exodi 12. 40. *Habitatio autem filiorum Israel in Ægypto fuit quadringentorum triginta annorum*. Enimvero annos istos 430. a peregrinatione Abraham supputandos esse, aperte docet Apostolus ad Galatas 3. 17. Consentiunt Patres: inter quos S. Hieronymus in hunc locum inquit: *Computandi isti anni 430. ab eo tempore, quo Deus ad Abraham locutus est dicens: In semine tuo benedicentur omnes gentes*. Idem tradit Josephus lib. 2. Antiq. cap. 5. Κατέλιπον δὲ τὴν Αἴγυπτον, μὲν Ἐνδίκω πεντή καὶ δεκάτῃ κατὰ σελήνων, μετὰ ἐπὶ τριάκοντα καὶ τετρακόσια ἢ τὸν πρόγονον ἡμῶν Ἀβραάμιν εἰς τὴν Χαναανίαν ἐλθεῖν. Reliquerunt autem Ægyptum mense Xanthico, luna 14. anno quadringentesimo vigesimo, postquam pater noster Abraham in Chananeam venit. Abierunt in eandem sententiam Rabbinorum doctissimi, necnon Severus Sulpitius, Beda, Rupertus, Tostatus, ut sexcentos alios omittam. Suffragatur quoque Versio LXX. quæ citato cap. 12. Exodi habet, ἐν γῆ Αἴγυπτου, καὶ ἐν γῆ Χαναάν. Haud secus legitur in Codice Samaritano.

PROFECTI sunt Israelitæ Ramesse inferioris Ægypti urbe, quam putant aliqui eandem esse cum Arsenoite (1)

C 3 die

(1) Vide Tabulas Geographicas Aug. Lubin. In Lexico Baudrant, Ramesse dicitur Iskaal Lein Alschemes, aliis Busiris memorata a Plinio, Strabone, &c.

die. 15. mensis Abib, seu Nisan, Exodi. 12. 37. Tertio autem post exitum mense Moses in monte Sinai, cunctis ab accessu prohibitis. præter Aaron, sed majestatis fulgorem cernentibus ac trepidantibus, a Domino legem accepit Exodi 19. 20. Quare Epochæ Exodi, & Legis, latæ eodem anno Mundi, 2513. statuitur.

SUBDUCITUR Epochæ quinta a jactis a Salomone fundamentis templi, idest, exactis ab exitu filiorum Israel de Aegypto annis 479. & anno 480. inchoato, nimirum anno P. Jul. 3702. Mundi 2992. Antè Æram Chr. 1012. Fulcitur hæc Epochæ hisce calculis.

Mosis post datam legem numerantur anni	40.
Josue, & Seniorum	17.
Judicium	299.
Heli Sacerdotis	40.
Samuelis, & Saulis	40.
Davidis item	40.
Salomonis jam completi	3.

Sunt in unam summam redacti 479. Quibus si addantur anni 2513. qui a creatione mundi fluxerunt ante legem scriptam, confurgit annus Epochæ Mundialis 2992. in quo jacta fuerunt Templi fundamenta.

COMMONSTRANT hujus Epochæ initium quæ leguntur lib. 3. Regum 6. 1. Factum est ergo quadringentesimo. & octogesimo anno egressionis filiorum Israel de terra Aegypti, in anno quarto, mense Zio. (ipse est mensis secundus.) regni Salomonis super Israel, adificari cepit domus Domini. Idem legitur lib. 2. Paralip. 3. 2. Consentiant Codices Hebræi horumque Chronologia, quæ inscribitur Seder Holam. Idem habetur in Bibliis Græcis juxta, editionem Complutensem, & melioris notæ alias; tamen in quibusdam pro οδοντος exaratum sit τεσσαρακοντος. In depravatum hujus generis Codicem incidit Carolus Sigonius, qui Comment. in Historiam Sacram Severi Sulpitii inquit: Capite 6. lib. 3. Regum in Codice Hebræo numerantur anni 480. in Græco, 440. Habetur tamen in τεσσαρακοντος & τετρακοντος in Romana LXX. Interpretum editione; sed mendum ipse quoque Sulpitius lib. 1. memoratæ Historiæ longe antea deprehenderat. Jam ergo anni 479. transacti erant ab Exodo, & decurrebat quadringentesi-

testimus octogessimus, quando a Salomone Templum coepit ædificari, ut diximus paullo supra.

SUPPUTATUR Epochæ sexta a fine captivitatis Babylo-nicæ, & a libertate Judæis per Cyrum restituta, anno P. Jul. 4178. Mundi 3468. ante Æram Christianam 536. Nam a jactis Templi fundamentis usque ad invasionem Judææ factam a Nabuchodonosor, & ad initium captivitatis fluxerunt anni 407.

IN Captivitate Judæi permanerunt anni 70. Sunt omnes anni 477. Addantur 2991. qui ante ædificationem Templi præcesserant, secundo enim mense anni Mundi 2992. incepta fuit sacræ ædis structura. Resultat summa annorum 3468. Mundanæ Epochæ.

Hujus Epochæ initia ex Chronologia Regum Juda, & Israel magis apparent, Defuncto enim Salomone cum regnasset annis 40. ex 3. Regum 11. 42. ideoque cum vixisset a fundatione templi annis 36. Roboam ejus filius decem a se Tribus avertit, quæ venerunt in ditionem Jeroboami; atque ita Regnum Juda, & Regnum Israel distracta sunt, & regnarunt ab anno M. 2992.

REGES JUDA. REGES ISRAEL.

Salomon.	36.		36.
Roboam.	17.	Jeroboam	22.
Abias	3.	Nadab	1.
Aza	41.	Baaza	24.
Josaphat	25.	Ela	2.
Joram	7.	Zambri 7. d.	
Ochozias	1.	Amri	12.
Æthalia	6.	Achab	22.
Joas	40.	Ochozias	2.
Amasias	29.	Joram	12.
Ozias	51.	Jehu	28.
Joathan	16.	Joachas	17.
Achaz	16.	Joas	16.
Ezechias	27.	Jeroboamus II.	41.
Manasses	55.	Interregnum	11.
Amon	2.	Zacharias 6. m.	
Josias	31.	Selhum 1. m.	
Joachas 3. m.		Manahem	10.
Joachin	4.	Phacee.	20.

C 4

Capti-

Captivitatis	70.	Osee anno	9.
	—	venit in potestatem Salma-	
Summa	477.	nafaris regis Assyriorum:	
		unde ad libertatem Ju-	
		dæorum numerantur an-	
		ni.	192.
		Summa	477.

PERSPICUA erit hujus calculi ratio, si animadvertatur Captivitatem Babyloniam cœpisse anno 4. Joakim, & Mundi 3398. Oseam vero regem Israel subjugatum fuisse a Salmanasare anno regni sui 9. & Mundi 3276. a jactis Templi fundamentis 285. Sive autem anno M. 3398. addas annos 70. Captivitatis, sive anno M. 3276. addas annos 192. qui a Salmanasare ad restitutam per Cyrum libertatem fluxerunt, pervenies ad annum M. 3468. & a fundatione Templi 477.

A LIBERTATE Judaici populi, & a Monarchia Persarum fundata per Cyrum, usque ad Christi Nativitatem numerantur 532. nimirum a Cyro usque ad Alexandrum Macedonem computantur anni 201. Ab Alexandro ad Antiochum 112. Hinc ad Joannem Hircanum 90. Ab Hircano ad Herodem Magnum 93. Hujus anno trigesimo sexto, si ejus anni computentur ab eo tempore, quo salutatus fuit Rex a Romanis, natus est Christus.

Summa annorum 532.

ADDATUR hæc summa Epochæ libertatis Judaicæ, sive anno Mundi 3468. & conflabitur summa annorum 4000. quos a mundi creatione usque ad Redemptoris nostri Nativitatem innixi eruditissimorum virorum calculis diximus numerandos.

HABET iste computus præsidium aliquod in traditione Hebræorum attributa Eliæ prophetæ in Thalmud lib. Sanhedrim cap. Helec, quæ est hujusmodi: *Sex millia annorum mundi, & postea interitus: duo millia inanitatis, duo millia legis, duo millia annorum Messia.* (1) Sed quo-

(1) Nicolaus Cardinalis de Cusa in *Conjectura de novissimis diebus* num. 12. & 13. verius esse opinatur, tot annos a Moysis morte usque ad Christum fluxisse, quot ab Adam usque ad dies Noe, & quot a

quoniam hæc traditio non est Eliæ Thesbitæ, sed Rab-
bini ejusdem nominis, qui floruit circa annum 154. a
restituto Templo, atque nostrum non est definire fu-
tura tempora, quæ, ut legimus Act. 1. 7. *Pater posuit*
in sua potestate; idcirco non alius erit nobis traditionis
illius usus, nisi ad revincendam pervicaciam Judæorum,
qui, licet exacti sint Herode alienigena inter ipsos re-
gnante anni 4000. irritis tamen votis, & per orbem dif-
fusi adhuc Messiam præfolantur.

CONSTAT ex dictis sex Mundi ætates ante Christi ad-
ventum distingui,

I.	A creatione ad diluvium annorum	1656.
II.	A diluvio ad vocationem Abrahæ	426.
III.	A vocatione Abrahæ ad Exodum	430.
IV.	Ab Exodo ad Templum	479.
V.	A Templo ad finem Captivitatis	477.
VI.	A soluta Captivitate ad Christum	532.

Summa annorum 4000.

C A P U T X I.

PROFANÆ EPOCHÆ, QUÆ PRÆCEDUNT AERAM CHRISTIANAM.

SEQUUNTUR modo Epochæ illustriores, quarum in Hi-
storia frequentior est usus. Harum prima est *Imperii*
Assyriorum, cujus initia recentior Chronologia statuit in
anno P. Julianæ 3447. Mundi 2737. ante Christum 1267.
(1) quo tempore Ninus Beli filius, inito scedere cura
Ariæo

diebus diluvii sub Noe usque ad mortem ipsius Moyfis; adeo, ut tot
fluere debeant a Christo usque ad complementum annorum. Ita præ-
eunte Philone omne tempus dividit in quatuor partes; quarum postre-
ma a Christi resurrectione ad mundi finem extendatur. Qua sententia,
si vera foret, apertum esset quomodo Christus dicatur mortuus *in me-
dio annorum*, & quare tempus, quod a morte Christi ad mundi
finem decurrit, seu postremum quaternarium, appelletur *finis seculi*
rum, ac *tempus novissimum*. De hac pariter conjectura nihil temere
definimus.

(1) Ita etiam in IV. Mundi Ætate Jacobus Ufferius. Plures sta-
tuerunt hujus Imperii, regniq; Babylonici initia in anno M. 1717.
eoquod Calisthenes Philosophus dixerit captam ab Alexandro Mæce-
done Babylonem anno Epochæ Assyriorum 1903. captam vero Baby-
lonem ab Alexandro anno M. 3519. a quo deductis annis solidis 1903.
manet initium Babylonis in anno 1717. Ita Calvinus; sed Alexandro,

Arizo rege Arabum, Asiam fere totam in sui potestatem redegit; ut litteris tradiderant Herodotus, Appianus Alexandrinus, & Dionysius Halicarnassensis, Petavius tamen lib. 13. de doctrina Temp. statuit imperii Assyriorum primordia in anno P. Jul. 2604. ante Christum 2110. Is enim putat Ninum fuisse Assur filium Nemrod filii Chus, filii Cham, filii Noe, ac Nemrodum esse Belum, qui condidit Babylonem, de qua Gen. 10. 10. Non videtur mihi ea opinio inverisimilis; nam Babylonem conditam a Belo tradiderunt quoque Abydenus apud Eusebium lib. 9. de Prap. Evang. cap. 41. & Dorotheus Sidonius eo versu,

Antiqua urbs Babelon. Tyrto qua condita Belo.

Nemrod autem dictus est *Belus*, quoniam Ninus, ut inquit S. Hieronymus in cap. 2. Osee, patrem suum in Deum retulit; ac Deus in Daniele *Bel* dicitur; unde *Belus* Assyriorum, & *Baal*, quem Sidonii, & Phoenices coluerunt.

CERTIOR est Epocha secunda *Excidii Troje*, regia olim, & clarissimae urbis Phrygiae minoris sita ad montem Idam, oramque maritimam. Nam Ilium eversum anno 408. ante primam Olympiadem fere omnes consentiunt, Cappellus, Petavius, Usserius, alii; idque Graecorum Chronica testantur, auctore Eusebio in X. de Prap. Evang. Quamvis autem Tatianus apud eundem Eusebium & Eratosthenes apud Clem. Alexandrinum in 1. Strom. a Trojae excidio ad priorem Olympiadem numerent annos 407. haec tamen unius tantum anni differentia nequit nos a communi opinione divellere. Annus vero, 408. ante Olympiadem I. est annus P. Jul.

3530.

dedita est Babylon an. P. J. 4382. Mundi 3672. ante Christum, & ante Aerae Christianam, 332. Franciscus Junius, Pareus, Piscator aliique auctores Imperii Assyrici faciunt non Assur, aut Ninum, sed hujus parentem Nemrodum. Hunc autem & Ninum eundem hominem fuisse contendit in sua Chronologia Mercator. Semiramidem Nino uxorem fuisse tradit Diodorus Siculus. A Semiramide postea Nino Epitaphium excisum in columna, in libro de *Aequivocis* refert Xenophon. Epitaphium est quod sequitur: *Mibi pater Jupiter. Belus Avus Saturnus Babylonius. Proavus Chus, Saturnus Aethiops. Abavus Saturnus Aegyptius. Atavus Coelus Phoenix Ogges.* Hunc esse Neperiticum est; ideoque Saturni Aegyptius est *Cham*; & Ninus filius Beli, filii Nemrod, filii Chus, filii Cham, filii Noe. At ratione cogimur Epitaphium illud probare, & subscribere Xenophonti

3530. Mundi 2820. Ante Christum 1184. In hoc itaque anno Troja capta, & Ilium dirutum est.

TERTIA est Epocha *Regni Argivorum*, quorum primus Rex Inachus in Peloponneso principatum inijt anno P. Jul. 2858. M. 2148. ante Aerae Christianam 1856. Ab anno tamen superiori Inachi regnum auspiciatur Petavius lib. 13. de doctr. temp. quod, cum minimum discrimen sit, non moramur.

PROXIMA est Epocha *Olympiadum*, quae statuitur omnium suffragio in anno P. Julianae 3938. Mundi 3228. ante Chr. 776. die 19. mensis Julii. Loquimur de Olympiadum supputatione, qua utuntur Graecorum Historiae, ab hoc dumtaxat tempore meliori annorum rerumque serie digestae, ac minus fabulosae. At Graeci enumerant Olympiades a praedicto anno P. Jul. 3938. quo anno ludos Olympicos instauravit Iphitus, & stadio vicit Coroebus Eleus. Hinc Olympiades istae *Iphiticae* vulgo appellantur. Verum ante annos 430. agonem Olympicum constituerat Hercules Idæus, & quinto quoque anno jussu erat celebrari, auctore Pausania in *Eliacis*. Est Olympias spatium annorum quatuor, ex eo appellata, quod juxta Olympiam Elis civitatem, quae & Pisa dicta est, quinto quoque anno fierent certamina gymnica in honorem Jovis Olympii. Ita Vossius in Etymologico. Quatuor itaque annis transactis nova inchoatur Olympias, adeo, ut Aera Christiana, quae figitur in anno Iphitico 777. initium ducat ab anno 1. Olympiadis, 195.

QUINTA est Epocha *Urbis Condita*, constituenda in anno P. Jul. 3961. Mundi 3251. ante Aerae communem 753. Quamvis enim diversa statuuntur a Chronologis Urbis initia, quae a M. Porcio Catone, a Fastis Capitolinis, a Fabio Pictore & Lucio Cincio traduntur, atque in partes distrahunt Chronologos; nihilominus recentiores sensu unanimi auspiciantur Aerae Christianam ab anno V. C. 754. ideoque supponunt ante eandem aerae annos Urbis 753. praeteriisse. Atque recentiorum sententiae suffragatur, quod haec sit opinio Varronis, & communiori recepta plausu, unde anni U. C. hinc supputati appellari solent anni Urbis *Varroniani*. Deinde Dionysius Halicarnassensis lib. 1. Cato, aliique scribunt conditam Romam anno 432. post Trojae excidium, qui annus concurrit cum anno P. Julianae 3961. Praeterea juxta.

juxta Varronem, & Plutarchum natalia Urbis statuuntur in anno Iphiti 24., idest anno 4. Olympiadis 6. (1) qui unus idemque est cum praedicto anno P. Julianæ 3961. ante Christum 753.

HANC itaque Epocham & nos sectabimur in annis Urbis enumerandis. At prætermittere nolumus non minori probabilitate inniti sententiam illorum, qui censent conditam Romam anno P. Julianæ 3966. Mundi 3256. ante Christum 748., idest toto quinquennio post Palilia Varroniana. Fulcitur hæc opinio, quam ceteris præferendam putant Panvinus noster, & Jacobus Ufferius, Fabii Pictoris auctoritate, & Secularium ludorum, Falto- rumque ratione; quibus momentis evincitur Romam fuisse conditam anno Iphiti 29. seu anno 1. Olympiadis 8. ante Æram Christianam 748. atque anno 6. Varroniano.

SEXTA Epocham est *Nabonassari*, statuenda in anno P. Jul. 3967. M. 3257. ante Chr. 747. Primum quoniam communi fere Chronologorum consensione prior annus Nabonassari incidit in annum Iphiti 29. labentem, sive in annum 1. Olympiadis 8. itidem labentem, atque in annum U. C. 7. si a Calendis Januariis, non a Palilibus computetur: atque hi omnes characteres quadrant anno P. J. 3967. Deinde in Canone Regum Babyloniorum edito a Ptolomæo a principio regni Nabonassari usque ad obitum Alexandri Magni numerantur anni 424. decessit autem Alexander anno P. J. 4390. ante Æ. Ch. 324. qui est annus quadringentesimus vicesimus quartus computatus ab anno P. Jul. 3967. Præterea Cenforinus, qui scribebat librum de die Natali *Coss. Ulpio & Pontiano*, cap. 13. eundem Consulatum adscribit anno Nabonassari nongentesimo octogesimo sexto. Incidit vero Consulatus Ulpii & Pontiani in annum Æ. Chr. 238. Adde huic numero annos 747. ante vulgarem æram, conficitur summa annorum 985. qui ante prædictum Con-

(1) Conditam Romam anno 1. Olympiadis septima ex sententia Cornelii Nepotis & Lutatii scribit *Polybist.* cap. 1. Solinus. Antea appellatam *Valentiam* quidam putant. Vide ibi *Exercit. Salmastii*. Ex nomine sententiarum est orta diversitas; siquidem & *Πολυβίου* & *Νοβίου* ac *Valentia* idem sonant.

Consulatum fluxerunt. Igitur anno 747. ante Æram Chr. five anno P. Jul. 3967. constituenda est Epocham Nabonassari. (1)

INQUIRITUR quisnam fuerit Nabonassar, cujus Epocham nuper definivimus. Andreas Oleander, Joannes Funicus, & Bontinghus existimant Nabonassarum esse eundem cum Salmanasare patre Sennachirib, de quo 4. Regum 18. 9. ac putant opinionem suam comprobari nominum similitudine; sed illos prolixè refellit Isagoge Chronologica Sethus Calvisius. Et quidem ratio temporum non convenit; nam quo tempore Salmanasar imperabat Assyriis, Babyloniorum rex erat Berodach Filius Baladan, Regum 4. 20. 12. sive Merodach Baladan, Is. 39. 1. Ille vero Merodach non alius est, quam Maidoch Cempad, qui juxta canonem Ptolomæi regnavit in Babylone anno 27. postquam imperium illud instituit Nabonassar. Igitur Nabonassar alterius imperii fuit moderator, alterius Salmanasar; & ille aliquantulum senior isto. Neque ulla est nominum similitudo; cum Salmanasar scribatur, *Salman-eset*, & Nabonassar *Nabonæper* si recurramus ad fontes. Nabonassar itaque idem est, ac Baladan primus, unde genitus est Merodach Baladan memoratus ab Isaia. Appellatur idem Baladan ab Herodoto Belesus; atque is est, qui conspirante Arbace, aut Pharnace Mediæ præfecto destruxit Imperium Assyrium, regnumque Babyloniæ occupavit. Ita imperii Baladan initia adeo fuerunt conspicua, ut Æram hanc constituerent, quam dicimus Epocham Nabonassari.

SEPTIMA Epocham est *Cyri, seu Monarchiæ Persarum*, fingenda in anno P. Jul. 4178. M. 3468. ante Æram Chr. 536. Hoc enim anno Cambyses patre in Persia defuncto, Cyrus potitus est Monarchia totius Orientis, Judæisque in Regno suo versantibus facultatem concessit in patriam redeundi, ac templum Jerosolymitanum iterum ædificandi, ut diximus cap. præcedenti.

OCTAVA Epocham est *Monarchiæ Græcorum*, cujus initia referri debent ad an. P. Jul. 4384. M. 3674. ante Chr.

(1) Hæc Æra Nabonassari nihil antiquius reperiri in Chaldæorum Astronomia plures viri docti observarunt, unde constat portentosam esse ipsorum Chaldæorum jactantiam, dum ab eo tempore, quo astrum observari cœperunt usque ad expeditionem Alexandri Magni fluxisse autumant annos 470000.

Chr. 330. Enimvero Alexander Philippi Macedo successit patri defuncto. anno ætatis suæ vigesimo, P. Jul. 4378. & anno 1. Olympiadis 111. quo anno Philippum inter ludos occisum a Pausania scribunt Diodorus, Plutarchus, & Arrianus. Delevit autem Alexander Darii copias, & ipse Darius Bessi parricidio interijt anno 3. Olymp. 112. P. Julianæ 4284. atque ita Alexander anno regni sui sexto, ut Historici tradunt, toto Oriente potitus est; Aera itaque Græcorum, si computetur a Monarchia Alexandri, recte in anno 330. ante aeram Vulgarem constituitur.

ALEXANDRI tamen distinguuntur Aerae aliae duæ: quarum prima supputatur a morte Philippi, idest, ab anno 1. Olymp. 111. ante Aeram Christianam 336. ut nuperime dicebamus; altera vero ab anno 3. ejusdem Olymp. 111. ante Ch. 334. & P. Jul. 4380. quo anno idem Alexander electus Græcorum adversus Persas imperator in Asiam transmisit; & Darium ad Granicum amnem illustri certamine superavit. Atque hæc Aera in anno tertio regni Alexandri figenda, a Diodoro, Plutarcho, Curtio, ceterisque Historicis peculiari ratione adnotatur, iidemque Historici Olympiadem centesimam undecimam, in quam incidit, vocare solent antonomastice τῆς Ἀπολυμπιάδας.

COMPLURIS dum annos Græcorum enumerant, utuntur Epochæ Seleucidarum, quam nono ponimus loco. Pro hujus Epochæ intelligentiâ sciendum est, ab Alexandro, qui naturæ concessit anno P. Jul. 4370. Olymp. 114. anno 1. & ante Chr. anno 324. posteaquam a morte Philippi regnasset annis 12. & mensibus 8. nullum designatum fuisse imperij successorem, tamen apud Perdicam, cui moriens anulum suum dederat, summa potestas aliquandiu vigerit. Diviso itaque inter Macedones imperio, Seleucus Babylonem invasit, atque inde expulso Nicanore duce Antigonî, Mediam, Sufianam, ceterasque finitimas regiones in suam redegit potestatem. Contigit id anno 1. Olymp. 117. idest, anno P. Julianæ 4402. Mundi 3692. ante Christum 312. & Urbis Conditiæ 442. Atque hæc est Epochæ Seleucidarum, quam auctor libri 1. Machabæorum computat a mense Nisan, & a verno tempore; auctor autem 2. libri ab autumno & a mense Tisri. Quare nulla est contradictio quod lib. 1. Mach.

1. Mach. cap. 7. 1. statuitur initium regni Demetrii in anno Seleucidarum 151. & lib. 2. cap. 14. 4. in anno 150. Hæc Seleucidarum Aera ab autumno subducta appellari consuevit *Aera Contractuum*, quod autumnali tempore collectis segetibus, & vindemia peracta, prædia novis colonis inito contractu locentur.

ME NON latet nonnullos supputare annos Seleucidarum, non ab initio regni Selsuci in Babylone, sed ab initio regno ejusdem Seleuci in Syria, idest, ab anno 4. Olymp. 119. ante Christum 301; in quo anno ab exercitu Seleuci, Lyfimachi, & Cassandri Antigonus, & Demetrius devicti fuerunt, & Seleucus condidit Antiochiam. Sed qui ita sentiunt, facili negotio reselluntur. Primo quoniam Eusebius in Chron. refert Natalia regni Babylonis, Syriæ, & superiorum locorum, in annum 1. Olymp. 117. & in lib. 8. Demonstrat. Evan. in annum duodecimum post mortem Alexandri, ideoque in annum P. Jul. 4402. Deinde quia Concilium Nicænum, quod constat celebratum fuisse anno Ch. 325. Aët. 2. Synodi Chalcedonenfis, necnon ab Eusebio, a Dionysio Exiguo, a Cresconio, aliisque dicitur celebratum anno Græcorum 636. quod falsum erit, nisi Græcorum, sive Seleucidarum Aeram computaverimus ab autumno anni 312. ante Christum. Postremo quoniam Cardinalis Norisus diff. 2. de Epochis Syromacedonum tam invictè hanc æram Seleucidarum definiit, ut nullus sit in præsentiarum Chronologus, qui hanc sententiam oppugnet.

JAM VERO Epochæ, quæ remanent explicandæ, inconcussam habent certissimumque principium. Decima itaque est *Aera subacta a Romanis Judææ*, & debellatæ a Pompejo Jerosolymæ. Hæc aera in anno P. Jul. 4651. M. 3941. ante Christum 63. statuenda est. Nam Pompejus an. U. C. 691. *Qoss. Cicerone & Antonio*, capto Templo in solemnî Jejunio tertii mensis, hoc est, die 28. Casleu, vertente anno 2. Olymp. 179. Judæos fecit tributarios Romano populo; & licet Hircano reddidit Pontificatum, abstulit illi tamen diadema, & Syriam Scauro Quæstori suo regendam commisit. Quæ ex Josepho lib. 14. Antiq. cap. 8. & lib. 12. de Bello cap. 3. ex Dionē lib. 37. ex Severo Sulpicio lib. 2. Hist. Sacræ, aliisque Historicis, satis comperta sunt. Profecto adnotatione dignum esse videtur, quod eadem die 28. Mensis 3. Jerosolyma ante

ante annos 543. a Nabuchodonosor capta fuerat, eademque die post annos 26. rursus ab Herode, & Sosio fuit expugnata, ita, ut uno, eodemque die Judæorum populus olim Babylonis, deinde Romanis, postea Herodj Idumæo cœperit inservire.

UNDECIMA est *Æra Antiochena*, cujus initium locandum est in anno P. Jul. 4665. M. 3955. ante Chr. 49. sive anno 4. Olymp. 182. & U. C. 705. *Coff. Claudio Marcello, & L. Cornelio Lentulo.* Hanc Epocham illustravit prælaudatus Cardinalis Norisius dissert. 3. de Epochis Syromacedonum ex nummis sub Publico Licinio Muciano, & sub Pomponio Flacco procusâ. Ex utroque enim numismate constat Epocham Antiochenam progredi ab autumno prædicti A. U. 705, & P. Jul. 4665. Nam Mucianus fuit Syriæ administrator an. U. C. 821, & Flaccus Syriam obtinuit anno U. 786. In priore autem numismate sub Muciano signatur annus Epochæ Antiochenæ 117., in altero sub Flacco annus ejusdem Epochæ 82. Ut vero annus Antiochenus 117. incidat in annum U. 821. necessum est, ut primus annus Epochæ Antiochenorum concurrat cum anno U. 705; idque pari ratione consequitur, si annus U. 786. sit Æræ Antiochenæ 82. His, aliisque gravissimis munimentis Norisius refellit Langium & Scaligerum, qui Æram Antiochenam inchoarunt ab anno U. C. 706. P. Jul. 4666. necnon Christmannum & Hervartum, qui annos Antiochenos cœpisse autumarunt una cum annis Julianis. Quod Norisius validissime propugnavit, tradiderant aliis monumentis innixi Petavius lib. 10. de Doctr. Temp. cap. 64. & Ullerus ad annum P. Jul. 4665.

DUODECIMA est Epochæ *primi anni Juliani*, quæ omnium consensu computatur ab anno U. C. 709. ante Æram Christianam 45. sive P. Julianæ 4669. Mundi vero 3959. Siquidem annus iste, a Calendis Januariis computandus, primus est, qui sequitur annum *Confusionis*, & Reformationem Calendarii factam a Julio Cæsare, ut luxantes annos ad certos limites revocaret.

DECIMATERTIA est Epochæ *Cæsaris Augusti*, sive Romani Imperii. Principatus autem Cæsaris Augusti varia statuantur initia. Vel enim computantur a nesci Julii Cæsaris avunculi sui, qui Idibus Martiis occisus est in Senatu anno U. C. 710. atque ita Augustus imperare cœpit

cœpit anno P. Jul. 4670. M. 3960. ante Æram Christianam 44. Vel numerantur ab inito Triumviratu, seu fœdere, & conspiratione Augusti, Lepidi, & Antonii, qui prætextu Reipublicæ constituendæ imperium indepti sunt anno U. C. 711. die 27. Novembris; atque ita cœpit Augusti principatus anno P. Jul. 4671. M. 3961. ante Christum 43. Vel supputantur a Pugna Actiaca, seu navali certamine, quo apud Actium, urbem, & promontorium Epiri, Antonio devicto an. U. C. 723. quarto Nonas Septembris, cessit Augusto universum Romanum Imperium; & sic ipsius Principatus inchoatur ab anno P. Jul. 4683. M. 3973. ante Æram Christi 31. Hæc a nullo erudito Chronologo controvertuntur, ac proluxa dissertatione etiam a nobis alibi complanantur.

QUARTADECIMA est *Æra Hispanica*, computanda ab anno P. Julianæ 4676. M. 3966. ante Æram Chr. 38. Labente enim anno U. 715. *Coff. L. Marcio, & C. Sabino*, I omitius Calvinus Hispaniam Augusto subegit, ut libro 18. narrat Dio: ac a proximis Kal. Januariis anni U. C. 716. qui est P. Jul. 4676., cœperunt Hispani inire novum annorum computum. De hac Epochæ S. Julianus Archiepiscopus I oleranus lib. 2. contra Judæos inquit: *Æra inventa est ante 38. annos, quam Christus nasceretur.* (1) *Nunc autem acclamatur Æra 724. Detrahis itaque 38. annis, ex quo æra inventa est, usque ad Christi Nativitatem residui sunt anni 686.* Diximus cap. 9. non deesse, qui ipsum commune Æræ nomen repetant ab Epochæ ista Hispanorum.

POSTREMA, & quintadecima Epochæ est *Herodis Magni*, quo regnante in Judæa natus est Christus. At non unum est Regni Herodis principium. Is enim, cum alienigena esset, & Idumæus genere, teste Josepho lib. 14. Antiq. cap. 2. post occupatam ab Antonio Syriam, ejusdem Antonii opera declaratus fuit rex a Romanis, *Domitio Calvino, & Asinio Pollione Coss.* teste eodem Josepho cit. libro cap. 14. & lib. 1. de Bello cap. item 14. Perpicuum est autem consulatum Calvini & Pollionis incidere in annum U. C. 714. & 1. Olympiadis 185. sive in annum 6. Julianum, & quintum principatus Augusti,

(1) Loquitur S. Julianus de Natali *Dionysiano*, nimirum de tempore, a quo *Dionysianam*, communemque Æram auspiciamus.

gusti, si a nece Julii Cæsaris computetur. Atque annus iste est P. Jul. 4674. Mundi 3964. ante Ær. Chr. 40. At Herodes summa rerum potitus est *Vipsanio Agrippa & Caninio Gallo Coss.* anno U. C. 717. quando captis Jerosolymis periit Antigonus, quasi recurrente in idem temporis momentum illata a Pompejo Judæis calamitate, ut prænotatum est supra, & præcitatus Josephus scribit lib. 14. Antiq. cap. 28. Itaque ab anno U. C. 717. & 4. Olymp. 185. Juliano 9. & Augusti 10, sive quod idem est, ab anno P. Jul. 4667. M. 3967. ante Æ. Chr. 37. computanda est hæc Epocha Herodiana. Hinc est, quod Herodes regnasse dicitur annos trigintaquatuor a morte Antigoni, triginta vero septem ex quo declaratus fuit rex a Romanis, teste eodem Josepho lib. 17. Antiq. cap. 10. & lib. 1. de Bello cap. ultimo. Mortuus est autem Herodes anno U. 751. anno Juliano 43. C. Aug. 42. & P. Julianæ 4710. circa festa Paschalia, ut lib. 29. Th. Discipl. cap. 1. prop. 3. demonstravimus. Atque hæc de Epochis, quæ Nativitatem Domini præcesserunt.

CAPUT XII.

DE ANNO DOMINICÆ NATIVITATIS, ET DE ÆRA CHRISTIANA.

NON eadem est, ut quidam existimarunt, Æra Christiana, & Epocha Natalis Christi; nam hæc incerta est, illa verà omnino explorata, & singulis manifestata. Controvertitur quo anno intemerata Virgo Christum pepererit; omnesque tandem consentiunt vel anno U. C. 748. 3. Olymp. 193. P. Julianæ 4708. & Cæsaris Augusti 39. vel anno proxime sequenti, in lucem editum fuisse Generis nostri Reparatorem. Postremam sententiam nos post Norisium, Cappellum, Usserium, Natalem Alexandrum, Gravesonium, aliosque permultos, amplexati sumus; pro altera Pagio, Blanchinio, Schelestrateno, cum illustri aliorum Eruditorum copia, certantibus.

SENTENTIA igitur nostrà Maria Primogenitum suum in lucem edidit anno 41. Juliano, Cæsaris Augusti 40. U. C. 749. Olympiadis 193. anno 4. P. Jul. 4709. & quinto ante Æram Communem ad finem properante, VIII. Calend. Jan. *Augusto XII. & L. Cornelio Sulla Coss.* Pro-

du-

duximus vero sententiæ hujus nostræ munimenta cum lib. 29. Theologicarum disquisitionum cap. 2. tum in dissertationibus Chronologicis, quas prælo commisitimus.

AT VULGARIS Ærã progreditur a Calendis Januariis anni 46. Juliani, C. Augusti 45. U. C. 754. Olympiadis 195. anno primo, Per. Jul. 4714. solido quadriennio post Christi Nativitatem. Apertissime enim viri clarissimi, Petavius lib. XI. de doct. Temp. cap. 29. Norisius in dissert. de duobus Nummis Diocletiani & Licinii, & Pagius ad annum Ch. 284. demonstrarunt Ærã Diocletianeam, seu Martyrum Alexandrinorum, incipere a Consulatu *Carini Augusti II. & Aurelii Numeriani A. II.* idest, a prædicto anno 284. P. Jul. 4997. & U. C. 1037. Deactis itaque ab Æra Diocletiani annis 283, qui præcesserunt ab exordio Æræ Christianæ usque ad imperium ejusdem Diocletiani, residuus erit annus P. Jul. 4714. & U. C. 754. in quo proinde rectissime constituuntur ipsius Christianæ Æræ principia.

HÆC Vulgaris Æra eadem est cum illa, quam Dionysianam appellant. Dionysius enim Exiguus loco Cycli annorum 95. quem S. Cyrillus cœpit ab anno 153. Diocletiani, Ær. Ch. 436. ac terminavit in anno Diocletiani 247. Christi 30. induxit Cyclum Victorianum annorum 532. suisque Cyclis noluit memoriam impij persecutoris innectere, sed magis elegit ab Incarnatione Domini tempora prænotare; ut Dionysius ipse testatur in sua ad Petronium Epistola. Quum autem idem Dionysius Cyclos suos inchoaverit ab anno Diocletiani 248. & Æræ Ch. 536. ut ibidem Dionysius declarat, & docet quoque Venerabilis Beda de rat. Temp. cap. 45, sequitur annum 1. Cycli Dionysii esse annum Julianum 45. qui proxime initia Æræ Christianæ præcessit, & eundem Cyclum ab Æra Dionysianâ discrepare, ut demonstrat Petavius lib. 12. de doct. Temp. cap. 2. immo Vulgaris Æræ non Dionysium revera auctorem fuisse, sed Bedam, quemadmodum in dissert. 3. de Cyclo Paschali Ræventaræ cap. 5. animadvertit Norisius.

IN EO tamen a Bedæ computo discrepamus, quod si a Christi Domini Conceptione, nos ab ejus Nativitate, seu potius neglectis diebus septem anni exeuntis, a proximis Calendis Januariis annos Christianæ Epochæ supputamus: Quamquam rationem illam computandi an-

D 2

nos

nos a Dominica Incarnatione Orientis Ecclesiæ, & diu in publicis monumentis Florentini, aliique servaverint. Immo Pisani ad nostra usque tempora unum annum Æræ Conceptionis Domini addiderant, fortasse enumerationem illam sequuti Cycli decemnovalis, cujus præcesserat unus annus, *quando facta est Incarnatio*, ut inquit Beda præcitato cap. 45. & in libro de argum. Lunæ pag. 215. Sed provide, sapienterque instituerunt paucis ab hinc annis Provinciæ nostræ Rectores, ut ad confusionem omnem vitandam *communi stylo* uteremur.

NUNC statuto Vulgaris Æræ principio in anno Juliano 46. U. C. 754. & P. Jul. 4714. facillimum est cum annis Christi Epochas duas componere, quas duobus præcedentibus capitibus explicavimus. Adde E. G. huic anno 1760. annos 776., & habebis annum Iphitæum, sive Olympiacum 2536. Adde annos 753. & emerget annus U. C. 2513. Adde annos 330. & erit annus Græcorum 2090. Adde annos 424. & conflabitur annus Seleucidarum 2184. Adde annos 45. & exsurget annus Julianus 1805. Adde annos 38. & occurret annus 1798. Æræ Hispanicæ. Adde annos 4713. & efficietur annus P. Julianæ 6473. Ita de reliquis Epochis agendum est, addendo annis Æræ Christianæ annos, qui eandem æram præcesserunt, alterius Epochæ cujus computus investigatur.

C A P U T XIII.

DE ANNIS CHRISTI, ET DE EPOCHA TIBERII CÆSARIS.

DEFINITO anno Dominicæ Nativitatis, arduum non est annos reliquos vitæ Salvatoris nostri adinvenire. Nam ex Ægypto, quo illum una cum Matre adportaverat S. Joseph, ab Angelo monitus de proxima cæde Bethlehemiticorum puerorum, rediit Jesus defuncto Herode, & in Judæa regnante Archelao, anno U. C. 751. Juliano 43. Augusti 42. ante Æram Vulg. 3., atque ætatis suæ anno secundo; siquidem hoc anno contigit circa festa Paschalia mors Herodis, & peracto Paschate Archelaus Romam veniens confirmatus fuit Ethnarcha super Judæam, Idumæam, & Samariam, ceteris regni Herodis provinciis Philippo, & Herodi Antipæ distri-

tributis, ut narrat lib. 17. Antiquitatum cap. 10. Flavii Josephus. De hoc reditu de Ægypto pertractat S. Matthæus cap. 2. 19.

DUODECIM annos natus Jerosolymam a parentibus ductus Christus ad Festum Paschæ, Jerosolymis permansit, & per triduum quæsitus, inventus est in atrio Templi sedens, ac differens inter Legisperitos, Lucæ 2. 45. Quod contrigisse anno Æ. V. 8., Herodis Antipæ, & Philippi anno 11., Juliano 53. Cæsaris Augusti 52. & U. C. 761., ex prædefinito tempore Dominicæ Nativitatis aperte consequitur.

BAPTIZATUM Dominum a Joanne, cum ingredi cœpisset annum trigessimum, testatur S. Lucas cap. 3. 23. ideoque consignandus est Christi baptismus anno Æ. V. 26. Juliano 71. U. C. 779. Herodis Antipæ, & Philippi 29.

INTER Christi baptismum, ejusque crucifixionem quætor intercessisse Paschata colligimus ex Evangelica Historia; de quorum 1. agit Joannis 2. 13. de altero Joan. 5. 1. de tertio Joannis 6. 4. Postremum vero illud est, quo celebrato affixus est cruce: ideoque passio Domini consignanda est anno ætatis suæ 33. Ær. Vulgaris 29. Olympiadis 202. anno primo, Correctionis Julii Cæs. 74. P. Julianæ 4742. Herodis Antipæ, & Philippi 32. Confulibus (ut memorabilem Redemptionis annum illustribus characteribus designemus) *Rubellio Gemino*, & *C. Fusio Gemino*: quibus Coss. Dominum subisse pro nobis teterrimum crucis supplicium sententia est & antiquior, & communior, & verior.

VIDETUR tamen huic sententiæ adversari quòd legitur Lucæ 3. 1. prædicationem & baptismum Joannis, a quo Dominus tinctus est in Jordane, cœpisse *anno quindecimo imperii Tiberii Cæsaris*. Cum enim Tiberius imperium adeptus sit statim post mortem Cæsaris Augusti, qui decessit *Coss. duobus Sextis*, anno U. C. 767. die 14. Calendarum Septembrium, idest, anno Æ. Vulg. 14. & die 19. Augusti; sequitur annum Tiberii decimum quintum incidere in annum Æ. Vulg. 29. & U. C. 782. quo anno, aut sequenti, Dominum venisse ad baptismum contendunt cum Usserio plerique recentiores. Qui proinde passionem Domini differre coguntur ad annum Æ. V. 33. veræ ætatis Christi trigessimum septimum, U. C. 786. ac Tiberii Cæsaris 19.

VERUM hæc sententia, quæ aperte & veterum tradi-
tioni, & , ni fallor, Evangelio quoque repugnat (propter-
ea quod non anno 34. , ut autumant recentiores illi
Chronologi, sed anno tricesimo ineunte baptizatum Do-
minum Lucas narrat absque ullis involucris verborum,)
nunquam mihi probari potuit; atque ad Evangelicam
cum Romana conciliandam historiam, cum viris erudi-
tissimis recurrendum esse hincse ad Epocham Imperii
Proconsularis Tiberii Cæsaris.

ITAQUE præter imperium Augusteum, quod diximus
collatum Tiberio anno U. C. 767. die 19. mensis sexti-
lis, admittendum est imperium Proconsulare ejusdem
Tiberii; de quo scribit Vellejus Paterculus lib. 2. cap. 121.
*Senatus Populusque Romanus postulante patre ejus, ut
jus æquum ei in omnibus provinciis exercitiis esset, &c.*
Atque hoc imperium concessum Tiberio, dum ex Pan-
noniis, Dalmatisque triumphum egit, tradit eo loci Pa-
terculus. Triumphus autem Tiberii consignatur a Scri-
ptoribus Romanæ Historiæ *Tiberio Germanico Cæsare, &
C. Fontejo Capitone Coss.* anno U. C. 765. & Vulg. Æ.
12. Bene ergo se habet. Anno Æ. V. 26. quo consigna-
vimus baptismum Domini, vertebatur annus imperii
Proconsularis Tiberii Cæsaris *decimus quintus*, ut inquit
Lucas Evangelista, & annus imperii Augustalis 12. ab-
solvendus 14. Cal. Septembris; & anno Æ. V. 29. quo af-
ferimus Christum in ara crucis fuisse immolatum, flue-
bat annus imperii Proconsularis 18. annus autem Impe-
rii Augustei 15. Atque ita Tertullianus lib. adv. Judæos
cap. 8. ait passum Christum *quintodecimo anno imperii
Tiberii*, & in 1. contra Marcionem, *baptizatum anno 12.
ejusdem Tiberii Cæsaris*. Quæ de solo imperio Proconsu-
lari, prout a nobis fixum est, possunt intelligi.

CAPUT XIV.

DE EPOCHIS, QUARUM INITIUM STATUITUR POST
ÆRAM CHRISTIANAM.

CONSUEVERANT plerique Veterum supputare annos
a Passione Domini, quam superiori capite consignan-
dam diximus in Consulatu duorum *Geminorum*, & in
anno Vulg. Æræ 29. S. Hieronymus de Script. Eccl. &
S. Isidorus Hispalensis in libro de Vita, & Morte San-
ctorum, docent Petrum Apostolorum principem corona-
tum fuisse martyrio *anno 37. post Domini Passionem*: &
Hippolytus Portuensis apud Canisium, & Schelestratium,
ait annum 13. imperatoris Alexandri esse *a Passione
Christi* 206. At Petrum subiisse martyrium *Coss. Nerva,
& Vestino*, anno Æræ Vulg. 65., affirmat S. Epipha-
nius h. 26. cap. 6. , & consonat Catalogus Romanorum
Pontificum tempore Liberii exaratus. Annus vero 13.
imperii Alexandri, successoris Æliogabali, concurrat
cum anno Æræ Vulg. 234. Nequit autem annus *a Pas-
sione Christi* 37. incidere in annum Æræ communis 65.,
neque annus ab eadem *Passione* 206. in annum Æræ 234.,
nisi Mors Christi consignetur in anno Æræ Vulgaris 29.,
& in Consulatu *Geminorum*: quæ aperte Epocham Do-
minicæ Passionis stabiliunt, & corroborant quæ de annis
Domini dicta sunt capite precedenti.

DIU etiam in usu fuit *Æra Diocletiani*, seu *Marty-
rum*, quam cap. 12. figendam dixi in anno Æræ Chri-
stianæ 284., quod Baronius ad eundem annum, Peta-
vius de doctrina Temp. lib. 11. cap. 30. Norisius in
Diff. de duobus Nummis Dioclet. & Licinii, & Ema-
nel a Schelestrate diff. 2. Antiq. Eccl. cap. 8., veteri-
bus inscriptionibus, Ambrosii, & Evagrii testimoniis,
aliisque monumentis tanta evidentia statuerunt, ut reje-
cta opinione Scaligeri, Chronologi omnes in illorum
sententiam descenderint. (1)

D 4.

IL.

(1) Æra Diocletiani, quam diximus appellari *Æram Martyrum*,
ab Eusebio vocatur *Æra Persecutionis*, ab Æthiopibus *Æra Græcis*, &
ab Mahumetanis *Æra Elkupti* seu *Coptitæum*. Cum subducatur ab obi-
tu Numeriani, quo occiso Diocletianus assumptit imperium anno Chr.
284. XV. Kalendas Octobris; convincuntur errasse quotquot aliunde hu-
jus Æræ primordia sunt auspicati.

ILLUSTRIS item est *Epocha Constantini*, inter Imperatores, qui palam professi sunt religionem Christianam, (1) primi: quam Epocham quidam a devicto Maxentio, & a restituta Ecclesie pace, quidam vero a celebrata Nicæna synodo auspicantur. Constantinus imperare cœpit ex Fastis Idatio attributis, *Constantio Cbloro Aug. VI. & Galerio Maximiano Aug. VI. Coss.*, nempe anno Ch. 306. VIII. Calendas Augusti. Maxentium vero superavit juxta præcitatos Fastos, *Constantino Augusto II. & Licinio Aug. II. Coss.*, scilicet, anno Ch. 312. V. Calendas Novembris, quo tempore, ut inquit Severus Sulpius, impositus est finis persecutioni. Nicæna demum Synodus, ipso Constantino imperante, celebrata est *Coss. Paulino, & Juliano*, idest, anno Ch. 325. XIII. Calendas Julias, quemadmodum præter Historicos omnes restantur in præfat. ad Symbolum Patres Concilii Chalcedonensis.

Apud Arabes, & Saracenos in usu est Epocham, quam *Hegiram* vocant, sive a fuga Mahumedis, sive ab Hagar, a qua gens Hagarena ducit originem. Statuendum initium Hegiræ in anno Christi 622. & die 16. Julii ineunte feria sexta, (2) cujus diei nocte Pseudopropheta ex urbe Mecha invalescentibus hostibus coactus est fugere, protritum est, ac vulgare. Sed quoniam singuli Turcarum menses sunt Lunares, & ideo anni Hegiræ varia habere solent initia, ut prænotavimus cap. 5., ad revocandos annos Hegiræ ad annos Julianos nullam aliam viam adinvenimus magis expeditam, quam si post triginta duos annos Julianos, exactos & absolutos dixerimus annos Hegiræ 33., siquidem intervallo annorum 32. communium redit Hegira ad idem fere principium, & dies 10. horæ 21. & minuta

12.,

(1) Dixi *Palam*, ut evitetur quæstio de Religione, utriusque Philippi: de qua alibi.

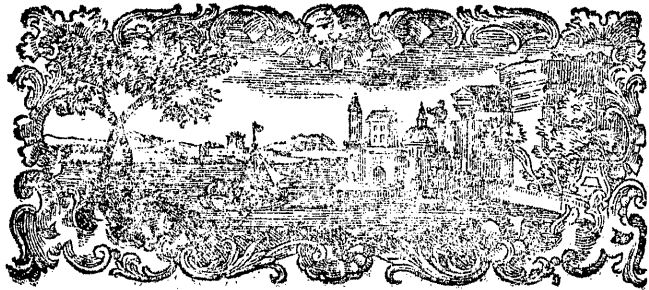
(2) Die Julii 16. sive XVII. Kal. Augusti, unde inchoatur *Hegira*, erat dies lunæ 5. Epacta enim erat signanda XIV. & Aureus Numerus 6. Erat item annus Cycli Solaris 6., & notandus *lis. Domin. C.* ideoque *Dies Veneris*. Concurrerat autem annus ille 622. cum anno 1371. *Æræ Nabonassaris*, ab U.C. supputato a Palilibus 1375., ab institutione Olympiadum 1398., atque vertebatur Heraclii Imperatoris annus XIII.

12., quibus annus Hegiræ minor est anno Juliano, unum annum ejusdem Hegiræ superaddunt. (1)

ADDAMUS Epocham Caroli Magni, seu fundationis novi Imperii, atque finis Imperii Græcorum, & initii Imperii Turcarum. Carolum Magnum inauguratum fuisse solemniter a Romano Pontifice Leone III., faustisque populi acclamationibus dictum *Imperatorem Romanum, & Augustum*, anno Christi 800. hora secunda matutina diei 25. Decembris, scribit in ejus vita cap. 28. illius Cancellarius Eginhardus. Hinc itaque initia ducit Occidentis Imperium. Græcum autem ad Turcas pertransiit anno Christi 1453., quando Mahumetes II. filius Amuratis II. anno tertio principatus sui, Hegiræ 857. Constantinopolim expugnavit. Mirum, quod primus in Oriente Imperator Christianus fuit Constantinus Magnus filius Helenæ, & ultimus Constantinus Palæologus itidem filius Helenæ!

(1) Omittimus Epocham Persarum institutam anno 631. dictam vero *Yezdegerd* a Yezdegerdo filio Schariari Persarum rege: cujus Epochæ anni ratione quantitatis sunt Nabonassaræ, sive Ægyptiaci veteres.

ECCLESIASTICÆ

HISTORIÆ

BREVIARIUM.

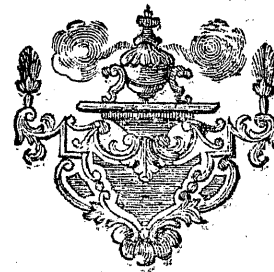

ONSTITUI hoc Opere tyronibus sacrarum scientiarum studio animum intendentibus, memoriæ juvandæ causa, improbique laboris vitandi, tradere universæ Ecclesiastica Historiæ Prospectum quemdam, vel Epitomen, iis, quæ ad res humanas profanasque attinent, penitus non prætermisissis. A

Natali autem Salvatoris nostri *Dionysiano*, ad hæc usque tempora, facta Seculorum partitione, Opus istud progreditur. Natali illo, communisque Æræ inspectis primordiis, misso vero Dominicæ Nativitatis anno in controversiam maxima posito, illuxit primum Christiani nominis Sæculum, *C. Cesare*, & *L. Emilio Paulo Coff.* anno Octaviani Augusti 45. computato a cæde Julii Cesaris Dictatoris. Inchoatus tunc erat annus quintus ætatis Christi, in sententia eorum, qui natum propugnant anno U.C. 749.

Pri-

Primus enim annus communis Æræ concurret cum anno U.C. 754. P. Jul. 47 14. Correct. Julianæ 46. & Primo Olympiadis 195. Anno autem ejusdem Æ. V. 26. decimoquinto Imperii Proconsularis Tiberii Cæs. incœpit Præcursoris Domini prædicatio, quam subsecutus est Reparatoris baptismus. Is vero juxta vetustissimam Sanctorum Patrum traditionem immolatus in ara crucis pro universi humani generis redemptione lytrum persolvit anno communis Æræ 29. ætatis suæ 33. imperii Augustalis Tiberii 16. Proconsularis 19. *Coff. duobus Geminis*, ac primo Olympiadis 202. Postquam vero resurrexit, & quadraginta dierum spatio Ecclesiam, quam acquisivit sanguine suo, fidei ac mysteriorum traditione formavit; ad cælos victor conscendens, eandem Ecclesiam Romanis Pontificibus, vices suas gerentibus, instituendam regendamque commisit.

PRI-

PRIMUM ECCLESIAE SECVLVM. CAPVT I.

DE ROMANIS PONTIFICIBVS PRIMI SECVLI.

ADMINISTRARVNT itaque Romanam Ecclesiam primo seculo *Petrus*, *Linus*, *Cletus*, & *Clemens*.
I. **PETRVS** Galilæus genere, postolorum princeps, & Cephæ, idest, *Petræ* nomine insignitus, Romanus sub *Claudio* venerat circa initia anni 41. Æ. V. id afferentibus *Eusebio*, *Hieronymo*, & *Severo Sulpitio*. Rediisse rursus ad eandem urbem imperante *Nerone*, nullus dubitat: nec desunt, qui hunc unum statuunt ejus in urbem adventum, innixi testimonio *Lactantii* in lib. *de mortibus Persecutorum*. Ibidem *Simonem Samaritanum*, magum vaserrimum, cui erectam a Romanis statuum affirmat *Justinus Martyr*. (1) *Semoni Sango Deo* Sabiorum erectam fuisse putant alii) volare tentanrem oratione e sublimi aere deiecit. (2) In persecutione *Neronis* obiit affixus Cruci *Coss. Nerva*, & *Vestino*, idest, anno 65., post passionem *Domini* 37. tertio Kal. *Julias*, cum a priori in Urbem adventu tenuisset ibidem Cathedrali sacerdotalem circa annos 25.

II. **LINVS** Volaterris, ut fertur, (3) exortus, & in Ecclesiasticis tabulis appellatus e regione *Tuscia*, successit *Petro*; seditque juxta vetustiores Catalogos, emendatosque Codices libri Pontificalis, annis undecim; & martyrio coronatus est, quamquam id negent recentiores

non-

(1) Etiam *Eusebius* lib. 11. H. E. cap. 14. Statuamque *Simonem* Mago erectam fuisse diversam a statua erecta *Semoni Sango Deo* Fidio demonstrat ad an. 44. Ven. Card. *Baronius*.

(2) Id quidam recentiores in dubium revocant; sed vide Ven. *Baronium* ad an. Chr. 68. & Ven. *Bellarminum* lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 23. & lib. 2. cap. 2.

(3) *Linus natione Tuscius, patria Volaterranus*, inquit *Baronius* ad an. 69. & ita *Pagius*, ceterisque; in Catalogis tamen & in libro Pontificali habetur dumtaxat, *Linus natione Italus e regione Tuscia, ex parte Herculano*, &c. Sunt qui procreatum scribunt ex præclarissima *Maurotorum* gente.

nonnulli, anno Æ. V. 76. *Vespasiano VII.* & *Tito V.* nona die *Kalendarum Octobris*.

III. **SUCCESSOR** *Lini* juxta traditionem Romanæ Ecclesiæ, præferendam *Criticorum* commentationibus, (1) fuit *Cletus* patria Romanus; qui *Episcopatum* gessisse dicitur annis 12. menses enim diesque in hac synopsi ut plurimum prætermittimus. Quare obiit *Coss. T. Aurelio Fulvo* 11. & *A. Sempronio Atratino*, nimirum anno Æ. V. 89. eique in Pontificatu successit *Clemens*.

IV. **HUNC** Romanum, & præclarissimo natum genere opinabatur antiquitas: recentiores levissima ducti conjectura putant ex *Judaica* stirpe procreatum. *Episcopatum* tenuit annis 9. scilicet, usque ad annum *Christi* 98., quo imperante *Trajano*, in *Chersonesum Thraciæ* deportatus, post exactum ærumnis, & egestate biennium, in mare demersus est, anno tertio imperii ejusdem *Trajani*, V. Æ. 100. ut inquit *Eusebius* lib. 3. H. E. cap. 34. *Hieronymus* de *Script. Eccl. Martyrologium Bedæ* XI. Kal. *Decembris*, & *MSS. Codices Florentini libri Pontificalis*. Unde apparet recentioris *Chronologiæ*, *Clementis* obitum statuentis in anno 77. haud certa, & labilis supputatio. (2)

P. A.

(1) *Lino* quidam *Clementem*, non *Cletum* successisse opinantur, & sicut horum opinio auctoritate *SS. Optati Milevitani* lib. 2. & *Augustini* epistola 165. *Vetusta* tamen *Romanæ Ecclesiæ* monumenta *Clementem* faciunt ordinæ quartum. Orta priorum sententia ex quo *Cletum* eundem esse cum *Anacleto* crediderint, nominis decepti similitudine. Fuerunt ex hæreticis, qui *Cletum* simul cum *Lino* sedisse autumarunt. Fallax assertio, traditioni, Catalogis pervetustis, & unitati *Apostolicæ* sedis repugnans, æque absurda, ac sit illa, quæ *Petrum*, & *Paulum* eadem potestate, eodemque jure *Ecclesiæ Romanæ* asserunt præfuisse. Hæc est autem utriusque *Pagii Chronologia*, *Romanus Petri Pontificatus* incœpit anno Æræ *Vulgaris* 55. *Lini* 65. *Clementis* 67. *Cleti* 77. *Anacleti* 85. *Evaristi* 95. &c.

(2) *Chronologia Romanorum Pontificum*, qui sederunt prioribus seculis, adeo implicata est, ut diversam supputandi rationem complures inierint. Vide *Baronium*, *Petavium*, *Papebrochium*, utrumque *Pagium*, *Tillemontium*, *Pearsonium*, *Dodwellum*, alios. Ad hanc præferendam nos impulerunt, quæ de *Petri* in urbem adventu, & de obitu *Clementis* *Trajano* imperante *Veteres* tradiderunt. Quod adversus *Clementis* *Chronologiam* ab *Eusebio* traditam opponunt ex *Epistola* ejusdem *Clementis* ad *Corinthios* *Isaac Vossius* epist. 2. ad *Rivetum*, *Pearsonius* in *Vindiciis* epistolæ *S. Ignatii*, & *Antonius Pagius* ad annum 78. solviunt a *Schelstrateno* diss. 2. *Antiq. Eccl.* cap. 1. *Legendus* ad annum 69. & 93. *Venerabilis Annalium Conditor* *Baronius*. In ea, quam sequimur, *Chronologia* etiam *Pontificatus Anacleti* comprehenditur in primo seculo. De illo tamen agendum seculo proximo, quoniam ei complures tribuunt 9. aut decem annos *Episcopatus*, & hunc Ven. *Baronius* inter annum 103. & 112. circumscribit,

PATRIARCHARUM NOMINA.

Hoc primo Seculo Alexandrinam Ecclesiam rexerunt S. Marcus Evangelista, Anianus, Avilius, & Cerdo. Antiochenam post Petrum, Evodius, & Martyr Ignatius, Jerosolymitanam Jacobus Alphaei, & Simeon.

CAPUT II.

DE CONCILIIS PRIORI SECCULO CELEBRATIS.

TRIA primo vertente seculo celebrata fuerunt Concilia in Actibus Apostolorum descripta.

CONCILIIUM primum congregatum fuit paullo post adventum Spiritus Sancti, ut alius Apostolus eligeretur in locum Judæ proditoris. Electus est autem *Matthias* in concursu *Barfabæ* cognomento *Iusti*. Vide Act. Apostol. cap. 1.

IN ALTERO Concilio septem electi fuere diaconi, non administri duntaxat mensarum, ut inquit Novatores, sed liturgiæ inservientes, & ordinati manuim impositione. Quorum primus *Stephanus* sapientiâ & signis præclarus obrutus lapidibus retulit præsignatam nomine proprio coronam, Act. cap. 6. & 7. Hæc duo Concilia paullo post Adscensionem Domini contigerunt.

TERTIUM celebratum fuit circa annum Christi 50. jam promulgato in Palæstina Evangelio, decretumque ea in Synodo, ne regeneratis baptisate circumcissionis, rituumque legis Mosaicæ onus imponeretur, ibid. cap. 15. Convenerunt ad hanc Synodum Apostoli omnes, & presbyteri, non vero plebs, ac fidelium multitudo: omniumque primus locutus est, iudiciumque protulit Petrus, sed ceterorum quoque Apostolorum nomine promulgata sententia; atque ita futuris Sacerdotum conventibus præscripta forma.

SUNT qui putant aliud ab Apostolis coactum Concilium ad condendum Symbolam, promulgandosque canones, qui *Apostolici* nuncupantur. (1) Verum quod ad *Symbolum*

(1) Quidam octo Apostolorum Concilia recensent, quorum tamen octavum vel dubium, vel supposititium esse opinantur. Videbis Apparatum Annati lib. 5. Sectione 2.

lum attinet, nec de tempore, nec de modo, quo conditum sit, conveniunt historici. *Apostolicum* dici arbitramur, quod Apostolicam comprehendat doctrinam. Eadem ratione laudati canones dicti sunt *Apostolici*: imo hos inter spurii extant nonnulli; unde liber, quo 84. continentur, can. *Sancta Romana* dist. 15. declaratur apocryphus.

CAPUT III.

DE HÆRETICIS PRIMI SECCULI.

ERUPERUNT primo seculo hæreses *Simonis*, *Cerinthi*, *Menandri*, *Ebionis*, *Saturnini*, *Basilidis*, & *Nicolaitarum*. (1)

SIMON genere Samaritanus, baptizatus a Philippo, in eam primum prolapsus est impietatem, ut crediderit dona spiritus Sancti pecunia obtineri. De se adeo superbensit, ut sese deum Judæorum legislatorem, mundi que Reparatorem, & Paracletum quoque jactaret. Helenæ, quam deperibat, sub Minervæ nomine cultum impendit latræ. Dogmatizavit præterea mundum productum ab angelis, animosque solutis corporibus in alia corpora transmigrare. Fertur & negasse futuram mortuorum resurrectionem.

CERINTHUS in Asia natus, viventibus adhuc Apostolis, commentus est, Deum non esse Creatorem mundi. Legem Moysis etiamnum ad salutem necessariam asseruit. Mille annorum regnum carnalibus voluptatibus, victimisque cruentis transigendum in vexit; & Christum purum hominem ex Maria & Joseph procreatum ausus est affirmare.

MENANDER, & *Ebion* (2) eidem hæserunt Iudo, fuitque unus *Simonis* conterraneus, & discipulus, alter e secta *Pha-*

(1) Omittimus hæreses sectasque adhuc persistentes, Judæorum, nempe *Pharisæorum*, quorum origo refertur ad tempora *Machabæorum*, nomen vero est a *Pharas*, *segregavit*. *Sadducæorum*, qui dicti sunt a *Psedech* vocabulo significante *iustitiam*. *Essæorum*, obscuri nominis, neque in libris novi testamenti occurrentis. *Herodianorum*, de quibus cap. 22. S. Mattheus. *Primi* frivolas traditiones legi contrarias servabant. *Secundi* negabant animos post obitum permianere, esse spiritum, & futuram resurrectionem. *Tertii*, cum alioqui cælibes essent ac religiosi, sacrificia exteriora damnabant. *Postremi* credebant Herodem fuisse Messiam in lege promissum. Adde *Samaritanos* a Judæis schismate separatos.

(2) *Ebionem* emerisse statim post excidium Jerosolymitanam tradit Eusebius.

Pharisæorum, & Pauli Apostoli infensissimus hostis, mendicus, quod ejus nomen sonat, & inops.

SATURNINUS, ac *Basilides* (1) fuerunt Menandri auditores. Addidere tamen illius erroribus peculiaria figmenta, ut 365. angelorum propaginem, parem cælorum membrorumque humani corporis numerum, & quosdam prophetas barbaris insulsisque nominibus designatos.

NICOLAITARUM impura secta admittebat mulierum, etiam conjugatarum, promiscuum usum esumque carniū idolothyti. Nomen accepere a *Nicolao* Diacono, qui uxori imprudenter dimissa facultatem fecit, ut nuberet cui-cumque vellet. Commemorantur *Nicolaitæ* cap. 2. Apocalypseos. Apollonius Tyanæus Romæ sub Domitiano exercebat præstigia. (2)

CAPUT IV.

DE SCRIPTORIBUS I. SEculi.

SI EPISTOLÆ Jesu Christi ad *Abgarum* regem Edesse-norum, & *B. Mariæ Virginis* ad *Messanenses* & ad *Florentinos* explorata essent auctoritatis; principem sibi locum isto in capite vindicarent. Verum suppositi-tiæ censentur; quamvis prima ob *Eusebii* asser-tio-

(1) Tertullianus de Præscript. cap. 46. & S. Hieronymus in Amos ajunt, Deum omnipotentem a Basilide appellari *Abaxana*. S. Irenæus in voce illa *Abaxas* contineri docet numerum illum cælorum 365. Perspicua est computatio; nam Græce A valet 1. & 2. p 100. a. 1. & 60. a. 1. s. 200. Quorum numerorum summa est 365. Vossius in 1. de Idol. eo nomine designari putat Deum Perfarum *Mithram*, id. Solem, qui anno cursu implet numerum illum dierum. Bagnage & Beaufobre nomen illud repetunt ab Ægyptiorum superstitione. Non sunt audiendi, qui in ipso vocabulo *Abaxas* Trinitatis & Incarnationis mysteria vestigant. A, inquit, est *Ab Pater*, B *Ben Filius*, R. *Ruach Spiritus*, A *Achodes Sanctus* *Sorzi* & *Salus*, A *Απο Per*, & *ζωλον Crucem*. Nemo non videt hujus interpretationis auctorem modo ad Hebraicum, modo ad Græcum Alphabetum confugere, litterasque e suo loco amovere. Quis etiam credat vel Ægyptios vel Hæreticos primi Seculi propugnasse divinam Personarum Trinitatem, & Domini Incarnationem? Idem dicendum de *Abacadabra*, voce a prædicto vocabulo *Abaxas* derivata.

(2) Quidam post S. Philastrum memorarunt *Judaïbas*, qui proditorem laudarent. Alii Thebutis, qui apostatavit a fide, Hymenæi, Phileti, & Alexandri, de quibus Paulus Apostolus; Diotrophis, de quo ep. 3. Joannes, mentionem fecere. At non omnes impii, & commu-nione privati nomen Sectæ alicui dedere.

tionem lib. 1. H. E. cap. 13. propugnatores habeat complures. (1)

MEMORANDI sunt itaque Scriptores Agiographi, quorum libri in canone divinarum Scripturarum habentur; tum recensendi sunt ceteri.

S. MATTHÆUS, qui & *Levi*, Evangelium conscripsit Hebraica lingua, circa annum 8. a Christi resurrectione; ipse autem circa annum Æ. V. 60. martyrium perpeffus est Hierapoli in Parthia.

MARCUS ex Hebræo Matthæi, atque ex his, quæ audierat a Petro, Evangelium mandavit litteris Romæ, Græca, quæ tum communis erat, lingua, non autem Latina; idque circa annum 40. Æ. Vulg. & post decimum a Christi passione.

LUCAS Antiochenus, & medicus (Pictorem quoque nonnulli faciunt, scriptura, ac antiquitate silentibus) Evangelium Græce scripsit in Achajæ, vel Beotia partibus circa annum Æ. V. 56. Scripsit & Actus Apostolorum; atque ipse martyrio affectus est in Bithynia, anno ætatis suæ, ut fertur, 84. cum vitam egisset cælibem.

JOANNES filius Zebedæi, & Salomis Evangelium edidit reversus Ephesum, Nerva imperante, anno 97. cum tamen relegatus a Domitiano in insulam Pathrum, superiori anno 96. scripsisset *Apocalypsim*. Ephesi itidem, eodemque tempore, quo Evangelium, tres conscripsit Epistolæ, quæ habentur in canone: senioque confectus tranquillo sine quievit post initia proximi seculi, idest, anno 104.

PAULUS, *Saulus* antea, Cilix ac patria Tarsensis anno Æ. V. 31. ad Christum conversus, & factus ex persecutore Apostolus Evangelium longe lateque promulgavit, suisque Epistolis eruditiv Ecclesiam. Extant Pauli epistolæ XIV. Una ad *Romanos*, & ad *Corinthios* duæ, scriptæ circa annum 57. Ad *Galatas* quarta, adversus Judaizantes, data ante priorem ad *Corinthios* juxta Dodwellum, & Caveum, seu potius anno 58. Ex urbe Roma scripsit circa annum 60. ad *Ephesios*, ad *Philippenses*, ad *Philemonem*, & ad Hebræos: epistola pariter ad *Colossenses* eodem tempore, eodemque loco scripta est. Duæ

Tam. I. E ad

(1) De hac Epistola in utramque partem disputavimus lib. 29. de Theol. discipl. cap. 6. num. 4.

ad *Theſſalonicenſes* datæ videntur Corinthi anno 57. ad Titum ſcripſit ex Epiro, vel Macedonia anno 64., & ad *Timotheum* epistolâ duas, paulo ante martyrium, conſignandum anno 65., non, ut quidam autumant, 68. Affictæ autem ac ſuppoſitæ ſunt, quæ ſub Pauli nomine ab aliquibus laudantur, ad *Senecam*, atque ad *Laticenſes*.

PETRUS quoque duas Epistolâs Roma conſcripſit ad electos Ponti, Aſiæ, Bithyniæ, & finitimarum provinciarum, plenas inſtituendæ vitæ præceptis: unam anno 47. dum Marcus Alexandriam profecturus Roma diſcederet, alteram poſtremo vitæ ſuæ tempore, inſtante jam deſolatione *tabernaculi* ſui, ſcilicet, corporei carceris, ut inquit cap. 1. 14.

JACOBUS *Alpha* primus Jeruſolymorum Episcopus, *columna* appellatus a Paulo, epistolâ ſcripſit argumentum multiplicem, in qua docet fidem ſine operibus nihil prodeſſe: quæ Epistolâ appellatur *Catholica*, & edita eſt anno 61. paulo ante, quam præcipitaretur de pinna templi, & a Synedrio damnaretur procurante Anano Pontifice.

JUDAS, vel *Thaddæus* prædicti Jacobi germanus frater ſcripſit & ipſe brevem Epistolâ, de qua olim hæſitant nonnulli, quoniam de libro *Henoeh*, qui Apocryphus eſt, teſtimonium aſſumit. Sed communi tandem adprobatione tamquam canonica recepta eſt. Ex verſu 18. conſtat fuiſſe ſcriptam poſt ſecundam Petri. Libris hæſtenus recenſitis Novum componitur Teſtamentum. (1)

MODO Scriptores laudabimus alios: ac primum *Clementem* Romanum Pontificem, cujus duæ extant ad *Corinthios* Epistolâ, quarum prima communi eruditorum conſenſu recipitur; aliam vero Hieronymus, Photius, & recentiorum plures exiſtimant reprobândam. Eidem Clementi perperam adſcribuntur octo *Conſtitutionum Apoſtolicarum* libri, *Itinerarium Petri*, diſputatio *Petri & Apollonis*, & epistolâ aliæ quinque.

BAR-

(1) Codicem Apocryphorum librorum Novi Teſtamenti compilavit, ediditque Fabricius. Qui de Apoſtoliſ ſcriptis, a Sagittario quoque in Introduc. ad Hiſt. Eccl. & a Franc. Buddæo de Eccl. Apoſtoliſ laudantur.

BARNABAS, qui & *Joſeph Levites*, unam conſcripſit epistolâ: quam tamen Hieronymus & Eusebius vocant *apocrypham*, nempe extra Canonem divinarum librorum.

HERMAS, ſeu *Pastor*, edidit Opus tripartitum, com- plectens *viſiones, ſtatuta, ac ſimilitudines*, ſed *apocryphum* declaratur decreto Gelafii. (1) Scripſit Hermas circa an. 92.

ETIAM *Flavius Joſephus*, & *Philo Alexandrinus* Judæorum doctiſſimi ſolent hic recenſeri: ille ob teſtimonium de Chriſto, quod habetur libro 18. *antiq. Judaic.* iſte autem, quod in *vita eorum, qui Aſceta dicuntur*, videatur plurimum commendare Chriſtianos Alexandrinos. Utrumque tamen ambiguum eſt, atque obſcurum. Commemorat S. Hieronymus in Catal. n. 24. *juſtum a Tiberiade Joſepho æqualem*.

PRÆTERMITTO *Acta preſbyterorum Achaja*, ſeu Martyrii S. Andreæ Apoſtoli, Scripta quæ tribuuntur *Prochoro, Lino*, & *Abdia*, Epistolâs *Martialis Episcopi Lemovienſium*, (2) atque *Acta Pilati*: de quibus varia ſunt ſapientiſſimorum virorum judicia, nec aliquid certi poſſumus definire. (3)

E 2

CA-

(1) Olim tamen a pluribus magno in pretio habitus, & in quibusdam perlectus Eccleſiis. Nicodemi Evangelium, aliaque ſpuria prætermittimus. *Dionyſium Areopagitam*, ac primum Athenienſium Episcopum Eusebius lib. 5. H. E. cap. 4 ceterique commemorant. An ſit auctor librorum, qui ſub ejus nomine circumferuntur, & an diſtinguendus ſit a S. Dionyſio Parisienſium Antiquitate controvertitur.

(2) Habendus eodem in loco *Aurelianus* S. Martialis auditor, & in Episcopatu ſucceſſor.

(3) Dionyſium Areopagitam, eique adſcripta Opera, ob diſſenſiones Auctorum, cum de uno aut duplici Dionyſio, tum de libris Dionyſii nomine inſignitis, conſulto prætermiſimus. Sed Areopagitæ libros, præter Maximum monachum, Syncellum, Suidam, Photium, alioſque Græcorum, laudant Trithemius, Facultas Parisienſis in ſua contra Eraſmum Cenſura, Sixtus Senenſis lib. 2. Biblioth. S., Bellarminus lib. de Script. Eccl., Baronius ad an. 109. Poſſevinus in Apparatu Sacro, Nat. Alex. diſſert. 22. Seculi 1. Annatus, & alii, in oppoſitam partem abeuntibus Eraſmo, Riveto, Dallæo, Launojo, Morino, Blondello, Caveo; Papebrochio item, ſed hoc, aliſque orthodoxis alieno ſpiritu ab iis, qui eccleſiaſticam ſudent evertere Hierarchiam.

Sibyllarum libri, qui modo extant, communiori Eruditorum judicio habentur ſuppoſiti.

CAPUT V.

DE ROMANIS IMPERATORIBUS, MARTYRIBUS,
ET SANCTIS ALIIS PRIMI SECULI
ILLUSTRIORIBUS.

OCTAVIANUM *Augustum* e Velitris oriundum, sed natum Romæ juxta Suetonium, Velitris auctore Dionæ, Romanum tenuisse imperium, quando natus est Christus, & ejusdem Cæsaris anno 45. inchoandam Æram Christianam, dictum est supra. Obiit autem Augustus *Coss. duobus sextis*, idest, anno Æ. V. 14. die 19. mensis Sextilis, cum imperasset annis fere 58. vixisset autem 76. Augusto imperante, ab Herode Aſcalonita Judæorum rege interfecti fuere in omnibus finibus Bethlehemi cuncti infantes bimuli, quos Ecclesia numerat inter martyres. Contigit immanissima hæc cædes quarto ante Æram communem anno.

AUGUSTO successit in imperio *Tiberius* e gente Claudia, filius Tiberii Neronis, & Livie Drusillæ, Augustum principatum indeptus eodem anno 14. cum tamen ante exactum biennium consecutus fuisset imperium Proconsulare; cujus Epocham sequitur Lucas Evangelista. Decessit autem Tiberius anno Christi 37. *Coss. Acerronio, & Nigrino*, die 16. Martii: eoque imperante anno 28. Æræ vulgaris, jussu Herodis Antipæ, & saltatrice puella petente, decollatus est S. Joannes Baptista; & proximo anno suffixus cruci Caput martyrum, mundique Redemptor. (1)

POST

(1) Tiberius ob vitium ebrietatis *Biberius* a jocularibus dictus, atque ob portentosam libidinem, cujus nefanda exempla in secessu insulæ Capreensis innoxit, *Caprineus* appellatus & *Hircas*: unde in Epigrammate Ausonius:

*Prenomen Liberi nactus Nervo prima juvenæ
Tempora laudato gessit in Imperio.
Frustra dehinc solo Caprearum clausus in antro,
Quæ prodit vitis, credit opera locis.*

Protomartyr Stephanus lapidibus obrutus, Tiberio imperante, *Act. cap. 7.* Vide Baronium ad annum Christi 34. Per idem tempus persecutionem magnam factam in Ecclesia Jerosolymis testantur præcit. *Act. Apost. cap. 8.* I. referenda potius ad anni 33. exitum. Suetonius & Tacitus tradunt Tiberium obiisse die 16. Martii, Dio autem die 20.

POST. Tiberium imperavit *Cajus* cognomento *Caligula* filius Germanici, & Agrippinæ, confossus a Cassio Cherea triginta vulneribus die 24. Januarii, dum quartum cum *Sentio Saturnino* gereret consulatum, anno sc. Vulg. Æræ 41. quo imperante egregiam fidei Catholicæ navavit operam S. Barnabas, eandemque fidem amplexus est Cornelius Centurio baptizatus a Petro: atque fideles anno 40. coeperunt Antiochiæ denominari Christiani. (1)

SUCCESSIT Cajo *Claudius* frater Germanici, & filius Drusi & Antoniæ, sublatus veneno in boletis sumpto, conscia uxore Agrippina die 13. Octobris, *Coss. M. Asinio Marcello, & M. Acilio Aviola*, nempe anno Ch. 54. A Claudio Herodes Agrippa adauctus Judææ & Samariæ principatu in Ecclesiam desæviit, & Jacobum fratrem Joannis occidit gladio, ac Petrum carceri, unde ab angelo ereptus est, mancipavit. (2)

POST Claudium imperium tenuit *Nero* e gente Domitia, filius Domitii Enobarbi, & Agrippinæ, qui seipsum interemit die 10. Junii, *Coss. Silio Italico, & M. Galerio*, nempe anno Ch. 68. Undecimo Neronis anno, Ær. Chr. 64. exorta est prima, post Herodianam, seu Judaicam, persecutio, in Christianos incendiis Urbis & exitiosæ superstitionis conflata calumnia. (3) Non modo Romæ, sed ubique persecutio

E 3

cutio

(1) Eodem anno 40. Cajus Caligula jussit statuam suam poni in templo Jerosolymitano. Verum id referente Petronio Syriæ præfide, & contrariente Agrippa mandatum non fuit executioni: erratque Grotius asserens impletum in Cajo quod scribit Apostolus in 2. ad Thessalonicenses cap. 3. 4. & illum esse prænunciatum eo loci Antichristum. *Caligulam* dictum voluit a calicis, quas ornatas margaritis portaverit, vel potius a caligis, quas deserebant gregarii milites. Ausonius præmissio Tiberio,

*Post hunc castrensis caligæ cognomine Cæsar,
Successit servo seivior ingento.*

(2) Repudiaverat *Claudius* Æmiliam Lepidam, Plautiam Herculanillam, & Æliam Petinam nobilissimas matronas. Messalina altera Claudii uxor, adeo impura, ut viro vivente palam nuberet Cajo Silio, jugulata est, proco quoque Silio necato. Agrippina filia erat fratris sui Germanici: unde a S. C. postulavit, Ut nuptiæ inter patris nepetque ratæ haberentur. A Nerva abrogatum fuit hoc Senatus consultum, repugnans etiam divinis legibus *Levitici* 18. 12.

(3) Decem vulgo ante Constantinum Magnum enumerantur persecutiones Ecclesiæ, de quibus singulis suo loco. I. Neronis. II. Fl. Domitiani. III. Ulpii Trajani. IV. M. Aur. Antonini Veri. V. Sept. Severi. VI. Maximini Thracis. VII. Decii. VIII. Valeriani. IX. Aureliani. X. Diocletiani, & Maximiani.

tatio deservit. Necati in Urbe Apostolorum Principes, *Processus & Martinianus, Basilissa, Anastasia, Herodion, Olympias*, alique Apostolorum discipuli. Interfecti item Mediolani an. 65. *Nazarius & Celsus*, necnon *Gervasius & Protasius*. Per idem temporis *Torpes* Pisis martyr occubuit (1). Postremo autem Neronis anno *Marcus E.* vangelista prope Urbem Alexandrinam, & *Evodius* Antiochiæ, cujus post Petrum gessit Episcopatum, martyrium perpeffi sunt. Fertur anno Neronis quarto obdormisse, & ad cælum fuisse assumptam beatissimam Christi Matrem; an Jerosolymis, an Ephesi, Patres, & Historici non consentiunt. Concurrit quartus ille annus cum anno Æ. V. 57. (2)

EXTINCTO Nerone, regnarunt unius anni intervallo *Sergius Sulpicius Galba, Marcus Salvius Otho, & Aulus Vitellius*: quibus, uno post alium, interfectis, imperium indeptus est *Flavius Vespasianus* anno Christi 69. Kalendis Junii. Anno Vespasiani 2. Æræ Vulg. 70. a morte Christi 42. a Tito ejus Filio expugnata est Jerusalem. Sept. in cujus Urbis obsidione perierunt undecies centena millia Hebræorum, & 97. millia in captivitatem adducta sunt. (3) Vespasianus vero natura

con-

(1) Decem millia Martyrum in eadem civitate sub Nerone martyrium perpeffi sunt. Putarunt nonnulli Neronem iterum venturum, & futurum fore præcursores Antichristi. Tradit id Lactantius de Mortibus Persecut. cap. 2. At variant lectiones; & qui credunt Neronem esse translatum, & adhuc vivere, ibidem appellantur *deliri*. Reverfurus scribit Instruct. 41. Commodianus.

(2) In fragmento Hippolyti Thebani inter Codd. Vaticanos habetur Neiparam vixisse post Domini Passionem annis XI., omnes vero illius annos fuisse LXL. Apostolis de quibus in I. P. adde LXXII. Discipulos Domini, *Timosotheum* discipulum Pauli primum Episcopum, & *Casarium* Tarracinensem, ac sanctis mulieribus, quæ Dominum fecerunt sunt, *Mariam Cleopæ, Salomon, Martham, & Mariam Magdalenam* sorores *Lazaræ*.

(3) Excidium Jerosolymitanum prædictum a Daniele cap. 9. 26. & a Christo Domino Matth. 24. 15. ante annos septem ingentibus clamoribus auntiariæ cepit Jesus F. Anani, anno nempe Æ. V. 63. atque an. 65. die 21. Maji visi in aere curus exercitusque pugnantes, atque die 29. in festo Pentecostes audita vox illa excedentium Angelorum, *Migremus hinc*. Legitore Joseph de Bello.

Sub Vespasiano dirutum fuisse templum illud Judæorum in Ægypto, quod ædificaverat ante annos fere 256. Onias a Jesone fratre suo dejectus Pontificatu. Ab hoc templo derivatam quidam putant fabulam *Asini*, quem Judæi ab Ethnicis coluisse dicuntur; Neque enim inverifimile est illud, quod erat appellandum τὸ εἶπερ Ὀνίου, appellatum fuisse neglecta minima littera *Jota τὸ εἶπερ Οἰου*.

concessit anno Ch. 79. die 24. Junii, in Consulatu suo nono, imperiique anno 10. Sub Galba fertur in Achaja pro Christo mortem crucis pertulisse *S. Andreas* Apostolus, & anno post Jerosolymitanum excidium, nempe Æ. V. 71. *Bartholomæo* in majori Armenia detracta cutis, & caput abscissum.

IMPERAVIT post Vespasianum invictissimus ejus filius *Titus*, qui post biennium fati cessit *Silvano & Pollione Coss.* anno Ch. 81. idibus Septembris. Post quem imperium arripuit *Domitianus* ejus frater, & filius Vespasiani, & *Domitilla*.

DOMITIANUS imperium administravit annis 15. interitque XIV. Kal. Octobris *Coss. Valente, & Anisio*, anno Ch. 96. Erupit Domitiano imperante secunda Ecclesiarum persecutio, anno Ch. 93. Pergami in Mylia *Antipas* inclusus in bovem æneum candentem: Romæ *Joannes* in olei ferventis dolium: (1) *Flavius Clemens* Domitiani patruelis percussus gladio: *Flavia Domitilla* in insulam Pontiam relegata: cum duobus eunuchis *Nereo, & Achilleo*, postea Tarracinae martyrium passis: occisus *M. Aelius Glabrio* Exconsul: *Felicula* item Virgo inedia, fame, & equuleo necata; & *Nicomedes* presbyter plumbatis cæsus. Jussit quoque Domitianus occidi omnes posteros Davidis, ut inquit Eusebius lib. 3. H. E. cap. 19. (2) Hoc Cæsare quidam Athenis affectum martyrio ajunt *Dionysium Areopagitam*, mortuumque *Onesimum* Ephesiorum Episcopum, repugnante tamen *Baronio*.

E 4

Do-

(1) Eundem Joannem vixisse annos CX. usque ad Domitianum, legitur in prælaudato Fragmento; at post obitum Domitiani ex Pathmo rediisse Ephesum, ibique Ecclesiam rexisset usque ad Trajani tempora tradit Hieronymus.

(2) Alibi 20. Domitianus ipse dicitur a Juvenale *Calvus Nero*, a Tertulliano *Povio Neronis in crudelitate*, a Lactantio *Non minor Nerone tyrannus*, ab Eusebio *Neroniana impietatis & odii adversus Deum successor*. Vide Not. Baluzii in lib. de Mortibus Persecut. cap. 3. Non videtur itaque a cæde Christianorum, ut Dodwellus & Gisb. Cuperus autumant, abstinuisse.

Dio in *Domitiano* plures ab ec necatos commemorat, aliorumque interfoiendorum nomina sub pulvinari scripta in tabulis tiliaceis, maturatas in ejus necem insidias, *Domitia* uxore, *Norbano P. P.* & *Petronio II.* haud ignaris, insidita illi vulnera, cadaver a *Phyllide* nutrice sepul-

DOMITIANO successit *Nerva Cocceius* Narniensis, qui regnavit tantummodo usque ad diem 27. Januarii anni Ch. 98. quo obiit stomachi dolore correptus. Post Nervam autem imperavit *M. Ulpius Trajanus* Hispaniatus: de quo proximo secundo seculo.

C A P U T VI.

DE PRIMI CHRISTIANI SECULI DOCTRINA,
AC DISCIPLINA .

Quidquid modo credendum proponit Romana Ecclesia, a Christo, vel Apostolis traditum fuit. Articulus fidei initio expositos colligitur e *Symbolo* edito pro initiandis baptismate. Trium Personarum divinarum distinctionem, miracula quæ evenerunt baptizato Domino, & forma baptismi Evangelici aperte confirmant. Verbi divinitatem execratio hæresis Cerinthianæ, & Evangelium, Joannis præsertim, commonstrant. Eucharistiæ Sacramentum, & Sacrificium comprobatur institutione Dominicæ Cœnæ, litterisque Apostolicis ad Corinthios, & ad Hebræos. Sacramentalem absolutionem demonstrant collata Apostolis facultas ligandi, & solvendi. Extremæ Unctionis egregium est testimonium caput 5. Epistolæ Jacobi. Sacrorum librorum canoniem ab initio conditum inde eruitur, quod non inveniatur a quo, & ubi primum fuerit institutus. Traditionem aliorum dogmatum ab ætate Apostolorum viguisse ostendimus, ex quo aliquo exorto errore, statim Ecclesia illum proscripserit. Ecclesiasticam Hierarchiam, distinctionem Episcoporum a presbyteris, & sacram ordinationem impositione manuum peractam, Acta declarant Apostolica, & Pauli epistola ad Titum. (1)

AD

(1) Liturgiam in Ecclesiæ primordiis cum sola oratione Dominicæ, paucisque precibus peractam, post Gregorium Papam in Epist. ad Joannem Syrac. tradiderunt Valafridus Strabo, Rupertus, Stephanus Augustod. Honoratus, Durandus, alique de divinis Officiis, & sacris Ritibus pertractantes. Quare ab eruditis inter spurias rejiciuntur Liturgiæ, quæ sub nomine Apostolorum Petri, Matthæi, Marci, necnon Jacobi ceteris forte antiquior, atque XII. simul Apostolorum laudantur. De illa quæ legitur in Constitutionibus Clementis Rom. idem ferri solet judicium.

AD DISCIPLINAM quod attinet, abrogatis cæremoniis, quæ typus erant futurorum, retinendos crediderunt Apostoli ritus ad res divinas decentius tractandas perutiles, ut lumina, thura, indumenta. Statis diebus, septimo primum hebdomadis die, tum Dominico conveniebant in unum, festaque religiose servabant. Pro templis fuerunt principio privatorum hominum ædes. Præmissis precibus, sacrorumque librorum lectione, unde Liturgia derivavit, fiebat oblatio, & sub utraque specie communio. Non omittebatur utilis exhortatio: & addebantur sobria quædam convivium, quæ Agapæ dicebantur. Communis erat fidelium vita, & in unum singula conferebantur. Gravioribus vitiis polluti privabantur communione sacrorum; quam pœnam Apostolus inflixit cuidam Corinthio. Exortas/controverfias Apostoli aut voce, aut per litteras componebant: his denatis, dirimebat antistes; aut communi consensione terminabantur. Ne religionis nostræ mytheria irriderentur a paganis, arcani disciplina caute servata est; unde fideles cœnæ *Thyestæ*, aliorumque criminum insimulabantur ab iis, qui nesciebant quid in eorum congressu ageretur. (1)

AP-

(1) Auctor Constitutionum Apostolicarum lib. 5. cap. 18. affirmat instituta fuisse ab Apostolis Festa Dominicæ Resurrectionis, Dominicæ in Albis, Ascensionis Domini, & Pentecostes. Idem tradit de Paschatis custodienda vigilia. Jejunium 4. temporum esse pariter ex traditione Apostolica alibi diximus, idque non uno in loco asserit Leo Magnus. Apostolorum, & Stephani Protomartyris Festa indicta fuisse a Discipulis ipsorum Apostolorum, affirmat idem Auctor Constitutionum lib. 3. cap. 33.

A P P E N D I X

DE EXTERNIS EVENTIBUS.

PERPAUCA ex profana historia hic ducimus subjicien-
da, ad Judæos, Romanosque spectantia.

ANNO 1. *Æræ Christianæ* *Cajus Caesar* iniit consula-
tum in Syria. 2. *Lucius Caesar* repentino morbo obiit
Maffiliæ. 3. *C. Caesar* Tigranem Armenia expulit, præ-
fecitque Ariobarzanem origine Medum. 4. *Augustus* re-
nuit appellari a Populo Romano *Dominus*, & adoptavit
Tiberium. 5. Consecta Romæ die 28. Martii eclipsis
Solis, de qua Dio libro 55. *Agrippe* nepoti Augusti data
toga virilis. 6. *Archelaus* Romam accersitus, & Vien-
nam ob tyrannidem, quam in Judæos & Samaritas
exercuit, pulsus est in exsilium. 7. Judæa, Samaria,
& Idumæa a *Sulpicio Quirino* redactæ sunt in provin-
ciam, & oppressus est *Judas Galilaus*, qui concitaverat
ad arma Judæos. 8. Dejectus Pontificatu *Joazar*, & sub-
stitutus *Ananus*: profanatum a Samaritanis templum, of-
fibus mortuorum ubique sparsis. 9. Lata ab Augusto in
cœlibes lex *Papia Poppæa*: confectum a Tiberio bellum
Pannonicum: Extinctus in Germania cum tribus legioni-
bus *Quintilius Varus*. 10. *Tiberius* suo, *Drusique* frat-
tris nomine dedicavit Romæ ædem *Corcordiæ*: &
fato

Altaria quovis tempore ad oblationem Sacrificiorum erecta, Ecclesia
etiam Christi ad Sacram Synaxim adhibuit. Lege Apostolum ad Heb.
cap. 13. Tertullianum de Orat. cap. 14. & 1. ad Uxorem cap. 7. Cy-
prium epist. 66. altaria tanquam primitus condita commemorantes.
Ligna initio fuisse constat; sed aliqua pro locorum opportunitate fuisse
lapidea censet lib. 1. Rerum Liturg. cap. 20. Cardinalis Bona. Idem
præcedenti capite 19. ab Apostolorum ætate templa extitisse, & etiam a
Pontificibus consecrata, plerumque tamen constructa in cœmeteriis cry-
ptisque Martyrum (unde Martyria quoque dicebantur) multiplici eru-
ditione demonstrat. Quænam extiterint in Urbe Roma docebit *Ari-
ngus*. Primam vero Christianorum Ecclesiam fuisse ajunt domum, in
qua Dominus celebravit postremum Pascha, & instituit Eucharistiam.
Illic ordinatos septem diaconos, & consecratum Jacobum primum Je-
rosolymitanum Episcopum tradit *Nicephorus* lib. 2. cap. 3. ductus tes-
timonio, non satis explorato, *Evodii* Episcopi Antiocheni, qui primus
post Petrum sedit Antiochiæ, ut ait *Eusebius* libro 3. H. E. cap.
22.

fato functa est Salome, soror Herodis Magni. 11. In
Germaniam *Tiberius* & *Germanicus* irruerunt. 12. *Annius*
Rufus missus est in Judæam Procurator: exauctoratus ab
ipso *Ananus*, & huic suffectus est *Ismael*. Romæ *Tiberius*
de Germanis triumphavit. 13. *Augustus* in decennium,
veluti invitus, suscepit regimen Reipublicæ. 14. Idem
Augustus lustrum condidit. & Nolæ in Campania dece-
sit. 15. *Drusus* Tiberii filius dictus est Cæsar. Procura-
tor Judææ in locum Anni Rufi *Valerius Gratus* constitu-
tus est a Tiberio. 16. *Archelaus* Cappadociæ rex Romam
evocatus, ibi angore senioque confectus est. 17. Trium-
phavit *Germanicus* de Chersiscis, Chartis, & Angriva-
riis. Pulsus in exilium *Ovidius*. Ingens terræmotus in
Asia. *Valerius Gratus* detruso *Ismaele* Pontificem Judæo-
rum subrogavit *Eleazarum* filium Anani. 18. *Germanicus*
victo Orode res Armeniæ composuit; & Jerosolymis re-
nuntiatu a Valerio Pontifex Jud. *Simon F. Camithi*.
19. Discussa Romæ Sibyllarum oracula: Ægyptia, & Ju-
daica Sacra interdicta: dirutum *Iſidis* templum, & in
Tiberim simulacrum demersum: *Germanicus* a *Pisone*,
ut vulgo creditum, sublatus veneno. 20. *Piso* judicio
postulatus sibi mortem conscivit. 21. Vita sanctus est
P. Sulpicius Quirinus, qui censum peregit in Syria.
22. *Cn. Sentius* e Syria revocatus, eique suffectus est *L.*
Pomponius Flaccus. 23. *Ælius Sejanus* *Drusum* Tib. F.
veneno, ei per *Lygdum* spadonem propinato, e vita su-
stulit: *Livia* *Drusi* conjuge adulterio corrupta. Dejecto
Simone P. Jerosolymis suffectus *Josephus Cajaphas*. 24.
Philippus Tetrarcha instauratam Paneadem urbem voca-
vit *Cæsaream Philippi*. 25. *Pontius Pilatus*, revocato
Valerio Grato, factus Procurator Judææ. 26. (1)
Thrace domuit *Sabinus*. 27. *Herodes Antipas* Præcur-
so-

(1) *Pilatus* jubente *Tiberio* anno Christi 35. vel 36. Romam venire
jussus; missus in Judæam *Marcello*, qui interim Procuratoris munere
fungeretur. Non pervenit tamen Romam *Pilatus* ante obitum *Tiberii*,
qui decessit anno 37. die 19. Martii, ut diximus cap. 5. Propria se manu
Pilatus interfecit anno Ær. Vulg. 39. juxta alios an. 40. Relegatus
dicitur a *Caligula* Viennam Galliæ. Deportatum Lugdunum scribitur in
Apologia contra Galli calumnias *Franciscus Petrarca* pag. 1079. edit.
Basil. Ait ibidem *Petrarcha*, *Pilatum* fuisse Gallum. Quod ajunt Præ-
torem fuisse *Aretii*, ubi extant *Pilati* nomine ædes, crediderim esse pæ-
pularum credulitatem.

forem carcere Macherunte detinuit. 28. Deducitur ab hoc anno *Victoriana Periodus*, quæ cum annis *Æræ Vulgaris* conjungitur, si ab his anni 27. detrahantur. 29. Obiit *Livia Mater* Tiberii, 86. anno ætatis suæ. 30. *Sejanus*, dissimulante Tiberio, honoribus afficitur a Senatu. 31. Idem e curia in carcerem abductus occiditur, ejusque cadaver in Tiberim demergitur. Judæis infensissimum appellat Philo *de legatione ad Casum*. 32. *Junius Gallio* immodicus Tiberii adulator damnatus exilio. 33. Mortuo Pomponio Flacco Præfecto Syriæ successit *L. Vitellius*. 34. Obiit *Philippus Tetrarcha*. 35. In locum *Cajaphæ* Vitellius Pontificem renunciavit *Jonatham Anani F.* 36. Visam in *Ægypto* phœnicem Dio, Plinius, & Solinus testantur. 37. Mortui Tiberii successit *Caligula* Judææ procuratorem loco Pontii Pilati constituit *Marullum*. 38. *Caligula* ad mortem adegit *Macronem P. P. Flaccum* hujus amicum in *Andrum* insulam relegavit. 39. *Herodes Antipas* expoliatus est *Tetrarchia*, & *Lugdunum* prius, tum in *Hispaniam* relegatus. 40. Orta *Alexandriæ* inter Judæos, & Græcos seditione, *Philo Judæus*, & *Apion Grammaticus* Romam venerunt. *Agrippa* a *Cajo* patris *Herodis* *Tetrarchiam* obtinuit. 41. *Cajo* *Caligula* occiso a *Cassio*, *Claudius Cæsar* *Agrippam* catena aurea donavit: atque is *Jerosolymam* reversus, amoto a *Sacerdotio* *Theophilo Anani F.* substituit *Simonem* cognomento *Cantharam*. 42. Revocato *Petronio* Præfes Syriæ renunciatus est *Vibius Marsus*. *Agrippa* *Simonem* exiit Pontificatum, quem contulit *Mathiæ* fratri *Jonathæ*. Romæ laboratum maxima frumenti penuria. 43. Invasit *Claudius*, domuitque *Britanniam*: ademptum *Mathiæ* Pontificatum *Agrippa Max. Elioneo* dedit. Fames prænucciata ab *Agabo* irrupit. 44. Triumphavit *Claudius* de *Britannis*: illi Romæ, & in *Galliis* arcus triumphalis decretus: *Messalinae* ejus uxoris carpentum, ut olim *Liviæ*

A. con-

A. concessum. Obiit Judææ rex *Agrippa*; regni que Procurator missus est *Cl. Cuspius Fadus*, cui successit *Cassius Longinus*. 45. *Agrippa Junior* jus in templum, & sacrum ærarium consecutus, Pontificatu decoravit *Josephum Cani F.* 46. *Messalina* *Claudii* conjux veneno sustulit *M. Vinucium* recusantem cum ipsa stupri consuetudinem. *Helena* *Adiabenes* in veteri *Syria* regina laborantes fame Judæos juvit; quod & fecit *Izates* rex illorum religionem amplexus. 47. *C. Silio* Nervæ *Messalina* palam in urbe nuplit, raptoque *Silio* ad supplicium, impurissima femina occisa est in hortis *Lucullianis*. Post *Cuspium Fadum* Judæam administravit *Tiberius Alexander*. Opera *Herodis* regis *Chalcidis* Pontificatus a *Josepho Cani F.* translatus in *Ananiam filium Nebedæi*. 48. *L. Annaeus Seneca* e *Corfica*, quo eum *Caligula* relegarat, a *Claudio* revocatus hortatu *Agrippinæ* alterius uxoris suæ, instituentæ pueritiæ *Neronis F.* præficitur. In procuratore Judææ *Tiberio Alexandro* successit *Ventidius Cumanus*; & per id temporis naturæ concessit *Herodes Rex Chalcidis*. 49. Missus ad regendam *Samariam* *Ant. Claudius Felix*, *Claudii Imp.* libertus, regnumque *Chalcidis* *Agrippæ Juniori* collatum est: Judæi Roma expulsi. *Seneca* gessit præturam. 50. *Claudius* opera *Pallantis* liberti adoptavit *Domitium Neronem*. 51. Eræsuit *Syriæ F. Vinidius Quadratus*: *Parthi* in *Armeniam* irruerunt, collatumque *Neroni* fuit imperium *Proconsulare*. 52. Propter cujusdam *Galilæi* cædem, magni Judæos inter ac *Samaritas* excitati tumultus. *Claudius* edidit *Naumachiam*; *Nero Octaviam* *Claudii* filiam duxit uxorem. 53. Propter rixas *Samaritarum* venerunt Romam *Jonathas*, *Ananias*, & *Ananus* principes *Sacerdotum*: *Agrippæ* præter regnum *Chalcidis* data *Philippi* *Tetrarchia*. 54. Extincto *Claudio* successit *Domitius Nero*, ejus gener, filiusque *Agrippinæ*. 55. *Latronibus*, magis, & impostoribus referta Judæa, quam *Felix* præfectus animadvertendo in improbos purgare curavit. Interfectus tamen eo hortante etiam *Jonathas* Pontifex a *Dora* *Jerosolymitano*. 56. *Corinthii* scortis liberius abutebantur. 57. *Demetrius* faber argentarius *Dianæ Ephesæ* contabab & vendebat ædículas. 58. *Parthi* rursus cum Romanis pro *Armenia* certarunt. 59. *Subortam Cæsareæ* seditionem inter Judæos, ac *Gentiles*,

les, utrisque urbem illam esse suam asserentibus, *Felixa* minaci edicto studuit compescere. 60. Revocato *Felici* successore datus est *Porcius Festus*, qui latrones provinciam infestantes iussit comprehendi. *Agrippa* Pontificatum contulit *Ismaeli Phabei* F. 61. Propter magnum coenaculum ab eodem *Agrippa* aedificatum prope *Xystum*, unde prospiciebat quidquid agebatur in templo, in regem *Jerosolymitani* proceres surrexere. 62. *Nero*, dimissa *Octavia* causans sterilitatem, & relegata in *Pandatariam*, uxorem duxit *Poppaeam* Sabinam. (1) Exauctorato *Jerosolymis* *Ismaele*, Pontifex creatus est ab *Agrippa* *Josephus Simonis* F. cognomine *Cabeus*; ac *Porcio Festo* defuncto successor missus a *Nerone Albinus*. 63. *Vologeses* *Syriam* occupans repellitur a *Corbulone* Proconsule: Rex *Agrippa* Pontificem Max. nominavit *Jesum* F. *Gamalielis* post *Jesum* alterum F. *Damnai*. 64. *Nero*, ut cerneret *Trojae* ardentis imaginem, *Romam* incendit; & ad invidiam declinandam iussit *Christianos* exquisitissimis poenis affici. 65. Interfecti a *Nerone* *Lucanus* Poeta, & *Seneca* praeceptor suus: *Poppaea* etiam gravida ictu calcis perempta. *Jerosolymis* vacca ad aram maestanda peperit agnum: visae per aerem discurrentes igneae phalanges; atque vox illa excedentium angelorum, *Migremus hinc*. 66. Vexante *Gessio Floro* *Judaeos*, hi contra *Romanos* delectis belli ducibus arma sumpserunt. 67. *Vespasianus* inita contra *Judaeos* expeditione, recuperavit *Galilaeam*, *Jotapatam* expugnavit, urbes alias in deditio-nem recepit, adaucto *Romanorum* exercitu legionibus, quas *Titus* ejus filius abduxit *Alexandria*. 68. *Vespasianus* compositis *Galliarum* motibus, in *Judaeam* redux *Jerichuntem* occupavit; misitque *Caesarea* *Romam* *Titum*,

(1) Rapuit postea *Nero* *Statiliam Messalinam* uxorem *Attici Vestri* Consulis, ipso nuptiarum tempore trucidato. Vim intulit *Rubriae* virginis Vestalis, & *Sporum* exfectis virilibus duxit in conjugem, imo & ipse nupsit liberto *Doryphoro*. Turpissima patravit alia; de quibus *Dio*, *Suetonius*, *Tacitus*. Matris *Agrippinae* caedem *Nero* mandavit *Aniceto* Centurioni, corpusque parentis vulneribus confossum ac denudatum inspicere ausus est. Apposita fuit ad *Agrippinae* statuam tabella cum hac inscriptione, *Ego quid posui? Sed tu culeum meruisti*. Poenam scilicet parricidae descriptam a *Tullio* in *Orat. pro Sex. Roscio Amerino*. Vide *Pompejam* legem *Digest.* lib. 48. titulo 9. l. *Quamquam*.

tum, ut *Galba*, qui successit *Nerone*, gratularetur imperium, & novi principis iussa capesseret. 69. *Titus* audita, dum praeternavigaret *Achajam*, caede *Galbae*, remeavit ad patrem: extincto autem *Vitellio*, *Vespasianus* ad imperium evehitur, dum adhuc moraretur in *Syria*. 70. Patre in *Italiam* reverso, *Titus* *Jerosolymas* cinxit obsidione, paullo ante diem *Azymorum*, concurrentem cum 14. *Aprilis*: eademque urbem penitus occupavit die 8. *Gorpiae*, seu 1. *Septembris*. 71. *Titus*, ac pater de subacta *Judaea* triumpharunt. Missus in ipsam *Judaeam* legatus *Caesaris Lucilii Bassus*. Indictus fiscus *Judaicus*, idest, iussi *Hebraei*, ubicumque degerent, pendere *Capitolio* binas drachmas, quas antea templo solvebant. 72. *Nazarai*, qui *Legem*, & *Evangelium* servabant, sunt appellati. 73. Sublato e vivis *Lucilio Basso*, *Judaeae* obtinuit regimen *Flavius Silva*. Sexcenti *ficarii* ad *Lupum Aegypti* praesidem adducti sunt puniendi. 74. *Jonathas* *Judaeus* *Cyrenenses* pauperes in solitudinem adduxit, quasi illic miracula patraturus: at detecta, ac punita est impostura. 75. Advenit *Romam* *Eretnices* *Agrippae* majoris filia, quam *Titus* adamavit, & in *Palatio* detinuit; quod cum aegre ferrent *Romani*, invitum invitam dimisit. 76. Claruit *Q. Asconius Pedianus* historicus. 77. Natus est *Imp. Hadrianus*. 78. Obiit *Ravennae* *S. Apollinaris* martyr. 79. *Vespasianus* in villa sua apud *Sabinos* profluvio ventris extinguitur. Imperat *Titus*. *Vesuvii* incendium in *Campania* vicinas urbes, hominesque combussit. 80. Extruxit *Titus*, dedicavitque *Romae* amphitheatrum, ac *thermas*. *Pantheon*, & *templa Serapidis*, *Isidis*, & *Neptuni* *flamma* vastavit. 81. *Domitianus* imperium indeptus *Septembrem Germanicum*, *Octobrem Domitianum* dici voluit: vites in urbe feri prohibuit: pepulit inde philosophos, & mathematicos. 82. In *Germaniam* *Domitianus* cum exercitu profectus, rediit ut victor, cum nullo hoste congressus. 83. Tres *Virgines Vestales* ob stuprum viva defossae sunt. 84. Florebat hoc tempore *Apollonius Tyaneus*, sophista, mendacis, ineptisque celebris; cuius vitam descripsit *Philostratus*. 85. *Domitianus* *Consul* XI. de *Cattis*, *Dacis*, & *Germanis* triumphum egit. 86. Institutus fuit primus *agon Capitolinus*. 87. *Deum*, se ac *Dominum* appellavit *Domitianus*. 88. Celebra-

ti fuerunt ludi seculares, & Daci rursus bello devicti. 89. Cœpit, ut inquit Tacitus, per intervalla ac spiramina Domitiani, interfectis viris illustribus, rempublicam exhaurire. *L. Antonius* Præfectus Germaniæ rebelavit, & a *L. Maximo* superatus, & captus. 90. Decennalia Domitiani celebrata fuere. 91. *Apollonius* coniectus in carcerem & postea adductus ad Cæsarem, fertur ab hujus oculis evanuisse. Ædificatâ hoc anno Capitolium, Stadium, Forum transitorium, horrea piperatoria, fanumque Minervæ. 92. *Cornelia Maximilla* Vestalis viva ob stuprâ defossa fuit. 93. Cœpit Domitianus omni sævitâ genere vexare Christianos. 94. Exornabat hoc anno *Flav. Josephus* libros Antiquitatum Judaicarum. 95. Lapidibus strata est via, quæ est inter Puteolos & Sinuessam. 96. Libertinorum conspiratione, nec uxore ignara, *Domitianus* interfectus est 14. Kal. Octobres. 97. Initio principatus *Nervæ*, decreto S. C. revocati ab exilio fuerunt quos relegaverat Domitianus. Sublata item Judaici fisci calumnia. Adoptatus a Cæsare *M. Ulpius Trajanus*. 98. Obiit *Nerva*, tenuitque *Trajanus* rerum habenas. 99. Adveniens *Trajanus* Romam Congiarium distribuit, & a S. P. Q. R. *Optimus* appellatur. 100. Proficiscitur *Trajanus* ad bellum Dacicum. *C. Plinius Secundus* Consul suffectus fuit cum Cornuto Tertullo a Kalendis Septembris.

FLORUERUNT primo Christi Seculo litteris, *Pub. Ovidius Naso* Sulmonensis, Poeta facilis ac tersus, sed in elegantis paullo lascivior. *Titus Livius* Patavinus Romæ præter Historiæ, cui ab *Afinio Patavinus* objecta. *Strabo* veterum Historiarum accuratus Collector. *Phædrus* Thrac, libertus Augusti, festivissimus, & latinissimus fabulator. *M. Annaeus Seneca* philosophus, declamator, & rhetor. *Valerius Maximus* dictorum, factorumque memorabilium collector, Ciceroni tam similis, ajebat *Erasmus*, quam mulus homini. *C. Vellejus Paterculus* Romanus Historicus, luculentus, pressus, ac nitidus. *Philo Judæus* Alexandrinus sententiarum locuples, ac disertissimus, Platoni ab aliquibus comparatus. *Aulus Persius Flaccus* Volaterranus Satiricus, acutus quidem, sed obscurus. *Pomponius Mela* Hispanus Geographus elegans & accuratus. *Lucius Junius Moderatus Columella* Gaditanus, qui de re rusticâ, agrorumque cultu, neque rustice, neque inculte per-

pertractavit. *M. Annaeus Lucanus* Cordubensis, Oratoribus potius, quam poetis annumerandus; quamvis carmine scripserit, inascula & concitata dictione. *T. Petronius Arbiter* Eques Romanus, scriptor purissimæ, ut inquit Vossius, impuritatis. *C. Silius Italicus*, qui majori cura, quam ingenio, carmina scripsisse fertur. *C. Valerius Flaccus* Campanus, qui Apollonium imitatus cecinit Argonauticæ. *Plinius Secundus* Veronensis, appellatus a *Budæo* veritatis antistes, censorque liberimus. *Q. Curtius Rufus* rerum ab *Alexandro Macedone* gestarum candidus, & elegans enarrator. *Epictetus* Hieropolitanus Philosophus Stoicus: cujus Enchiridion dici solet *Anima moralis philosophiæ*. *M. Valerius Martialis* Hispanus, a quo conscripta Epigrammata sale, felle, verborumque licentia. *M. Fabius Quintilianus* Calaguritanus, instituendæ pueritiæ artifex, & eloquentiæ magister. *Sextus Julius Frontinus* Vir Consularis, expolitus, & minime verbosus Geometra. *Pub. Papinius Statius* Neapolitanus, Poeta cultissimus, prope ad *Virgilianam* majestatem accedens. *Fl. Josephus* sacerdotali regioque sanguine editus, quem *S. Hieronymus* *Græcum* *Livium* appellat. *Decius Junius Juvenalis* Aquinas, in *Satyris*, judicio *Scaligeri*, tanto melior *Horatio*, quanto *Horatius Lucilio*. (1)

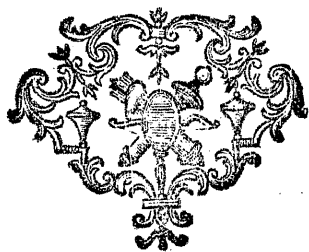
Tom. I.

F

COM-

(1) Fertur eodem anno, quo *Ovidius*, natus Romæ *Albius Tibullus* *Hirtio* & *Pansa* Coss. ab U. C. 711. Utriusque amicus fuit *Sex. Aurelius Propertius* ex *Mevania* Umbriæ oppido. Floruerunt eodem tempore *Cassius Severus* *Parmensis*, *Domitius Marsus*, & alii, ut *Athenodorus* *Tarsensis*, *Socion* *Alexandrinus* magister *Senecæ* præstantis philosophi. Grammatici item *Theon* & *Apion* *Alexandria* Romam profecti, *M. Porcius Flaccus*, *Menelaus* de quo *Genebrardus*: Oratores percelebres *Q. Atherius*, *Cassius Severus*, *Clodius* *Arelatenis*, *Suiculus* *Tolosanus*; atque poetæ haud obscuro, *Petronius* impurissimus, *Julius Pomponius* *Tragicus* comparatus *Piudaro*, *Sulpitia* matrona, &c. Claruit quoque imperante *Augusto*, (nescio an ad Christi ætatem pervenerit) *Mantius*, cujus opera perfectum *Obeliscum* ad deprehendendas *Solis* umbras, ætate nostra effossum in *Campo Martio*, colligimus ex *Plinio* libro 36. cap. 10. A *Mantilio*, qui *Carmine* tradidit *Astronomiam*, discernendus videtur. Synchronus huic *Strabo* *Cretensis*, *Pomponius Mela* *Cosmographus*, *Priscianus* *Cæsarensis*, & *C. Julius Solinus* *Grammatici*, prælaudatus *Plinius* II. *Veronensis* ad *Imp. Domitianum* libris XXXVII. *Historiarum* conscriptis, *Theo* *Smyrnæus*, aliique hoc primo Seculo cessisse fati dicuntur. Inter quos memorandus *Aurelius Cornelius Celsus* rei Medicæ peritissimus, qui floruit sub *Tiberio*, sive ut aliis placet, imperante *Nerone* integro ante *Salenum* Seculo, &c.

COMMEMORAVIMUS in fine capitis quarti *Acta Pilati*, & diximus non unum de iis esse virorum eruditissimorum iudicium. Eadem quidem *Acta* extitisse compertum est; eadem etenim laudant Justinus Martyr in secunda Apologia ad Antoninum Pium, Tertullianus adversus Gentes cap. 21. & Eusebius libro 2. H. E. cap. 2. Adulterarunt etiam tamen *Acta* tum Hæretici, ut inquit S. Epiphanius Hær. 1. num. 1., tum Gentiles, ut narrat prælaudatus Eusebius libro 9. cap. 5. Hac de re *Acta Pilati*, quæ citato cap. 4. inter dubia rejecimus, isto in loco rursus citavimus. *Plinium Secundum*, qui hoc labente Seculo, & inchoato sequente floruit, appellavimus *Veronensem* sequuti Christophorum Landinum, qui ejus Historiam donavit Italica lingua, & hanc esse testatur opinionem multorum, innixam auctoritati ejusdem Plinii, qui sibi communem patriam esse testatur cum Valerio Catullo, proculdubio Veronensi. Vide Prolegomena Cl. Jo. Antonii Vulpii in Catullum cap. 4. At complures Plinium *Novocomensem* fecerunt. Nolumus huic urbi talem auferre concivem. *Plinii* hoc seculo mentionem fecimus, quoniam Domitiano Imperatori Historiam suam nuncupavit.

SECUNDUM ECCLESIAE

S E C U L U M.

C A P U T I.

DE ROMANÆ ECCLESIAE PASTORIBUS.

ROMANAM Ecclesiam secundo Seculo gubernarunt *Anacletus, Evaristus, Alexander, Sixtus, Telephorus, Hyginus, Pius, Anicetus, Soter, Eleutherus, & Victor.*

V. ANACLETUS Atheniensis, quem ob nominis similitudinem nonnulli confundunt cum Cleto, sedit post Clementem annis 2. computato tempore, quo Clementis in Chersonesum deportati gessit vices. Obiit itaque anno 100. Trajano A. III. & Julio Frontino Coss. dicata in Vaticano sacra Aede Petri. (1)

VI. POST Anacletum Ecclesiam rexit S. *Evaristus* Bethlehemita annis 9. nempe usq. ad annum 109. quo Confules extiterunt *A. Corn. Palma II. & C. Calvisius Tullus II. Coss.* Distributi ab Evaristo Tituli presbyteri, sacra nempe loca concionibus, & Sacramentis administrandis percommoda.

VII. SUCCESSIT S. *Alexander* Romanus, cui ritum benedicendi, & adspargendi lustralem Aquam adtribuunt. Sedique

F 2

ditque

(1) *Anacletum* post Clementem recensent ii quoque, qui *Cletum* omiserunt, ut lib. 2. contra Parmen. Opratus, & Epistola 165. ad Genesium Augustinus. In vetustissimis autem diptychis Romanæ Ecclesiæ, & in melioris notæ catalogis Pontifices hoc ordine numerantur, *Petrus, Linus, Clemens, Anacletus.* Auctor Carminis contra Marcionem Anacletum præponit Clementi. Nonnulli Græcorum pro *Ἀνακλήτω*, quod idem sonat, ac *Revocato*, scripsere *Ἀνεκλήτω*, *inculpato* scilicet, seu *inreprehenso*. Hinc Papebrochius contendens Cletum & Anacletum fuisse eundem Pontificem inquit, Lini successorem Cletum ab Urbe expulsum a Vespasiano suadente Musonio cessisse Pontificatum Clementi, ipsoque Clemente jussu Domitiani pulso in exilium rursus Cletum pristinam sedem occupasse, ideoque appellatum fuisse *Anacletum*, empe in Apostolicam Cathedram *Revocatum*. Verum istiusmodi conjecturis, quibus certiora testimonia adverfantur, innitendum non esse illi nes admonent.

ditque annis 8. usque ad Consulatum *Quinctii Nigri*, & *Aproniani*, nempe usque ad annum Ch. 117. (1)

VIII. DEINDE Pontificatum tenuit *S. Sixtus I.* qui post decennium subiit martyrium anno 127. Consulatum gerentibus *Gallicano*, & *Cælio Titiano*. Trisagion liturgiæ a Sixto additum, formatasque litteras, unionis Ecclesiarum tesseram, ajunt indicatas.

IX. ADMINISTRAVIT deinde Ecclesiam *S. Telesphorus* natione Græcus ab anno 127. usque ad annum 138. intervallo undecim annorum: eremiticæ vitæ olim cultor, jejunii quadragesimalis inculcator, & coronatus martyrio in Consulatu *Sulpicii Camerini*, & *Q. Nigri Magni*.

X. EPISCOPATUM tum obtinuit *S. Hyginus* natus Athenis, post 4. annos, nempe an. 142. Conf. *Rufino* & *Quadrato*, damnato. *Cerdone*, compositoque Clero, martyr effectus.

XI. SUBROGATUS *Hygino S. Pius I. Aquilejensis*. Is iussit, ut Pascha die Dominico juxta traditionem Apostolicam celebraretur: & postquam sedisset annis 16. non exactis, in Consulatu *M. Cesonii Silvani* & *C. Serii Augurini*, nempe anno 156., aut sequenti, sanguinem pro Christo fudit.

XII. REXIT postea Ecclesiam per annos 12. *S. Anicetus* natione Syrus, qui anno 168. in *Paulli*, & *Mommi* Consulatu fuit præclara morte sublatus.

XIII. DEINDE Episcopatum Urbis suscepit *Soter* Fundis in Campania ortus, beneficentia in Christianos ad metalla damnatos, & in exilium detrusos clarissimus: cujus beata mors contigit octo regiminis annis expletis, idest, anno Domini 177. Conf. *Aurelio Commodo*, & *Plautio Quintillo*.

XIV.

(1) Henschenius in Apparatu ad Chronologiam Pontificiam, & Pelebrochius in Conatu Chronico-historico tradunt sedisse Alexandrum in Consulatu *Cornelii Palmæ*, & *C. Calvisii Tulli*, idest, ab anno 109. usque ad Conf. *Æmilii Æliani*, & *Lucii Antistii Veteris*, nempe, ad annum 116. exactum. Innotuntur antiquo Catalogo conscripto tempore *Liberti Papæ*, Alexandrum coronatum martyrio anno 117. quinto *Nonas Majas* alii tradunt. Uterque *Pagius* statuit *Anacletum* inauguratum Pontificem Maximum anno 85. *Evaristum* anno 95. Alexandrum anno 108. *Sixtum* 116. *Telesphorum* 126. *Hyginum* 137. *Pium* 141. *Anicetum* 151. *Soteren* 161. *Eleutherum* 170. & *Victorem* anno 185. Not præmissa Seculo I. Chronologia ad hanc impulit supputationem. Eminentes tamen *Soteris* obitum in anno 177. *Eleutheri* in anno 192. hujusque Seculi exitum in anno *Victoris* 9. consentientes habemus viros clarissimos.

XIV. SEDIT postea *S. Eleutherus* Nicopolitanus usque ad annum 192. quo anno expletis Episcopatus sui annis 15., *Commodo A. VII.* & *Pertinace II. Cass.* sancto fine quievit. (1)

XV. VICTOR Afer fuit successor Eleutheri: cui gravis cum Asiaticis de die celebrandi Paschatis contentio. (2) Decessit autem Pontificatus sui anno 10. & *Æræ Christianæ 201. A. Anno Fabiano*, & *M. Nonio Muciano* gerentibus Consulatum.

PATRIARCHARUM NOMINA.

SECUNDO Seculo Alexandria post *Cerdonem* federunt *Primus*, *Justus*, *Hymeneus*, *Marcianus*, *Celadion*, *Agrippinus*, *Julianus*, & *Demetrius*. Antiochiæ post *Ignatium M. Hero*, *Cornelius*, *Heros*, *Theophilus*, *Maximus*, & *Serapion*. Jerosolymis post *Simeonem* *Justus*, *Zacchaus*, *Tobias*, *Benjamin*, *Joannes*, *Mathias*, *Philippus*, *Seruca*, *Justus II.*, *Levi*, *Ephras*, *Joses*, *Judas*, *Marcus*, *Cassianus*, *Publius*, *Maximus*, *Julianus*, *Gajanus*, *Symmachus*, *Gajus*, *Julianus II.*, *Capito*, *Maximus II.*, *Antoninus*, *Valeus*, *Dolichianus*, *Narcissus*.

CAPUT II.

DE SECUNDI ECCLESIE SEculi CONCILIIS.

QUI de Conciliis pertractant, solent communitatem unum duntaxat coactam Romæ a *Victore* circa annum 198. commemorare; in quo statutum fuit non alia die celebrandum esse Pascha, quam Dominica ad *Martii* plenilunium sequente.

DE EADEM tamen re plura alia circa idem tempus habi-

F 3

(1) Eusebius lib. 5. H. E. cap. 6. enumeratis Romanis Pontificibus usque ad *Eleutherum* inquit, *Valesio* interprete: *Hæc serie, & successione tum traditio Apostolorum in Ecclesia, tum veritatis prædicatio ad nos usque pervenit*. Ex legitima Pontificum successione comprobari veritatem Apostolicarum traditionum docet etiam *S. Irenæus* lib. 3. adv. H. cap. 2. & 3.

(2) Ante *Victorem* quo die celebrandum sit Pascha definierat *S. Pius*. Vide *Spondanum* ad annum 150.

* Qui sequuntur, non fuerunt *Judei* genere.

habita fuerunt Concilia, quæ lib. 5. cap. 23. & seq. laudat Eusebius. *Cesariense* in Palæstina sub Theophilo: in *Ponto* Ecclesiarum provinciæ Osdroenæ sub Palma: *Cerinthiacum* sub Bacchyllo: *Lugdunense* sub Irenæo. Concilia hæc omnia Victoris, Romanæque Synodi comprobare sententiam.

CONTRA *Ephesina* Asiaticorum Synodus sub Polycrate statuit Pascha celebrandum luna 14. in quamcumque hebdomadæ diem incidisset.

AUCTOR libri *Prædestinati*, & Baluzius meminerunt Synodi *Pergamensis* sub Theodoto, adversus hæresim Colorbasi paullo post describendam. At eruditi de hujus Synodi tempore non consentiunt.

IN LIBELLO *Synodico* recensetur quoque Concilium *Hierapolitanum* sub Apollinario contra Montanum & Theodotum Coriariæ; atque hoc Concilium a nonnullis refertur ad annum Christi 173.

MEMINERUNT nonnulli Concilii cujusdam *Siciliæ* sub Eustathio Episcopo Lilybæorum, ac Theodoro Panormitano, adversus Heracleonem hæreticum.

C A P U T III.

HÆRETICI SECUNDI SEculi RECENSENTUR.

AGMEN Hæreticorum hujus seculi ducit *Carpocrates*, Alexandrinum vocat Clemens Alexandrinus, Epiphanius Samosatensis, Gnosticorum, hoc nomen sibi ob rerum notitiam arrogantium, Conditorum Eusebius. Erupit Carpocratis hæresis sedente in Petri Cathedra Antæto. Ea Simonis & Cerinthi innovabantur figmenta, mundum non esse productum a Deo, dari transmigracionem animarum, Christum genitum esse ex concubitu, apparenter duntaxat subisse crucem, omnemque licitam esse incestæ libidinis turpitudinem.

VALENTINI hæresis fabulosa Æonum procreatrix erupit imperante Antonino Pio. Fuit autem ille Ægyptius, patria Phrebonites. Fuerunt Valentini discipuli *Secundus*, *Ptolomæus*, *Marcus*, *Bardesanes*, (1)

Color-

(1) *Bardesanes* juxta Chronicum Edeffenum in lucem editum a Cl. Afferman, Edeffæ natus est anno Ch. 154. S. Epiphanius H. 56. vixisse ait post mortem Abgari. Falli Epiphanium censet lib. 4. *Hist. Manich.*

Colorbasus, *Heracleon*, alique nominis obscurioris: qui ad Æonum fabulam addiderunt commenta Basilidis; & quod fuit Gnosticorum commune placitum, negarunt fas esse subire martyrium, & Christum corpus adumpfisse æthereum dogmatizarunt.

FECUNDA Valentinianæ hæreseos fœtura: illinc enim prodire, *Ophitæ*, *Archontici*, *Cajani*, & *Helcesitæ*. *Ophitæ* serpentem, a quo deceptus fuit Adam, Sophiam, seu Dei sapientiam putarunt, ab eoque nomen traxerunt; Græci enim serpentem *Ophin* vocant. *Archontici* spirituales substantias, tanquam ceterarum rerum principia venerabantur, ita appellati, quoniam *Archon* idem sonat ac princeps. *Cajani* Caim, ceterosq. turpiora perpetrantes facinora viris melioribus præferebant. *Helcesitæ* ab Helcesia Arabe denominati, Christum creaturam, & Spiritum sanctum feminam ejusque sororem esse dicebant; ad vitandam mortem thura immolabant idolis: jurabant per salem, ventum & elementa, tanquam per numina; ac pulverem hærentem pedibus, sputaque quarumdam mulierularum religiose colligebant, & asservabant.

ENCRATITÆ auctorem habuerunt *Tatianum* Syrum, Sophistam, & Oratorem illustrem, qui floruit circa annum 170. Hi, præter Æones Valentinianos, damnarunt conjugia, negarunt Adami salutem, & a vino, etiam in sacris mysteriis, abstinerunt, dicti propterea Encratitæ ἀπο ἐγκρατιῶν, quod significat esse continentem, ac temperantem.

MARCION Ponticus, patria Synopenfis, discipulus *Cerdonis*, hæresim disseminavit imperante Antonino Pio, appellatus *Antonianus hæreticus sub Pio impius*. Fuerunt Marcionis dogmata, duo esse rerum omnium principia,

F 4

unum

cap. 9. Beaufobre, quoniam Abgarius regnavit Edeffæ ab anno 152. usque ad annum 187. Epiphanius autem eo loci tradit Bardesanem pervenisse ad imperium Lucii Veri. At Lucius Verus apoplexia correptus interit juxta Pagii Chronologiam anno 169. ideoque ante obitum Abgari. Nos ita Epiphanium intelligimus, ut Bardesanes vixerit sub Lucio Vero, & vitam protraxerit ultra obitum Abgari. Sunt vero plures, quibus nomen Abgari commune est; & ille, cui acceptus Bardesanes, fuit Abgarius filius *Maandis*. Bardesanes ad frugem revocatus dicitur. Illius & Bardesaniarum conscripsit Historiam Frid. Strunzius. Addebat *Floriziani* a Florino, & *Adamitæ*, quos Isaac de Beaufobre excusare peculiariter dissertatione conatur.

unum bonum, alterum malum: (1) inhibitionem Adæ factam de non comedendo arboris fructu, legem, prophetarumque vaticinia, principii mali opus esse: Christum umbratilem assumpsisse carnem; & damnandas esse nuptias, tanquam intemperantiam ac stuprum. Quæ omnia circa annum 190. paucis immutatis adjectisque dogmatizavit *Apelles*.

VIXERAT ante Apellem *Montanus* e Mysia, oppidoque contermino Phrygiæ, Montanistarum, seu Cataphrygum parens. Duo ejus dogmata præcipua fuere; secundas nuptias a fornicatione nequaquam differre, & persecutionis tempore neminem posse fugam arripere. Illius insaniam, qua se spiritum Paracletum, impurasque feminas Priscillam & Maximillam divino afflatus numine prædicabat, non opus est patefacere. Montanum laqueo sibi gulam fregisse an. 172. tradit Chronicum Eusebianum. (2)

ACCESSERE *Theodotus Trapezita*, *Theodotus* alter *Coriarius* Byzantinus, *Artemon*, & *Hermogenes*. Affirmavit primus Melchisedech regem Salem fuisse Virtutem quamdam Christo superiorem. *Theodorus* Coriarius, & *Artemon* eundem Christum nudum hominem appellarunt: *Hermogenes* demum Stoicus, pictor, falsarius, & adulter asseruit materiam Deo coæternam, & improductam.

CAP.

(1) Marcion Deo opposuit materiam innatam & infectam, deputavit eadem materiam innatam innatæ ex Tertulliano lib. 1. cap. 15. Idem statuisse Bardesanem & Manetem asserit Epiphanius. Hinc plerique putant principium malum esse materiam innatam & informem, & ideo hanc adstruentes tradidisse mundum conditum ab angelis, quod Deo summo bono tribui nequeat creatio rerum materialium, quibus malum inhæret. Certe Hieronymus scribens ad Pammachium ait Marcionem dogmatizasse, a Deo bono invisibilia, a Deo malo visibilia fuisse condita. Haustam hanc hæresim a Cerdone affirmat quoque Hæresi XVII. S. Philastrius. Diximus alibi, duorum principiorum, boni, & mali, dogma traditum olim fuisse a Zoroastre; & Marcionitarum, Manichæorumque principia parum differre ab *Orasmade*, & *Arimonio* Persarum, *Iside* & *Osiride* Ægyptiorum, Græcorumque poetarum *Pandora*, & *Tiphone*.

(2) Montanistas, & præsertim horum unum, Proclum nomine, refutavit Cajus presbyter, cujus non semel meminit Eusebius.

CAPUT IV.

SECUNDI SECULI SCRIPTORES ECCLESIASTICI.

PERMULTI secundo Seculo floruerunt Scriptores: quorum agmen ducit *S. Ignatius*, *Ἐπίσκοπος* quoque appellatus. (1) Rexit is Antiochenam Ecclesiam post Evodium supra annos 40. atque a Trajano, qui bellaturus cum Parthis Antiochiam pervenerat damnatus ad bestias, & Romam missus, ibi in Amphitheatro discerptus & comminutus fuit a leonibus anno 116. die 21. Novembris. Septem Ignatii epistolæ eruditi fere omnes post multas altercationes receperunt, ut genuinas: at Opus inscriptum *Διδασκαλία*, quod in VII. libros Constit. Apost. quidam distributum fuisse affirmarunt, nullo certo testimonio eidem adscribitur.

SEQUITUR *Polycarpus* (2) Joannis discipulus, & Smyrnenfis Episcopus, cujus una extat ad Philippenfes epistola ab Eusebio, a Hieronymo, a Photio summis laudibus celebrata. In Actis Ecclesiæ Smyrnenfis apud Eusebium lib. 4. dicitur flamma consumptus VII. Kal. Majas. Annus passionis ejus incertus, creditur a plerisque 169.

JUSTINUS, qui gladio percussus sub M. Aurelio anno 163. migravit ad Dominum, ortus in civitate Samariæ Sichem, seu Neapoli Flavia, Philosophus Platonicus, duplici pro Christianis Apologia, confutatione Try-

(1) An *Ἐπίσκοπος* dictus sit, quod fuerit puerulus in ulnas sublatus a Domino, an quia ipse Christum fide, & sanctimonia gestaverit, incertum. Videtur secunda opinio probabilior; nam in ejus Martyrio, quod edidit Jacobus Usserius, interrogatus Ignatius, quinam esset *Theophorus*, respondit: *Is, qui Christum gestat in pectore*. Passum *Sura* & *Senectione* *Coss.* idest, anno 107. ejus Acta apud Ruinart innotuit. Sed vide ad hunc annum Ant. Pagium. De Ignatianis Epistolis egimus lib. 8. Theol. cap. 1. Ad illas, etiam ut editas a Vossio, & Usserio, rejiciendas tanquam spurias, post Salmasium, Blondellum, & Dallæum, nervos intendit in commentario de Script. Eccl. Oudius. Ignatii martyrium Acta apud Ruinart referunt ad an. 107. Norisius in Epist. Consulari ad annum 113. Pagius, alique ad annum 116.

(2) Quo anno S. Polycarpus Romam venerit, incertum est. Pearfonius id contigisse scribit anno Christi 142. Tillemontius an. 161. et ceteris antiquior Eusebius anno 157. aut sequenti.

Tryphonis Judei, & Oratione Parænetica ad Græcos magnum sibi nomen comparavit; atque immerito dicitur a Sandio, & Episcopo negasse Verbi divinitatem. (1)

PUGNAVIT contra hæreses præsertim Valentianam egregio Opere s. *Irenæus* Polycarpi discipulus, & Episcopus Lugdunensis, qui in persecutione Severi martyrii tulit palmam anno 202. Græce scripsit, non ut *Erasmus* putavit, Latine; eumque *Tertullianus* contra *Valent.* cap. 5. fuisse testatur *doctrinarum omnium accuratissimum exploratorem.* (2)

GRASSANTE persecutione, Apologetica Scripta pro Christiana religione ediderunt *Melito Sardinus* anno 170. *Tatianus Syrus* sophista, & orator anno 172. *Athenagoras* philosophiæ Platoniciæ sectator circa annum 169. *Theophilus Antiochenus* eodem anno ad Christum conversus, atque *Hermogenis*, & *Marcionis* acerrimus insectator. *Apollinaris* Hierapolitanus, cujus libros commemorat libro 4. cap. 27. *Eusebius*, quique per eadem tempora floruit *M. Aurelio*, & *L. Vero* imperantibus. Et *Aristides*, & *Quadratus*, de quibus hoc unum scimus, Apologias obtulisse Imperatori *Hadriano*, qui *Trajano*, ut paullo infra dicemus, successit.

INTER ceteros claruit, imperante Severo, & vergente hoc seculo ad finem *Tit. Fl. Clemens* Alexandrinus, discipulus *Pantæni*, & præceptor *Origenis*, ac presbyter, non Episcopus, (3) a multis *Christiane anti-*

(1) *Justinus* cum *Crescentio* Philosopho Cynico de religione certavit.

(2) Qui Patrum traditionibus bellum indicunt, ut *Dallæus*, *Barbeyrac*, *Clericus*, *Buddeus*, alii, in priorum Seculorum Scripturibus adnotant absurda Platoniciæ Philosophiæ, assertum angelorum cum mulieribus concubitum, regnum Millenariorum, erroresque hujuscemodi, idque ad illorum elevandam auctoritatem: sed perperam; neque enim in questuunculis, in quibus discrepant, sed in doctrina, cui Catholici dogmatis fundamenta nituntur, eorum consensum plurimum valere affirmantur. Lege. *Canum* lib. 7. de *Locis Theologicis*.

(3) Episcopum tamen ac Præfulem dixit *Jacobus Gaddius* tom. 1. pagina 128. & *Christianus Lupus* Dissert. Proœmiali in *Canones Nicænos* cap. 10. tradit, antiquam fuisse Alexandrinæ Ecclesiæ consuetudinem, abrogatam tamen ab *Heracla Patriarcha*, ut omnes presbyteri Episcopali consecratione decorarentur; cujus consuetudinis potest congruam quoque rationem. Sedit *Heraclas* III. Seculo, & *Clemente* e vivis sublato.

quitatis Varro appellatus. Laudantur *Clementis* *Protrepticum* ad Gentes, libri tres *Pædagogi*, & *Sromatum octo*. Reliqua ejus Opera perierunt. Inexhaustæ doctrinæ, & sacræ atque exoticæ eruditionis copia mirifice fuisse præditum asserunt omnes maxime *Cyrillus Alexandrinus* lib. 10. contra *Julianum*, & *Eusebius* lib. 2. de *Præparat. Evang.* necnon *Hieronimus* de *Script. Eccl.* (1)

FLORUERUNT eodem seculo viri alii per celebres, quos memorasse sat erit; nimirum *Abercius* Hierapolitanus, in cujus libro de *disciplina* Apostolicum fulsisse spiritum affirmat *Baronius* ad an. 163. n. 15. *Dionysius* Episcopus Corinthiorum martyrium peressus circa annum 170. cujus epistolas laudat lib. 4. cap. 23. *Eusebius*. *Hegeſippus* ex Judæo Christianus, qui obiit imperante *Commodo*. Ejus libri de martyrio *Jacobi* fratris Domini, & *Simeonis Cleophaæ* filii, aliique de *Jerosolymitana Ecclesia*, & de *Sectis Judaicis* etiamnum extant. *Masanus* *Encratarum*, ac *Modestus* *Marcionitarum* profligator, qui ambo vivebant an. 176. *Miltiades* rhetor, qui floruit circa annum 180. dictus a *Tertulliano* *Ecclesiarum Sophista*. *Asterius* *Urbanus* insectator *Montanistarum*, de quo *Eusebius* lib. 5. cap. 16. *Serapion* *Antiochenus* eorumdem hæreticorum debellator & hostis. *Theophilus* *Cæsareensis*, qui de die celebrandi *Paschatis* scribebat anno 196. *Maximus*, qui adversus *Marcionem* disputavit de origine mali, laudatus ab *Eusebio* lib. 7. *Præp. Evang.* cap. 22., male autem ab *Huetio* in *Appendice ad Origenian.* ad ætatem *Constantini Magni* detrusus.

COM-

(1) Addendi *Aquila* Ponticus appellatus a *Hieronimo* *proſelytus* & *conventiosus interpret*, alicubi tamen laudatus, *Aristo* *Pelleus* *Palæstinus*, auctor dissertationis *Jasonis*, & *Papisci*, & *Pantæni*, quam *Clemens* *Alexandrinus* ejus, ut diximus, auditor appellavit *Apim Sculam*. Item *Agrippa* *Castor* debellator *Basilidis*, laudatus a *Hieronimo* in *Catalogo*, *Papias* Hierapolitanus Episcopus *Chiliaſtarum* auctor, *Philippus* *Crentensis* Antistes *Marcionis* confutator, *Apollo* *Senator Romanus*, qui scripto & sanguine pro fide Christi certavit, *Polyrates* *Ephesus* *Quartadecimanus*, *Athenogenes* clarus doctrina ac martyrio; *Rhodon* *Asianus* *Marcionis* impugnator, de quo *Nicephorus* post *Eusebium* & *Hieronimum*; *Heracitus* qui *Commentarios* edidit in *Epistolas Pauli*, & *Candidus* qui scripsit in *Hexameron*, pariter ab *Eusebio*, & a *S. Hieronymo* laudati.

COMMEMORANDUS demum foret *Tertullianus*; sed quoniam dicitur vita functus circa annum 220. opportunius videtur de illo in historia proximi seculi pertractare.

C A P U T V.

DE ROMANIS IMPERATORIBUS, ET DE VIRIS CORONATIS MARTYRIO, ET SANCTI- TATE CONSPICUIS.

M. ULP¹ IUS *Trajanus*, qui anno Ch. 98. succcessit Nervæ, ineunte secundo Seculo moderabatur imperium, facto functus in urbe Ciliciæ Salinunte, *Q. Nigro* & *Vipsanio Aproniano* *Coss.* anno 117. die 10. Augusti. Tertiam excitavit in Christianos persecutionem anno 107. & anilis est fabula, illius animam precibus S. Gregorii Magni fuisse ab inferis liberatam. (1) In ea persecutione affixus cruci *Simeon* Jerosolymorum Episcopus citato anno 107. ætatis suæ 120. De Ignatio diximus præced. cap. Combustæ Antiochiæ mulieres quinque, earumque cineres permixtæ metallis, ex quibus conflati fuerunt in thermarum usum lebetes. Passi tum *Casarius* diaconus, & *Julianus* presbyter Tarracinae, in Portu Romano *Hycinthus*, Heliopoli *Eudocia*, Edessæ Episcopus *Barsmaeus*, ac *Sarbelius*, & *Barbea* ejus soror, Romæ *Victorinus* Episcopus Amiterni, & *Romulus* aulae ipsius Trajani præfectus. (2)

POST Trajanum indeptus imperium *Ælius Hadrianus*,

(1) Tametsi anno 102. Plinio in Bithynia Proconsuli Trajanus edixit Christianos non esse inquirendos, iussit tamen accusatos puniri, quod hostibus magnam præbuit occasionem nocendi.

(2) Obierunt circa hæc tempora *Titus* discipulus Pauli, & *Marcus* adolescens sub Antonino; *Alexander* item martyr, quorum inscriptiones profert in Itinere Italico Cl. Mabillonius. *Innumeros cineres Sanctorum* celebrat hymno XI. *sep.* ad Valerianum Prudentius: ac plures resellunt Dodwellum adstruentem differt. XI. Cyprianica Martyrum paucitatem. Imperante Trajano Barchochebas dux Judæorum, qui se Messiam esse jactabat, exquisitis suppliciis plurimos Christianos necavit. Inter Martyres recentent quoque Martyrologia *Antisthium* Macedonem, *Phocam* Episcopum Synops in Ponto, *Mayonem* sociisque, *Eustachium* cum *Theopista* conjugæ ac liberis, *Eusebium* Episcopum Xanthi ceterosque sub Trajano interfectos.

nus, Hispanus genere, opera *Plorinae* uxoris ejusdem *Cæsaris*, quæ illius capta erat amore, principis adoptionem mentitus, rempublicamque rexit usque ad annum 138. quo hydrope, & sanguinis effusione tabescens obiit apud *Bajas* Campaniæ oppidum 6. Idus Julias, *Camerino* & *Magno* *Coss.* & ejus cineres urna aurea reconditi sunt in Urbe ad pontem *Ælium*. (1) Quamvis autem sub imperio *Hadriani* persecutio aliquantulum remitteretur, perpeffi tamen martyrium sunt prælaudati Romani Pontifices *Evaristus*, & *Alexander*, (2) *Justinus*, & *Publius* Atheniensis Episcopus, *Marius* dux militum, *Fausinus* presbyter & *Jovita* diaconus, *Sabina* nobilissima matrona Romana a *Seraphia* virgine Christianæ fidei instituta præceptis, *Symphorosa* cum septem filiis, & *Getulio* viro, atque *Amantio* fratre, ipsius *Hadriani* tribunis, aliique plurimi: quorum nomina in libro vitæ inveniuntur descripta.

ADOPFAVERAT *Hadrianus Antoninum Pium* filium *Annii Veri* fratris *Sabinæ* uxoris suæ, atque is extincto imperatori succcessit; imperavitque ultra annos 22. abreptus placida morte somno simillima anno 161. die 7. Martii, *Coss. M. Aurel. Antonino III. & L. Ælio Commodo*. (3) A eadæ Christianorum penitus Antoninum non abstinaisse, evinci-

(1) *Hadrianum* instante morte fecisse *Spartianus* inquit hocce versus:
Animula, vagula, blandula,
Hospes comesque corporis,
Que nunc abibis in loca?
Pallidula, virgida, nudula,
Nec, ut soles, dabis jocos?

Paraverat sibi tumulum ex pario lapide, quoniam *Mausoleum* Augusti oppletum erat. Ubi moles illa *Hadriani*, extat modo arx S. Angeli.

(2) *Alexandrum*, cum duobus presbyteris *Eventio* & *Theodulo* passum sub Aureliano Acta quædam testantur. Intellige Aurelianum Comitem & Judicem, non *Aurelianum* Imperatorem, ut legitur in quibusdam exemplaribus *Usuardi*. Passus circa hæc tempora *Onesimus* Pauli discipulus.

(3) *Antoninus Pius* ab anno 138. usque ad annum 161. tenuit imperium, eique successit *M. Aurelius Antoninus Verus*, qui imperavit usque ad annum 180. Interea tamen ab anno 161. usque ad annum 169. rempublicam administravit etiam *Lucius Verus*, quem *M. Aurelius* adscivit in consortium imperii, Primum duorum simul imperantium exemplum.

evincitur ex inscriptione Alexandri Mart. reperta in Cœmeterio Callisti, & ex Actis s. Felicitatis, & septem filiorum, quos nolentes idolis sacrificare vario pœnarum genere affecit.

SED crudelius sæviit Gentilium furor, imperium moderante M. Aurelio Antonino Vero. Is, qui Pii gener erat, vir nempe Valeriæ Faustinae ejus filia, principatum exercuit usque ad annum 180. quo anno interiit apud Vindobonam, nunc Viennam Aultrix, 16. die Martii, Fulvio Bruttio II. & Quintilio Candiano Coss. Exorta hoc Cæsare IV. Ecclesiæ Persecutio anno 162. in qua sepeliendis martyribus, alendisque pauperibus pietatem exercuere Pastor presbyter R. E., & Pudentiana atque Praxedes Virgines. Præter Justinum Romanofque Pontifices Pium, Anicetum & Soterem superius laudatos, martyrii palmam sub M. Aurelio consecuti fuerunt circa an. 167. duodecim Philadelphienfes, Smyrnæ Pionius, Pergami Parpus, Papulus, & Agathonica, Martyres Lugdunenfes 48. anno 177. quorum cineres projectos in Rhodanum scribit Augustinus in lib. de cura gerenda pro mortuis num. 8., Augustoduni Symphorianus, Hermias in Ponto, Atinæ Julianus, Pontianus Spoleti, in Sardinia Potitus, Lugduni Epipodius & Alexander, Apameæ in Phrygia Alexander alter & Cajus, Cabilone Marcellus. Trinurtii Valerianus, Sidoteçi Andochius, Thirsus, & Felix, Mediolani Gervasius & Protasius, Vesuntii Ferreolus presbyter cum Ferrutio diacono, Valentia Allobrogum Felix presbyter cum diaconis Fortunato & Achilleo, Divinione Benignus, Sagaris Laodicea, Heraclææ Glyceria: quos ex ingenti Martyrum numero sufficiat commemorasse. (1) M. Aurelio cum Quadis ultra Danubium bellum gerente, & siti premente exercitum, Christianorum militum precibus e cælo prodigiosum cecidisse imbrem, & hostes fulminibus in fugam versos, Eusebius lib. 5. cap.

(1) Apud Eusebium lib. 4. cap. 1. inter Martyres Lugdunenfes commemorantur Marcus neophytus, Attalus Pergamensis, Blendina, & Bibliades, Ponticus adolescens, & Photinus Episcopus major nonagenario. Ex illo capite constat Gentiles objecisse Christianis Thyestæas cœnas, & incestos Oedipi concubitus.

cap. 5. alique Scriptores posteriorum memoriæ tradiderunt. (1)

REGNAVIT post M. Aurelium L. Aurel. Commodus ejus filius, Marcia concubinae infidiis præsentissimo hausto veneno, dum illud evomeret, a Narcisso palæstrita suffocatus pridie Cal. Januarias anno 192. ipso Augusto VII. & P. Helvio Pertinace II. Coss. (2) Tranquillior fuit sub hoc principe status Ecclesiæ; tamen anno 185. juxta Ruinartium capitali sententia damnatus sit Apollonius ordinis Senatorii, a proprio servo delatus Perenni præfecto.

ARRIPUIT extincto Commodo imperium P. Helvius Pertinax ex civitate Alba Pompeja in Gallia Cisalpina ad Tanarum sita: sed Pertinace interfecto cum vix dies 88. imperasset, anno 193. die 28. Martii, imperium a Prætorianis pecuniæ pollicitatione, armorumque vi occupavit M. Didius Severus Julianus Mediolanensis: qui tamen promissorum immemor a gregario milite trucidatus fuit eodem anno 193. Kalendis Junii, Q. Seso, & Julio Ervilo Coss.

Renunciatus ab ea die imperator L. Septimius Severus Pertinax, interim Pescennio Nigro in Syria & Clodio Albino in Britannia imperii sibi arrogantibus auctoritatem: quorum unum apud Antiochiam proximo anno 194. Severus superavit; alterum vero sibi conciliare studuit oblata Cæ-

(1) Hanc Pluviam Gentiles diis suis referebant acceptam, ut constat ex nummis, & ex sculpta in columna Antonini imagine Jovis Pluvii. Vide citato loco Eusebium, & adnotationes Valesii. Ven. Baronius plura ad annum 176. De nomine legionis fulmineæ, seu fulminatrici, quo designantur illi milites, complures adversantur Eusebio.

(2) Commodus uxorem habuit Crispinam Quintilii filiam, concubinas autem CCC. Appellatus fuit Cæsar anno Ch. 166. & anno proximo Augustus. Sororem Lucillam occidit, quæstionem exercente Perenne. Perstringit illius vitia Lampridius. Sprevisse prudentum consilia scribit Herodianus. Christianis pepercisse fertur ob preces concubinae suæ Martiæ. Latam ab eo legem adversus delatores Christianorum, punitumque fractis cruribus accusatorem Apollonii Martyris, tradit Eusebius lib. 5. cap. 21. Ceterum de M. Aur. Antonino, cognomento Philosopho, Commodi patre, ita Aufonius:

Successore suo moriens, sed Principe pravo,
Hoc solo patriæ, quod genuit, nocuit.

Julius Capitolinus Commodum ex illegitimo concubitu natum putat. Fuit enim Faustina ejus mater adulterii infamis.

ta Cæsaris dignitate. 1) Movit Severus adversus Ecclesiam Persecutionem V. de qua proximo Seculo tertio,

C A P U T VI.

QUENAM SECUNDO VERTENTE SEculo FUERIT
ECCLESIAE DOCTRINA, AC DISCIPLINA.

EADEM semper, & invariabilis fuit doctrina Ecclesiae, sed pro temporum opportunitate juxta Apostolorum traditiones majori in lumine collocata. Ipsae traditiones, quas semper negarunt heterodoxi, a Romana Sede repetendas lib. 3. cap. 2. & 3. demonstrat adversus Valentinianos S. Irenæus. Is, alique Patres in dogmate Trinitatis convenere; atq. de iis evulsi & eradicati sunt cuncti recentiorum hæreticorum scrupuli. Navi quidam in PP. scriptis notati labefactare nequeunt fidem communi consensu firmatam. Celebrandum Pascha die Dominico, non luna 14. Statuta Pontificum, & hujus Seculi Concilia demonstrant. Adventus Polycarpi ab Asiaticis pro ea quæstione missi Romam ad Anicetum, & legatio Irenæi ad Eletherum nomine Martyrum Lugdunensium, docent servandam esse cum Ecclesia Romana unionem, & majores causas ad Sedem Apostolicam referendas. Martyrum cultus, Sanctorum gloria, Paroeciarum institutio, & Ecclesiastica hierarchia habent ex historia secundi seculi locupletissima testimonia. Sanctificatio item diei Solis, & fidelium conventus ad agendam Synaxim eodem seculo enituit.

QUANTUM attinet ad disciplinam, didicimus ex justino collectis aliqua in domo tanquam in Templo fidelibus, illic Commentaria Apostolorum cum aliis divinis libris

(1) Severus parentes habuit Marcum Getam, & Fulviam Piam. Cognominatus est *Porphyrius* in honorem Helvii Pertinacis trucidati a Didio Juliano. Ante imperium militari sorte obtinuerat Quæsturam Boeticam, tum Sardiniam, postea legationem Proconsulis Africae, deinde creatus Tribunus plebis, & Lugdunensis provinciae Legatus. Salutat usque imperator apud Carnuntum a Legionibus Germanicis. Lege Aelium Spartianum. Dicitur solus ex Afris ad Imperium evectus: unde Ausonius,

*Punica origo illi, sed qui virtute probaret,
Non obitare locum, cum valet ingenium.*

bris fuisse lecta, habitum Sacerdotis fermonem, oblatam deinde Eucharistiam. Hæc etiam laicis sub utraque specie fuit administrata, & lactentibus ori infusa Divini poculi pars exigua. Sævientibus persecutionibus data in laicorum manus ad proprios ferenda lares. Baptizandi ter in aquam in Trinitatis nomine nudi immergebantur. Adhibitas ceremonias Exorcismi, insufflationis, inunctionis, & impositionis manuum Sacerdotis baptismum administrantis, scripta Patrum declarant. Mel quoque, & lac degustandum tradebatur baptizatis ad spiritualem navitatem, morumque simplicitatem & innocentiam significandam. Fideles diebus Dominicis stantes orabant, ac ut plurimum facie ad Orientem conversa. (1)

A P P E N D I X

DE EXTERNIS REBUS.

ANNO 101. Trajanus Decebalum Dacorum regem bello vicit. 102. Dacia in provinciam redacta: devicti Arabes: impositus pons Danubio. 103. Actus a Trajano de Dacia triumphus. 104. Alimenta ab imperatore 5000. pueris Italis assignata. 105. Aedificatus a Trajano portus Anconæ. 106. Secundo Dacico bello Decebalus sibi mortem conscivit. 107. Aquæ Martiæ ductus 23. miliariorum spatio resecti. 108. Adrianus Pannoniæ Pro-Prætor repressit Sarmatas. 109. Instaurata *Via Appia* a porta Urbis Capena ad Capuam usque atque inde Brundisium. 110. Dirutæ terræmotu tres Galatiæ urbes, ac Pantheon fulmine attactum. 111. Trajanus Romæ magnificas extruxit Bibliothecas. 112. Parthis Armeniisque

(1) Tempa secundo Seculo peculiaribus in locis constructa. Talia fere distributi ab Evaristo Tituli. Inter istos domus Euprepiae. Dicata a Pio successore Hygini Ecclesia in Thermis Novati. Enituit illic Præxedis virginis pietas. Est eadem sacra ædes perantiquus *Pastoris* titulus. Reliquos alibi descripsimus. Septem Diaconis ad curam pauperum gerendam commissæ Urbis regiones; qui propterea appellati sunt *Regionarii*. Ex Ignatii Martyris epistolis accepimus ratam non fuisse sine Episcopo Eucharistiam, hujusque oblationem. Baptismum item ab illo, aut ejus saltem nutu, administrandum. Inde & *Hierarchiam*, ordineque factorum ministrorum didicimus, & Episcoporum præsertim a presbyteris distinctionem.

que bellum indictum . 113. Erecta in Foro, & dicata Trajano Columna. 114. Assyria venit in potestatem P. R. Trajani Forum, & Basilica Ulpia Romæ dicantur. (1) 115. Ingenti terræmotu quassata est Antiochia: Judæi Cyrenenses irruerunt in arma, & innumeros Romanos Græcosque occiderunt, eorumque viscera depasti sunt. 116. In eisdem Judæos Ægyptum vastantes missus a Trajano *Marcus Turbo* ingentem prostravit illorum numerum. 117. *Trajanus* Ctesiphontem cepit, ad Oceanum pervenit, Syriam adiit, in Cilicia decessit. 118. Remisit *Hadrianus*, crematis tabulis, Judæorum tributa. 119. *Trajanus* inter Deos relatus: Jerosolyma dicta est *Ælia*: Judæi in pago Terebintho equorum pretio venumdati. 120. *Hadrianus* in Sarmathas movit: everse terræmotu Nicomedia urbesque finitimæ. 121. *Circum* Romanum *Hadrianus* refecit. 122. Barbaros a Romanis muto &c. M. divisit. 123. Ædem Augusti Tarracone restituit. 124. Sacra Eleusina celebravit Athenis. 125. *Serenus Gracianus* Proconsul Asiæ iniquum credidit Christianos nullo objecto crimine occidi. 126. Transmisit *Hadrianus* in Africam. 127. *Jovi Olympio* Ædem, sibi que Aram Athenis *Hadrianus* dicavit. 128. *Sabinam* dicit Augustam: cum rege Parthorum Cosrohe inicit amicitiam. 129. Terræmotu Nicopolis & Cæsarea corruerunt. 130. *Pelusum* veniens Imperator Pompeji tumulum magnificentissime ornavit. 131. Mergitur *Antinous*, quem *Hadrianus* perditæ amabat, in Nilo; refertur inter Deos, atque ex eius nomine *Antinoia* civitas conditur. 132. Atheniensem muni operis bibliothecam *Hadrianus* extruxit, & edidit agnomen. 133. Missus *Julius Severus* contra Judæos Palæstinam depopulantes. 134. Equatæ solo 50. Judæorum atces, & 980. vici ferro & igne vastati. 135. Judæis omnibus agro Hierosolymitano interdictum. (2) 136. Alani contra Romanos concitati repressi sunt a *Flavio Arriano*. 137.

Abfol-

Abfolvit *Phlegon* Hadriani libertus Opus de *Olympiadicibus*. 138. Obit Calendis Januarii *Ælius Verus* ab Hadriano creatus Cæsar, & adoptatus. 139. *M. Aurelius* ab Antonio Pio renunciatus est Cæsar. 140. Obit Antonini uxor *Faustina*. 141. *Marcion* advenit Romam. 145. Uno partu mulier enixa est quinque liberos. 158. Restituit *Antoninus Pius* ædem Augusti. 161. Sequuta est Antonini mortem ejus apotheosis. 162. Exundavit Tiber, & Parthi cæsis Romanorum copiis Syriam vastarunt, & occuparunt Armeniam. 163. In Armeniam *Statius Priscus* irrupit. 164. Parthi ultra Euphratem pelluntur, & *Vologeses* illorum rex a *Cassio* vincitur. 165. *Peregrinus Cynicus*, si fides habenda est Luciano, sese in rogam injectit. 166. Medos *Marcus Verus* invasit. 167. *M. Aurelius*, & *L. Verus* triumpharunt de Parthis. 168. *Avidius Cassius* vicit Bucolicos. Pestilentia multas vexavit provincias. 169. Germania Romanis subjicitur. 170. *Lucius Verus* extinguitur apoplexia. 172. *Marcomanni* transitu Danubii a *M. Aurelio* delentur. 173. In deditio-nem recepti, atque illorum plurimi in Italiam translati sunt. 174. Insignis de Quadis reportata victoria. 175. Arripuit *Avidius Cassius* tyrannidem: togam virilem induit *Commodus*. 176. Perit ex podagra in vico Hahale ad radices montis Tauri *Faustina junior*, conjunx *M. Aurelii*, sed adulteris infamis. 177. *Commodus* *Crispinam* duxit uxorem. 178. De Quadis & *Hermaduris* relata Victoria. 179. A Paterno barbari superantur. 180. Sirmii *M. Aurelius Antoninus* decessit. 181. Triumphavit *Commodus* de Germanis. 182. Alexandriæ *Serapidis* templum incenditur. 183. Daci & Germani recusantes *Comodi* imperium bello impetuntur. 184. Britanni rebelles a ducibus Romanorum devicti. 185. In *Commodum* cum aliis conspiravit soror *Lucilla*. 187. Idem *Commodus* Anubim colit, & sacra Isis celebrat. 189. Pestis in urbem Romam, & in Italiam desevit 190. Fames grassatur Romæ; & evitatis insidiis *Commodus*

G 2

Cybe-

(1) *Coss. Hasta*, & *Vopisco*, idest, anno 114. Judæi deficientes a Trajano eodem proximoque anno occiderunt in Ægypto hominum du-centa millia; atque in Cypro insula ducenta quadraginta millia itidem trucidarunt: ab hoc autem tempore capitale illis fuit illuc appellere.

(2) Ad annum imperii Hadriani 18. refert *Eusebius* lib. 4. cap. 6. edictum ne Judæi in regionem circa Hierosolymam sitam audent pedem inferre, citatque *Aristonem Pellæum*. Auctor seditionis Judæicæ

debitas pœnas persolvit. Fuit is *Barchochebas*, quod nomen stellam significat, commemoratus cap. 5. in Notis ad Trajanum. Hunc ad suum Judæis faciendum stipulam in ore accensam anhelitu ventilasse, ut flammam evomere videretur, scribit *S. Hieronymus* II. adversus Rufinum Apologia.

Cybely sacrificat. 191. Palatium, Aedes Vestæ, urbisque pars maxima incenditur. 192. *Marcia* pellicis, & *Eleæti* cubicularii Commodus interficitur. 193. *Pescennius Niger* a Syriacis Legionibus dicitur Imperator. 195. a *Severo* Nisibis, urbesque aliæ captæ fuerunt, vastata Arabia, Parthi, & Adiabena devicti. 197. Byzantium ad deditiorem compulsi. 198. *Albinus* in Gallis a *Severo* expugnatur. 199. Is ad bellum Parthicum proficiscitur. 200. Captæ a *Severo* Babylonia, Seleucia, Ctesiphon, ac tota Parthiæ provincia.

CELEBRES secundo Seculo humana sapientia fuerunt. *Plutarchus* Cheronensis sacerdos Pythii Apollinis, qui Ethica, Historica, & Politica limatissimo stylo conscripsit. *Dio Chrysostomus* orator, quem *Synefius Aquilæ* & *Cygnum* appellat. *Aulus Gellius Grammaticus* Nestium Atticarum candidus elucubrator. *Cornelius Tacitus*, cujus dictio in Libris Historiarum uberior, in *Annalibus* pressior habetur. *Arrianus* Nicomediensis, *Epicteti* discipulus, philosophus, orator, historicus, dictus *novus Xenophon*. *C. Suetonius Tranquillus*, cujus XII. Cæsarum Virtutes plus habent nervorum, quam corporis. *Appianus Alexandrinus* scriptor historiæ utilioris viris militaribus, quam civilibus. *Claudius Ælianus* Prænestinus Attica præditus eloquentia. *Pausanias* Cappadox Græciæ antiquitates erudite, licet minus facunde, decem libris complexus. *Claudius Ptolomæus* Pelusienfis in Geographiis, & Astrologicis sapientissimus. (1) *Diogenes Laertius* Cilix

(1) *Mittimus Apollodorum, Sextum Julium Frontinum, Rab. Eliæ, & Rab. Ada Babylonium. De Claudio Ptolomæo* Alanus in *Antiquitate Claudiano*;

*Divitis ingenii vena Ptolomæus inundans
Deuictus superas curtu rationis in arces,
Colligit astrorum numeros, loca, tempora, cursus.*

Pervenisse traditur ad tempora Marci Antonini, qui inauguratus est Imperator anno Chr. 161. *Epictetus* Hierapolitanus Philosophus Stoicus cujus *Enchiridion* Græce scriptum Latinitate donavit Angelus Pollianus; ac tantæ admirationis, ut ejusdem *Epicteti* lucerna fictilis venum fens tribus drachmarum millibus. Existimo tamen fuisse aliquantulum minore. Romæ enim servivit *Epaphrodito* familiari *Neronis*, & impetrante *Domitiano* rediit in Phrygiam. *Nero* autem seipsum interemit anno Chr. 68. qua ætate cum *Epictetus* adultus fuerit, videtur mortem obiisse antequam *M. Aur. Antoninus* auspicaretur imperium. Accedit quod sub *Hadriano*, qui an. Ch. 117. successit *Trajano*, floruit *Flavius*

Cilix veterum Philosophorum sedulus indagator. *Justinus* Historicus *Trogi Pompeji* præceptoris sui abbreviator nitidus, ac disertus. *Claudius Galenus* Pergamensis alterum ab *Hippocrate* decus Medicorum. *Athenæus* scriptor *Δειπνοσοφιστών*, idest *Sermonum Convivialium*, dictus ab aliquibus *Varro Græcorum*. *Hermogenes* Tarenfis rhetor, *Antiochus sophista* vocatus. *Lucius Apulejus* Platonicus, de quo *Vives*, *Apuleius in Asino plane rudis*. *Lucianus* Samofatenfis Atheus, qui, ut aiebat *Lactantius*, nec diis, nec hominibus pepercit. (1) *Julius Pollux* Naucratis laudatus ob varietatem & copiam verborum. *Celsus Epicureus*, qui fidem, moresque Christianorum Opere inscripto *ἀντιπλόγη* oppugnavit. *Phlegontis* liberti *Hadriani* meminimus paullo supra. *Atticus*, Platonicus, *Herodianus* Græcus Historicus, *Oppianus* Cilix, qui carmine scripsit de Piscibus, *Papinianus* cognominatus *Asylum Juris*, *Maximus* Tyrius philosophus, &c. (2)

G 3

TER-

Arrianus Nicomediensis, Philosophus, Historicus, & Jureconsultus percelebris, alter *Xenophon* dictus, & qui *Epicteti* fuerat discipulus & auditor. Non abs re erit utriusque hoc in loco meminisse, licet *Epictetum* commemoraverimus in appendice I. Seculi.

(1) *Lucianus*, & *Celsus* circa idem tempus dicuntur vixisse, & illum quidam referunt ad *Trajani* ætatem, quidam ad *Marci Aurelii*, & ad *Commodi* imperium. *Lucianum* disceptura a canibus tradit *Suidas*.

(2) Hujus sunt generis *Plinius* Junior, qui *Panegyricum* dixit *Trajano*, *L. Florus* brevis, & expolitus Historicus, *Solinus* Polyhistor, *Dionysius* Milesius Historiographus, *Juvenius* & *Julius Cæsar* JCC. *Philostrophus* scriptor *Vitæ Apollonii Tyanei* vaferrimi hominis, & *Sophistarum*, qui usque ad tempora *Severi* Imperatoris vixerunt. *Spartianus* in *Adriano* commemorat ICC. quibus is in causis dijudicandis utebatur, præter *Julianum Cæsum*, *Neractum Priscum*, *Domitium Labonem*, & *Salvium Julianum*.

TERTIUM ECCLESIAE SECVLVM. CAPVT I.

ROMANI ENUMERANTUR PONTIFICES.

PRÆFUERUNT Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ tertio Seculo *Zephyrinus*, *Callistus*, *Urbanus*, *Pontianus*, *Antherus*, *Fabianus*, *Cornelius*, *Lucius*, *Stephanus*, *Sixtus II.* *Dionysius*, *Felix*, *Eutychianus*, & *Cajus*: quos omnes inter Sanctos veneratur Ecclesia.

XVI. ZEPHYRINUS, qui Pontificatum inierat au. 201. decessit VIII. Kal. Sept. anno 319. iuxta Baronium, cujus chronologia aberrat biennio, 221. Defecisse ad Montanistas videtur innuere cap. 1. adv. Praxeam Tertullianus, sed hujus libro de *Pudicitia* calumnia ista retunditur.

XVII. SUFFECTUS ei est *S. Callistus* i. cujus Pontificatus ab anno 219. usque ad annum 224. protenditur. Eo anno post ædificatam Basilicam Transiberinam, & amplum in via Appia cœmeterium *Coss. Claudio Juliano II.* & *Crispino* in puteum demersus est pridie Id. Octobris, & ingestis ruderibus suffocatus. (1)

XVIII. TENUIT deinde Pontificatum *S. Urbanus* filius Pontiani Romani civis usque ad annum 231. quo martyrio coronatus est die 25. Maji, *Claudio Pompejano* & *Feliciano* gerentibus consulatum.

XIX. Creatus postea *S. Pontianus* Calpurnii filius, relegatus ab Alexandro Severo in Sardiniam, & sub Maximino fustibus cæsus die 14. Martii anno 235. *Severo*, & *Quintiano Coss.*

XX.

(1) *Callistum* ad sacrum ministerium vasa argentea conlasse tradi Ven. Baronius ad an. 233. Sacro regeneravit baptisinate SS. Cæciliam, Valerianum, ac Tiburtium, de quibus infra cap. 5. Basilicam Transiberinam dicatam Virgini ab eodem Callisto Platina, Pagius, aliique asserunt. Idem Callistus Romanus fuit, & filius Domitii. Ejus de cœtalis, quæ exat i. Conciliorum Volumine, & aliæ usque ad Siricium creduntur passim suppositiæ.

XX. ORDINATUS in ejus locum *Antherus*, qui nondum expleto Pontificatus anno, a Maximo P. V. III. Nonas Januarias occiditur in tertio *Jul. Maximini A. Consulatu*, nempe anno 236. (1)

XXI. Post Antherum Pontificatum gessit *S. Fabianus* Romanus ad annum usque 250. electus, ut ajunt, columba super caput ejus desuper advolante, martyrioque coronatus in persecutione Decii, die 20. Januarii, ipso *Decio II.* & *Grato Coss.* (2)

XXII. GUBERNAVIT deinde Ecclesiam *S. Cornelius*, schisma constante Novatiano, & exortis circa lapsos controversiis, coronatus & ipse Martyrio secundo Pontificatus sui anno, Æ. V. 252. decimo octavo Cal. Octobris, in consulatu *Galli*, & *Volusiani*.

XXIII. SEDIT deinde *Lucius* Porphyrii Romani filius, exiguo & ipse tempore; cum martyrium subierit in 2. Consulatu *Volusiani*, idest, proximo anno 253.

XXIV. LUCIO successit *Stephanus* patria Romanus, traditionis de non repetendo baptisinate assertor, & vindex, (3) & fidei, quam effuso sanguine confirmavit, propugnator illustris. Obiit 4. Nonas Augusti, *Valeriano IV.* & *Gallieno III. Coss.* nempe anno 257.

XXV. EPISCOPATUM deinde gessit *Sixtus II.* Atheniensis uno tantum anno, animadversus in cœmeterio, ut inquit *S. Cyprianus*, non, ut ait *Prudentius*, affixus cruci, VIII. Idus Augusti, anno 258. *Coss. Tusco* & *Basso*.

G 4

XXVI.

(1) Quidam hoc in loco intrudunt Pontificem *Cyriacum* nomine, de quo in Actis SS. Ursulæ, & Sociarum. Fatentur omnes eruditihunc Pontificatum esse fictitium, Actorumque Ursulæ fidem labascere. Eai de his in dissertatione de SS. Pontiano, & Anthero. *Antherus* genere Græcus fuit, diligens Actorum Martyrum collector, unde & habetur Martyrologii primus auctor.

(2) *S. Fabianus* damnavit *Privatum* Lambestanum Episcopum, etiam in Concilio 90. Episcoporum in Africa condemnatum. Ignota *Privati* hæresis. Missos a Fabiano in Gallias Apostolicos viros scribit *S. Gregorius Turonensis* lib. 1. Hist. Fr. Celebratur Idem Fabianus laudibus *S. Cypriani* ep. 59. ad Corn.

(3) Fuere qui controversias de hæreticorum baptisinate inter Stephanum & Cyprianum, hujusque Concilia, & epistolas de eodem baptisinate pertractantes rejecerunt inter apocrypha. Sed vide quæ scripsimus lib. 31. de *Tb. disc. cap. 13.* Lege & tres Joannis Sbaralæ contra Misiorum dissertationes, necnon secundam Epistolam Eusebii Philalethis ad Franciscum Morenas.

XXVI. AD Pontificatum euectus est post Sixtum *Dionysius* presbyter Rom. E. a SS. Basilio, & Dionysio Alexandrino summopere commendatus: qui migravit ad Dominum die 26. Decembris an. 271. in 2. *Aureliani* A. consularu, (1)

XXVII. IN PETRI cathedra sedit post Dionysium S. *Felix I.* qui & martyr decessit III. Kal. Jun. anno 276. consularum *Tacito* & *Emiliano* gerentibus.

XXVIII. ROMANAM deinde Ecclesiam gubernavit S. *Eutybianus* Lunensis, qui suis manibus sepelivit martyres plusquam 342. Sedit autem an. 8. & decessit die 7. Decembris, an. 283. in Consul. *Cari A. II.* & *Carini*.

XXIX. CAJUS Dalmata, & Salonitanus ad Episcopatum Romanum post Eutychianum euectus, sanctissima illum administravit usque ad VI. Consularum *Diocletiani*, idest, annum 296. coronatus X. Kal. Majas. Sedit postea *Marcellinus*, de quo in Seculo proximo.

P A T R I A R C H A R U M N O M I N A .

TERTIO Seculo praeferunt Alexandrinae Ecclesiae post Demetrium *Heraclas*, *Dionysius*, *Maximus*, *Theonas*: Antiochena post Serapionem *Asclepiades*, *Philetus*, *Zebenus*, *Babylas*, *Fabius*, *Demetrianus*, *Paulus Samosatenus*, *S. Dominus*, *Timotheus*, & *S. Cyrillus*: Ierosolymitanae post Narcissum *Dio*, *Gordius*, *Alexander*, *Maxabanus*, *Hymeneus*, & *Zabdas*.

C A P U T II.

TERTII SECULI RECENSENTUR CONCILIA.

OCcurrunt primo Synodi Rebaptizantium, nullius in Ecclesia auctoritatis. Quarum prior est Agrippini

(1) Quidam cum Antonio Pagio censent Dionysium decessisse *Coss. Claudio II.* & *Paterno*, idest, anno 269. Petavius vero ait vita functum *Coss. Antiochiano* & *Orfito*, anno nimirum 270. Pagi autem haec est Chronologia: *Zephyrinus* creatus fuit Pontifex anno 197. *Callistus* 217. *Urbanus* 222. *Pontianus* 230. *Antherus* 235. *Fabianus* 236. *Cornelius* 251. *Lucius* 252. *Stephanus* 253. *Sixtus II.* 257. *Dionysius* 259. *Felix I.* 269. *Eutychianus* 275. *Cajus* 283. *Marcellinus* 296.

pini *Carthaginensis*, celebrata circa annum 215. Aliae indictae fuere ab Agrippini successore Cypriano, una anno 255. altera anno 256. & alia rursus eodem anno frequentior ac plenior. Eodem anno, sive, ut sentit Baronius, 258. coactae item fuerunt Synodi *Iconii*, & *Synadae*, quibus omnibus rejicitur latum ab haereticis baptisma.

Dixi eas Synodos nullius auctoritatis; quoniam valere haereticorum baptismum decrevit Stephanus Papa, & ea quaestio finita postea fuit, ut inquit Augustinus, *Plenario Concilio*, quod alii putant fuisse Nicenum, alii autem Arelatense.

IN CAUSA vero lapsorum, & contra libellaticos Synodis Patrum saluberrima edita fuerunt decreta: *Carthagine* sub Cypriano an. 251. & 252. ac rursus 254. in causa *Basilidis Legionensis*, & *Martialis Asturicensis* Episcopi contententium, quamvis Libellatici forent, propriis sedibus restitui. Actum pariter de recipiendis lapsis sub *Cornelio* an. 251. coacto Romae 60. Episcoporum Concilio.

ADVERSUS haereses ea, quae sequuntur, indicta sunt. Contra Origenem anno 230. *Alexandrinum* sub Demetrio. (1) Adversus Privatum anno 240. *Lambesitarum* in Africa. Adversus Beryllum *Bostrenum* in Arabia anno 244. Adversus Noetum *Ephesinum* an. 255. Duobus *Antiochenis* 265. & 270. damnatus Paulus Samosatenus. (2)

C A P U T III.

HAERETICI, ET HAERETICORUM COMMENTA.

PRAXEAS a Phrygia, quem circa annum 209. refutavit Tertullianus, unus a Cataphrygibus, seu Montanistis, *Patripassianorum* sectam instituit, eorum scilicet, qui

(1) Origenes ea in Synodo damnatus est, non propter haeresim, sed quoniam ordinatus fuerat in aliena dioecesi, & genitalibus abscissis. Vide dissert. 4 in III. Seculum.

(2) Alias Synodos contra Paulum celebratas innuit Eusebius Lib. 7. H. E. cap. 23. Postremam, quam consignavimus anno 270. qui cum Pagio Dionysii Papae obitum figunt die 26. Decembris anni 269. ad hunc annum retrahunt, immo ad annum 266. Pearso- nius.

qui aiebant Patrem descendisse in utero Virginis, & crucis subuisse patibulum. Praxeam sequenti sunt *Beryllus*, & *Sabellius*; qui SS. Trinitatis personas tria duntaxat esse nomina putaverunt.

BERYLLUS Bostrorum in Arabia Episcopus, ausus asserere Dominum, antequam inter homines versaretur, non substituisse in propriae differentia Personae, ut inquit Eusebius lib. 5. cap. 33. hæresim diffeminabat anno 230. *Noetus* Ephesinus, quamvis Theodoretus illum vocet Smyrnensem, circa annum 245. vestigia Berylli calcavit, & Christum eundem esse cum Patre, & Spiritu Sancto dogmatizavit. *Sabellius* vero Ptolemaide natus circa annum 256. tam pervacaciter tres divinas Personas in unam hypostasim, tanquam tres appellationes convenire affirmavit, ut ab ipso Divinae Triadis oppugnatores denominentur *Sabelliani*.

PROPUGNAVIT Sabellianum dogma *Paulus Samosatensis* favore Zenobiae reginae Palmyrenorum evectus ad Episcopatum Antiochenum, & damnatus duobus Conciliis supra commemoratis. (1)

VIXIT eodem Seculo *Novatus* presbyter Carthaginensis fautor Novatiani Antipapae, qui circa annum 251. tradidit lapsus post baptismum non esse impendendam absolutionem. (2)

DETERIOR ceteris videtur hæresis *Manicheorum*, exortum anno 277. Hujus auctor *Cubricus*, Persarum lingua *Manes*, Græca *Mancheus*, quasi fundens manna, vocatus. Is duo principia, post Marcionem, bonum unum, alterum malum constituit: hinc duas in homine oppositas animas, pugnam concupiscentiæ & rationis, certamen carnis & spiritus, & boni malique commixtionem in qualibet re creata adstruebat; a principe tenebrarum Vetus Testamentum, a Deo bono editum Novum opinabatur. Christum apparenter crucifixum, ejusque animam in globo solis residere putavit. Prælusurunt ei *Tevimbis*, & *Scythianus*, his prædictus *Marcion*, & *Bardeſanes Syrus*;

(1) Paulum Samosatensem renovasse hæresim Artæmonis, & Theodoti Coniarii, autumantium Christum nudum esse hominem, affirmat Eusebius lib. 5. Hist. Eccl. cap. 28. Cum summo dedecore Paulum ex Ecclesia exturbatum scribit idem Euseb. lib. 6. cap. 30.

(2) Auctores complures, præsertim Græci, Novatum cum Novatiano confundunt, decepti nominum similitudine.

Syrus, atque istis Ægyptii, ac Persæ, qui *Isidem* & *Offiridem*, seu *Oromasdem* & *Arimanium*, aut qualicumque appellaverint nomine, duplicem invexerunt cunctarum rerum causam, bonam, & malam. (1)

FUERUNT hæretici alii nominis obscurioris: *Nepos Ægyptius*, qui Papiæ, sive Millenariorum recoxit errorem: *Valesii* sibi met, & hospitibus virilia secantes: *Angelici* cultum patriæ angelis impendentes; & *Apostolici* eos, qui utuntur uxoribus, a sua arcentes communionem.

C A P U T IV.

DE SCRIPTORIBUS ECCLESIASTICIS TERTII
S E C U L I.

PRÆTERITO, ac præsentis seculo floruit *Q. Septimius Tertullianus* presbyter Carthaginensis, quem defecisse ad Montanitas tradunt circa an. 192. obiisse autem circa 220. Se fuisse Gentilem, & patre Centurione natum, prodidit in lib. de Spectaculis. Scriptor sententiis creber, locutione difficilis, pro Christiana religione strenue contra idololatrias pugnavit: Marcionem, Praxeam, Valentinianos, & Cainianos exagitavit; sed in plura etiam lapsus est paradoxa, affirmans rationalem animam, & fortassis etiam Deum, esse sui generis corpus, angelos cum filiabus Caim incestam perpetrasse libidinem, & secundas nuptias esse tanquam stupra damnandas.

HIP-

(1) Apud Eusebium lib. 6. H. E. cap. 37. memoratur hæresis quædam cognominata *Arabica*, asserentium animas hominum simul cum corporibus interire, & simul pariter resurrecturas, eandemque hæresim refutasse, & extinxisse tertur Origenes. *Rebaptizantes*, quorum memini superiori capite, & *Millenarios* quosdam, non Cerinthi, sed Papiæ Sectatores, quoniam errarunt, vel non explorata traditione, vel nondum expressis Ecclesiæ definitionibus, & quoniam abscissi non fuerunt a fidelium communionem, non ausim hæreticos appellare. Meminit proximo capite 38. Eusebius hæresis *Helcesaitarum*, qui integrum *Paulum* repudiabant, & aiebant indifferentem rem esse Christum abnegare, alia comminantes absurda: quæ tamen hæresis simul nata & extincta est. Videntur alia dogmatizasse ab Helcesitis, de quibus superiori Seculo cap. 3. Hos recensitos ab Eusebio sub Gordiano & Julio Philippo, hoc æmpe Seculo III., describit Origenes in Psalmum 82.

HIPPOLYTUS Portuensis Episcopus florebat circa annum 234. ad quem usque Chronicum suum protraxit, prout constat ex Cathedra ejus marmorea, anno 1551. reperta in Agro Verano, & aservata in Bibliotheca Vaticana. (1) Hujus martyrium hymno XI. *επι σφ.* celebravit Aur. Prudentius.

EADEM cum Hippolyto ætate floruerunt *Minutius Felix*, *Ammonius Alexandrinus*, & *Julius Africanus*. Minutius in dialogo, quem inscripsit *Octavius*, refutavit profanorum fabulas, dictus propterea a Lactantio *idoneus veritatis assertor*: Ammonius cognomento *Sacca* edidit *de Concordia Moysi cum Jesu* Opus elegantissimum; & Julius Africanus tradidit concisa methodo Chronographiam, explanavit historiam Susannæ, & in epistola ad *Aristidem* Salvatoris nostri Genealogiam. (2)

FUIT Ammonii discipulus *Origenes Adamantius*, Alexandrinus natus ex Leonide martyre: an. 203. præfectus Catechumenis instituendis, sed ob audaciam, qua se eviravit, pulsus a Demetrio Episcopo Alexandria: ordinatus presbyter Hierosolymis ab Alexandro anno 228. & post varia itinera & discrimina mortuus Tyri anno 259. ætatis suæ 69. Innumera scripsit Opera, inter quæ eminent multiplices in libros utriusque Testamenti lucubraciones, & *Tetrapla*, *Hexapla*, & *Octapla*, accuratæ scilicet Versionum divinatorum librorum Complexiones. Errores tamen docuit permultos, ut Pelagianorum *ἀνεµαρτία*, spirituum, animarumque perpetuum circulum, & post iniquorum expiationem finem gehennæ. Damnatus fuit a Theophilo Alexandrino, ab Epiphano in Synodo Cypria, & a Vigilio in V. Œcumenica: ejusque libri decreto Gelasii declarati fuerunt apocryphi. (3)

DIO-

(1) Scripsit Canonem Paschalem, annorumque XVI. periodum incipientem ab anno I. Alexandri Severi, Christi 222. de quo Canone Viri doctissimi Ægidius Bucherius, Franciscus Blanchinius, & Jo. Dominicus Cassinus. An Hippolytus episcopus fuerit *Portus* Romani, an Pontis, at Metropoli Arabiæ, controversatur. Quidam illum cum Hippolyto Thebano confundunt.

(2) *Serapionis*, qui scriptis revocare studuit ad frugem Dominum, qui persecutionis tempore a fide desciverat, meminit Eusebius lib. 6. H. E. cap. 12.

(3) Claruerunt inter Origenis discipulos *Ambrosius* olim Marcionita, fidem amplexus cum *Theodotisto*, Maximino imperante: *Tropho* Sacra Scripturæ peritus, sensusque allegorici scrutator; & *Beryllus*, qui fuit Episcopus Bostreæ in Arabia, de quo cap. 3.

DIONYSIUS Alexandrinus Episcopus fuit auditor Origenis, obiitque anno 265. Colitur inter Sanctos a Græcis V. Non. Octob., a Latinis 15. Cal. Decembris. Laudantur ejus Epistolæ ad Fabium Antiochenum, Ammonem, & Cononem, & ad Cognominem Rom. Pontificem. Accusatus a Pentapolitanis de hæresi Sabelli naviter se ipsum purgavit.

PRÆTERMITTENDI non sunt *S. Cyprianus* Episcopus Charthaginensis, & *S. Gregorius* Neocæsariensis, cognomento Thaumaturgus. *Cyprianus* discessit quidem a sententia Stephani circa hæreticorum baptismum; sed errorem, si admisit, purgavit anno 258. falce martyrii. (1) In ceteris libris & Epistolis Ecclesiæ disciplinam, idolorum vanitatem, unitatem Ecclesiæ, Virginum, Sacerdotum, omniumque mores, servavit, ostendit, firmavit, instruxit.

GREGORIUS vero, qui & *Theodorus*, mirabilium operum patrat, & a Basilio Magno comparatus Apostolis, & Prophetis, relicta *μεταφρασι*, idest, *Expositione* in Ecclesiastem, & Epistola *Canonica de Lapsis* approbata a VI. Synodo, sancto sine quievit post Synodum Antiochenam anni 265. cui interfuit, & in qua Paulum Samosatensem damnavit: atque inter Sanctos colitur a Græcis, Latinique XV. Calendas Decembris.

ADDO SYMMACHUM Samaritanum, qui edidit Græcam Veteris Testamenti Translationem. (2) *Cajum* presbyterum R. E. qui scripsit contra Artemonem, & Theodotum: *Geminum Antiochenum*, qui teste Hieronymo pauca reliquit ingenii sui monumenta: *Hymencum Hierosolymitanum*, cujus libros testatur se legisse S. Maximus Scholiastes S. Dionysii

(1) Epistolas, quibus rejicitur hæreticorum baptismus, in dubium revocarunt nonnulli. Enituit ea in re Raymundi Misforii ingenium & elegantia. Misforio alii præluserant, quibus adhæsit in sua Historia Eccles. Franciscus Morenas. In Misforium acuit filium Joannes Sbaralea: in Morenam Eusebius Philalethes. Nostri judicium pronunciamus Lib. 23. Theol. discipl. cap. 5. & lib. 31. cap. 13.

Cyprianus ad fidem Christianam conversus opera Cæcili presbyteri, hujus sibi cognomentum adscivit. Illius vitam scripsit *Pontius* ipsius Diaconus.

(2) *Symmachum* fuisse Ebionæorum hæresi infectum ait Eusebius lib. 6. H. E. cap. 17. Ab illo Ebionitas appellatos esse *Symmachianos* constat ex Augustino lib. 1. contra Cresconium cap. 31. & lib. 19. contra Faustum, &c.

nyfii Areopagitæ *Anatolium* Episcopum Laodicenum, qui *Canonnes Paschales* exaravit: *Commodianum*, qui se nominat *Mendicum Christi*, (1) scriptorem *Instructionum* adversus Paganos: *Archelaum* Caschorum in Mesopotamia Episcopum, qui contra Manichæos disputavit: *Victorinum* Martyrem e Pannonia, qui in Sacros libros edidit Commentaria, omnesque hæreses exagitavit: *Pamphilum*, qui scripsit libros quinque *Apologeticos* pro Origene, & martyrii palmam obtinuit: *Lucianum* denique, & *Hesychium* martyres, qui in conferendis corrigendisque Græcis Divinæ Scripturæ Codicibus sedulam navarunt operam. (2)

CAPUT V.

DE ROMANIS IMPERATORIBUS, ET MARTYRIBUS.

INEUNTE III. Seculo Romanum regebat imperium *Septimius Severus* (3) Afer, filius Marci Getæ ac Fulviæ Piæ. Is enim principatum adeptus anno 193. eum administravit usque ad consulatum *Elpidii Rufi*, & *Pomponii Bassi*, ad annum 211., quo mortuus est Eboraci quarta die Februarii. Orta est Severi edicto quinta, (4) eaque favissima persecutio anno 202. Trucidati tamen fuerunt anno 200. Carthagine *Speratus*, alique undecim Martyres Scyllitani. (5) Interfecti eadem persecutione grassante pater Origenis *Leonides*, *Plutarchus*, *Serenus*, *Heraclides*.

(1) Videtur *Commodianus* vixisse temporibus S. Sylvestri, siquidem cap. 33. hortatur Ethnicos, ut ad ejusdem Sylvestri gregem accedant, quamquam hic nonnulli mendum subesse opinantur.

(2) Consultavit Montanistas *Zoticus* Episcopus Ostrenus ac Martyr. In eisdem stylo acuit *Cajus* discipulus Origenis, de quo lib. 6. H. E. Eusebius. Contra Origenem S. *Methodius* M. Episcopus Tyri. Adversus Manichæos *Archelaus* Caschorum in Mesopotamia Antistes: *Malchion* presbyter Antiochenus contra Paulum Samosatensem.

(3) Cognominatus *Pertinax*, extinctus in Anglia ingluvie & stomachi cruditate. Restituit *Pantheon*, subegitque Britannos.

(4) Origo persecutionis fuit a Plautiano, quem Severus in Orientem proficiscens reliquerat Præfectum Urbis. Idem Severi & Bassiani vite indignitas molitus interfectus est, ut refert Herodianus.

(5) De *Sperato*, qui Carthagine securi percussus fuit, & de Proconsule *Saturnino*, qui illum damnavit, & paucis post diebus captus est oculis, vide Tertullianum ad Scapulam cap. 3. *Hera* in Martyrologio Romano die 22. dicitur Irais, & ab Eusebio item lib. 6. cap. 4. *Herodes*. Tres Herodes distinguendas esse monet eo loci Valesius. Meminit Eusebius proximo cap. 5. Martyris *Basilidis*, unius ex apparitoribus, qui Potamizæm duxerant ad supplicium, ad Christum S. Virginis apparitione conversi. Nec abstinuit Severus a cæde *Philippi* Præfecti Ægypti,

SECULUM III. CAPUT V.

Herodes, *Hera* adhuc Catechumena, alique, de quibus lib. 6. Eusebius. Illustre fuit martyrium virginis *Potamizæ* post acerbissimos cruciatus cum matre *Marcella* igni damnata, & cujus exemplo permulti Alexandrini cives subire martyrium, ss. *Perpetuæ* & *Felicitatis*, necnon *Rurili* & *Marvilli*, qui anno 203. martyrium in Africa passi sunt, meminerunt præter Martyrologia Tertullianus & Augustinus. Passus item circa hoc tempus Alba Helvetiorum *Adaleon*, de quo Tom. 2. Maji pag. 35. Bollanditæ: *Audeoli* Subdiaconi in quatuor partes ense ligneo conficilli memoriam colunt Martyrologia Calendis Maji.

SEVERO defuncto imperatores creati sunt *M. Aurel. Bassianus Antoninus*, dictus *Caracalla* a veste ad talos demissa, & *Septimius Antoninus Geta*, filii Severi, & *Julia*; (1) at Geta, nondum exacto mense a fratre in gremio matris occiditur. Ipse fratricida, cum imperasset an. 6. & 2. ma Martiale Centurione prope Carras urbem Mesopotamizæ fuit interfectus, anno 217. *Coff. Presente & Extricato*.

AT brevior fuit principatus *Opelii Sev. Macrini*, ejusque filii *Diadumeniani*, quos an. 218. *Coff. ipso Diadumeniano & Advento*, milites obruncarunt, opera *Julia* Mæse aviæ M. Antonini. Successit in imperio idem *Antoninus*, dictus, quod fuerit solis Sacerdos, *Heliogabalus*, & in nummis *Elagabalus* (2). Is 4. imperii sui anno, A. V. 221. militari tumultu occisus fuit, & projectus in

quoniam Christianæ religioni addictus erat. Sequenti cap. 6. idem Eusebius, & Nicephorus lib. 4. cap. 33. scribunt existimasse nonnullos adventisse imperante Severo tempora Antichristi, atque in ea opinione fuisse Scriptorem quemdam, Judæ nomine, qui diseruit de LXX. hebdomadibus Danielis.

(1) *Julia* fuit secunda uxor, nam prior fuit Marcia, quam aliqui matrem Caracallæ falso putarunt. Julia adeo fuit impudica, ut se cum eodem Caracalla incestu polluerit; sibi quoque necato Antiochie mortem conscivit. Privigni cum noverca & germana matre concubium damnat lex divina *Levit. 18. Deut. 22.* Lex naturæ 1. *ad Corin. 5. Lex Civitatis ult. de Rit. nupt.* & Virgilius apud inferos puniri ait *Æn. 1. Qui thalamos natae invadit vetitosque hymeneos*.

(2) *Heliogabalus* filius fuit Caracallæ; an ex Julia matre, an ex Sarniade concubina, incertum. Perit trucidatus in latrina, florentissima ætate, annos natus 16. aut 18. tribus jam compressis, & repudiatis uxoribus, Julia Cornelia Paula, Aquilia Severa Vestali, & Annia Faustina, quam occiso illius viro Pomponio Basio raperat. Nupsit quoque Zotico, ut inquit Lampridius. Ridicula patravit, modo collicens decem milia pondo araneorum, modo eandem copiam mustelarum & murium, adhibuitque in convivio 8. iulcos, 8. calvos, 8. furdos, 8. insigniter nigros, 8. laborantes pedagra, 8. notabiliter obesos; 8. natos, ita servans proloquium, ἀπαγγέλλω δὲ τὰς ἀποκαταστάσεις.

in Tiberim 6. Idus Martias. Impurissimus fuit . & appellatus a Dione *Pseudoantoninus* & *Sardanapalus*, ab aliis *Tiberinus*, *Tractitius*, *Impurus*.

IMPERAVIT deinde *Aurel. Severus Alexander*, natione Syrus, & Alagabali confobrinus an. 13. occisus a militibus 15. Cal. Aprilis *Coss. Severo* & *Quintiano*, idest anno 235. Sub Alexandro autem martyres occubuerunt Romæ *Calepodius* presbyter, *Cacilia* virgo cum Sponso *Valeriano*, hujusque fratre *Tiburtio*, *Palmatius* Consul cum liberis & uxore; *Felix* cum conjugē sua *Blanda*, *Martina* virgo. Item *Quiriacus* Episcopus Ostiensis, *Asterius* Presbyter, *Tatiana* matrona, *Aurea* virgo, *Julius*, & *Hefychius* milites, cum aliis permultis apud Ostia Tiberina peremptis. (1)

EXTINCTO Alexandro imperium tenuit *Julius Maximinus* e Thracia, opilio olim & pactor, trucidatus ab exercitu mense Octobris *Coss. Perpetuo*, & *Rustico*, ac simul inauguratus est imperator in Africa *M. Ant. Gordianus*, qui seipsum interemit mense Majo iisdem *Coss.* nempe anno 237. Orta sub Maximino persecutio Ecclesiæ sexta anno 236. Affectæ Martyrio *Barbara* Nicomedix, & *Alexandriæ Catharina*: (2) cujus acta sunt admodum ambigua. *A Maximino alios in crucem sublato*, *alios animalibus nuper occisis inclusos*, *alios feris obiectos*, *alios fustibus elisos*, affirmat etiam *Capitolinus*. (3)

DE-

(1) *Aurelius Alexander Severus* matrem habuit *Juliam Mammatam* Sororem matris *Heliogabali*, Christianam feminam. Repudiata priori conjugē filia *Martiani*, duxit *Memmianum* filium *Sulpitii* viri *Consularis*. *Apollonii*, *Abrahami*, *Orphei*, necnon *Christi* coluisse fertur imagines. Videbis §. 7. *Lampridii*.

Prohibuisse balnea mixta refert *Dion*.

(2) Alias *Ecaterina*.

(3) *Maximinus* parentes habuit *Miceam Gothum*, & *Ababam Alanam*, ut inquit *Capitolinus*. Appellatus est *Pastis vespública*. Eo auctore interfectus *Alexander*, qui redeuntem e Thracia amantissime exasperat; & creaverat *Legionis* a se institutæ *Tribunum*. Mactati in Persecutione *Maximini Luciaus* presbyter *Antiochenus* eruditione clarissimus, *Samphilus* presbyter *Laodicenus* adificator *Bibliothecæ Cæsareensis*, e cuius nomine *Eusebius* pro suo cognomine adhibuit: *Dorothea* virgo *Al-*

DEVOLUTUM deinde Imperium ad *M. Antonium Gordianum* Juniores, (1) interfectum a *Philippo* Arabe anno 244. Tum ad *Philippum*, de cuius religione disceptatur, confossum *Veronæ* a militibus anno 249. trucidato circa idem tempus Romæ a cohorte *Prætoria Juliano* *Philippo* illius filio, adscito in confortium imperii; ac deinde ad *Q. Trajanum Decium*, natum in inferiori *Pannonia*, peremptum a *Scythis* & in paludem demersum, exeunte anno 251. ipso III. & *Herennio Etrusco* *Coss.* (2)

MOTA sub Decio Persecutio Ecclesiæ VII. Tradunt sincera Martyrum Acta, sub Decio *Metram* lapidibus obrutum, *Apollonia* dentes excussos, *Serapionem* e cœnaculo dejectum, *Julianum* flagris cæsum & igne consumptum, *Ammonarium*, *Mercuriam*, & *Dionassiam* gladio cæsas,

Tom. I.

H

Ischi-

xandrina formæ, & decoris gloria percelebris. Plura de hac *Eusebius* lib. 8. cap. 14. Sed ibi *Dorotheæ* nomen non lego, ejusque certamen refertur ad tempora alterius *Maximini*, & *Galerii*: de quibus seculo proximo. Sub hoc tamen *Maximino* floruisse *Dorotheam* alii tradunt. *Martyrologium* Germ. XV. Cal. Nov. memoriam agit *S. Triphonis* aut *Triphonis* filii ipsius *Decii* uxoris; & *S. Cyrilla* ejusdem *Cæsaris* filia locum habet in *Martyrologio* *Adonis*. In Romana Ecclesia coluntur *Abdon*, & *Sennen* *Perse*, *Venantius* *Camers* miræ constantiæ adolescens. Illustres quoque in *Tabulis* Ecclesiasticis SS. MM. *Epimachus* & *Alexander*, *Pionius* presbyter, *Anacanthus* *Aquitanus*, *Mavina* virgo *Antiochena*, &c. *Viginti* Christianorum nullia *Antiochiæ* in templo combusta in nocte *Dominicæ* *Nativitatis* *Nicephorus* lib. 7. cap. 6. & *Genebr.* tradiderunt. Contigit horum triumphus *Seculo* desinente, vel sub initia sequentis.

(1) *Gordianus* senior patrem habuit *Metium Mamillum*, matrem *Ulpianam Gordianam*, uxorem vero, quæ illi peperit *M. Anton. Gordianum Juniores*, *Fabiam Orestillam* *Antonini* proneptem.

(2) *Decio* cognomen *Trajanum* tribuit *Senatus*. *Messium Decium* alii vocant. Ejus patria *Bibalis*. Suscepit ex conjugē *Tryphoniam* filium *Decium*, quem constituit confortem imperii magnopere laudatum a *Valerio Maximo*. *Execrabile animal* dicitur a *Lactantio* de *Mortibus* *Persecutorum* n. 4. *Incepta* *Decii* persecutio statim ac imperium obtinuit, a. 249. ac perduravit usque ad ejus mortem, idest. usque ad finem *Novembris* anni 251. Quo anno in tertio ipsius *Decii* *Filii*que *consulatu* *F. F. Iuliani* hanc persecutionem consignat. Inter *Paludens* victus, & cum exercitu deletus nec sepultura potuit honorari. Id *Lactantius* loco citato, *Cyprianus* de *Lapis*, & *Hieronymus* in *Zach.* 14. ultioni divinx adtribuunt.

Ishirionem per media viscera transfixum, *Saturninum Tolosanum* Episcopum pedibus circumactō tauro alligatum, & omni membrorum parte laceratum, *Alexandrum* Jerosolymitanum Episcopum, & *Babylam* Antiochanum in carcere extinctos, *Pionem* Smyrnæ cum *Sabina* & *Afilepiade*, & *Metrodoro* Ilipiti affixum, *Maximum* lapidibus obrutum, *Petrum*, *Andream*, *Paulum*, & *Dionysiam* Lampfaci gladio peremptos, *Tryphonem*, & *Respicium* Nicææ capite truncatos, *Lucianum*, & *Marcianum* Nicomedie flammis exustos. De his sincera Ruinartii Acta. Sed alii plures sub Decio martyrio coronati fuere, ut Aretii *Pergentius* & *Laurentius* fratres, Catanæ *Agatha* Virgo, Ravennæ *Fusca* & *Maura*, Romæ *Abdon* & *Sennen*, atque in Tuscia *Secundianus*, *Marcellianus*, & *Verianus*. Sub Decio itidem contigit passio *S. Mimiatis*, quem Florentini colunt. Furente hac persecutione *Paulus* Heremitarum pater in Thebaidis antra secessit, & Ephesi septem *Dormientes* in spelunca reſerato ostio consummarunt martyrium.

AD Imperatorum revertendum est seriem. Trucidato Decio, Augustus inito cum Scythis fœdere dictus est *Cajus Vibius Trebonianus Gallus*, qui imperii consortem fecit filium *Volusianum*: sed inchoato principatus anno tertio, ambo Interamnæ occisi sunt anno 254. ac suffectus *M. A. milianus* Maurus, & ipse a militibus prope Spoletum occisus, nondum transacto tertio imperii anno. Acclamati sunt itaque Imperatores *Pub. Licinius Valerianus*, & *Pub. Licinius Gallienus* illius filius: quorum *Valerian.* an. 259. captus a Sapore Persarum rege ignobili servitute consenuit, ac tandem detracta cute miserime obiit. *Gallienus* vero in expugnatione Mediolani a suis interfectus est *Coss. Paterno & Mariniano*, anno 268. die 21. Martii.

EXCITATA sub Valeriano anno 257. in 4. ipsius Consulatu Persecutio VIII. *Antichristi* appellata a *S. Dionysio Alexandrino*. In qua Christo testimonium reddidere Romæ eodem anno *Stephanus* Papa, & *Tasficius Acolythus*, & anno 258. *Sixtus* una cum *Quarto*, *Hippolyto*, *Felicissimo*, *Agapito*, & clericis aliis octo, ac paullo post levita *Sixti Laurentius*, *Rufina* & *Secunda* sorores, *Eusebius* presbyter & *Marcellus* diaconus. (1) in Africa

10

(1) Cœptam persecutionem anno 3. imperii sui, & Christi 257. adiunt docti viri. Ineunte enim imperio nullissimus fuit, ut non tantum testa-

to præter *Cyprianum*, de quo supra, *Uticæ* demersus fuit in calcem 300. Sanctorum exercitus, quem a fornace calcaria *Massam Candidam* appellarunt. De aliis Martyribus vide *Eusebium* lib. 7. cap. 15. & 16. & *Theodoricum* Ruinart pag. 200. & seqq. Sub Valeriano item martyrio coronati sunt Romæ *Eugenia* Virgo, *Tarracone Fructuosus* Episcopus, Viennæ in Galliis *Florentius*, &c. Gallieno itidem imperante securi fuerunt percussis *Protus* & *Hyacinthus* prælaudatæ virginis *Eugeniæ* eunuchi.

SUBLATO e vivis Gallieno suffectus fuit *M. Aurel. Claudius II.* & huic post biennium pestilentia correpto, successit anno 270. *Lucius Domitius Aurelianus* Sirmienſis occisus inter *Heracleam* & *Byzantium* anno 275. (1) Movit *Aurelianus*, aut instauravit Ecclesiæ persecutionem,

H 2

quæ

tur *Trebellius Pollio*, sed etiam *Eusebius* lib. 7. H. Eccl. cap. 10. Ut sciret in Christianos incitavit *Archifynagogus* magorum Ægypti. Meminit *Eusebius* cap. 12. trium martyrum Cæsareæ in Palestina damnatorum ad bestias, quorum unus dicebatur *Priscus*, alter *Matichus*, tertius *Alexander*. Fuit *Valerianus* ex *Cornelia* familia, filius *Valerii Flacci*, & cognominatus *Colobius*. Captus a *Sapore*, huic equum, aut vehiculum adscendenti terga vertere & dorsum, cui rex pedem imponeret, curvare coactus est. Detracta ejus cutis, & infecta rubro colore posita fuit in templo idolorum ad clarissimi triumphis memoriam. Vide librum de *Mortibus Persecut.* cap. 5. Acta *S. Ponsii* Martyris a *Baluzio* in lucem edita cap. 24. & *Hugonem Floriacensem* in *Chronico*. *Licinius Gallienus* ejus filius infidiis *Macriani* & *Heraciani* ducum interfectus est anno imperii sui 14. completo, ætatis 51. Fuit litteris egregie excoltus, ejuſque legitur epithalamium illud, recitatum dum filios fratrum suorum jungeret matrimonio:

*Ite, ait, o pueri, pavidè sudate medullis
Omnibus inter vos: non murmuræ vestra columba,
Brachia non hædera, non vincunt oscula concha.*

(1) *Aurelianus* imperium indeptus est *Coss. Antiochiano & Orfito*, ex factis *Idatii*, ideoque anno 270. Occisus in 4. suo consulatu, anno 275. die 29. Januarii. Patrem habuit ædituum, obscuri generis, & matrem *Solis* sacerdotem. Alii *Sirmii*, alii in *Moestia*, alii in *Dacia* natum putant. Erumpentes *Sarmatas* cum trecentis tantum præſidiariis attrivisse narrat *Vopiscus*. Pugnavit contra *Gothos*, *Svevos*, *Marcomannos*, & reginam *Zenobiam*, ejuſque de Oriente, & Occidente triumphum. In libro de *Mortibus Persecut.* dicitur natura *vesanus* & præceps, a *Vopisco Pedagogus Senatorum*. Persecutionem excitavit paullo ante mortem, exunte anno 274. aut ineunte sequenti. Interfectus est enim *Cænophrutia* inter *Heracleam* & *Byzantium* anno 275. mense Januarii, unde *Eusebius* libro 7. H. E. cap. 30. interemptum ait, *Compositis contra nos edictis subscribentem*. Occisum malicia *notarii sui*, & manu *Mucapa-*

quæ dicitur Nona, *Coss. Quietò, & Voldumiano*, idest, anno 272. Augustoduni *Symphorianus*, Cæsareæ in Capadocia *Mamantes*, *Athenodorus* frater S. Gregorii Thaumaturgi in Ponto, *Chariton* in Isauria, *Iustus & Patroclus* in Galliis, *Philomneus* Ancyrae, aliique permulti martyrium perpeffi sunt. Vixit circa hæc tempora *Felix Nolanus*, quem S. Paulinus Natali v. vocat Confessorem ac Martyrem.

Reliqui Imperatores tertii Seculi sunt, *M. Claudius Tacitus*, qui obiit die 13. Aprilis anno 276. *M. Annus Florianus* frater Taciti, a militibus Tharsi post duos menses peremptus: *Probus* post Florianum acclamatus Augustus, septimo imperii anno, id. 282. apud Sirmium occisus: *M. Aurel. Carinus* proximo anno 283. interfectus: *M. Aur. Carinus & M. Aur. Numerianus* filii *M. Aur. Carini*, ipsi occisi anno 284. Denique *Valerius Diocletianus* socius, Diocles antea dictus, obscuro genere Salonis in Dalmatia ortus, eodem anno 284. unde subducitur *Aera Martyrum*, adeptus imperium, socium adscivit anno 286. Cal. Aprilis *M. Aur. Maximianum* cognomento *Herculum*: qui sese imperio abdicarunt anno 304. dum *Diocletianus* nonum, & *Maximianus* octavum gereret consulatum, sive, ut recentiores contendunt, anno 305. Calendis Maji. Mota postremis Diocletiani temporibus Decima Ecclesie Persecutio, de qua sequenti Seculo quarto. (1)

CA.

vis scribit lib. 9. Entropius. Notarius ille Mnestheus nomine affixus est supiti, ferique objectus. Sex. Aur. Victor in Epitome ait ab Aureliano septam Urbem validioribus, & laxioribus muris, primum apud Romanos usum capitis diademate, gemmisque & veste aureata.

(1) *Diocletianus* Apulini Senatoris libertinus, a Dioclea matre nomen suum derivavit, Grajum vocabulum in Romanum morem convertens. Vocatur in libro de Mort. Perfec. num. 7. *scelerum inventor, & malorum machinator*. Indicta persecutio 7. Kal. Martias, dum celebrantur Terminalia, idest, dum ageretur dies festus Romanorum de Deum Terminum, in 8. Diocletiani, & 7. Maximiani Consulatu. Ita in Fastis Idatiensis. Ea dies est 23. Februarii anni 303. De hac die num. XII. de Mortib. Perf. usurpantur verba Virgilii *Æn. 4.*

Ille dies primus læthi, primusque malorum causa fuit. Occurrebat annus imperii Diocletiani XIX. ut recte Eusebius in Chronico, & libro 8. H. E. cap. 2. Proposita tunc imperialia edicta, quibus jubebatur Ecclesias dirui, sacros codices flammis absumi, honores notari infamia, plebejos libertate expoliari. Additum paulo post, ut omnes Ecclesiarum Antistites ubicunque conjicerentur in vincula, &

CAPUT VI.

TERTII SECVLI DOGMATA, ET DISCIPLINA.

TRADITIONE Apostolica, & decreto Stephani definitum est ratum esse baptismum verbis Evangelicis consecratum, etiamli ab hæreticis conferatur. Nul- tum esse peccatum, quod per claves Ecclesie nequeat remitti. Ecclesia Christi declaravit adversus Novatianos. Fides Trinitatis damnatione hæreticorum magis magisque confirmata est. Unum esse Deum Veteris & Novi Testamenti auctorem, & Divinum Verbum veram assumptione carnem, vere suffixum fuisse cruci, non est habitandum. Commentitium esse æternam mali Principium cum naturali philosophia religio revelata suadet.

Ut EPISCOPO divinam rem peragenti adfarent presbyteri, Zephyrinus constituit. sacri ministerii vasa, quæ vitrea erant, cœperunt Urbano sedente ex argento confici. Lapsis in persecutione concessa est indulgentia; sed libellatici, & thurificantes ex Clericis ad communionem tantum laicam admissi fuerunt. Instituta Stationes, sive gradus poenitentium, *πρόσκλησις*, *Fletus*, *ἐκκοδοσις*, *Auditio*, *ὑποστασις*, *Substratio*, & *συστασις*, *Consistentia*. Viguit a Callisti ætate jejunium quatuor temporum. Diaconi septem regionibus Urbis præerant, ut pauperum curam gererent. Sepeliebantur religioso cultu cadavera martyrum cum dalmatica, aut colobio purpureo, id Eutyichiano jubente. Supra eorumdem Martyrum Memorias ab ætate Felicis I. Missæ celebrabantur; unde morem derivasse ajunt consecrandi altaria cum eorum reliquiis. (1)

H 3

AP.

Dis cogentur sacrificare. Acerbissimam hanc persecutionem per decem continuos annos depopulatam fuisse Christianas plebes ait libro 2. cap. 47. Severus Sulpitius. De illa prædicto libro de Mort. Perf. num. 16. *Lexatur ergo universa terra, & præter Gallias, ab oriente usque ad occasum tres acerbissime bestia sæviebant.*

Non mihi si lingua centum sint, utraque centum,
Fereca vox, omnes sceltrum comprehendere formas,
Omnia pœnarum percipere nomina possim.

Sunt tres illæ acerbissimæ bestie, Diocletianus, Maximianus Hercules, & Galerius Maximianus: de quibus cap. 5. proximi Seculi.

(1) De rigore disciplinæ cum lapsis servandæ legita epistolæ

A P P E N D I X

DE REBUS EXTERNIS MEMORABILIBUS.

VARIOS commemorabimus Seculi hujus eventus, deinde clariora bella, postremo celebriores. Scriptores. Igitur anno Christi 204. Ludi Seculares exhibitum fuerunt Romæ, celebrati rursus anno 248. sub *Philippis*. Medici, qui noluerant Severum occidere, ipsi anno 211. interfecti fuerunt iussu Antonini. *Papinianus* J.C. nolens Getæ cædem excusare ab eodem Antonino anno 212. morte afficitur. Thermæ Antonianæ dictæ anno 215. fuerunt in Urbe constructæ. Occiditur anno 222. a Prætorianis militibus *Ulpianus*, quoniam severiorem exercebat disciplinam. 226. Thermæ Alexandrinæ vocatæ in urbe Roma ædificatæ fuerunt. *Talmud* Jerosolymitanum anno 232. dicitur editum. *Pupienus*, & *Balbinus* interficiuntur anno 237. tempore agonis Capitolini. Pestilentia provincias plurimas, ac præsertim Ægyptum, & hujus metropolim Alexandriam anno 252. occupavit. Imperante *Gallieno* insurrexere. (1) XXX. Tyranni affectantes principatum: *M. Cassius Posthumus*, qui imperium arripuit Colonia: *C. Junius Cassius Posthumus* ejus Filius, a Gallis dictus, Augustus: *Cyriades* Saporis Persarum regi confœderatus: *L. Ælius* Pannoniæ rector: *Lactianus*, qui sublato Posthumo in Gallia salutatus est imperator: *M. Piavonius Victorinus* Lactiani occisor, & successor: *L. Aurel. Victorinus* illius filius: *Victoria* Victorini Senioris mater, quæ filio ac nepote sublatis Tetricum movit ad capeffendum.

Cypriani. Qui carceribus mancipati constabantur Christum, *Confessus* nondum perpeffi martyrium appellabantur. Tempore quoque persecutorum, pestilentia, maximæque calamitatis, celebratos a fidelibus festi dies, in quovis loco, & interdum in agro, in solitudine, in navi, in stabulo, sacros conventus tanquam in templo habitos, sepultaque religioso cultu, gentilibus proflus contrario. *fidelium* defunctorum cadaverâ, testatur S. Dionysius Alexandrinus apud Eusebium libro 7. H. E. cap. 22. Adhibitos in funere cereos, ex vetusto Christianorum more, Acta S. martyris Cypriani testantur.

(1) Ex Trebellio, de quo cap. ult. sive in Append. proximi Seculi.

dem imperium: *Mamurius* ferri olim opifex, gladio, quem ipse confecerat, occisus a milite: *Q. Numerus Regillianus* e Dacia acclamatus in Illyrico a *Mœliis*: *M. Acilius Aureolus*, olim pastor, coactus a milicibus imperium sumere in contemptum Gallieni: *M. Fulvius Maximianus*, ejusque filii *Q. Fulvius*, & *Cajus Fulvius Quintus* in Oriente acclamati: *Servius Anicius Balista*, occisus in Daphne. dum in tentorio cubaret: *Domitianus Domitianus* dux Aureoli: *Odenatus* Rex Palmyrenorum: *Herodianus* filius Odenati: *Herodianus*, & *Timolaus* Odenati pariter filii: *Zenobia* regina uxor Odenati de stirpe Ptolomæorum: *Maconius*, qui Odenato vitam imperiumque rapuit: *Valerius Valens* renunciatus Imperator apud Macedonas: *L. Calpurnius Piso*, qui se in Thessalia nominavit Augustum: *T. Cestius Æmilianus* in Ægypto declaratus Imperator ab exercitu: *Publius Saturninus* a militibus item electus: *C. Pescennius Tetricus* memoratus supra in Victoria, seu Victorina: *Tetricus* Junior ejus filius, simulque Cæsar factus in Galliis: *C. Amnius Trebellianus* in Isauria acclamatus: *T. Cornelius Celsus* Tribunus Africa. Hi triginta imperium invadentes, & Augusti declarati, brevi tempore miserrime perierunt.

BELLA hujus seculi illustriora confecta sunt anno 209. a Severo in Britannia, quæ circumducto per insulam muro fuit validiori præsidio munita. 216. Pugnavit Antoninus, vicitque Artabanum Parthorum regem. 229. Idem Artabanus cum Persis, (quorum imperium circa annum 226. restauraverat Artaxer gregarius antea miles) bellum gerens occisus est, & in illo extinctum regnum Parthorum. 234. *Vartus*, *Macrinus* in Illyrico, & *Junius Palmatus* in Armenia felici eventu pugnarunt. 240. Commisum in Africa bellum contra *Sabinianum*, qui a Gordiano defecerat. 242. Idem *Gordianus* ingentibus copiis contra Persas tetendit, horumque fudit exercitus. 258. A Gorchis, Scythis, Marcomannis, Persisque in arma ruentibus, Romanum imperium sædissime laceratur. 260. Victi ab Odenato Persæ: Sapor Orientem aggressus: Scythæ irruerunt in Asiam. 263. in Scytharum, Gothorumque irruptionibus incensum est templum Dianæ Ephesiæ, reputatum Asiæ miraculum. 270. Ad *Hæmimontum* Thraciæ Gothorum exercitus fuit peste & fame consumptus. 273. Imp. *Aurelianus* non

procul ab Antiochia superavit Zenobiam, quæ imperium Orientale occupaverat, eamque captam suo reservavit triumpho. 296. Alexandria cum toto Ægypto recuperata a *Diocletiano*, qui ita se extulit, ut ad instar Dei adorari voluerit, pedesque osculandos præbuerit salutantibus.

INCLARUERUNT litteris tertio Christiano Seculo *Papinianus*, (1) & *Ulpianus* JCC. præstantissimi superius laudati. *Censorinus* doctissimus Grammaticæ artis, auctor libri *de die Natali*, Chronologis utilissimi. (2) *Dionysius Longinus Cassius* præceptor Porphyrii, & Zenobiæ reginæ Palmyrenorum a consiliis, quem Eunapius vocat βιβλιοθῆκην ἐμψοχόν, καὶ περιπατῆρ ἡρωεῖον. Memoratus *Porphyrius* Philosophus, religionis nostræ infensissimus hostis, qui cum *Volzino* Romam advenit circa annum 263. (3) *Philostrophus* Lemnius Apollonii Tyanei mendacissimus, blasphemusque laudator. *Julius Titianus*, qui scripsit *Provinciarum* libros pulcherrimos. *simia sui temporis* appellatus. *Dion Cassius* Nicæus Historicus, qui grandi utitur stylo, ac Thucydidem imitatur, sed immerito in præstantissimos viros invehitur. *Herodianus* styli perspicui, sed fidei in *Alexandro*, & *Maximino* nutantis. *Astinus*
Qua-

(1) Imperante Caracalla floruerunt JCC. plerique Papiniani auditores, *Tavrunius*, *Paternus*, *Macer*, *Teventius*, *Clemens*, *Menzader*, *Arcadius*, *Ruficus*, *Papyrius Fronto*, *Anthius*, *Maximus*, *Hemogenianus*, *Africanus*, *Florentinus*, *Tryphonius*, *Iustus Callistratus*, *Senuleius*, *Celsus*, *Severus Sammonicus*. De his Raphael Volaterranus, *Rutilius*, *Pancirolius*, *Gravina*, &c. *Domitius Ulpianus* collegit *nesaria vescripta Principum* adversus Christianos. Vide *Lactantium* lib. 5. *Iustit.* cap. 11.

(2) Dicitur fuisse e gente *Martia*, quæ originem traxerat a duobus Romanorum regibus *Numa*, & *Anco*. Legi apud *Carolum Patinum* in *Familis Rom.* pag. 169. tres inscriptiones ad *Marciam* Gentem spectantes, in quibus *Censorini* nomen occurrit. Pertinere puto ad *Censorinum*, qui anno Urbis 746. octavo ante Aeram Christianam cum *Afinio Gallo* gessit *Consulatum*. Sed ostendunt tamen haud insolitum in *Familia Martia* gentilitium nomen. Aureum de *Die Natali* *Opusculum* editum a *Censorino* fuit anno Christi 238.

(3) *Porphyrius* fuit natione *Tyrius*, Syrorum lingua appellatus *Malchus*, discipulus *Plotini*, natus anno 12. *Severi Alexandri*, Christi 233. & mortuus Romæ septuagenario major postremis annis *Imp. Diocletiani*. *Plotinus* vero obiit anno ætatis suæ 66. Aetæ. *Vulg.* 270. quo *Claudio II.* occumbente levatus est *Aurelianus*.

Quadratus qui Jonica dialecto Romanam scripsit *Historiam*. *Dionysius* Historicus, cujus meminit *Jornandes* de rebus *Gethicis* cap. 19. *Oppianus* Cilix ob singulos versus donatus ab *Antonino Caracalla* *stare* uno, idest viginti millibus nummorum aureorum, unde ejus carmina *Aurea* dicuntur. *Ælius Spartianus*, *Historiæ Augustæ* Auctor, in quo deprehenditur rerum repetitio, & confusio. (1)

(1) Claruerunt itidem hoc Seculo, *Alexander* Aphrodisæus primus Commentator *Aristotelis*, *Philemon* Comicus *Syracusanus*, *Nicostratus* Sophista *Trapezuntinus*, *Amelius* *Platonicus*, *Volcatius* *Historicus*, *Nemæanus* poeta.

QUARTUM ECCLESIAE SECVLVM. CAPVT I.

DE EPISCOPIS ROMANÆ VRBIS.

IN ROMANA Petri Cathedra federunt quarto Seculo *Marcellinus, Marcellus, Eusebius, Melchiades, Silvester, Marcus, Julius, Liberius, Felix II. Damasus, Siricius, Anastasius.*

XXX. MARCELLINUS subrogatus Cajo dicitur coronatus martyrio XVII. Calendas Apriles, *Diocletiano IX. & Maximiano VIII. Coss.* scilicet anno Æ. V. 304. Narratur ejus thurificatio, & habitum de hac re Sinueslanum Concilium. Verum S. Pontificis lapsus videtur a Donatistis confectus, & Concilium illud a plurimis commentitium censetur. Martyrium, quod nonnulli in dubium reuocant, comprobant vetusta Martyrologia, & Romanæ Ecclesiæ traditio. (1)

XXXI. SUFFECTUS *Marcellus* (2) qui Episcopatum tenuit usque post Consulatum *X. Maximiani Herculi*, idest, usque ad annum 309. quo obiit inedia & loci situ confectus in domo Lucinæ, quam ipse in Ecclesiam, Maxentius in Catabulum redegerat.

XXXII. SEDIT postea *S. Eusebius* natione Græcus, qui supremum diem obiit anno 311. in Consulatu *VIII. Maximiani* cognomento Armentarii.

XXXIII. AD EPISCOPATU apicem euectus deinde est *S. Melchiades*, aut *Miltiades*, Afer genere. Is Donatistis repressit, absoluto Cæciliano Carthaginensi Episcopo, quem *Traditionis Sacrorum Codicum* ipsi Donatistæ infirmu-

(1) Juxta Pagii Chronologiam *Marcellus* creatus est anno 308. *Eusebius* anno 310., eodemque anno post menses quatuor *Melchiades. Silvester* anno 314. *Marcus* anno 335. In reliquis Seculi hujus Pontificibus nulla occurrit discrepantia, aut saltem minima.

(2) Hunc quidam ob nominis similitudinem cum *Marcellino* confundunt, ut contigit de *Cleto & Anacleto*, sicuti prænotauimus in primo Seculo.

mulabant. E vivis excessit *Constantino A. III. & Licinio I. III. Coss.* idest, anno 313. mense Decembri.

XXXIV. REXIT deinde Ecclesiam supra annos 21. hoc est, usque ad exitum anni 335. quo plenus meritis obiit *Coss. Julio Constantio, & Rufo Albino, S. Silvester Romanus*, primus omnium Pontificum ob restitutam Ecclesiæ pacem & libertatem redimitus corona. (1)

XXXV. SILVESTRO *S. Marcus* filius Prisci.

XXXVI. MARCO *S. Julius I.* successit: quorum primus obiit post menses octo anno 336. *Coss. Nepotiano & Facundo*, die 7. Octobris: alter vero post annos 16. mortuus est die 12. Aprilis in Consulatu *Constantii Aug. V. & Galli Cesaris*, nempe anno 352.

XXXVII. LIBERIUS Romanus post Julium præfuit Ecclesiæ usque ad annum 366. quo anno *Coss. Gratiano & Dagalaipho*, die 24. Septembris migravit e vita. Hunc aliqui ex Pontificum numero excludunt, quod apud Sirmium exul subscripserit formulæ Arianorum. At ea formula non damnabat *ὁμοούσιον*, nec erat expresse hæretica.

XXXVIII. PULSO in exilium Liberio, ab Imperatore Constantio, & sponte cedente Episcopatu, commissum Ecclesiæ regimen *S. Felici II.* qui anno 359. martyr occubuit. Liberius vero Romam reuersus Ecclesiæ rursus præficitur. Plures Pontificatum Felicis oppugnant, quem nos alibi vindicauimus.

XXXIX. AB ANNO autem 366. emortuali Liberii usque ad annum 384. exercuit Pontificis Maximi munus *S. Damasus* plurimis virtutibus clarus. (2) Compresso Ursicini schismate, refutatæ falsis criminationibus, Arianis, & Apollinaristis damnatis, de Ecclesia optime meritus obiit prædicto anno 384. die 11. Decembris, Consulibus *Rechimero & Clearcho*.

XL. DA-

(1) Exolevit opinio asserentium Constantinum Magnum a Silvestro regeneratum fuisse baptismate, tradente Eusebio, cui Patres Scriptoresque gravissimi subscribunt, baptizatum fuisse morti proximum prope Nicomediam. Nutant etiam, quæ de Donatione Constantiniana traduntur.

(2) Sanctos Damasum Pontificem, & Laurentium M. Hispanos, quos nonnulli recentiores Romæ exortos scripsere, Hispaniæ asserunt, vindicavitque vir *Cl. Franciscus Perezus Bayerius*.

XL. DAMASO e vivis sublato gubernavit Ecclesiam S. *Siricius* annis tredecim, obiitque VIII. Calendas Martias anno 398. *Honorio A. IV. & Eutychiano Coss.* Hujus, & sequentium PP. recipiuntur Decretales epistolæ; nam præcedentium suppositæ, aut saltem dubiæ creduntur.

XLI. SUFFECTUS Siricio S. *Anastafius Romanus*, Maximi filius, (1) qui annis quatuor Romanam gubernavit Ecclesiam, ad cælestem patriam profectus, *Arcadio V. & Honorio V. Coss.* nimirum anno Æ. V. 402., posteaquam damnaverat errores Origenis; & Rufinum, qui libros *περὶ ἀρχῶν* latinitate donavit, Romam ut se purgaret, adire jusserat, & renuenti obtemperare anathema inflixerat.

PATRIARCHARUM NOMINA.

SEDERUNT Alexandria post Theonam *Petrus, Alexander, Athanasius, Petrus II., Timotheus, & Theophilus.* Antiochiæ post Cyrillum *Tirannius, Vitalis, Philogonius, Paulinus, Eustathius,* (2) *Eulalius, Meletius, & Flavianus.* Jerosolymis post Zabdam *Hermon, Macarius,* (3) *Maximus, Cyrillus, Joannes II.*

CAPUT II.

QUARTO SECCULO CELEBRATA CONCILIA.

PLURA quarto Seculo celebrata fuerunt Concilia: quædam pro Ecclesiastica disciplina: quædam adversus hæreses, maxime Arianam; quædam etiam ab iisdem heterodoxis ad eludendas Ecclesiasticas definitiones.

CON-

(1) *Anastasi* nomen idem significat ac Hebraicum *Josiam*, quod interpretatur *Domini resurrectio*. Resurrectio enim dicitur *ἀνάστασις*. Vide Adnot. ad proximum caput 3. ubi de *Phocino*.

(2) *Euphronius*, quem Eutathio dejecto substitutum inquit Sozomenus lib. 2. ab Eusebianis intrusus fuit.

(3) Inventa est Jerosolymis sedente Matario Crux Domini, & hujus inventionis historia traditur a Rufino lib. 10. H. E. cap. 7. & 8. a Sozomeno lib. 2. cap. 1. & a Theodorito lib. 1. cap. 18. Ex his, quearrantur, hauserunt Scriptores ceteri.

CONCILIA primi generis sunt, *Eliberitanum* in Provincia Hispaniarum Boetica anno 305. (1) *Circense* in Numidia, provincia Africae, eodem anno: *Ancyranum* anno 314. aut 315. *Neocæsariense* in Ponto circa idem tempus. *Carthaginensis* anno 390. 398. & 399. *Hipponense* anno 393. In his collapsa Ecclesiarum disciplina fuit editis saluberrimis, ac temporibus congruentibus definitionibus, restituta.

ADVERSUS Donatistas in Africa plures coactæ fuerunt Synodi. Atque in memorata Urbe *Carthagine* duæ, una anno 306. altera anno 348. *Romana* sub Melchiade anno 313. & *Arelatensis* convocata a Constantino anno 314. Donatistæ etiam factionis suæ Synodos congregarunt, *Carthagine* anno 308. & 311. necnon *Bagæ* in Numidia, anno 394.

CONTRA Arianam hæresim celebrata fuerunt quæ sequuntur Concilia: *Alexandrinum* sub Alexandro Antistite anno 315. Ibidem alterum, cui omnes Episcopi Ægyptii cum Osio Cordubensi interfuerunt, anno 324. Proximo autem anno 325. celebratum fuit celeberrimum *Nicænum* Concilium, primum *Œcumenicum*, in Bithynia. Interfuerunt Episcopi, qui in damnationem Arii consenserunt, 318. (2) præter Clericorum, aliorumque virorum ingentem numerum. Adiit & religiosissimus Imperator Constantinus. In hac Synodo Verbum Divinum declaratum est Patri *Consubstantiale*, extinctum schisma Meletianum, & finita de die Paschatis controversia.

NICÆNAM fidem confirmarunt adversus Arianam perfidiam *Concilium Sardicense*, seu *Illyricum*, celebratum præside Osio anno 347. *Mediolanense* anno 355. in quo Catholici nolentes subscribere condemnationi S. Athanasii pulsi sunt in exilium: *Ariminense* anno 359. in quo

Epi-

(1) Circa Epocham Concilii Eliberitani viris eruditissimis dissentientibus, sequimur vulgarem calculum.

(2) Inter istos miraculorum gloria claruisse *Paphnutium* Episcopum in superiori Thebaide, & *Spyridionem* Episcopum Trimithuntis in Cypro, refert Socrates lib. 1. cap. 11. & 12. Qui Nicæno Concilio præfuisse putarunt Romanum Pontificem Julium, apud Gelasium Cyzicenum, ubi scriptum erat, *πάλαιος Ρωμαίων ἐπισκοπος*, forte pro *πάλαιος*, aut *πάλαιος*, legerunt *Ἰσῆτος*. Videbis Petrum de Marca in Concordia Sacerd. & Imp. lib. 5. cap. 3.

Episcopi 400. primum Fidem Nicænam decreto firmarunt, sed postea fraudibus circumventi, minisque tentati, plures formulæ suscripserunt (supprimam *Omoousion Romanum Julii* anno 342. & *Damasi* anno 350., necnon aliud 378. & *Alexandrinum* anno 349. quo S. Athanasii causa discussa fuit, & vindicata innocentia; quemadmodum in *Ierosolymitano* anno 350.

EUMDEM quippe Athanasium Ariani Conciliis Episcoporum suorum coactis non semel deponi, & in exilium detrudi curarunt. Actum id anno 324. in Synodo *Cæsareæ* in Palæstina: anno 335. in Synodo *Tyria*: (1) anno 336. in *Constantinopolitana* Eusebianorum: anno 341. in *Antiochena*.

Atque insuper pseudosynodis aut Ariana perfidia, aut versutia obstitit veræ fidei. Nam in *Sirmiensi* Semiarianorum anno 351. quæ depositus fuit Photinus, nulla *Consubstantialis* facta fuit mentio: in *Sirmiensi* altera anni 357. eadem vox rejecta fuit, atque proscripta; & in *Sirmiensi* tertia, paulo post celebrata, eadem, ac in priori Synodo, callide in Fidei formula omisa est vox *ὁμοούσιον*, *Consubstantiale*. Sed pseudoconcilia hæcenus enumeravimus: ad Orthodoxa revertamur, oportet.

IN CONCILIO *Cæsaraugustano* provincie *Tarraconensis* anno 380. damnati fuerunt *Priscillianistæ*: in *Aquilejensi* anno 381. *Palladius Arianus*: in *Burdigalensi* anno 385. rursus *Priscillianus*, & *Instantius*: in *Capuano* anno 389. *Bonofus*: in *Mediolanensi* anno 390. *Jovinianus*.

LAUDANDUM est specialiter celebratum anno 381. *Constantin-*

(1) In hac Tyri Synodo *Archaph*, qui S. Athanasium accusaverat, quod manum Arsenio præcidisset ad maleficia patranda, ipsomet Arsenio comprehenso, & cum utraque manu alinvento, confusione permotus e conspectu Patrum cum ceteris calumniatoribus se subduxit. Vide Athanasium *Apol. 2.* Fuit *Archaph* Episcopus factionis *Meletianæ* apud *Memphim*. Appellabatur quoque *Joannes*. Irrepsit mendum apud *Socratem* lib. 1. cap. 30. ubi vocatur *Ἀρχαφ*, *Archaph*. Legendum, *Ἀρχαφ*, *Archaph*. *Arsenii* tamen historiam ad Synodum *Arianorum Cæsareæ* anno 334. aut præcedenti coactam plures referunt. Vide eruditorum notas in *Sozomeni* librum 2. cap. 23.

In *Antiochena* Synodo depositum *Eustathium* ejus urbis episcopum *Nicænae* fidei propugnatorem, eique susceptum *Euphronium*, narrant *Socrates* lib. 1. cap. 24. *Sozomenus* lib. 2. cap. 19. *Eusebius Vita Const.* lib. 3. cap. 59. Id refert *Theodoretus* ad annum 330. *Philostorgius* ad annum 329. *Baronius* ad annum 324.

Constantinopoli. Est enim Concilium *Oecumenicum II.* Adfuerunt Episcopi *Catholici* 150. & *Macedoniani* 36. Sed hi nolentes approbare *ὁμοούσιον* discesserunt ex urbe. Confirmata est in hac Synodo Fides *Nicæna*, damnata hæresis *Macedonii*, addita Simbolo verba, quæ *Spiritus Sancti* enuntiant divinitatem. Ad horum intelligentiam necessaria est notitia, quæ infra subjicitur, hæreticorum,

THEOPHILUS Alexandrinus sub finem hujus Seculi, & anno 399. juxta *Baronium*, juxta *Pagium* autem anno 401. damnavit in Synodo *Alexandrina* *Origenistas*, eiecitque his adherentes *Monachos Nitrienses*: quos cum ignota expulsionis causa, excepisset *Chrysofomus*, ortantur inter *Clarissimos* hos præfules dissidia.

CAPUT III.

SCHISMATA, ET HÆRESES IV. SECULI.

TRIA Schismata, præter excitatum Romæ ab *Ursino*, sedente *Damafo*, exorta sunt quarto Seculo. Ac primum *Donatistarum*, cujus auctor fuit *Donatus* a *Calis* nigris Episcopus in *Numidia*, ac promotor *Donatus* alter successor *Majorini* in *Episcopatu* *Carthagenensi*. Erupit circa annum 311. & sese continuit intra *Africæ* limites. *Donatistæ* *Circumcelliones*, quod vagarentur, etiam vocati, in sua tantum communionem Ecclesiam contineri jactabant, irritumque censebant baptismum ab improbis administratum.

SCHISMA alterum fuit *Meletianum* incunte Seculo a *Meletio* *Lycopolitano*, seu *Munienfi* Episcopo nuncupatum: qui, cum in persecutione *Maximini* immolasset idolis, e sede dejectus a *S. Petro Alexandrino* (1) aram contra aram erexit, discissis *Ægyptiorum* Ecclesiis.

TERTIUM Schisma *Luciferianum* dictum est a *Lucifero* *Calaritano*, qui cum *Antiochiæ*, cujus urbis Episcopatum gerebat *Meletius*, consecrasset *Paulinum*, anno 362. occasionem præbuit, ut alii *Meletio*, alii *Paulino* adhererent. Ad ordinationem tamen *Paulini* impulerunt

(1) *Meletius* a *S. Petro* Synodali sententia damnatus, & depositus fuit anno 305. Vide 2. *Apologiam* *Athanasii*.

Ierunt Luciferum Catholicorum dissidia; neque Lucifer, quem inter Sanctos colunt Sardi, alicujus hæreseos aperte convincitur; quamquam Luciferiani quidam tradere rationale animam gigni ex traduce, & in Cod. Theodosiano Euresius e secta Luciferianorum vocetur hæreticus.

DETERIORES autem hæreses fuerunt, *Arii*, *Macedonii*, *Apollinaris*, *Photini*, *Priscilliani*, *Helvidii*, & *Joviniani*. Arius presbyter Alexandrinus, filius Ammonii cepit post annum 315. pestilentissimæ hæresis propinare venena, affirmans Trinitatis personas pares non esse gloria, ac majestate, sed *Verbum* esse initium creaturarum, expers paternæ substantiæ, & factum ex non extantibus. Ad latrinam secedens urgente alvi necessitate animam cum intestinis efflavit anno 336. Inter Arianos vero alii Filium creaturam Patri *dissimilem* aserebant, ut Aetius, Eunomius, Eudoxius: atque hi appellati sunt *Anomæi*; ἀνομοῖος enim idem est, ac *dissimilis*. (1) Alii *similem* quidem, sed non *Consubstantialem* dicebant, ut Narcissus, Demophilus, ceterique Episcopi Semitriani tertiæ Synodi Sirmiensis; a quibus approbatum est *ὁμοούσιον*, *substantia simile*, non probatum *ὁμοούσιον*, *Consubstantialis*. His accesserunt *Eusebiani*, qui ab Eusebio Nicomediensi partibus Ariarum addito nomen traxerunt. (2)

QUOD

(1) Auctor Anomæorum *Eunomius*, qui Cyzicenam regebat Ecclesiam, & non in Trinitatem, sed tantum in Christi mortem baptizandum esse docebat, ut inquit Sozomenus lib. 6. cap. 25. Cum Eunomio conspiravit *Eudoxius* inuolens patriarchatus Antiocheni, apud Iulium comparatus, *Aetius*, quem a Flaviano accusatum *Leontius* exuerat diaconatu, *Georgius* Alexandrinæ inliator Ecclesiæ, alique hujus turbarum.

(2) Pro Arianis pugnarunt *Eusebius* Nicomediensis, *Theognis* Nicænus, *Eusebius* Antiochenus Sabellianus, alique plures, qui Nicænam fidem tentarunt subvertere. Socrates lib. 1. ait, iussu Eudoxii C. P. Eunomium, de quo supra, sermonem ad populum habuisse in die *Theophrastis*, & utrumque ausum dicere, *Josephum* post ineffabilem partum crevisse cum Virgine, & Filium, ac Spiritum Sanctum esse ministros & servos Patris; quod asserit quoque *Philostorgius* lib. 6. cap. 2. Apud eundem *Historicum* lib. 4. cap. 15. fit mentio hæresis *Borboyanorum* in Cilicia degentium. Eisdem commemorat etiam S. Philastrius. Laudabat hi carnalem concupiscentiam, negabant futurum iudicium, & incedebat cæno faciem obliuientes. Hinc nomen traxerunt; cœnum quippe Græcè dicitur *βόρβορος*. Hæretici *θεωματομαχίαι*, miraculorum nempe effugium, qui absurda jactabant miracula, fuerunt, ut opinor, perditissimi *Ananias* recententur enim in istorum classe apud eundem *Philostorgium* initio

QUOD Arius de Verbo Dei, *Macedonius* asseruit de Spiritu Sancto, hunc ad conditionem deprimens creaturarum. *Macedonius* Constantinopolitanum adeptus erat Episcopatum, cum circa annum 360. cepit disseminare hæresim, in Thracia præsertim, in Bithynia, & Asia propagatam. Ei adhærentes ab illius nomine *Macedoniani*, a dogmate autem, quo Divini Spiritus majestati bellum intulere, *Pneumatomachi*, ἀπὸ πνεύμα, καὶ μάχουμας, sunt appellati.

APOLLINARES duo fuerunt, pater, & filius, presbyter unus, & institutor Grammaticæ, alter Rhetoricæ præceptor, & in Ecclesia Lectoris functus officio. Pater Alexandria Berytum, Beryto migraverat Laodicæam, ibique vetiti a Theodoro Episcopo Laodiceno uti consuetudine Epiphaniæ Sophistæ, ne ad Gentilium superstitionem delaberentur; Apollinaris filius id ducens contumeliæ loco, novam hæresim condidit, imperante Constantio, dogmatizans hominem absque anima assumptum fuisse a Deo Verbo, ac postmodum assumptam quidem animam, sed mente destitutam, cui proinde loci mentis esset idem Verbum. *Apollinarista* hoc autumantes dicuntur.

PHOTINUS e Galatia, sed Sirmii in Pannonia Episcopus, & Marcelli Ancyranus discipulus, adhæsit aliquando hæresi Sabellianæ: tum addidit Christum esse *ψιλὸν ἄνθρωπον*, id est, purum putum hominem, neque ante Mariam extitisse, depositus, & damnatus in 1. & in 2. Synodo Sirmiensi. Cœpit blasphemias evomere anno 341. obiitque in Galatia anno 377. *Photini* sequaces a Vigilio Tapfensi, & ab Augustino appellantur *Homuncionista*. (1)

PRISCILLIANUS in Hispania ortus familia nobilitate.
Tom. I. I ac

libi 9. *Aetius*, *Eunomius*, *Leontius*, *Candidus*, *Evagrius*, *Arianus*, *Florentius*, & *Theophilus* Indus: quos ille tamquam *Consubstantialis* opugnatores deprædicat.

(1) A Photino in hæresim fuisse pertractum Romanum Pontificem *Anastasium* affirmat Danthes celeberrimus Poeta Etruscus *Inferni* Cantu undecimo. Christophorus Landini, & Alexander Vellutelli in Commentariis suis ad prædictum cantum XI. ajuvat, *Anastasium* Photini

ac prædixit, seductus a Marco quodam Ægyptio Gnostico, & Manichæo (1), duorum principiorum, atque fatalis necessitatis errores innovavit, mendacium ac perjurium licitum esse tradidit, promiscuas probavit libidines, Sabellianorum fovit deliramenta, ac traducta sub humilitatis specie flagitiosissima vita, Trevisis damnatus est capitis anno, ut fertur, 388.

PERPETUAM Deiparæ virginitatem denegarunt *Helvidius*, & *Jovinianus*. Quorum primus discipulus Auxentii Episcopi Mediolanensis Ariani circa annum 380. vix primis libello tradidit Mariam post Domini nativitatem alios filios ex Josepho carnali concubitu peperisse. *Jovinianus* vero Monachus Apollata, & auditor Helvidii docuit ulterius servandam non esse pudicitiam, nuptias solatia esse ad despumandas libidines, atque meritorum & præmium sustulit discrepantiam: damnatus sedente Romæ Siricio, anno 390. & lege Honorii anno 412. quo adhuc superstes conventicula agebat, plumbatis cæsus, & in Bubam Dalmatiæ insulam relegatus.

HÆ quidem fuerunt præcipuæ quarti Seculi hæreses: sed quasdam alias commemorat Epiphanius, videlicet, *Audianorum*, ab Audæo Syro, qui affingentes Deo hu-

hæresi infectum, fuisse Romanum, eandem hæresim palam tradidisse, dum autem illam confirmare studeret, infelici obitu periisse. Ac Vellutellus hunc Pontificem fuisse ait *Anastasium* hujus nominis Quartum. Hæc autem nulla ratione consistunt. Nam *Anastasius IV.* Romanus fuit Seculo duodecimo, *Photinus* autem hæresim spargebat suam Seculo Ecclesiæ quarto. Verum hoc Seculo Ecclesiam administravit *S. Anastasius* hujus nominis Primus, quem Photinianum hæreticum appellare audacia est maxima. Primo enim *Anastasium I.* inter Sanctos Romanæ venerat Ecclesiæ. Deinde hunc Romam habere non meruisse, recte scribit ad annum 398. venerabilis Cæsar S. R. E. Cardinalis Baronius. Insuper quis hunc hæreticum dixerit, quem Apostolicæ sollicitudinis anxium, sibilantia hydræ hæreticorum ora compelesuisse, & libros Origenis *Periarchon*, horumque interpretem *Rufinum* damnasse, ad Principiam, & ad Demetriadem scripsit S. Hieronymus? Idem Anastasium in Epistola ad Gerontium summopere commendavit. Quanti insuper Anastasium Pontificem fecerit S. Paulinus, apertum est ex hujus litteris ad *Delphinum* in Gallia Episcopum. Hinc perspicuum est, Poetas sibi *quodlibet audendi*, ut Venustinus agebat, factam sibi existimare potestatem.

(1) Ægyptii Seculo IV. magna ex parte Manichæis adhæserunt. *Hierocitus* hos Manetis gregarios legimus fuisse appellatos. Horum unus fuisse creditur *Marcus* seductor Priscilliani, & Memphi ortus.

humani corporis delineamenta, *Antropomorphitæ* sunt appellati ab ἀνθρωπος, homo, & μορφή, figura: (1) *Antiochianitarum*, afferentium cum Helvidio Virginem post partum copulatam fuisse viro; unde dicti sunt *Martini adversarii*; ἀντιδικος enim, & *adversarius* idem sonant: *Collyridianorum*, qui Deiparæ tanquam numinæ sacrificabant, nomen sortiti a κολλυρίς, *siliginea placenta*, Virgini ab illorum oblata feminis: *Messalianorum* denique, afferentium omittis omnibus aliis operibus orationi tantummodo esse vacandum, nullumque ex Ecclesiæ Sacramentis, Baptismi etiam, & Eucharistiæ, percipi fructum. Hos *Euchistas* ab εὐχὴ, oratio, & *Enthusiastas* ab ἐνθουσιασμός, Numine agor, vel, *insanio*, dixerunt. (2)

CAPUT IV.

DE ECCLESIASTICIS SECVLI IV. SCRIPTORIBUS.

BREVITATI studentibus locus non est plurimos Seculi hujus distincte recensere Scriptores. Præcipuos itaque, & litteris æque, ac sanctitate celebres laudabimus separatim, tum coacervatum reliquos.

OC-CURRIT primo *S. Athanasius* Alexandrinus insectator Arianorum acerrimus. (3) Interfuit anno 325. Nicæno Concilio, & anno proximo suffectus est Alexandro in Episcopatu patriæ suæ. Non semel Arianorum machinationibus coactus est solum vertere, fractusque arumnis succubuit anno 371. aut sequenti. Exquisitissimis lucubrationibus Arianam hæresim profligavit.

I 2

AN-

(1) Ab Origenistis etiam Catholici *Antropomorphitæ* sunt appellati, quasi rejicientes Origenis allegorias etiam Scripturæ loca, quæ Deo manus, pedes, ceteraque adtribuunt humana membra, sensu duntaxat literaliter exponerent. A qua insimulatione neque Sanctissimi viri Epiphanius & Hieronymus, apud Joannem Jerosolymitanum & Rufinum, fuerunt immunes.

(2) In Historia Philostorgii lib. 8. n. 3. describitur hæresis cujusdam Episcopi *Theodosii*, qui, Joviano imperante, ad impia Eunoniarum dogmata addebat, Christum eximio virtutum studio ex natura mutabilis immutabilem evasisse, & Deum neque loqui posse, neque audire, quoniam lingua caret & auribus.

(3) Quod narrat de Athanasio puero alios pueros baptizante, magis laborare suspitione demonstrant in ejus Vita doctissimi PP. S. Mauri.

ANTONIUS quoque Ægyptiorum Monachorum parens, claro ortus genere Comæ non procul ab Heraclea an. 252., in solitudinem profectus anno ætatis suæ 18., & mortuus anno 357. ætatis suæ 105. scripsit sermones quosdam, & perutilia ad Monachos documenta. Quod idem præstitere *Macarii* duo, prior Ægyptus & Antonii discipulus, qui obiit nonagenarius anno 391. alter incolæ Nitriensis eremi, qui centenarius decessit anno 404. necnon *Pachomius* in Thebaide ortus, & auctor monachorum *Tabenesium*, in quorum uno monasterio 1040. ascetæ simul vixerunt, qui decessisse fertur anno 360. Hos vero propter instituti similitudinem una conjunximus.

SAPIENTIA itidem inclaruerunt *Cyrillus* Jerosolymitanus, *Hilarius* Pictavenfis, *Zeno* Veronenfis, *Eusebius* Vercellenfis, *Ephrem* Syrus, & *Pacianus* Barcinonensis. *Cyrillus* in Ecclesia Jerosolymitana anno 350. successit *Maximo*, ediditque Catecheses tam ad *Competentes*, quam *Mystagogicas* ad initiatos. *Hilarius* ob eloquentiam comparatus Rhodano rapidissimo Galliarum flumini, circa annum 335. creatus Episcopus Pictavorum in Aquitania, exinde Synodis, scriptisque *Arianos* plurimum exagitavit. *Zeno* antistes Veronenfis, qui fertur martyrium pertulisse circa an. 360. homilias plures conscripsit; sed an illæ, quæ ejus circumferuntur nomine, genuinæ sint, hæsitatur. *Eusebius* Vercellenfis in Insurbia Episcopus, exilium fidei causa, & ærumnas perpeffus imperante Constantio, ad hunc, atque ad *Patrophilum* *Arianum*, & ad *Vercellenses* suos conscripsit Epistolas, atque ex Græco vertit *Commentarios Eusebii Cæsariensis* in Psalmos, necnon *Evangelia Matthæi, & Marci*: cujus *Versionis* codex ipsius S. Eusebii manu exaratus Vercellis etiamnum asservatur. Obiit autem, & immarcescibilem coronam obtinuit circa annum 370. *Ephrem*, Prophetæ Syrorum cognominatus, orationes supra mille, hymnosque & carmina scripsit; obiitque circa annum 378. *Pacianus* decessit anno 390. senex admodum, instituitque scriptis Catechumenos, ac Poenitentes, & refutavit Novatianos.

GENERIS claritudine, parentum confessione, propriisque virtutibus *Magni* cognomentum adeptus fuit *Basilus* Cappadox, monastici Instituti promotor egregius, & Ecclesia Cæsariensis Episcopus, *Libanium* rhetorum hujus sæculi

sæculi principem eloquentia superavit, hæreticos, præsertim *Eunomium* perstrinxit, Monachos regulis & sanctionibus imbuit, sacras interpretatus est litteras; atque ad celestem gloriam evocato circa annum 378. parentarum fuit splendidissimo funere, & lacrymis quoque Judæorum, Gentilium, & advenarum.

ACCEDUNT *Gregorii* duo, *Nyssenus*, & *Nazianzenus*. Ille *Basilii Magni* frater, iste eidem *Basilio* amicitia, & consuetudine conjunctus. Primus *Nyssa* in Cappadocia Episcopus, refutavit scriptis *Apollinarem*, *Eunomium*, & *Manichæos*, divinos libros exposuit, orationes & epistolas edidit elegantissimas: & obiit an. 395. *Gregorius* alter Episcopus *Nazianzi* admodum valuit metro, ac soluta oratione, quemadmodum illius scripta cedro digna restantur. Vita functus est Orator, & Theologus præstantissimus anno 389.

HERESEON conscripserunt *Historiam Epiphanius*, & *Philastrius*. Ille in *Panario*, hujusque Operis *Anacephalæsi*, sive Epitome: iste in libro, cui titulus *de heresibus*. Fuit *Epiphanius* gentæ *Palæstinus*, sed Episcopus in *Cypro Salaminæ*, sive *Constantiæ*, diemque supremum obiit anno 402. *Philastrius* vero fuit *Italus*, & Episcopus *Brixienfis*, obiitque, ut ajunt, anno 387.

SUMMA laude, & admiratione dignus est Episcopus *Mediolanensis Ambrosius*; nam cum secularibus litteris, causisque actitandis dedisset operam, & *Æmiliæ* ac *Liguriæ* gereret præfecturam, inopinatus electus Episcopus anno 374. in sacra eruditione adeo profecit, ut libros de *Patribus Veteris Testamenti*, de *Testamenti Novi Mysteriis* & *Sacramentis*, de *Ministorum Officiis*, in *Evangelium Lucæ*, ac plures varii argumenti epistolas, & orationes erudite eleganterque exornaverit. Decessit anno 397. pridie Nonas Apriles.

CETEROS eloquentia, scriptorumque copia & delectu superavit S. *Joannes Chrysostomus*, ortus *Antiochiæ* ad *Orontem* fluvium circa annum 354., a *Flaviano* presbyter ordinatus an. 386., locatus in sede C. P. anno 398., renitente licet *Theophilo Alexandrino*; multaque hujus, & quorundam aliorum Antistitum, necnon *Eudociæ Augustæ* causa perpeffus, deposuit exuvias mortalitatis in *Comana Pontica* anno 407. die 14. Septembris. Ut vero ejus ad populum *Antiochenam*, ceteraque

Homilias, Orationes de Sanctorum virorum laudibus, libros de Sacerdotio, contra Gentiles, contra Vituperatores vitæ Monasticæ, atque in Evangelium Matthæi, in Epistolas Pauli, & in Vetus Testamentum lucubrations laudare amplissimas, illa orationis facundia opus foret, quæ ipsi peperit *Chrysostomi* appellationem.

DE *HIERONYMO*, *Augustino*, & *Paulino Nolano*, in quinti Seculi Synopsi agemus.

JAM VERO eos, qui sapientia, non sanctitate floruerunt, carptim attingimus. Initio seculi adversus Gentes libros 7. florenti dictione scripsit *Arnobius* Afer, non omnino expers errorum. Gentilium pariter Theologiam in libris *Institutionum* impugnavit *Lactantius Firmianus*, (1) cui & librum de Mortibus persecutorum, aliosque adscribunt; claruit autem sub Constantino. Versatus est in eodem argumento *Julius Firmicus Maternus*, qui edidit librum *de errore profanarum religionum*. (2) De Ecclesiastica historia optime meritus est *Eusebius* Episcopus Cæsareæ in Palæstina, sed de Arianismo suspectus: eique debemus etiam, missis aliis, de Præparatione, & de Demonstratione Evangelica libros eruditissimos. Adversus hæreticos certarunt, & in divinos libros Commentaria ediderunt, *Titus Bostrensis* in Arabia Episcopus, qui obiit anno 363. *Didymus* Alexandrinus Hieronymi, & Rufini præceptor, qui anno 392. excefferat ætatis suæ annum 83. *Victorinus* Afer, qui naturæ concessit circa annum 370. Evangelicam Historiam quatuor Carminum libris circa annum 330. complexus est *Juvenecus* Presbyter genere Hispanus.

PRÆTERMITTO *Basilium* Ancyranum, & *Tichonium* Afrum, *Semiarianum* unum, alterum *Donatistam*.

CA.

(1) *Lactantius* videtur eruditus compluribus Afer, non Italus. ut pote *Arnobii* auditor *Sicæ*. Fuit *Crispi Cæsaris* Præceptor. *Institutiones* scripsit circa annum 320. exorta persecutione *Licini*. Erravit cum *Millenariis*: & negasse *Spiritus Sancti Substantiam*, inquit ad *Pammachium S. Hieronymus*. Obiisse dicitur *Treviris* senectute extrema. At locus, & annus mortis, incerti.

(2) *Julius Firmicus Maternus* natione Sicanus ex gentili Christianus scripsit ad Constantium & Constantem Imp. circa annum 339.

CAPUT V.

QUARTI SECVLI IMPERATORIS, ET MARTYRES.

INEUNTE Seculo IV. *Diocletianum*, & *Maximianum Herculum* imperasse dictum est supra. Cœpit *Diocletianus* anno 301. *Coss. Posthumio*, & *Nepotianus* scire in milites, anno 303. in VIII. suo Consulatu adversus Christianos. Hæc est Ecclesiæ persecutio X. omnium crudelissima, incepta *Nicomediæ*, ubi Ecclesia eversa est VII. Cal. Martias. Omnem fere orbem sacro Martyrum cruore infectum scribit *Severus Sulpitius*: interfecta uno die XVII. fidelium millia, & in sola *Ægypto* trucidata CXLIV. millia, unde *Copti* novam Aëram subducunt. (1)

DIOCLETIANUS, & *Maximianus* *Herculus* purpuram exuerunt anno 305. juxta *Balutium*, præcedenti anno juxta alios, & nuncuparunt *Augustos*, *Maximianus* *Herculus Maximianum* *Galerium* cognomento *Armentarium*, quod olim in *Dacia* pastoritiam exercuisset artem; *Diocletianus* vero *Constantium Chlorum*. Uterque anno 293. ab *Herculo* & *Diocletiano* adoptati fuerant, & *Cæsares* dicti; nam *Chlorus* uxorem duxerat privignam *Herculi* *Theodoram*, repudiata *Helena*, ex qua genuerat *Constantinum*; *Galerio* autem *Maximiano* nupserat *Galeria* *Valeria* filia *Diocletiani*. (2) Eadem die, qua

I 4 Con-

(1) Persecutionis inceptores fuerunt *Gentiles Philosophi*: prætextus incendium regii *Nicomediensis* palatii Christianis falso adtributum, ut imperante *Nerone* urbis conflagratio. Fraude *Galerii* nondum *Augusti* occultis ministris ignis palatio fuit subjectus. Quare *Diocletianus* iussit omnes suos excarnificari & igne torqueri. Lege *Lact. de Mort. Persec. num. 14. Ibidem num. 16.* laudatur *Donatus* novies sub tribus *Judicibus* tortus. Fuerunt hi *Bithyniæ* præfides, *Flaccinus*, *Hierocles*, & *Priscillianus*.

(2) Priusquam *Diocletianus* & *Maximianus* *Herculus* exuerent purpuram, regia illius sedes fuit *Nicomedia* *Bithyniæ* metropolis, *Herculi* *Mediolanum*, *Constantii* *Chlori* sedes fuit *Augusta* *Trevirorum* in *Gallia*, *Maximiani* autem *Galerii* *Sirmium* in *Pannonia*. *Galerius* pro Christianis, ne diutius vexarentur, edictum *Nicomediæ* edidit anno 311. pridie *Kal. Majas*. Horrenda tunc consumptum legitur in libro de *Mort. Persec. n. 35. Rufinus* lib. 8. cap. 15. & *Orosius* lib. 7. cap. 28. ajunt agitatam furis vim sibimet inculisse. Obiit idibus *Majis* prædicto anno 311. Nullum ex *Valeria* filium suscepit. *Candidianum* ex concubina procreatum *Licinius* occidit anno 313.

Constantius, & Maximianus declarati fuerunt Augusti, Cæsares creati sunt Severus, & Maximinus Daza: & uterque erat nepos Armentarii ex sorore.

Non diu Constantius Chlorus regnavit; sed extinctus est Eboraci (1) anno 306. eique Constantinus Magnus successit suprema patris voluntate, militumque consensu. Interea Cæsareæ Maximinus persecutionem instauravit compellens omnes sacrificare. (2) Romæ autem imperium invalit Maxentius Maximiani Herculi filius, qui patrem in Campania commorantem ad imperium rursus evexit. Severo item, qui contra Maxentium ducebat exercitum, apud tres Tabernas occiso, Maximianus Galerius Augustum nominavit anno 308. Valerium Licinianum Licinium, & hunc persecutorem crudelissimum Christianorum. Inierunt tum concordiam cum Maxentio Maximianus Hercules, & Galerius Maximianus; at illum Constantinus anno 312. ad pontem Milvium superavit, (3) insigni illa victoria, quam Crucis mirabilis apparitio præsignaverat. Habemus persecutionem sævissimam, inceptam sub Diocletiano, & usque ad annum 312. subsecutam. (4)

SINGULOS recensere in hac persecutione peremptos non vacat; oporteret enim omnia deflorare Martyrologia. Quosdam enumerabimus tamen. Nondum lata erant perfectionis edicta, & Namnetis in Britannia lancea confossi obierunt Rogatianus & Donatianus germani fratres.

ROMÆ Sebastianus Mediolanensis transfixus sagittis, & Felix cum Adaulfo securi percussus. Nicomediæ Pantaleo nobilis medicus equuleo tortus, gladioque necatus. Tarfi abicissum caput Bonifacio, qui cum Aglae matrona Romana stupri habuerat consuetudinem. Pateolis martyrio cura sociis coronatus Januarius Beneventanus Epi-

(1) In Anglia.

(2) Maximinus Valeriam Galerii viduam, ejus nuptias recusantem, relevavit cum Prisca matre & uxore Diocletiani in desertas Syriæ solitudines.

(3) Milvium Victor, Prudentius contra Symmachum, Paulus Diaconus, aliique dixerunt.

(4) In Persecutione Diocletiani uno mense coronatos martyrio XVII. mille Christianorum, inter quos Marcellinus Papa una cum Claudio, Cyprino, & Antonino. Vide Martyr. Rom. VI. Kal. Maji.

Episcopus. Coronatos in eadem persecutione complures memorat Eusebius lib. 8. H. E. & in subjecto libro de Martyribus Palestine. Ait Nicomediæ vario mortis genere affectos Dorotheum, aliosque pueros Imperatoris cubicularios, Gorgonio elisas laqueo fauces, Anthimum Episcopum truncatum capite, innumeros projectos in mare. In Armenia, in Palæstina, in Thebaide, esterisque provinciis tanta sacrorum ministrorum comprehensa est multitudo, & capitis damnata, ut carceres, quibus continerentur, deessent. Illulre fuit martyrium Phile Episcopi Thmuitarum, Adaulfi Romana dignitate conspicui, Quatuor Coronatorum, aliorumque, de quibus Falti Sanctorum VI. Idus Novembris, Luciani presbyteri Antiocheni, Petri Alexandrini, Felicis Carthagenensis, Theodori Ancyranus una cum septem Virginibus, Romuli cum Infante, cujus martyrium describit Prudentius. Inter Martyres Palæstinos celebrantur Procopius, Alpheus, Zaccheus, Timotheus, Timolauus, Dionysius, &c. Passi itidem in Cilicia Cosma & Damianus, avacyropi nuncupati, quoniam gratis medebantur ægrotis: Gallicæ prope Nicomediæ Justina, Cyprianus, & Theodistus: in Africa Saturninus, Crispina, aliique complures: Alexandria Didymus & Theodora: Chalcedone Euphemia: Tyri in Tuscia Christina: ad Aquas Gradas Chryfogonus: Hadrianopoli Philippus Heracleensis: Valentia in Hispania Vincentius: Emeritæ Eulalia: Austæ Vindelicorum Afra antea meretrix: Amasæ Theodorus: Nicomediæ Barbara: Syraculis Lucia: in Achaja Arcadius: Romæ Susanna & Agnes, Cyriacus, Largus, Samaragdus, alii. Foro Cornelii, seu Imolæ Cassianus: Bononiæ Vitalis & Agricola (1): Cæsaraugustæ sub Maximiano Martyres XVIII. Sebastæ in Armenia Blasius, & XL. Martyres sub Licinio, &c.

SUPERATO devictoque Maxentio, Constantinus M. primum cum Licinio, deinde solus imperavit ad annum usque 337. quo Achirone prope Nicomediæ obiit XI. Cal. Junias, Coss. Titiano & Feliciano: eodemq. anno V. Idus Sept. renuntiantur Augusti tres illius filii, Con-

(1) Floruit ibidem circa hæc tempora, & Seculo tertio ad finem vergente, S. Eusebius Episcopus, Ambrosio Mediolanensi amicitia conjunctus, & S. Simplicianus ejusdem Ambrosii successor.

Constantinus, *Constantius*, & *Constans* (1). Diuturnior fuit principatus Constantii, quam fratrum: nam *Constantinus* occisus fuit prope Aquilejam. *Coff. Acindino* & *Praculo*, anno 340. die 6. Aprilis: *Constans* a Magnentio in Galliis interfectus fuit sub initia anni 350. Consulatum *Sergio*, & *Nigriniano* gerentibus; *Constantius* vero obiit *Coff. Florentio*, & *Tauro*, idest, anno 361. tertio Nonas Octobris. Arripuit tunc imperium *Flavius Claudius Julianus* filius Constantii (2) & Basilinæ, qui a Christi fide ad cultum idolorum descivit, *Apostata* idcirco denominatus. Sæviit & is in Christianos anno 362. cum conflagrasset templum Apollinis in Daphne. (3) Sed Apostata sceleratissimus ictu cælitus immisso miserrime interiit die 27. Junii anno 363. ipsomet *Juliano IV.* & *Promoto Coff.*

IN persecutione Juliani martyrio coronati fuerunt Antiochiæ *Artemius*, Alexandriae *Gallicanus*, Cæsareæ in Cappadocia *Euphychius*, Aretii *Donatus* Episcopus, & *Hilarinus* monachus, Romæ *Gordianus* & *Epimachus*, *Joannes* & *Paulus*, *Bibiana* virgo, &c.

EXTINCTO Juliano, imperator a militibus renunciatus est *Flavius Jovianus*, aliis *Jovianus*, e Pannonia; & *Joviano* mortuo anno proximo 364. die 17. Februarii (4) suc-

(1) Magni Constantini avi fuerunt *Eutropius*, & *Clandia*: parentes *Constantius Chlorus*, & *Helena*; noverca *Theodora*: fratres a Theodora geniti *Hannibalcius* pater Dalmatii, *Constantius* pater Galli, & Juliani Apostata: sorores *Constantia* Licinii conjux, & *Anastasia* uxor Basiliani: uxores *Minervina*, ex qua genuit Crispum, quam *Sex. Aurelius Victor* ait fuisse concubinam, & *Maximiana Fausta* filia *Max. Herculi*, ex qua suscepit *Constantinum*, *Constantium*, *Constantem*, *Constantiam*, & *Helenam*.

(2) *Constantius* pater Juliani fuit Constantini Magni frater, non filius. Idem *Constantius* non ex Helena, sed ex Flavia Maximiana Theodora genitus fuerat, ac frater fuit *Hannibalii*. Apud *Suidam* *Julianus* dicitur *Parabara*. Uxorem habuit Flaviam Maximianam Helenam filiam Constantini Magni.

(3) Eodem anno 362. *Julianus* ad Hebræos scripsit Epistolam 25. reedificationem Jerusalem Templique suadens: quod illi opus proximo anno 363. aggressi sunt, sed frustra.

(4) Id quidem juxta Socratem, aliosque asserentes diem Joviani mortualem fuisse XIII. Kal. Martius: sed in *Cod. Theod. lib. 9. tit. 27.* extat ejusdem Joviani lex contra raptorem biduo post latam, nempe XI. Kal. Martii, & die 19. Februarii. Obiit *Dadasthanæ* inter Galatiam & Bithyniam. Post Joviani obitum desinens Imperator *Sallustius P. P.* dignitatem renunciavit senectutem causatus; concurrentibus in ejus filium studiis, ait hunc vero nimium esse juvenem.

successit *Flavius Valentinianus*, ejusque frater *Fl. Valens* Orienti præfectus. *Gratianus* quoque filius *Valentiniani* & *Severæ* a patre appellatus est Augustus anno 367. IX. Cal. Septembris. Decessit *Valentinianus* anno 375. die 17. Novembris, eique successus est *Valentinianus Junior*, illius & *Justinæ* filius. & ex patre frater *Honorii*. *Valens* occubuit anno 378. die 9. Augusti. *Gratianus* anno 383. die 25. Augusti. *Valentinianus Junior* occisus est ab *Eugenio* anno 392. die 15. Maji. Imperarunt tum *Theodosius*, & *Arcadius*; quorum ille filius *Honorii* & *Thermantia* (1) a patre Augustus dictus fuerat an. 379. *Arcadius* vero filius *Theodosii* & *Flacillæ* a patre consors imperii declaratus est cum *Honorio* filio itidem *Theodosii*. Obiit *Theodosius* anno 395. die 17. Januarii: atque hinc subducitur *Arcadii*, & *Honorii* principatus: quorum anno 6. *Coff. Aureliano* & *Stilicone* desinit quartum Ecclesiæ Seculum.

IMPERANTE Honorio, aut Gratiano ab Hunnis martyrio affectæ sunt *Ursula*, & aliæ Virgines: (2) quarum numerus fidem superat, & forte in Actis, pro *Undemilia*, undecim mille irrepere. Floruerunt etiam hoc Seculo eximia sanctitate, præter enumeratos præcedenti capite inter Scriptores, *Hilarion* & *Paphruti* monachorum patres, *Jacobus* Nisibi in Mesopotamia, *Eustathius* Antiochenus, *Nicolaus* Mirensis, *Dionysius* Mediolanensis, *Martinus* Turonensis, *Zenobius* Florentinus Antistes; ac matronæ sanctissimæ, *Helena* mater Constantini, *Monica* Augustini parens (3), *Marcellina* soror *Ambrosii*, & *Paula* Romana.

CA-

(1) *Honorius*, & *Thermantia* parentes *Theodosii Magni* confundendi non sunt cum Honorio filio ipsius *Theodosii* & *Flacillæ*, & *Arcadii* fratris, & cum *Emilia* Materna *Thermantia* filia *Stiliconis*, & *Honorii* secunda uxore.

(2) Harum quidam putant mentionem fieri in *Philopatvo* Luciani, idoque infectum libellum huic adjudicant: sed locus ambiguus est.

(3) *Marcellina* inter Virgines tollitur.

CAPUT VI.

QUE SECVLO IV. DOCTRINA, ET DISCIPLINA VIGUERINT.

DEI VERBUM esse Patri *consubstantialē*, & unum *essē*, quomodo traditur in Evangelio, confirmatum est perfidiae Arianicæ confutatione. Retinendum didicimus *ὁμοούσιον*, & *ὁμοιούσιον* caute usurpandum, atque in sensu Semiarianorum rejiciendum. Divinam in Christo humanamque naturam, & in ista rationalem animam mentemque inesse, ut divinæ dispensationis postulat ordo, declaratum est luculentius. Spiritus Sancti propugnata est contra Macedonianos divinitas. Perpetua Deiparæ Virginitas vindicata. Deum carere corporeis membris, prout naturalis etiam ratio suadet, & liberum arbitrium non constringi fatali necessitate, ex hujus seculi expulsi erroribus evidentius dignoscitur.

EUCCHARISTIA nomine *Fermenti* ad fidelium unionem servandam hoc seculo dirigebatur ad *Titulos*. Chrisma a solis Episcopis conficiebatur; quamvis eo presbyteri linitent verticem baptizati. Episcopus Ollienfis in consecratione Romani Pontificis pallio utebatur. Sirciæ constituto Sacerdotes, & Diaconi, non nisi cœlibes eligebantur, & clericorum officiis aggregari ceperunt Monachi, quos morum gravitas commendabat. (1)

POST-

(1) Dirutis hoc seculo fanis & simulacris idolorum, plurima erecta sunt Christiani cultus templa. Nam in solo libro III. Vitæ Constantinæ ab Eusebio descriptæ numerantur templum ad Sepulcrum Domini cap. 33. Bethlemiticum ab Helena illius matre constructum cap. 43. magnificentissimum in honorem Salvatoris Nicomediæ cap. 50. in loco, qui vocabatur Mambre, cap. 51. apud Heliopolim cap. 58. &c. De Ecclesiis autem imperante, & adjuvante Constantino Romæ, Albani, Neapoli, Constantiæ in Numidia, & in regia præsertim urbe Constantinopoli, legendum Opus Joannis Ciampini de Sacris Ædificiis a Constantino Magno constructis. Complura quoque Theodosius Magnus, ejusque filii Arcadius & Honorius construxerunt. Dirutum inter alia *Consule Manlii*, nempe anno 399. Carthagine simulacrum *Celestis*. Hinc S. P. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 54. demonstrat quam falsum sit jactatum a Gentilibus oraculum, per annos solummodo 365. Christi nomen fuisse colendum, postea vero religionem nostram penitus fuisse delendam. Lege & Prosperum lib. 3. de prædict. capite 38. Ubi *Celestis*, seu Junonis, erat templum, consecrata est ab Aurelio Carthaginensi Antistite

POSTQUAM enim in Thebaide Eremiticæ vitæ tyrocinia posuerat *Paulus* vita functus anno 343. ætatis suæ 113. ceperunt Monachorum propagari instituta, *S. Antonius* Abbas iis vivendi leges præbuit anno 310. Paulo post *Pachomius* auctor fuit Tabennesium. *Basilius* regulas Monachis tradidit circa annum 363. Instituit etiam Congregationem & monasterium erexit an. 380. *S. Ambrosius*. Institutum monasticum in Italiam a *S. Athanasio* allatum, invexit in Africam *Augustinus*, & prope Tagastem cum *Eremitis* exercere cœpit anno 387. Idem creatus Hipponensis Episcopus communem vivendi formam anno 395. præscripsit clericis; unde *Canonicorum Regularium* Augustinensium manavit Ordo. Maronitæ in Syria a *Marone* monacho ac presbytero religiosissimam vitam agente ad Orontem non procul ab Apamea, hoc exeunte seculo originem nomenque traxerunt.

APPENDIX

DE REBUS EXTERNIS MEMORABILIBUS.

BELLA Cæsarum, aliorumque, eventus quosdam memoria dignos, Scriptoresque celebres breviter recensebimus. Constantinus Magnus (1) post cædem Maxentii, anno 313. in Gallias concesserat, rebus cum Licinio com-

templissima Ecclesia. Condita Constantinopoli a *S. Gregorio Nazianzeno* Sacra ædes, quam *ἁγιοσοφία* nominavit, quod illic fides languescens videretur revivisse. Vide ejusdem Gregorii orationem 32. Distinguenda hæc est ab *Anastasia* Ecclesia Novatianorum memorata a *Socrate* lib. 2. cap. 38. Idem Historicus lib. 6. cap. 6. laudat templum *S. Euphemie* Chalcedone, ubi inter *Gainam* & *Arcadium* Imp. inita concordia fuit. Meminit quoque eo loci Constantinopolitanæ Ecclesiæ Gothorum, & alterius Joanni Apostolo dicatæ, quæ ab urbe distabat septem millibus passuum. De *Serapio* Paganorum templo in Ecclesiam Alexandria commutato legendus *Sozomenus* lib. 7. cap. 15. Circa annum 330. *Prumenius* Abyssinos ad Christi fidem convertit.

De Monachis in Thebaide degentibus, eorumque institutis & disciplina, item de Scetiensibus, de Nitriensibus, & monasteriorum Celliæ, de Palæstina, Syris, & Edeffensis, vide *Sozomenum* lib. 6. *Palladium* in *Hist. Lausiaca*, &c.

(1) Superatus Maxentius ann. 312. VI. Kal. Novem. De cælesti signo, quod Constantino M. apparuit, vide *Euseb.* lib. 9. *Hist. E.* cap. 9. & lib. 1. de *Vita Const.* cap. 40. ubi etiam inscriptio posita ad basim statuæ suæ dextera vexillum crucis gestantis: quam statuatam illam esse puto, quæ servatur in atrio Basilicæ Lateranensis a *Clemente XII.* exornatæ. Vide & librum de *Mortib. Pers.* c. 40. notæque *Stephani Baluzii.* & *Gisb. Cuperi.*

compositis; sed bellum inter illos anno 315. exortum est, mortuo etiam Maximino: qui anno 313. a Licinio in Illyrico devictus fugit in Asiam, & Tarfi in Cilicia toto corpore exeso, & desiliantibus e capite oculis miserime perit. (1) Bellum tamen Augustorum aliquandiu cessavit, iniro rursus fœdere. Sarmatas anno 316. Constantinus expugnavit, occiso illorum rege Rosimundo. Gallicanus dux eodem anno Scythas compressit. Exortum iterum anno 323. bellum inter Licinium & Constantinum: at Licinius tribus prœliis a Constantino victus se se imperio abdicavit, per uxorem Constantiam Constantini sororem impetrata salute. Verum idem Licinius anno 325. Theffalonicæ novas res molitus fracto gutture occiditur, illata etiam morte Martiniano, quem Cæsarem nominaverat. (2) In Gothos anno 332. Constantinus victrices manus convertit, eosque apud Sarmatas debellavit. Quando prope Nicomediam anno 337. decessit, parabat adversus Persas expeditionem. Constantinus Junior anno 340. intulit bellum Constanti, & latrocinii specie in illius fines irrupit; sed interfectus, & in Asiam fluvium (3) projectus fuit. Domuit anno 341. Constantinos Francos. Contra Magnentium, qui anno 350. apud Augustam arripuit imperium, & Constantem occidit, anno proximo 351. castra movit Constantius. Pugnatum apud Murfam in Pannonia; ac primum vires Romani imperii fuerunt attritæ: victus tamen Magnentius, qui desperatis rebus anno 353. apud Lugdunum seipsum interemit quemadmodum apud Senones laqueo sibi mortem intulit Decentius, quem ille Cæsarem appellaverat. Julianus anno 357. ingentes Germanorum copias apud Argentoratum sudit, capto Chonodomaro rege. Gerebat anno 363. bellum

(1) Maximinus bellaturus cum Licinio Jovi vorum vomit, ut si victoriam retulisset, Christianorum nomen extingueret, funditusque deleteret. Licinius autem ab angelo præmonitus cum toto exercitu preces obtulit summo Deo. Pugnatum pridie Calendas Majas.

(2) Divisit Constantinus anno 330. Romanum Imperium in duas partes, Orientis unam, Occidentis alteram; unde Aquila Imperii stemma pingitur biceps: quo pertinet versus,

Picta biceps Aquila hinc Occasum, hinc adspicit Ortum.

(3) Non procul ab Aquileja.

nam contra Persas, dum miserabili, ut supra dictum est, periret fato. (1) Valentinianus anno 370. Saxones eiecit e Gallis: 371. in fugam vertit Germanos. Gothi, qui anno 376. ad Hunais expulsi, permisso Valentis in Thracia sedem fixerant, fame compulsi propter avaritiam Maximi ducis, anno 377. rebellarunt a Romanis; & ipso ac sequenti anno Romanorum legiones in Thracia internecone pene deletæ sunt. At anno 380. Theodosius multis prœliis Gothos vexavit, eosque expulit e Thracia. Idem Theodosius anno 386. delevit Gurgungos Istrum transgressos. Superavit quoque anno 388. tertio ab Aquileja lapide Maximum, qui imperium per seditionem usurpaverat. Tanta demum sorte anno 394. prostravit ingentem Gallorum & Francorum exercitum ab Eugenio tyranno collectum, ut vento vehementer flante horum tela in ipsos retorquerentur. Hinc Claudianus ita adloquitur Theodosium,

*O nimium dilecte Deo, cui militat ather,
Et conjurati veniunt ad classica venti.*

DIXIMUS de prœliis: eventus modo attingamus alios. Anno 326. Crispus Constantini filius occisus est, quasi de stupro Faustam novercam interpellasset. Interfectus est

(1) Quidam a S. Mercurio Martyre Julianum lancea transfixum scribere. Moriens vero cruorem e vulnere manantem manu haustum projecit in aerem, dicens. *Viciisti, Galilee, viciisti.* Obiit 2. imperii anno, ætatis sue 31. Exultum anno 368. igne ad preces S. Babyllæ M. e cælis emisso templum Apollinis in Daphne scribit S. Joannes Chrysofomus orat. in Babyliam, & contra Gentes, necnon Sozomenus lib. 5. H. E. cap. 20. Fuerat primum Julianus in Ecclesia Lector, basilicam in honorem Martyrum construxerat, revocaverat ab exilio pulsos a Constantio Episcopos, Meletium Antiochenum, Athanasium Alexandrinum, Eusebium Vercellensem, Luciferum Calaritanum, &c. Factus autem apostata *Apollinem Pythium* apud Daphnem consuluit, sacra vasa in publicum ærarium julis inferri; templorum fores obstruxit, sacram mensam fertur permixisse. Christianis, quos *Galileos*, aut filios *Galileorum* appellabat, inhibuit studia, eosque expelli mandavit a militia, in urbe Paneade subversa statua, quam crexerat mulier a profusio sanguinis a Christo liberata, propriam locavit, igne e cælis elapso statim discissam, Judæis indulsit, ut rursus Jerosolymitanum templum erigerent, quod terræmotu lapides diruente, flammisque e fundamento erumpentibus perterriti, dispersi, consumpti frustra tentarunt. Eodem momento, quo contraxit, scelestissimi principis cædes revelata divinitus fuit *Juliano* Sanctissimo anachoretæ. Hæc ex Socrate lib. 3. Sozomeno libro 5. Theodoro libro 3. Eccl. H. & ex Marcellino, aliisque Historicis de prompta sunt.

est etiam Licinius Junior filius Licinii A. & Constantiæ, juvenis innocens & egregius. Helena ad levandum dolorem Ierosolymam profecta, illic Crucem Domini humi defossam invenit. Encænia novæ urbis Constantinopolis anno 330. celebrata fuere, cunctis idolorum templis everfis. Interfectus anno 354. in Istria jussu Constantii patruelis sui Gallus Cæsar ob affectati Imperii suspicionem. Terræmotu anno 365. adeo totus orbis concussus est, ut mare litore egrederetur, & populi innumerabiles opprimerentur. Prodierunt anno 379. ex peninsula Scandiâ (1) Langobardi, regionemque Vandalorum occupavere. Anno 390. ignea columna visa est per dies triginta ex aere pendere cum magno omnium terrore: ejecta ab Arcadio privigno Galla Placidia; & patrata a Theodosio cædes Thessalonicensium, quod interfecissent Boterichum præfectum militum in Illyrico. Postremo hujus seculi anno Alaricus Gothorum ductor e Pannonia (2) in Noricum, hinc vero in Italiam per saltus Tridentinos irrupit.

CONSCRIPSERUNT hoc seculo historias *Asclepiodotus* a Vopisco laudatus: *Trebellius Pollio*, qui Volumen historicum inscripsit de XXX. Tyrannis, inter quos Valentem falso connumerat: *Julius Capitolinus*, in quo Sigonius reprehendit nimiam verborumque abusu: *Ælius Lampridius*, dictus *pedester* & *humilis*: *Flavius Vopiscus*, qui trigam edidit imperatorum, *Cari*, *Numeriani*, & *Carini*, & vitam Aureliani: *Ælius Spartianus*, cujus pauca extant excerpta: *Aurelius Victor*, cui tamen supponitur libellus inscriptus, *Origo Gentis Romane*: *Eutropius* Sophista, & *Sexius Rufus* vir Consularis, qui Epitomes, seu Breviaria ediderunt: *Ammianus Marcellinus*, cujus libri primi XIII. perierunt, veritatis studiosissimus scriptor: *Eunapius*, cujus extat *de Vitis Sophistarum* Opus elegans & venustum. Vario autem scientiarum genere claruerunt *Chalcidius Timæi*

(1) Scandiâ inter mare Svecicum ad austrum, & Septentrionale ad Arctos, sive inter Norvergiam & Sveciam. *Vagina* dicitur a Jorlande, quod inde Gothi, Vandali, & Langobardi prodierint ad aliorum pernicem.

(2) Pannonia Europæ regio inter Danubium & Savum, atque inter Noricum & Myssiam. Noricum complectitur Austriam, Stiriam, Carniolam, Carinthiam, partem Bavariz, necnon loca quædam Comitatus Tyrolensis Bozeam verius.

Timæi Platonis commentator: *Jamblichus* Porphyrii discipulus, qui erudite scripsit de *Chalcedonum*, *Ægyptiorumque mysteriis*: *Themistius* philosophus, doctissimus Aristotelis Paraphrastes: *Julianus* A. historicus & rhetor, (1) Deo simul & hominibus exosum animal: *Macrobius* recenditæ scientiæ auctor, omnigena in *Saturnalibus* argumenta pertractans: (2) Poetica insuper arte excelluerunt *Aurelius Prudentius*, quem Card. Bona appellabat *Pindarum Christianum*: *Ausonius* Burdigalensis, in quo multiplex eruditio, ingenium peracutum, sed duriusculus stylus: & *Claudianus* Latine, & Græce doctus, ut in eum diceretur anima Virgilio, & Homeri transfusa. (3) Denique adversus Christianam religionem scripserunt *Hierodes* Philosophus, & Alexandrinæ Urbis Præfectus, quem refutavit Eusebius: *Libanius* Antiochenus Sophista, cujus auditor fuit S. Jo. Chrysofostomus adolescentulus. (4) *Aur. Symmachus* urbis Senator, quem strenue contutavit S. Ambrosius; & *Maximus* Madaurensis irrisor Martyrum, cujus ludicram ineptamque nugacitatem S. P. Augustinus perstrinxit.

Tom. I.

K

QUIN.

(1) De *Juliani* libris adversus religionem Catholicam refutatis a S. Cyrillo Alexandrino, & reliquis a Petavio illustratis, vide Caveum in Seculo Ariano. De libro, quem inscripsit, *Μισοθρησκεια*, Sozom. lib. 5. cap. 19.

(2) *Pappus* Alexandrinus Philosophus a Suida laudatus, & *Rufus Festus Avenius* illustris poeta, qui floruerunt postremis Theodosii Magni temporibus.

(3) Quidam Florentinum faciunt, cum tamen fuerit Alexandrinus.

(4) Huic Libanio petenti a ludimagistro Christi cultore quid ageret filius fabri, responsum fuit: *Conditor universi, quem tu per ludibrium fabri filium appellas, ligneum feretrum domino tuo Juliano fabricatur*. Id. contigit paulo ante Juliani obitum. Conferantur verba Sozomeni libro 6. H. E. cap. 2. cum iis, quæ leguntur apud Theodoretum lib. 3. cap. 23.

QUINTUM ECCLESIAE SECVLVM.

CAPVT I.

ENUMERANTVR PONTIFICES MAXIMI.

PASTORES Romanæ Ecclesiæ quinti Seculi sunt, *Innocentius I. Zosimus, Bonifacius I. Celestinus I. Sixtus III. Leo Magnus, Hilarus, Simplicius, Felix III. Gelasius I. Anastasius II. & Symmachus*, omnes albo Sanctorum adscripti.

XLII. INNOCENTIUS I. Albanensis inauguratus anno 402, (1) causæ S. Joannis Chrysostomi contra Theophilum Alexandrinum patrocinatus, pulsus ex Urbe Novatianis, & Pelagianis, ut verbis utamur Profanari, Apostolico mucrone percussis, post annos Pontificatus 15. *Coss. Honorio A. XI. & Fl. Constantio II. anno 417.* celsit e vita.

XLIII. SVBROGATUS est *Zosimus* Græcus genere, qui cum Cælestio aliquando lenius se gessit, sed ejus fraude detecta, ipsum, ceteroque Pelagianos damnavit; obiitque post annum Episcopatus in *XII. Consulatu Honorii A.* anno 418.

XLIV. ECCLESIAE deinde præfuit *S. Bonifacius* Rom. quamquam perpauci favore Symmachi P. V. Pontificem nominarent Eulalium Archidiaconum; quem Honorius principio favore profecutus, ut ex urbe pelleretur mandavit, Bonifacio munus suum obeunte ad annum usque 423. quo e vita migravit *Consule Mariniano.*

XLV. POST hunc sedit ultra annos 2. *S. Celestinus I.* qui Novatianos ejecit, Nestorianos damnavit, Semipelagianos compescuit, & concessit naturæ VIII. Id. Apriles *Coss. Valerio, & Aetio,* anno scilicet 432.

XLVI. INAUGURATUS tum Pontifex *Sixtus III. Juliani*

(1) Qui Pagii sequuntur Chronologiam Innocentium creatum Pontificem tradunt anno 401. *Celestinum* anno 422. *Simplicium* an. 468. In cæteris vero nulla est discrepantia.

ni Eclanensis, aliorumque Pelagianorum infectator acerrimus. Qui administrato annis fere 8. Pontificatu, obiit V. Cal. Apriles anno 440. (1) *Coss. Valentiniano A. V. & Fl. Anatolio.*

XLVII. S. Leo I. hæreticorum omnium, præsertim Eutychanorum oppugnator, sanctitate, sapientia, facundia, qua Attilam, & Gensericum linivit, ac deterruit, vere Magnus, & jure meritoque a Benedicto XIV. declaratus Ecclesiæ Doctor, successit Sixto, & supra annos 20. rexit Ecclesiam, mortuus *Coss. Dagalaipho & Severino,* an. 461.

XLVIII. SUFFECTUS Leoni M. *Hilarus* natione Sardus. (2) Is Eutychem, Nestorium, & Macedonium rursus damnavit; obiitque IV. Idus Septembris anno 467. *Coss. Pufico & Joanne.*

XLIX. DECESSORVM exempla secutus S. Simplicius *Tiburtinus* irritos reddidit Eutychanorum, iisque faventium Zenonis Augusti, & Acacii conatus, præfuitque Ecclesiæ ultra annos 15. vita functus *Consule Anicio Fausto,* nimirum anno 483.

L. PONTIFICATVM deinde auspicatus est Felix III. qui rejecit Zenonis *Henoticum*, (3) & anathemate percussit Acacium C. P., Petrum Moggum, & Fullonem, obiitque nono Pontificatus anno, V. Æ. 492. *Anastasio A. & Ruso Coss.*

LI. SEDIT post Felicem *S. Gelasius* Afer, corporeis vinculis solutus anno Episcopatus sui quinto, *Post consulatum Viatoris,* idest, an. 496. post expunctum e diptychis Acacii nomen, ejectos Manichæos, recisa germina Pelagianorum, Canonicos ab apocryphis libris distinctos, sublataque Lupercalia.

K 2

LII.

(1) Id confirmatur auctoritate S. Præsperi. Supra 40. dies Romanam Ecclesiam fuisse sine Antistite, mirabili pace ac patientia expectando adventum Leonis Diaconi, scribit idem Prosper.

(2) *Hilarus* vulgo dictus. Defunctum expletis sex Sacerdotii sui annis tradit etiam Isidorus in Chronico. *Hilarus* dicendus: nam extant ad Lateranum Inscriptiones: *Hilarus Episcopus plebi Dei. In honorem Joannis Baptistæ Hilarus Episcopus Dei famulus offert. Liberato vi suo Joanni Evangelistæ Hilarus Episcopus famulus Christi.*

(3) Decretum *Unitivum*, seu *Conciliatorium*, latum in favorem Eutychanorum, ut in communionem reciperentur a Catholicis.

LII. Tenuit postea Episcopatum *Anastasius II.* Romanus, pro Orientalis & Occidentalis Ecclesie unione, quam epistolis, legatis, probatissime ordinationibus Accicii a communione segregati, curavit quammaxime, mirum in modum sollicitus: defunctus 2° Pontificatus anno, Æ. Com. 498. *Consule Decio Paulino.*

LIII. Deinde euectus est ad supremum Ecclesie regimen *Symmachus* e Sardinia, Pontificatu functus summo animi constantia adversus schisma *Laurentii* ultra annos 15. Fuit epim illi extrema dies XIV. Cal. Augusti an. 514. *Consule absque collega M. Aur. Cassiodoro Senatore.*

PATRIARCHARUM NOMINA.

ALEXANDRINÆ Ecclesie præfuerunt post *Theophilum*, *Cyrellus*, *Proterius*, *Timotheus Solophaciolus*, *Joannes Ta-boia*, Eutychanis prætermisiss: Antiochenæ post *Flavianum Porphyrius*, *Alexander*, *Theodorus*, *Joannes*, *Domnus*, *Maximus*, *Basilius*, *Martyrius*, *Julianus*, *Joannes*, *Stephanus*, *Stephanus* alter martyr, *Calendius*, *Palladius*: *Jerosolymitanæ* post *Joannem Praylius*, *Juvenalis*, *Anastasia*, *Martyrius*, *Salustius*, & *Elias*.

C A P U T II.

SEculi ECCLESIE V. CONCILIA.

IN TRES classes plura Seculi V. Concilia dividimus, quarum adversus hæreticos, quarum pro variis disciplinæ capitibus, & quarum rejicienda sunt, discernentes.

ADVERSUS Donatistas, Pelagianos, Nestorianos, & Eutychanos celeberrimi habiti sunt sacrorum Antistitum conventus: & primo contra Donatistas in Catholicis armis irruentes anno 404. congregati *Carthagine* Episcopi Afri ediderunt *Commonitorium Synodicum* ad Honorium Augustum. Duobus proximis annis 405. & 406. in eadem Urbe Episcopi congregati de ipsorum Donatistarum, & paganorum molitionibus certiores reddiderunt Imperatorem, & contra illos Honorii obtinuerunt

Re.

SEculum V. CAPUT II.

Rescripta. Synodos eandem ob rem coegerunt anno 408. & 410. & impetrarunt a principe, ne palam convenirent, ritusque suos exercerent, proscriptionis ac mortis pena propolita. Habita anno 411. celebris *Collatio Carthagenensis* coram Marcellino Tribuno, triplici absoluta congressu. Convicia, & mendacia in Collationem illam a Donatistis conficta, refutata fuerunt in Concilio *Cirtensi*, habito in Numidia anno 412.

CELEBRATAS in causa Pelagianorum 24. Synodos, Augustino superlitate, enumerat Garnerius; sed celeberrimas tantummodo recensere. Primo Pelagius & Celestius damnati fuerunt in Synodo *Carthagenensi* sub Aurelio anno 412. In *Jerosolymitana* sub Joanne an. 415. In *Diospolitana*, ubi tamen Pelagius callide fidem suam occultavit, anno ipso 415. sub Eulogio. In *Milvitanâ* sub Primato Numidiæ Silvano, anno 416. In *Romana* sub Innocentio I. anno 417. & in altera eodem anno sub Zosimo. In *Constantinopolitana* sub Attico, & in *Antiochenâ* sub Theodoto, eodem pariter anno. In plenaria *Carthagenensi* ex omnibus Provinciis Africæ anno 418. ab Aurelio collecta. *Anazarbi* in secunda Cilicia sub Maximiano anno 422. In *Africana* Universali, & in *Romana* sub Celestino, anno 425. In *Arelatensi* sub Honorato anno 427. Post Augustini autem obitum damnati fuerunt Pelagiani in Concilio *Ephesino*, de quo infra.

ADVERSUS Nestorianos indixere Synodos *Roma* Cælestinum anno 430. & seq. quo tempore etiam *Alexandria* Concilium coegit S. Cyrillus. Anno autem 431. Pontificis nutu, ac Theodosii Divali habita est Synodus *Ephesina*, inter Œcumenicas III. S. Cælestinus vices suas commisit Cyrillo. Interfuerunt Episcopi 274. Damnatus Nestorius, & rursus Pelagius: una in Christo propugnata persona, atque intra utramque naturam unio, quam Theologi appellant *Hypostaticam*: Virgo Maria declarata est *œdixis*. Nestoriani *Simoniani* dicti fuerunt, eorumque libri proscripti anno 435. in Concilio *Armenorum*.

HÆRESIM Eutychanam Nestorianæ oppositam, & unam asserentem Verbi Incarnati naturam, proscripsit anno 448. Synodus *Constantinopolitana* sub Flaviano, & alia ibidem celebrata anno 450. Proximo anno 451. Marciano Imperante celebratum est Concilium *Chalcedonense*, quod est Œcumenicum IV. convenientibus 690. ut fertur

Episcopis. Dammati sunt Eutyches & Dioscorus : approbata Leonis Magni *Epistola ad Flavianum*, atque actitata est causa Theodoretī, & Ibæ Edesseni. Synodis illis contra hæreses celebratis adde Romanum anni 444. sedente Leone Magno contra Manichæos, & plenariam *Hispanicam* anni 447. adversus Priscillianistas, de cujus loco non constat.

FIRMATA Ecclesiæ disciplina anno 401. circa parvulos ab hæreticis baptizatos in Concilio *Africano* : de causis Episcoporum synodali judicio finientis anno 402. in Concilio *Numidiæ* : de reconciliandis Donatistis anno 403. in Concilio III. *Carthaginensi* : de irritis ordinationibus anno 405. in Synodo *Toletana* : de Andronico Libyæ Præfecto anathemate a subditorum vexatione cohibendo, anno 411. in Synodo *Ptolemaidis* : de electione Heraclii, ut Augustino in Episcopatu succederet, anno 426. in Synodo *Hipponensi* : de purgatione criminum, quorum infimulabatur Sixtus, anno 433. in Concilio *Romano* : de rebus multis ad jus Ecclesiasticum pertinentibus anno 441. in *Arausicano* : de diversis Ecclesiasticis legibus an. 452. in Synodo *Arelatensi* ; & de retinendis, rejiciendisve libris in *Romana* Gelasii anno 494.

REPROBATUR Synodus *ad Quercum* prope Chalcedonem anni 403. sub Theophilo Alexandrino contra S. Joannem Chrysostomum : *Latrocinialis Ephesina* pro Eutychete anno 449. sub Dioscoro, cujus acta statim Leo Magnus abolevit. *Constantinopolitana* Eutychianæ factionis anni 496. qua approbatum fuit Zenonis *Henoticum* ; & *Constantinopolitana* celebrata Anno 499. jussu Anastasii Imp. in qua Epistola S. Leonis Papæ, Concilium Chalcedonense, omnesque confitentes duas in Christo naturas impie damnati sunt anathemate.

C A P U T III.

EXORTÆ QUINTO SECCULO HÆRESSES.

CONSTAT ex dictis, tres erupisse quinto seculo hæreses præcipuas, Pelagianam, Nestorianam, & Eutychianam. Priori nomen dedit *Pelagius* Britannus, ex eo Monachorum genere, qui sui juris adinstar philosophorum vivebant. Fuit Romæ sedente Anastasio, atque

que inde discessit circa annum 409. Ibi audivit Rufinum, scripsitque librum *Eulogiarum*. In Siciliam cum Cælestio, hinc in Africam, mox in Palæstinam transiit. Vivebat adhuc anno 420. Post hæc tempora altum de illo silentium. Negavit originale peccatum transfundi in posteros Adæ, & a gratia præveniri liberum voluntatis arbitrium, affirmans eandem gratiam dari secundum meritam nostram. Pelagii hæresis etiam *Cælestiana* dicta est a Pelagii discipulo *Cælestio*, quem alii Scotum faciunt, alii Campanum. Affinis Pelagianæ heresi fuit error *Semipelagianorum*, qui licet Christi gratiam necessariam assererent ad faciendam perficiendamque justitiam, illam tamen non requirebant ad initium fidei, & ad primum bonæ voluntatis affectum. (1)

CONJUNCTI necessitudine quadam erroris Pelagianis fuerunt *Nestoriani*; nam hi dogmatizabant Christum *purum* hominem natam ex Virgine, suisque meritis, & liberi arbitrii viribus ad talem gratiam pervenisse, ut filius Dei diceretur. Haussit hoc venenum a Theodoro Mopsuesteno *Nestorius* Syrus, qui anno 428. Sisinio successit in Episcopatu C. P., & duas in Christo dogmatizans personas, seu Deum hominemque, non *ὑποστάσει*, sed morali tantum unione conjunctos, contendebat Virginem hominem peperisse, non Deum, ac proinde *χριστοσόνον*, non *θεοσόνον* esse vocandam. Damnatus a Patribus Ephesiis, & in exilium pulsus, post multos errores perijt circa an. 440. Oasi in Libya terræ allisus, eique erosa vernibus lingua. (2)

K 4

Eu-

(1) Inter propugnatores hæresis Pelagianæ, post eos, qui (ejusdem hæresis) sparserunt semina, *Ovigenem*, *Theodorum*, *Rufinum*, & *Anianam* Diaconum Celedensem, principem locum deberi *Juliano* (Eclanensi Episcopo, cui cum Augustino diuturnum fuit acerrimumque certamen, nemo unus ignorat.

(2) Præfuserat Nestorio *Theodorus Mopsuestenus*, qui plurimum laudatur a Theodoro lib. 5. Eccl. H. cap. 40. & ab aliis citatis eo loci a Valesio. Hujus rei causa Historia illa rejicitur a Gregorio Magno epist. 31. libri 6. De Theodoro plura Norisius in dissert. de 3. Synodo, & Garnerius de primis auctoribus hæresis Pelagianæ. Fuit Theodorus patria Antiochenus, acceptumque a Paulo venenum in Pelagianos, Nestorianosque transfudit. Ad Nestorium quod attinet, non desuerunt qui hunc defendere, & S. Cyrillum ejus oppugnatorem vellicare, po-

EUTYCHIANIS nomen dedit *Eutyches* C. P. Archimandrita. Is jam senex circa an. 448. cepit asserere unam esse in Christo naturam, ex divina atque humana permixtam. Magna nactus est patrocina; eique adhaerunt *Dioscorus* Alexandrinus, & qui ejusdem factionis subsecuti sunt, *Timotheus Aelurus*, *Petrus Moggus*, *Athanasius*, *Joannes Hemula*, necnon *Petrus Fullo*, qui anno 471. Sedem invasit Antiochenam, quique *Trifazio*, ut Divinam naturam passam assererent, additamentum illud apposuerunt, *Qui crucifixus es pro nobis*, ab aliis tamen Catholico acceptum sensu, relatumque ad secundam Trinitatis personam, non ad divinitatis substantiam. His quoque accessere, qui pugnantem pro Zenonis Henotico communionem cum Eutychanis servabant. (1)

PRÆTERMITTENDA non est hæresis *Vigilantii*, quem joco S. Hieronymus vocabat *Dormitantium*, improbantis cultum Martyrum Reliquiis exhibitum, cereofque in illorum Memoria accensos: *Acephalorum*, qui duce Severo, a quo & *Severiani* dicti sunt, neque Catholicis, neque hæreticis copulabantur; neque cum suo conveniebant Episcopo, *Acephali* idcirco appellati, scilicet, sine capite: *Abelianorum* denique, qui ab Abele sese denominantes continentiam profitebantur, & quamvis nuptias contraherent, numquam tamen fas esse putabant dare operam gignendis liberis; atque ne desituerentur heredibus, filios inopum finitimorum adoptabant. Prope Hipponem re-

stremis quoque temporibus, studuerunt: sed quam longe a veritate, & a fide Nestorius aberraverit, demonstrant Scripta collecta Tomo III. Biblioth. Orient. Clement. vatic. p. 2. a viro Cl. Jos. Sim. Alesimano. Nestorius a Leporio monacho seductum ait Cassianus.

(1) *Synefius Cyrenensis* philosophus præstantissimus, & ex gentili Christianus, atque Episcopus Ptolemaidis haud recte sensit de corporum resurrectione, saltem ante Episcopatum, ut scribit Evagrius lib. 1. c. 15. Exponebat enim eandem resurrectionem juxta Platoniorum, Origenisque sententiam. Ejus ad Eupotium Epistolam 105. in qua agit de resurrectione, & de uxore retinenda, haud serio fuisse scriptam censet ad annum 400. Ven. Earonius. At aliud est Petavii, Valefii, & Holsternii judicium. Cum *Synefius* dicatur, admonente Theophilo, veram sententiam amplexus, nolimus illi injuriam irrogare ipsum inter hæreticos recensendo.

regium habitasse, sed ad mentem saniozem revocatos; asserit Augustinus. (1)

CAPUT IV.

DE SCRIPTORIBUS QUINTI SECVLI
PRÆSTANTISSIMIS.

ANNUS 420. supremus fuit *Hieronymo* Stridone in Dalmatia nato, & in Latino, Græco, Hebreoque sermone, cunctisque disciplinis doctissimo. Natus dicitur anno 329. & vita sanctus ætatis suæ 91. in secessu Betlehemitico, Donatum in Grammatica, Victorinum in Rhetorica, Didymum in Græcorum doctrina, Barhaninan in Hebraicis litteris habuit institutores, & a Paulino Antiocheno presbiter fuit ordinatus (2). Quantum in sacris litteris enituerit, divina ejus Bibliotheca demonstrat, sacros scilicet complectens Hebræorum, Græcorumque

(1) Commemorant nonnulli hæresim *Prædestinationorum* exortam, ut ajunt, in Africano monasterio Adrumeti: sed nos arbitramur esse scismaticam. E Chronico Edessæ edito in Bibliotheca Orientali ab Afemiano habemus anno 428. emeruisse hæresim asserentium *peccatum naturæ insitum*. Illustris Editor legendum putat, *nequaquam naturæ insitum*. Si id probes; nova non est hæresis, sed Pelagianorum, negantium originale peccatum, & adstruentium *impeccantiam*: at si priori lectioni adhaereas, hæc hæresis Manichæismi est germea, vel turculus. Præter Fortunatum, Adimantum, Felicem, Secundinum, Faustum, aliosque Manichæos refutatos a S. P. Augustino, mulier etiam quædam, *Julia* nomine, Manichæa multos apud Gazam Palæstinæ urbem seduxit, sed cum S. Porphyrio Episcopo ausa inire disputationem infelici morte perempta est, ut legitur apud Surium ad diem 26. Februarii.

(2) Cum S. Hieronymus fuerit presbyter Antiochenæ Ecclesiæ, & non Romæ, ut ipse testatur ep. ad Pammachium, negant complures, inter quos lib. 1. de Cler. cap. 16. Ven. Bellarminus, connumerandum illum esse inter S. R. E. Cardinales; quamvis id singulari Opusculo demonstrare conatus fuerit Alphonfus Ciacconius. *Rufinus* adversarius Hieronymi plura conscripsit, & Eusebii Historiam latinitate donavit, uti & Josephi libros, multumque pro Origene adlaboravit. Num ab isto, vel a *Rufino* alio Syro Cælestius accepit non dari traducem originalis peccati, non eadem est recentiorum Criticorum opinio.

que Codices, quos laetitate donavit. Illustravit eosdem libros exquisitissimis Commentariis: eloquenti stylo instruxit patronas, virgines, monachos, & cuiusque generis viros: acriori Helvidium, Jovinianum, Vigilantium, necnon Rufinum, cunctosque sibi adversantes pugit.

QUI DICENDUM EST de *Augustino*? Natalis ei annus 355. immortalis 430. Mirum ejus ingenium ostendit, quod adolescentulus in patria Tagaste Grammaticam, & Carthagine Rhetoricam docuerit artem, & superiores disciplinas nullo tradente didicerit. Paganos aureo de *Civitate Dei* Opere confutavit. Donatistas, Manichæos, Pelagianos, ceterosque ævi sui hæreticos, exagitavit libris numero, doctrina, ac pondere argumentorum magno pretio æstimandis. Conciones quoque, & epistolas conscripsit plurimas, & in sacris explanandis libris egregiam navavit operam. Nihil eo humiliter, nihil humanius, nihil indefessum magis, & in Ecclesiasticis & civilibus negotiis pertractandis magis assiduum. Ecclesie fulgidissimum Lumen, Scholasticorum Theologorum Duce, & Gratiæ & Caritatis Magistrum universi appellent, atque suspiciant.

CONDIGNA ulterius habenda est mentio *S. Cyrilli*, qui fuit in Episcopatu Alexandrino successor Theophili vita functi anno 412., & Nestorianæ hæresis invictissimus oppugnator; quamvis in eo redargutus a Theodoro, aliisque, quod Verbi Incarnati dixerit *μικρον εἶναι*, *Unam Naturam*. At certum est *μικρον* vocabulum loco *ἰσος ἀλλοις* usurpasse ad unam significandam Christi personam. Præter quinque contra Nestorianos libros, ac de Trinitate, de Incarnatione, de recta Fide, & summe apologias, & homilias, epistolasque permultas, decem libros edidit contra Julianum, atque in Pentateuchum, in Prophetas, & in Evangelium Joannis locupletissima Commentaria. Obiit autem Fidei athleta anno Æ. Chr. 444.

UT CONTRA Nestorianos Cyrillum, ita contra Eutychem Deum defensores Ecclesie sue suscitavit: inter quos *Leonem I.* Romanum Pontificem, & *S. Petrum Chrysologum* Ravennatem Antistitem. Is natus apud Forum Cornelii a Sixto III. præmonstrantibus Petro Apostolo, & Apollinare Martyre, consecratus est

Epi-

Episcopus Ravennæ, atque ex hac vita migravit circa annum 450. Præter Sermones tali conscriptos facundia, ut inde illi accesserit *Chrysologi* cognomentum, hortante prælaudato Leone Magno scripsit ad Chalcedonense Concilium contra hæresim Eutychem, necnon ad Eutychem ipsum, ut hæresiarcham revocaret ad frugem.

QUAMQUAM vero hæctenus laudati quinto Ecclesie Seculo lucem attulerint splendidissimam; non defuerunt tamen præclarissimi Scriptores alii, qui vel eruditionis ornatu, vel rerum gestarum narratione, vel sacra etiam poesi locum in hac Epitome sibi vindicant. Refero ad priorem classem *S. Chromatium* Aquilejensem, quem Hieronymus vocat sui temporis Episcopum *doctissimum*, & *sanctissimum*, vita functum anno 413. *Polychronium* Syrum, quem summa cum laude memorat Theodoretus, solum corporis nexu circa annum 427. *Isidorum* a Monasterio Peleusii prope Nilum, denominatum *Peleusiotam*, qui vivebat adhuc anno 430. & decem millia Epistolarum scripsit, si fidem promereatur Nicephorus: *Marium Mercatorem* studiosissimum Augustini, Fideique Catholice adversus Pelagianos, & Nestorianos Vindicem strenuum, ex hac ereptum vita circa ann. 450. *Joannem Cassianum* Scytham, Chrysolomi discipulum, qui decessit Massilia, ubi monasterium ædificaverat, anno 448. *Salvianum* ejusdem civitatis presbyterum: *Nilum Nirviensem*, & *Honoratum*, *Maximum*, *Hilarium*, *Vincetium* & *Eucherium* Lirinentes Monachos doctrina, & sanctitate percelebres: *Sanctum Remigium* Francorum Apostolum, *Julianum Pomerium*, &c. (1)

NARRARUNT vero res in Ecclesia gestas *Sev. Sulpicius*, & *Palladius*, Seculo quinto incunte: quorum primus natione Gallus *Historiam Sacram* usque ad annum 400. stylo facili, & supra genium Seculi terso, alter Galata *Historiam Lausiacam* Vitas SS. Patrum narrantem, ita nuncupatam, quoniam ad *Lausum* præfectum

Cu-

(1) Ex his *Cassianum*, *Hilarium*, *Vincetium*, necnon *Fauftum Rensensem*, & *Gennadium* fuisse Semipelagianos censent viri clarissimi: quod illorum fidei, atque sanctitati non officit; cum error Semipelagianorum nondum fuerit ab Ecclesia proscriptus.

Cubiculi inscripta fuit, de rebus a Chrysostomo gestis, & de Gentibus Indiæ, ac Bracmannibus, sedulo diligenterque conscripsit. Subsecuti sunt Sancti viri, & discipuli Augustini, *Paulus Orosius*, & *Possidius*. Ille Hispanus genere, & presbyter Tarraconensis Historiarum libros 7. contra Paganos, eodem monente Augustino, circa annum 417. complevit: iste autem Calamensis in Africa Episcopus, anno 430. S. Patri morienti adfuit, & res ab eo gestas librosque recensuit. *Paulinus* Mediolanensis Vitam Ambrosii, cujus Diaconus fuerat, & de Benedictionibus Patriarcharum scripta exaravit. Præter Opera alia complura, Ecclesiasticam Historiam ab anno 322. ad annum 427. deduxit *Philotheus* continentem Ascetarum elogia, & Hæreticorum descripsit *Fabulas Theodoretus* genere Antiochenus, & Cyrensis Episcopus; qui obiit septuagenario major circa annum 457. Vir magnus, quamvis aliquando patrocinaus Nestorianis. Vixit, floruitque circa eadem tempora *Gelasius* patria Cyzicenus, & Episcopus Cæsareæ in Palæstina, qui Nicænæ Synodi scripsit Historiam. Accinxit se ad Ecclesiæ Historiam scribendam anno 440. *Socrates* C. P. appellatus *Scholasticus*. Hunc Novatianum plurimi vocant, sed nititur vindicare *Valesius*. Superatur elegantia ab *Hermia Sozomeno Palæstino*, qui per eadem tempora libros novem H. E. edidit, & nuncupavit *Theodosio*. Accesserant *S. Prosper* Aquitanus Augustinianæ doctrinæ Vindex, cui Chronicum adscribunt deductum usque ad annum 455. (1) *Victorius* itidem Aquitanus, (2) a quo in calculis mathematicis admodum exercitato scriptus est anno 457. *Canon Paschalis*: & *Victor* Vitenlis Episcopus in *Byzacena* Provincia, a quo apud Constantinopolim exule litteris tradita est anno 487. Historia Persecutionis Vandalicæ. Postremo *Gennadius* Massiliensis

sis anno 495. absolvit *Catalogum* Virorum illustrium, una cum libro de *Ecclesiasticis Dogmatibus* ad R. P. *Gelasium*.

AT QUINAM stylum in sacra exercuerunt poesi? Initio *S. Paulinus* Nolanus Episcopus patricio genere ortus Burdigalæ, & vita functus anno 431. non solum epistolas 50. soluta oratione, verum *Natales X. S. Felicis M.* aliaque plura eleganti metro composuit. Tum *Aurelius Prudentius* Hispanus, *Psychomachiam*, *Cathemerinon*, *æti sepeiorum*, *Apotheosim*, *Hamartigeniam*, *contra Symmachum*, idest, de pugna vitiorum & virtutum, hymnos diurnos, de coronis, de divinitate, de peccatorum origine, & contra idolorum cultum, varii & venusti carminis contexit poemata. *Nomus* Ægyptius inter cetera scripsit hoc seculo adolescente Græco turgidoque carmine. *Paraphrasim* Evangelii S. Joannis. *Anicia Falconia Proba*, quæ post captam Romam ab Alarico, anno 410. cum filia Juliana, & nepte Demetriade confugit in Africam, scripsit de rebus a Christo gestis *Centonem* Virgilianum. *Athenais* quoque Atheniensis, anno 432. desponsata Theodosio Imp. & vocata postmodum *Eudocia Augusta*, absolvit *Centones* Homericos, condiditque heroico carmine *Metaphrases*, Historiam SS. MM. Cypriani & Justinæ, & Poema de Victoria a Theodosio viro suo e Persis reportata. Etiam prælaudatus *S. Hilarius* Arelatensis, qui in Episcopatu successit S. Honorato an. 429., præter decessoris sui vitam, Carmen Heroicum condidit Historiæ Geneseos. Adde *Cælium Sedulium* natione Scorum, qui conscripsit Carmen *Paschale* de miraculis Christi, distributum in libros quinque, Collationem utriusque Testamenti versibus Elegiacis, & Jambis *Paan* inscriptum, Carmen de rebus a Domino gestis: & *C. Sollium Apollinarem Sidonium* Arvernorum Episcopum, generis claritudine, & multorum librorum soluta, numerisque adstricta oratione conscriptorum illustrem, laudandum rursus in Notis ad proximum caput sextum. Demum *Claudianus Mamertus* presbyter Viennensis, qui florebat circa annum 462. carmine *vanos Poetas* perstrinxit, Hymnosque Ecclesiæ, cui erat additus, concinne digessit.

(1) Adde Cyclum Paschalem, de quo S. Isidorus Hispalensis lib. VI. Originum cap. 17. & Vossius de Historicis Latinis, &c.

(2) *Victorius* dicitur a Gennadio in Catalogo cap. 38. Hunc Canonem edidit, & Commentario illustravit anno 1633. typis Plantiniani Ægidius Bucherius S. J. De Periodo Victoriana annorum 532. dixi cap. 7. Chronologiæ.

CAPUT V.

DE AUGUSTIS PRINCIPIBUS, VIRISQUE SAN-
CITATIS EXIMIE.

SUPRA dictum est, defuncto Theodosio M. anno A. V. 395. incepisse *Honorii*, & *Arcadii* principatum. Iste in Oriente, ille in Occidente imperabat: atque exinde duo distinguuntur Imperatores, vel potius unius Imperii Collegæ; nam leges, & rescripta utriusque nomine signabantur. (1)

IN OCCIDENTE itaque sublato e vivis Honorio Romæ ex aqua intercuti, *Coss. Asclepio loto & Mariniano*, id. anno 423. die 25. Augusti, & imperii sui a morte patris 28., tyrannidem Ravennæ arripuit primicerius Notariorum *Joannes*: quem Theodosius Asparem in Italiam mittens oppressit, & ad imperii consortium evexit *Valentinianum III.* filium Constantii Cæsaris, & Gallæ Placidie, anno 425. in consulatu ejusdem *Theodosi XI.* Octobri mense labente. Idem *Valentinianus*, cum manu sua interfecisset Aetium, cujus summam apud milites suspectam habebat auctoritatem, occisus est, *Maximo* intigante, ab Aetii militibus *Trafila*, & *Optila*, anno 455., se Consule VIII. cum *Anthemio*, 17. die Martii. (2)

POST

(1) Imperante Honorio *Marcellinus*, qui anno 411. præfuit Collectioni Carthaginensi, opera Donatistarum martyr occubuit. Sanctiones multas adversus prædictos Donatistas, Pelagianos, ceterosque hæreticos *Honorius* & *Theodosius Junior* promulgarunt. Extant in Cod. Theodosiano tit. de Hæreticis. Latæ vero contra Pelagianos apud Vossium quoque, Garnerium, Norisium. &c.

(2) *Valentinianus III.* anno 437. nuptias celebravit Theſſalonice cum Eudoxia filia Theodosii Junioris, quæ illi bimula anno 424. fuerat desponsata. Filias ex ea suscepit duas, Placidiam II. & Eudoxiam III. quæ una cum matre captivæ abductæ fuerunt a Vandalorum rege *Genferico*. Augustus a Theodosio declaratus est anno 425. Maximi, qui in ejus mortem conspiravit, illata vi uxorem vitaverat. Hanc *Procopius* lib. 1. de Bello Vandalico, ut formosissimam, ita castissimam vocat.

POST hæc mutata in Occidente Imperii facies. Extincto enim *Valentiniano*, ejus imperium, viduamque *Eudoxiam* (1) rapuit *Petronius Maximus*, qui capta a *Genferico* urbe fugam capessens, impetitus est a conderato populo lapidum imbre, membratim dilaniatus, & projectus in Tiberim. Sed & imperium ipsum laceratum est, ac discerptum, Africam *Vandalis*, Hispaniam *Gothis*, Gallias *Francis*, Italiam permixtis *Barbaris* occupantibus.

TRUCIDATO tamen *Maximo*, electus est anno 455. *Fl. Macilius Avitus*, qui legationeungebatur apud *Gothorum* regem *Theodoricum*. Sed & *Avitus* coactus est a *Ricimere* *Barbarorum* duce abdicare se principatu; & *Placentiæ* creatus Episcopus moerore animi dicitur obiisse. *Avito* autem anno 457. successit est *Flavius Julius Majoranus*, & ipse inchoato anni imperii quinto a *Ricimere* occisus prope *Dertonam*. *Majorano* anno 461. successit *Vibius Severus*, cui *Ricimeres* ipse fertur abstulisse vitam propinato veneno. Idem fatum *Anthemio*, qui ducta in matrimonium *Ricimeris* filia, faceri opera anno 467. obtinuit Imperium; sed ab eodem facero per insidias captus, & occisus est *Roma*, vix sexto imperii anno inchoato. Commissum tum Imperii regimen *Fl. Anicia Olybrius Placidie* filie *Valentiniani III.* marito, post paucos menses, ipso inaugurationis suæ anno 472., vita privato. Post *Olybrium* anno 473. electus est *Glycerius* *Romanæ Urbis* Senator, e folio proximo anno dejectus a *Julio Nepote* filio *Nepotiani*, pulsus in *Dalmatiam*, & consecratus, ut fertur, Episcopus *Salonzis*. Pari forte *Julius Nepos* exauctoratus est ab *Oreste* *Gotho*, cui ille demandaverat exercitus præfecturam; & subrogatus *Julio Flavio Romulus Augustus* filius *Orestis*, *Augustulus* nuncupatus, anno 475. Non explevit *Augustulus* annum imperii primum; nam a factione *Julii Nepotis* in Italiam vocatus *Odoacer* rex *Herulorum* ingentibus *Barbarorum* copiis *Ticini* *Orestem* obedit, super-

(1) *Eudoxiam* filiam *Theodosii Junioris* & *Eudociæ*, vel *Athenaidis*: quæ ad ulciscendum mariti mortem accessit ex *Africa* *Genfericum* *Vandalorum* regem.

peravit, occidit; ejusque filium *Augustulum* cedere imperio coactum relegavit in Lucullanum parvam Campaniæ insulam, Megarim olim dictam, prope Neapolim. Ita Romanum Imperium, quod incepit sub *Augusto*, sub *Augustulo* extinctum est.

IN ORIENTE autem imperatori Arcadio successit anno 408. *Theodosius* Junior, ei ex Eudoxia natus, pius, & orationi deditus princeps, institutor Academiæ Constantino-
 politis, & Bononiæ, & Codicis nomine suo inscripti promulgator. (1) *Theodosio* vita functo anno 450. die 19. Julii, ad imperium, & ad nuptias Pulcheriæ Virginis sororis *Theodosii* electus est *Fl. Valerius Marciannus*, in Thracia humili loco natus, sed clarus virtutibus, pacator imperii, & defensor Ecclesiæ, extinctus, ut creditur, veneno, Asparis Patrii machinatione, anno 457. die 26. Januarii. Proclamatus inde Imperator *Leo I.* Thracius, favore Asparis, pietate, & clementia, atque erga Deiparam devotione commendandus: qui non semel Gensericum fudit, & Sicilia barbaros expulit, atque ipsum Asparem Arianum, ac proditorem obruncavit, e mortali vita sublatus anno 474. Huic successit nepos *Leo II.* filius *Zenonis* Iaurici,

(1) Codicem Theodosianum promulgatum Gothofredus demonstrat anno 438., non, ut putabatur, anno 435. Publicas vero Scholas C. P. anno 425. *Theodosius* aperuit. Athenaidem filiam *Heracleti* philosophi, Eudociam in baptismo appellatam, litterisque excultam anno 421. duxit uxorem. De hac præcedenti cap. 4. *Theodosius* Junior idolorum templa funditus everti iussit, adeo, ut nullum pristinae superstitionis remaneret vestigium. In eum castra movens Roila Scytharum regibus immixtis caelitus igneis turbinibus extinctus fuit. Illum quoque aggressos Persas vehementissimo imbre, & ingenti grandine, Deus compulit ut retrocederent. Hæc ex lib. 5. Hist. Eccl. *Theodoriti* cap. 37. Templum antea dicatum *Dæmoniis*, appellatumque *Tychæum*, a *Theodosio* consecratum *Ignatio Martyri*, locatis ibidem hujus reliquiis translatus in urbem ex cœmeterio, quod erat extra portam Daphniticam, referit lib. 1. cap. 16. *Evagrius* Scholasticus. S. *Joannis Chrysoctomi* anno 430. reliquias Constantinopolim *Theodosius* magnificentissima pompa deferri curavit, parentibus suis veniam humillime deprecatus. Obiit *Theodosium* Junio-rem extractum e fluvio Leuco, in quem prolapsus ex equo fuit inter venandum, & lectica semivivum ad regiam urbem reductum, scribunt auctor *Chronici Alexandrini*, *Theodorus Lector*, *Nicephorus Callistus*, alii.

ci, qui eundem parentem suum declaravit *Augustum*, eodemque anno mense Novembri decessit. *Zeno* itaque post filiam susceptum ex *Ariadna* filia *Leonis I.*, turpis facie, sed moribus turpior, imperium tenuit ab anno 474. usque ad annum 491. quonvis ei principatum subripere tentaverit anno 476. *Basiliscus*, hortatu *Æliæ Verinæ* sororis suæ, quæ fuerat uxor *Leonis I.* Mortuo *Zenone* præcitato anno 491. die 6. Aprilis, opera *Ariadnæ* viduæ ab ipso *Zenone* relicta, e scriba factus est imperator *Fl. Valerius Anastasius*, a diversitate coloris in oculorum pupillis *Dicorus* denominatus, & ortus in urbe *Macedoniæ* *Dyrrachio*. *Anastasius* prælaudatam *Ariadnam* duxit uxorem, imperavitque annis 27. labe infectus *Eurychiana*; unde percussus fulmine interiit anno 518. die octava Julii.

HIS CÆSARUM, Regumque temporibus, floruisse complures singulari præditos sanctitate, ex primo, & quarto capite conjicitur. (1) At collustrant universum Fidelium cœtum alii quamplurimi. Venerando *Episcoporum* ordini maximum contulerunt ornamentum *Cæsarius* *Episcopopus* *Arelatensis* in Gallia *Narbonensi*, *Alipius* *Tagastensis* in *Numidia* *Africæ*, *Turibius* *Asturicensis* in *Hispania* *Tarraconensi*, *Patritius* *Hibernorum* *Apostolus*, *Epiphanius* *Ticinensis* in *Insabria*, *Eucherius* *Lugdunensis*, *Honoratus* & *Hilarius* *Arelatenses*, *Lupus* *Trecensis*, *Severinus* *Noricorum* *Apostolus*, *Germanus* *Antiodorensis* in *Galliis*, *Peironius* *Bononiensis*, *Exuperius* *Tolosanus*, *Flavianus* *Antiochenus*, *Marrutha* in *Mesopotamia*, *Mamertus* *Viennensis* in provincia *Narbonensi*, *Gaudentius* *Brixianus* in *Cenomania*. (2) *Martyrii* palmam tulerunt in *Persia* sub *Isederde* cum aliis innumeris *Jacobus* *intercisus*; (3) *Pamæ*, seu *Appamiis* in *Occitania* *Antoninus* regia ortus

Tom. I.

L

Istipe

(1) Imperantibus *Arcadio* & *Honorio* hujus Seculi initio vixit S. *Alexius* Romanus. Quidam *Alexium* cum *Joanne Calybita* confundunt.

(2) Adde *Crescentium* presbyterum, & *Eugenium* diaconum, *Florentinos*.

(3) Persecutionem *Isederdis* *Baronius* aliique referunt ad annum 420. Ante quinquennium exortam demonstrat *Antonius Pagius*.

stirpe, Alexandriae *Proterius*, Constantinopoli *Flavianus*, in Corsica *Julia* virgo, in Africa sub Genferico *Martinianus* & *Saturianus* cum aliis 270. Virginum pariter coronatarum sub Hunnerico multiplex chorus. Quanta vero pudicitiae laus in *Maxima* ipsarum Africanarum Virginum matre, in *Pulcheria* Theodosii A. sorore, in *Eustochio* ad Praesepe Domini cum aliis Virginibus enutrita, in *Genovesa* immortalis gloria Parisiensium? Matronarum item decus fuit *Melania* Junior, &c. Suos quoque proceres connumerant monachi & anachoritae, ut *Sabbam* Palaestinarum Ascetarum jubar, *Maronem*, a quo Maronitae denominantur, *Arsenium* Scetis Aegyptii montis incolam, *Alexandrum* Acoemetarum, id est, insomnium, vigilumque parentem, *Joannem* Palaestinum *Silentiarium*, duosque Stylitas (quis enim universos commemoret?) *Simeonem*, & *Daniellem*. (1)

CAPUT VI.

QUINTI SEculi DOGMATA, ET DISCIPLINA.

DIDICIMUS ex hujus Seculi historia quod praemonstraverat Apostolus, omnes in Adam peccasse, ejusque praevicatione peccatum, & per peccatum intrasse mortem in mundum: gratiam non dari secundum merita nostra, neque ex praescientia futurorum operum naturalium: necessariam illam esse ad singulos actus, nec fieri, aut cogitari absque ea aliquid posse, quod ad aeternam salutem conferat. Praedestinationis nostrae exemplar est Christus, ad maximam omnium gratiarum divino beneplacito electus, ad unionem scilicet hypostaticam. Quae divinam humanamque naturam in una conjunctas esse persona, permanente proprietate utriusque, ammonstrant contorta in Nestorium & Eutychem anathemata, definitiones Ecclesiae, scriptaque Patrum Orthodoxorum. Unum de Tripartite crucifixum ita Fides Catholica tradidit, ut nullatenus passio in divinam referatur naturam. Beatam Virginem

(1) Supra columnam Symeonis saepe visam, etiam a seipso, rutilam Stellam, tradit lib. 1. cap. 14. Evagrius.

nem appellandam esse *Theotokion*, utpote quae genuit Deum hominem, definitum fuit, & Sanctis, horumque Reliquiis religiosum cultum esse praestandum. (1) Veram esse religionem seclusa cum Episcopis Catholicis communionem, est deliramentum Acephalorum.

PACIS osculum post consecrationem, & Missa Praefanctificatorum in Parasceve Paschatis quinto seculo obtinuerunt. Utebantur diaconi ad laevam pallis linostimis, scilicet, ex lino & lana contextis. Sanctimonialibus contingere sacratam pallam, & in Ecclesia thus adolere inhibuitum fuit. Alternatim psalmi canebantur Davidici, repetitis antiphonis. Decantatus iridem Dominicis diebus, & in Natalitiis Sanctorum hymnus Angelicus. Suspecti erant erroris Manichaeorum, qui a sacri Calicis abstinebant mysterio. *Lirimeses* monachi, *Sabbata*, atque sub Joanne Patriarcha Jerusalemitano *Carmelita* fuerunt, prout plerique opinati sunt, instituti. (2)

L 2

TAN-

(1) Quantum attinet ad *Reliquias Sanctorum*, Arcadius Imperator anno 406. e Silo Palaestinae oppido Constantinopolim magna pompa adportari curavit exuvias Samuelis Prophetae. Id religiosae pietatis exemplum vocat adversus Vigilantium Hieronymus. In eandem regiam urbem anno 409. advecti cineres Sanctorum *Joseph* filii patriarchae Jacob, & *Zeebariae* patris Praecursoris. Revelatione divinitus facta Luciano presbytero anno 415. inventa, & decenti loco fuerunt condita Corpora *Stephani* Protomartyris, *Gamalielis*, & *Abibonis*. S. Jo. Chrysostromi Corpus anno 438. e Ponto Constantinopolim solemniter pompa translatum. *Carsena* S. Petri Jerusalemis ab Eudocia missae, C. P. una, altera Romam ad filiam Eudoxiam. Inventum anno 453. Emese in Syria Caput S. *Joannis Baptistae*.

(2) Ab Eudocia Augusta bis Jerusalemam profecta, nempe anno 438. & post eadem Paulini ejus causa interfecti anno 440., aedificata fuerunt monasteria, quae *Lauras* vocavit. Laura a coenobio differt, quod sicut uno clauditur muro; Laura vero habet cellulas longe disjunctas. In Laura Anachoretarum, in coenobio debebant monachi. Vide adnotationes in librum 1. Evagrii cap. 21. Narrat ibidem Historicus, *Lauras* incolentium alios nihil proprii habere, nec aurum, nec vestem, nec esculentum; pallio, vel tunica, quibus hodie unus induitur, uti postea alium; die nocturne preces ad Deum fundere, ac per bidduum etiam, vel triduum servare jejunium. Alios vero solos includi domiciliis, alios in ignotis terrae latibulis, alios in solitudine a sole perusta. Tam ergo cremitis, quam religiosi alii saevioris, rigidiorisque instituti, antiqua proposita fuerunt exempla. In excerptis Theodori Lectoris legimus Eudociam mississe Jerusalemis ad Pulcheriam Imaginem Deiparae, ἢ ὁ Ἀποστόλος Ἀναστά

TANTA fuit Monachorum in Capraria, & Lirino, & Lerina, insulis multitudo & celebritas, ut illustriumque Poetarum hujus ævi describantur carminibus.
(1)

AP.

Ἀνδρῶν καὶ δισόχρησιν, Quam Apostolus Lucas depinxerat. Florebat Theodorus Seculo 6. insuante. Non est ergo de pingendi arte Evangelistæ opinio commentum sero excogitatum. Imaginem illam Pulcheria colavit in Basilica a se ædificata in Hodegias, ubi cæci lumen recipiebant. De Basilicis autem ab eadem Pulcheria erectis pertractant ipse Theodorus lib. 1. num. 5. & Nicephorus libro 14. cap. 2. Vide adno. Valentinii Theodorum.

(1) Referta erat hoc seculo sanctissimis Monachis Capraria insulæ maris Tyrrheni inter Corsicam oramque Thusciam. De hac enim insula legitur apud Rutilium Numatianum, qui floruit Honorio Augusto imperante, scripsitque terfo stylo, & ubere vena ingenii duos *Itinerarii* libros ad Venerium Rulum,

*Processu pelagi jam se Capraria tollit,
Squallet lucifugis insula plena turis.
Ipsi se monachos Grajo cognomine dicunt,
Quod soli nullo vivere teste volunt.*

Verum tamen est Rutilium Christianæ religionis hostem acerrimum. Iorum monachorum vita adeo insectari, ut hæc præmissis verbis subijciat,

*Munera fortune metuunt, dura damna verentur.
Quisquam sponte miser, ne miser esse queat.
Quantam perocis rabies tam stulta cerebri,
Dum mala formides, nec bona posse pati?
Sive suas repetunt ex fato ergastula pœnas,
Tristia seu nigro viscera sella tument.
Sic nimia bilis morbum assignavit Homerus
Bellerophonæis sollicitudinibus.*

Bellerophonem, cum post varia vitæ discrimina cælum petere conaretur, inde a Jove excussum equo decidisse in Alejuni Lyciæ campum, ubi cæcus erravit, donec periret, fabulæ narrat poetarum.

De Lirinensi autem Cenobio, cujus aliquos incolas doctrina simul & sanctimonia conspicuos laudavimus superiori capite quarto, hæc scripsit C. Sollius Apollinaris Sidonius vita functus anno 482. cujus Opera studio collegere Joannes Savaron, & Jacobus Sirmondus, in carmine Eucharistico ad Faulum:

*Seu te Livinus priscum complexa parentem est,
Qua tu jam fractus permagna sepe quiete
Discipulis servare venis, vixque icia somni,
Vix cœctas captave cibos, abstemius ævum
Ducis, & inferis pingis jejunia psalmis,
Fratribus insouans, quantos illa insula plana
Miseret in cælum mentes, qua sancta Capras
Visa senis, juvenisque Lupi: qua gratia patrem
Manjst Honoratum, fuerit quis Maximus illo,
Urbem tu cujus monachusque, antistes & abbas.*

APPENDIX.

EXTERNE RES ATTINGUNTUR.

QUONIAM diximus cap. 5. plura regna hoc seculo exorta; illorum præcipua commemorabimus. *Augustulum* anno 475. ad Imperium fuisse eventum, dejectumque ab *Odoacre* rege Turcilingorum & Herulorum, qui e Pannonia & Norico irruerunt in Italiam, narratum est supra. Ab anno itaque 476. *Coff. Basilisco*, & *Armato*, Odoacer iste Italiæ regnum obtinuit. Hunc anno 493. interfecit *Theodoricus* rex Gothorum, quem superioribus annis Zeno Imperator rogaverat, ut ad Italiam liberandam copias conduceret. Quare ab anno 493. atque a *Theodorico* supputatur regnum Gothorum Italicum.

IN GALLIIS Burgundiones e Maotide egressi palude, duce *Marcomiro* in Franconiam concedentes, regem creant anno 420. ipsius *Marcomiri* filium *Faramundum*: huic an. 431. successit *Clodio* Comatus, sive *Crinitus*. Consecuti deinceps regnum anno 449. *Moroveus*: anno 459. *Childericus*: anno 495. *Clodoveus*, qui anno 499. baptizatus est a *Remigio* sanctissimo Remensium Antistite.

REGNUM Vandalorum, qui anno 427. in Mauritaniam trajecerant, cœpit in Africa anno 439. quo anno *Genfericus* occupavit Carthaginem. Mortuo autem *Genferico*

L 3

serico

Bis successor agit, celebrans quoque laudibus illis

Eubœis vententis iter, redemptis Hilarij.

Comendantur itaque hoc Carmine a *Sidonio Lirinensi* monasterij cultores percelebres, expressoque nomine *Caprasius*, *Lupus*, *Honoratus*, *Martinus*, *Eucherius*, & *Hilarius*. Ad *Honorato*, pristino *Lirini* abjecto nomine, *Insulam S. Honorati* appellant modo.

Illustrant quoque Monasticam vitam hoc seculo *Pinianus* eandem amplexus anno 419 quo tempore in cellulam ad montem Oliveti sese inclusit *Melania* Junior. Consecrata etiam Deo *Margareta* Antiochena, ex turpissima vita a Nonno Episcopo Edeïeno anno 431. ad frugem revocata, & appellata deinde *Pelagia*. Sabbate a Sanctissimo viro *Jabba* cognominantur, sub cujus disciplina *Joannes Silentarius*, aliique plurimi hoc seculo floruerunt.

ferico anno 477. (1) regnavit *Hunericus* ; & huic vita functo anno 484. successit *Guntabundus* , e vivis sublatuſ anno 496. Poſt *Guntabundum* ad annum uſque 505. regnum Vandalicum adminiſtravit *Traſamundus* .

GOthorum regnum in Hiſpania initium habuit ab *Athaulpho* , qui anno 411. ſucceſſit *Alarico* , & anno 414. pulſus e Galliis irruit in Hiſpanias , ſed anno proximo jugulatus eſt *Barcinone* . Regnavit deinde anno 415. *Singericus* , eodem anno interemptus . Huic ſucceſſit *Wallia* , qui obiit anno 428. Adeptus tunc regnum *Theodoricus* , qui fatiſ ceſſit anno 451. *Thorismundus* deinde potitus regno , proximo anno 452. jugulatur . *Theodoricus* ſecundus fratricida & ipſe ab *Eurico* (2) trucidatus eſt anno 466. Ab hoc anno uſque ad an. 483. idem *Euricus* moderatus eſt regnum . Regnavit poſtmodum annis 23. ideſt , uſque ad annum 507. filius *Eurici* *Alaricus* . Fuerunt hi omnes contagione *Arianæ* hæreſe infecti .

PROSEQUAR modo quedam notatu digna , ac primæ eadem *Stiliconis* , juſſu *Honorii* Generi ſui anno 408. cum filio *Eucherio* interfecti , quaſi affectaſſent imperium , jugulata etiam conjuge *Stiliconis* *Severa* . (3) Obſeſſa ac direpta fuit *Roma* anno 409. , aut ſequenti , (4) a *Gothis* duce *Alarico* , captaque *Placidia* foris
Ho-

(1) *Genfericum* a capta *Carthagine* imperaſſe *Vandalis* annos 39. tra-
dit lib. 1. de Bello *Vandalico* *Procopius* *Cæſareenſis* .

(2) *Evavicum* vulgo appellant .

(3) Conſugerat *Stilico* ad aſylum *Eccleſiæ* , quod ipſe temere violaverat , idque etiam exeunte præcedenti ſeculo , ideſt anno 399. *Eutropi* contigit . Ante urbis excidium , detenta ab *Herculiano* annona *Africana* , in Urbe tam dira fames præſeſſa eſt , ut humanæ carnes laniarentur , matreſque comederent parvulos . Legantur *Zofimus* lib. 5. & *Hieronymus* in *Epiftola* ad *Principiam* . Enituit tunc *Læta* , ejuſque matris *Paſſionæ* , *Proba* , & *Flaviæ Conſtantiæ* in pauperes liberalitas . De *Herculiano* autem tyrannide , militari apparatu , & interitu vide libro 7. cap. 4. *Paulum Oroſium* .

(4) Dixi *Romam* ab *Alarico* obſidione vallatam , direptamque fuiſſe anno 409. , aut ſequenti . Quidam enim cum illuſtri *Pagio* referendum putant in annum 409. , & in octavum *Honorii* Conſulatum ; quidam vero in Conſulatum *Fl. Varavis* , & in annum 410. quæ eſt ſententia communior . At ſententia *Pagii* comprobatur *Faſtis* *Idatii* , in quibus legitur *Honorio Aug. VIII. & Theodoſto Aug. III. Coſſ. Alaricus rex Gothorum*

Honorii *A.* , quæ nuptui tradita *Athaulpho* fratri *Alarici* , viri in Romanos animum mitigavit , multumque profuit Imperio . Anhelante *Alarico* in Urbis excidium citato anno 409. in Hiſpanias *Alani* , *Vandali* , & *Svevi* irruerunt , quas ſubinde domitas partiti ſunt invicem . *Hunni* item *Italiam* vexarunt ſub *Attila* , quem *Honorio* *Valentiniani* foror ab *Eugenio* ſuprata , & expulſa , atque ad *Theodoſium* tranſmiſſa anno 434. adverſus Occidentale imperium , ſuis oblatis nuptiis , improbo concitavit conſilio . *Attila* vero poſt multos excuſſus anno 452. *Aquilegiam* , *Ticinum* , *Mediolanum* , urbeſque finitimas devaſtavit . Tunc a pleriſque confugientibus ad æſtuaria maritimaſque paludes condita fertur civitas , & reſpublica *Venetorum* . Miſerrimo exitu anno 453. juxta *Cæſiodorum* , aut anno 454. juxta alios , memoratus *Attila* impuriſſimam eſſavit animam . *Alteram* cladem *Romæ* attulit an. 455. exercitus *Vandalorum* ſub *Genferico* , qui præda onuſtus *Eudoxiam* *Valentiniani* viduam una cum filiabus abduxit in *Africam* . Cum barbarorum armis elementa quoque pugnarunt . Etenim anno 447. vehementi terræ concuſſione corruerunt cum turribus 57. muri *Conſtantinopolis* , diraque ſubſecuta eſt ex aeris infectione contagio . *Romæ* anno 467. dum *Lupercalia* celebrarentur , peſtis in-

L 4

Romam ingreſſus . In *Chronico* etiam *Ivonis Carnotenſis* habetur : *Tempore Innocentii capta eſt a Gothis Roma anno D. 409. indiſt. 9. Hæc tamen facile ad concordiam revocantur ; nam Alaricus anno 409. Romam profectus , Imperatorem nominavit Attalum Præſ. Urbis , & vi armique Senatam commovit adverſus Honorium , ut Zofimus lib. 6. Oroſius lib. 7. & Sozomenus libro 9. litteris tradiderunt . Verum Conſule Varava , & anno 410. Alaricus Romam cum exercitu rediens occupavit illam , delevitque ; & dies excidii hujus fuit , ut inquit Auctor *Hiſtorie* *Miſcelæ* , IX. *Kalendas Septembris* , non , ut ait *Calviſtus* , *Kalendas Aprilium* . S. *Hieronymus* cladem urbis commemorans repetebat *Maronis* verba 2. *En.**

Quis cladem illius noſtis , quis funera ſando

Explicit , aut poſſit lacrymis equare dolorem ?

Urbs antiqua ruit , multos dominata per annos .

Plurima perque vias ſparguntur inertia paſſim

Corpora , perque domos , & plurima mortis imago .

In maxima nihilominus calamitate hoc *Religionis* *Chriſtianiæ* decorum accidit ; quod miſeris *Baſilicæ* *Sanctorum* , ac præſertim *Apoſtolorum* *Petri* , & *Pauli* præbuerunt *Aſylum* : quod in libro I. de *Civitate Dei* explicat ornatiſſime *S. P. Auguſtinus* .

ingens irrupit. Vesuvium an. 472. tantam emisit cogiam flammaram, ut maxima pars Europe obscurata fuerit caligine, hujusque incendii in urbe Constantinopolitana quotannis innovaretur memoria. In ipsa Constantinopolis civitate anno 476. consumpta est igne Bibliotheca cum centum viginti millibus librorum, inter quos erant Homeri Opera aureis scripta litteris in membraneo intestino serpentis pedum geometricorum 120., narante Zonara.

CHRONOLOGICVM Opus exarant quinto seculo *Ps. nodorus*, & *Anianus* Monachi Ægyptii, de quibus *Georgius Syncellus*, & *Scaliger* in Animadversionibus *Eusebianis*, prætermisisti superiori cap. 4. (1) *Philostorgius* hæreticus *Eunomianus* elucubravit historiam, qua *Arianos* extollit, & conviciis proscindit Catholicos, caput *Deo invisum*, ut appellat *Nicephorus* (2). A *Suida* laudatur *Timotheus Gazæus* Grammaticus, ab *Eva-*
grio

(1) In pretio fuerunt sub *Arcadio Theodosii M. filio*. Seculo nimirum V. ineunte.

(2) In *Historia Philostorgii*, a *Photio* in compendium redacta, innumera occurrunt mendacia. Ait enim lib. 1. n. 3. *Arium* suffragia, quæ in eum protendebant, ut eligeretur *Patriarcha Alexandrinus*, sponte in *Alexandrum* transfuisse. Lib. 2. *Constantinum* litteris quaquaversum missis reprobasse vocem *Consubstantialis*, & fidem *dissemblis substantiæ* confirmasse: eundem *Constantinum* in pœnam cædis *Ulatæ Crispo* a fratribus veneno fuisse necatum: Indos ab *Apostolo Bartholomæo* inбитos Christi fide profiteri *dissemblis Filii substantiam*: *Agapeto* ejusdem hæresis sectatori maxima adscribit miracula: ait *Christianos* *imagini Constantini* supra *porphyreticam columnam* positæ sacrificia obtulisse. Libro III. *Aetium* hæreticum impense laudat, & num. 15. jactat ei divinitus datum, ut in disputationibus a nemine vinceretur: addit infantissimos demonstrasse *Basilium Ancyranum*, & *Eustachium Sebastianæ episcopus* disidentes de *Consubstantiali*. Num. 22. *Constantem* a *Magenentio* tyranno fuisse occisum ob studium erga *Athanasium*. Ait libro 4. num. 10. *Synodum Nicomedensem* terræmotu dissipatam, concussa Ecclesia, in qua congregati *Patres Nicænam fidem* confirmare putabant. Sequenti num. 11. *Basilium Magnum*, quasi hominem ignavum, timidum, animique pusilli deridet. Mentitur lib. 7. n. 2. *Georgium pseudoeppiscopum Alexandrinum*, eosque, qui cum *Aetio* sentiebant, a gentilibus fuisse peremptos consilio *Athanasi*, permoti aviditate illius sedis recuperanda. Studet ubique adornare *Eunomii*, & sectatorum ejus vindicias. Atque ex his, quæ ex multis selegimus, constat quam fidem promereatur *hæreticus ille, Consubstantialis hostis infensissimus, & mendacissimus.*

grio sepe numero *Joannes Rhetor Historicus*, quem *Vossius* confundit cum *Joanne Epiphaniensi*, qui floruit imperante *Justino Seniore* proximo seculo. *Claudius Rutilius Nematianus* carmine eleganti scripsit *Intinevarium*, otium spirans religionis Judaicæ, & Christianæ: eadem pariter *Stiliconis*, ac *Romam captam ab Alarico*, metro descripsit. *Vossius*, & *Scaliger* eruditum quidem, sed barbarum vocant *Martianum Capellam* *Carthaginensem*, (1) qui versibus simul & prosa scripsit septem libros de nuptiis *Philologia* (2). *Historiarum* libros 22. *Sylva* titulo ad *Theodosium Juniolem* scripsit *Olympiodorus Thebanus*, & sex pariter libros *Cosimus Comes*, Latine versos a *Leunclavio*, uterque addictus superstitioni *Gentilium*, & *Christianorum Principum* fugillator. Desistente hoc seculo celebris erat fama *Procli Lycii Philosophi*, & *Scholiasis dialogorum Platonis* (3), necnon *Hesychii Alexandrini Grammatici*, quem licet *Julius Scaliger* dixerit ineptum ac futilem, *Salmastius* tamen, *Tanaquillus Faber*, & alii jure vocant *Glossographorum* facile principem.

SE-

(1) Ita quidem multi. At *Madauensem* fuisse puto.

(2) Sedente in *Cathedra Alexandrina* *S. Cyrillo* miserrime obruncta fuit *Hyppatia* filia *Theonis*, *Scholæ Platonicæ moderatrix*, quæ plura scripsit commemorata a *Suida*. habuitque discipulos plurimos, inter quos *Synefius Cyreæus*. Videtis *Socratem* lib. 7. cap. 15. *Nicephorum Callistum* lib. 14. cap. 16. & *Ægidium Menagium* in *Hist. Mulierum Philosopharum*.

(3) *Proclus Lycius* post *Porphyrum* scripsit adversus *Christianos*. Fuit discipulus, & in *Schola Atheniensi* successit *Syriani*, obiitque *Athenis* anno Chr. 485. Vide *Procli Vitam* editam a *Joanne Alberto Fabricio*.

SEXTUM ECCLESIAE SECVLVM. CAPVT I.

ROMANORVM PONTIFICVM SERIES
PRVDVCITVR.

POST SYMMACHVM, quem rebus exemptum humanis anno 514. diximus paullo supra, Romanam gubernarunt Ecclesiam sexto Seculo *Hormisdas*, *Joannes I. Felix IV. Bonifacius II. Joannes II. Agapetus I. Silverius*, *Vigilius*, *Pelagius I. Joannes III. Benedictus I. Pelagius II. & Gregorius Magnus*.

LIV. UBI e vivis excessit *Symmachus*, *Magno Cassiodoro Consule*, anno 514. inauguratus est Pontifex *Hormisdas*, Campanus genere, patria Frusinone. Sublatum ejus opera *Acacii schisma*: controversiam *de uno e Trinitate in carne passo*, a Monachis Scythis excitatam (1) ob novitatem doctrinae, & ne ab Eutychnianis in malam partem traheretur, studuit compescere: atque adversus *Fauftum Rejensem* confirmavit quae de Gratia, & libero arbitrio tradiderat *Augustinus*. Novem expleverat Pontificatus sui annos quum decessit cum sanctitatis odore *Cof. Anicio Maximo*, idest, anno 523. VIII. Idus Augusti. (2)

LV. DEMANDATVM post *Hormisdam* Ecclesiae Romanae regimen *S. Joanni I.* natione Etrusco. (3) Is a *Theodorico Rege* legatus Constantinopolim ad Impera-

(1) Plura de Monachis Scythis *Norifius* noster lib. 2. H. P. cap. 18. in *Dissert. de Uno ex Trinitate in carne passo*, atque in *Apologia* pro iisdem Monachis scripta.

(2) *Chronologia* Pagii nostrae in hoc sexto Seculo non advenatur.

(3) Multi Senensem appellant. Vide pag. 137. Sandinum. Joannis ad *Justinum Imp.* legatio consignatur in *Chronico Marcellini Cof. Philoxeno & Anicio Probo Juniore*, idest, ann. 525. Decessit *Ravenae*. Vide *Gregorium Magnum* lib. 3. *Dialogorum*.

peratorem *Justinum*, novo, & illustri exemplo eundem corona, & Augustalibus insignibus decoravit; ac multis patris miraculis in Italiam redux carceri a *Theodorico*, quoniam nil egerat in gratiam Arianorum, mancipatus, illic gloriosa morte obiit die XVII. , aut XXVII. Maji, anno 526. *Cof. Anicio Olybrio Juniore*.

LVI. TRADITVR tum Pontificatus *S. Felici IV. Samniti* live *Aprutino*: qui adificata Romae SS. MM. Coemeterii & *Damiani Basilica*, & in egenos munificentissimus & maxima praeditus simplicitate, mortalem deposuit sarcinam die 18. Septembris anno 530. *Lampridio & Oreste Cof.* (1)

LVII. ELECTVS deinde *Bonifacius II.* Romanus: ac simul a Cleri factione *Dioscorus*, quo tamen paucis post diebus extincto, cessavit & schisma. Sed & brevis fuit *Bonifacii* legitimus Episcopatus: nam proximo anno 531. *P. C. Lampadii & Orestis*, seu potius anno 532. *Iterum P. C.* obiit XVII. Calendas Novembris. (2)

LVIII. SUFFECTVS *Bonifacio Joannes II.* e regione *Celii montis*, qui naturae concessit anno 535. *Cof. Belisario*, die autem 6. ante Cal. *Julias*. Is illam positionem, *Unus de Trinitate crucifixus est carne*, quam *Hormisdas* sensu Eutychniano reprobaverat, catholico, & *Nestorianis* opposito ratam habuit, inflicto monachis *Acaemetis* illam impugnantibus anathemate. (3)

LIX. Brevior quoque fuit Pontificatus *S. Agapiti*: nam ex *Archidiacono R. E.* post *Joannem II.* creatus Pontifex Maximus, coactus a *Theodoro Gothorum* rege adire Constantinopolim, illic deposito *Anthimo Trepezun-*

(1) Ignoro cur *Felicem IV.* omiserit lib. 2. *Papirius Massonus*.

(2) Hunc *Bonifacium* in Epistola ad *Joannem II.* ejus successorem appellavit *Sanctissimum Papam* *Athalaricus* rex Gothicus, cujus litterae extant apud *Cassiodorum* lib. 8.

(3) *Ἀκοιμητοί*, *Acoemeteri*, dicti sunt quasi *Insomnes*, quod in coenae Coenobiiis nulla hora cessaretur a Dei laudibus. Agunt de his *Theodorus Lector*, *Evagrius*, *Theophanes*, *Cedrenus*. *Achimitenses* vocat *Liberatus Diaconus* in *Breviario* cap. 18. Vide *Glossarium Caroli Du Fresne*.

pezuntino Eutyichiano, (1) rebusque Ecclesiæ compo-
 sitis , e vita migravit V. Calendas Majas anno 536. P.
 C. *Belisarii*, primo Pontificatus anno nondum exacto.

LX. AUDITA Agapiti morte, electus est Papa Her-
 misidæ filius *Silverius* : a Vigilio diacono Agapiti, qui
 Theodoræ Augustæ Eutyichianæ, & Belisarii favore spe-
 rabat consequi honorem Sacerdotii supremum, accusa-
 tus quasi Gothis spondidisset traditurum se urbem, pri-
 mum in Pataram Lyciæ, deinde in insulam Palmariam
 fuit relegatus, jura interim summi Sacerdotii invaden-
 te *Vigilio*. Ea in Insula S. *Silverius* inedia consump-
 tus est, ut inquit Liberatus, vel potius ferro ne-
 catus ab Eugenio famulo Antoninæ uxoris Belisarii, ut
 tradit Procopius Cæsariensis. Coronatus est autem mar-
 tyrio XII. Cal. Julias anno 540. *Justino Juniore Cos.*,
 sive P. C. *Paulini VI.*

LXI. TUNC ergo Romanus Clerus ductus pacis stu-
 dio, & formidans Belisarii potentiam consensit in electio-
 nem *Vigilii* : atque is saniore consilio oblitit Theodoræ,
 anathema in Eutyichianos, & in Acephalos innova-
 vit, Chalcedonensem confirmavit Synodum, & Romam
 rediens e Constantinopoli, *tribus Capitulis* damnatis,
 & approbata Synodo Quinta, qua in re diu animo stu-
 tuaverat, in Sicilia interit ex calculorum dolore, an-
 no Æ. V. 555. & legitimi Pontificatus 16. IV. Idus
 Januariarum, P. C. *Basilii XIV.*

LXII. PELAGIUS Romanæ Ecclesiæ Diaconus post
 Vigilium tenuit Pontificatum annis fere quinque. Ob
trium Capitulorum controversiam nondum sopitam, &
 quoniam credebatur auctor malorum, quæ Vigiliius Con-
 stantinopoli fuerat perpessus, adeo invisus initio fuit, ut
 in tota Italia tres Episcopi, qui ejus consecrationi ad-
 fessent, minime inventirentur. Adlaborandum itaque illi
 fuit, pro Quintæ Synodi auctoritate, & proscriptione
 prædictorum *Capitulorum* : quod præstitit invictè, pruden-
 terque. Supremus illi dies P. C. *Basilii XX.* scilicet,
 anno 560. VI. Nonas Martias.

LXIII.

(1) Loco *Anthimi* Constantinopolitanum Antistitem ordinavit *Me-
 nam*, repugnante licet Theodora Justiniani conjugè. Menam sedisse post
Epiphanium falso scribit Evagrius lib. 4 cap. 36. Quanto studio huma-
 niores licteras Agapitus prosequeretur, præfatione ad libros divinarum
 Institutionum tradit Cassiodorus.

LXIII. REXIT deinde Romanam Ecclesiam annis fe-
 re 13. *Joannes III.* cognomine *Catelinus*, (1) de mortali
 vita sublatus, cum fuisset Synodi V. acerrimus propu-
 gnator, anno 573. III. Idus Julii. Facti Coss. desinunt
 anno 566. P. C. *Basilii XXV.*

LXIV. Christianæ Reipublicæ post Joannem præfuit
Benedictus I. appellatus quoque *Bonosus*, sed electus
 anno 574. III. Nonas Junias. Interpontificium ortum est
 ex perturbata irruptionibus Langobardorum Italia. Bene-
 dictus vestigiis decessorum insitens confirmavit Synodum
 V. obiitque post quatuor regiminis annos, III. Calen-
 das Augusti anno 578. (2)

LXV. Inauguratus deinde Pontifex *Pelagius II.* qui
 sedit ultra annos 11. extinctus inguinum morbo, anno
 590. VI. Idus Februarias, postquam adversantes Synodo
 Quintæ represserat, & acta Joannis C. P. se audacter
Episcopum Universalem nominantis cassaverat.

LXVI. GREGORIUS Magnus Senatorio genere ortus
 Pelagio subrogatur invitus, Monachus juxta Baronium
 S. Equitii, nulli addictus regulæ juxta Thomassinum,
 institui autem S. Benedicti juxta Mabillonium, &
 alios. Claruisse Gregorium cunctorum meritorum perfe-
 ctione, S. Idelphonius testatur. Sanctitatem Antonii,
 Cypriani eloquentiam, & sapientiam Augustini dicitur
 consecutus. Ipsius in divinæ Scripturæ libros amplissimæ
 Commentaria, Dialogorum libri 35. Moralium 4. &
 Epitolarum 12. doctrinam, pietatem, & Ecclesiasti-
 cæ disciplinæ studium undique spirant. Liturgiam, ri-
 tusque Ecclesiasticos explicavit atq. direxit : contra ja-
 stantiam Episcopi C. P. se, ut diximus, appellantis *Uni-
 versalem*, sive *Œcumenicum*, usurpavit omnium pri-
 mus humilem titulum *Servi Servorum Dei*. Ultra an-
 nos 13. gubernavit Ecclesiam, perpetuæ gloriæ asse-
 cutus hereditatem IV. Idus Martias anno communis
 Æræ 604.

PA-

(1) Evagrius lib. 4 cap. 39. errat, scribens Joannem successisse Vi-
 gilii : cui successit Pelagius.

(2) Anno 578. inauguratum fuisse Pontificem Maximum Pelagium
 II. demonstrat Norisius in dissert. *de Synodo V.* cap. 9. §. 4. Baronius
 id referendum putavit ad annum 577. Panvinus vero, Sigonius, & Hæ-
 stænius ad annum 579.

PATRIARCHARUM NOMINA.

SEDERUNT Alexandria post Joannem Talajam *Paulus*, *Zoilus*, *S. Apollinaris*, *Joannes*, *S. Eulogius*: Antiochiæ post Palladium *Flavianus*, *Severus*, *Paulus*, *Euphrasius*, *Euphremius*, *Domnus*, *Anastasius*, *Gregorius*: Jerosolymis post Eliam *Joannes III.* *Petrus*, *Macarius II.* *Eustochius*, *Joannes IV.* & *Amos.* (1)

CA-

(1) *Macarius* Jerosolymorum Episcopus, & Petri successor e propria Sede, imperante Justiniano, dejectus est, anno 548. quamvis Theophanes id referat ad principatum Justiniani Junioris. Vide notas Valesii, & adjectas Annotaciones *Variorum* in Evagrii caput tricesimum septimum libri quarti Ecclesiasticæ Historiæ. Exturbatus est *Macarius*, propterea quod *Origenis dogmata* esse dicebatur, inquit ibidem Evagrius. Ordinatus in ejus locum *Eustochius*, qui post Synodum Quintam, cum expellere niteretur Origenistas, adversarium autem haberet *Theodorum Cappadocem* acceptum imperatori Justiniano (a quo Theodoro intentatum de *Tribus Capitulis* controversiam præmoneo in not. ad cap. 1.) etiam ipse e propria Sede exturbatus est. *Joannes* surrogatus fuit *Eustochio*, sed post restitutum in sedem suam *Macarium*, (quod juxta *Victorem Tunonensem* in *Chronico* contigit imperante Justino Juniore, juxta *Theophanem* vero extremis Justiniani temporibus. Venerabilis *Baronius*, qui *Macarium* in pristina Sede restitutum ait ante Quintam Synodum Constantinopolitanam, aperte adversatur *Evagrius* libro 4. capite 39.

Anastasius, quem inter Patriarchas Antiochenos laudavimus, tum in divinis humanique litteris eruditus, tum vivendi ratione moribusque conspicuus, valide impugnans hæresim *Aphthartarum*, autumantium scilicet Corpus Domini, etiam ante resurrectionem, fuisse incorruptibile, non vero capace naturalium & inculpabilium affectionum, subit indignationem Justiniani, qui per vim cogere instituit Episcopos universos, ut hæresim illam, in quam ipse fuerat prolapsus, amplecterentur. Sed contra evenit. Omnes enim Antistites adhererunt *Anastasio*, qui imperterrito animo contradixit Imperatori, misso ad illum scripto demonstrans Corpus Domini, antequam revivisset, fuisse obnoxium naturalibus perfectionibus, quæ in reprehensionem non cadunt. Idem *Anastasio* docuit in *Oratione* ad Antiochenos, necnon in Epistola ad Monachos degentes in Syria. Migrasse Justinianum ex hac vita, invisibili percussum plaga, dum adversus *Anastasio*, aliosque Sacerdotes huic assentientes, diceret deportationis sententiam, refert postremo capite libri quarti prælaudatus *Evagrius* Scholasticus. Expulit quoque Imperator e Sede regis urbis C. P. *Eusebium* ejusdem hæresis *Aphthartarum* strenuum impugnatorem. Id contigit juxta *Baronium* anno 564. quem *Valesius* in notis ad *Evagrium* ait fuisse ultimum annum Imperii Justiniani. Hunc autem obiisse anno 565. die 14. Novembris, præcuntibus

CAPUT II.

DE CONCILII SEXTO SECCULO CELEBRATIS.

AD ECCLESIASTICAS causas definiendas, ad extirpandas hæreses, & ad reformandam disciplinam, præ hoc sæculo congregata fuerunt Concilia. Ad primam pertinent classem quatuor *Romana* an. 501. & seqq. in quibus *Symmachus* a Factione *Laurentii* adulterii, aliorumque criminum accusatus seipsum purgavit: in postremo autem anni 504. anathemati subiecti fuere cuncti bonorum Ecclesiæ invidiosi. In *Constantinopolitano* anni 518. nomina *S. Leonis Magni*, & *Euphemii* ac *Macedonii* Episcoporum ejusdem Urbis, fuerunt sacris diptychis restituta. (1) *Romanæ*, & *Constantinopolitanæ* Ecclesiæ concordia sancita fuit in *Romano* *Hormisdæ* ejusdem anni 518. In altero Concilio *C. P.* amotus est ab omni Ecclesiastico ministerio *Stephanus* Episcopus *Larissæ*, & metropolita *Thessaliciæ*, eo quod sibi Pontificium jus vindicasset, non expectato Episcopi *C. P.* consensu. Verum *Stephani*

vis doctissimis, nullus dubito. *Eutychie* vitam eleganti stylo conscripsit illius discipulus *Eustathius*. Fuit *Eutychie* successor in Episcopatu *Constantinopolitano* *Mena*, qui ejecto *Anthimo* antistes creatus est anno 536. & migravit ad superos anno 552. Colitur autem ejus memoria in *Mnologio* Græcorum, & in *Martyrologio* Romano die vigesima quinta Augusti.

(1) *Diptycha*, *Δίπτυχα*, plicatiles, sive duplicata tabellæ, in quibus Sanctorum Præfulum nomina descripta inter Missarum solemnias ad illorum laudem, & aliorum exemplum palam recitabantur. *Eburnæ* interdum tabellæ ipsæ erant; unde lib. 10. *Poem.* de *S. Martino* ait *Venantius Fortunatus*:

Nomina vestra legat Patriarchis, atque Prophetis,

Cui hodie in templo diptychus ebur edit.

Tria fuerunt *Diptychorum* Ecclesiasticorum genera, nempe, Episcoporum, viventium fidelium, & mortuorum in Ecclesiæ communione. Pertractant de his *Card.* *Bona* lib. 2. cap. 12. alique agentes de Ritibus Ecclesiasticis. At fuerunt quoque *Diptycha* Consulium, Quæstorum, aliorumque majori aliquo magistratu fungentium: de quibus *Codex Theodosianus*, *Themistius*, *Symmachus*, alii. Tabellæ item, quibus proci suos descibebant amores, dicitur a *Juvenali* Sat. 9. *blande*, *assidue*, *denseque*, diptyche a veteribus vocabantur, quoniam duobus constabant operientis.

ni causa eodem anno, qui fuit *Æ. V. 531.* discussa iterum est in Concilio Romano, cum Ecclesiæ Illyrici ad iura spectarent Apostolicæ Sedis. In *Parisiensi* anno 551. depositus est Saffaracus Episcopus ejusdem urbis, gravissimi convictus criminis, illique suffectus Eusebius. Emerius item contra canones ordinatus Episcopus *Santonensis*, anno 563. amotus fuit decreto Concilii in Gallia Aquitania congregati. Depositi item in *Parisiensi* anno 573. Promotus Carnotensis, sede Pappolo adjudicata: & anno 579. in *Cabilonensi* Salonius Sagittarius Antistes Provinciæ Narbonensis, ob crimen læsæ majestatis. Contra absoluti fuerunt anno 587. in Synodo C. P. Gregorius Episcopus Antiochenus falso accusatus incestus; atque in *Romana* anni 595. Joannes presbyter Chalcedonensis infamatus de hæresi: atque hæc tantum de Conciliis, in quibus causæ Ecclesiasticorum virorum fuerunt discussæ.

NAM DE Synodis ad hæreses eliminandas coactis agendum est modo. *Illyrici* itaque & Graciæ Antistites anno 515. synodali congressu, a Thessalonicensi, suo licet Metropolitano, communicante cum Timotheo C. P., discedentes Eutyichianam damnarunt hæresim, & cum Romana Ecclesia se penitus consentire professi sunt. Africani PP. qui anno 507. in Synodo *Byzaccena* Provinciæ Proconsularis contra Trasamundi Ariani regis edita statuerant Episcopos viduis Ecclesiis præficere, exules in *Sardinia* anno 521. aliam synodum celebrarunt, Pelagiana dogmata circa Gratiam & liberum arbitrium refutantes. Semipelagiani vero in Synodo *Arausicana*, sedente Romæ Felice IV. anno 529. expressius, quam antea, fuerunt proscripti. Confirmata Arausicani Concilii decreta anno proximo in Synodo Gallicæ Viennensis *Valentina*. Hæreses omnes, ac præsertim Priscillianistarum confisit anno 563. Concilium *Braacense* in Hispania Tarracoenensi.

PUGNATUM vero vehementius pro auctoritate Synodi Chalcedonensis, & Eutychetis, atque Nestorii damnatis hæresibus eradicandis. Confirmata prædicta Synodus anno 518. in Concilio C. P., Severo, aliisque adversantibus communionem privatis. Rursus eodem anno in Synodo *Tyria* Synodus Chalcedonensis fuit approbata.

ta. *Roma* autem anno 532. Synodo Joannis II. *Aconensis* monachi damnati fuerunt, *Unum de Trinitate passum* sensu Nestoriano negantes. Anthimus, Severus, aliique Acephali nova excitantes dissidia rursus Synodo C. P. anno 536. fuere compressi. Disceptatum de *tribus Capitulis*, idest scriptis Theodori Mopsuesteni, Theodoretii contra Cyrillum, & Ibæ Edesseni epistola ad Marim Persam, in Concilio C. P. anno 547. De Theodoro pertractatum est singillatim in Synodo *Mopsuestena* anno 550. Damnata denum *tria Capitula* in *Constantinopolitana II.* & *Œcumenica* Synodo *Quinta* communiter appellata, in qua & Origenis proscripti fuerunt errores, & iterum confirmatum Concilium Chalcedonense. Huic Synodo V. anno 552. congregatæ ab Imp. Justiniano, Episcopi 155. interfuerunt. Et quamvis Vigilius Papa, veritus ne *trium Capitulorum* damnatione, (1) quam urgebant Eutyichiani, & Acephali, ut elevarent prælaudatum Chalcedonense Concilium, a quo causam Nestorii non recte judicatam fuisse autumabant, quoniam Theodoretum & Ibam in communionem receperat; quamvis Vigilius inquam veritus ne *trium Capitulorum* damnatione Eutyichiana hæresis extolleretur, initia ipsi *Quinte Synodi* obstitere; re tamen discussa illam *Constituto* suo confirmavit; quemadmodum fecerunt

Tom. I.

M

sub-

(1) Acerrima de *tribus Capitulis* controversia excitari coepit circa annum 546. Eam primum excitavit Theodorus Episcopus Caesariæ in Cappadocia, ut errores Origenistarum repullulantes in Palestina eximeret a damnatione, accusando Theodoretum, quod patrocinatus Nestorio locuisset scriptis S. Cyrillum Alexandrinum, Theodorum Mopsuestenum, quoniam hæresi Nestorianæ viam aperuerat, & Ibam Edessenum, quia in sua ad Marim Persam epistola eundem Theodorum Mopsuestenum cum laude commemorasset. Hinc fraudem Theodori Cappadocis Justinianus Imperator non suspicatus, omnium prius cum Origenitis in prohibitionem trium illorum *Capitulorum* intendit animum. Quamobrem Vigilius Romanus pontifex diu ea in causa hæsitans, Fideique Christianæ pericula metuens, non levis animi inconstantia peccavit, ut quitam scripsere, sed caute prudenterque se gessit. Ipsius Vigilius *Constitutum*, qua tandem approbavit Synodum V. eruit e tenebris eruditissimus Balutius. Extat etiam de hac re Vigilius epistola Græco-Latina apud Cl. Petrum de Marca. Plura in dissertatione Historici de *V. Synodo* Henricus Cardinalis Norisius.

subsecuti Pontifices, de quibus cap. præcedenti. Quare modo de auctoritate *Quintæ Synodi* nefas est hæsitare.

COMMÉMORANDUM nunc esset Concilium *Aquilejense* eodem anno 553. post Synodum V. coactum, in quo eadem Synodus V. fuit reprobata, quod videretur Episcopis Occidentalibus compluribus, ob rationem, quam nuper attigimus, contraria Chalcedonensi: unde Episcopi Veneti, Istriæ, & Liguriæ se ab Apostolica Sedis communiione diuturno schismate segregarunt. Sed hujus Concilii, quemadmodum, & in Illyrico antea celebrati anno 350. pro defensione *trium Capitulorum*, constat nullam habendam esse rationem. Hujus est generis Synodus Episcoporum, qui Romanæ Sedi in damnatione trium Capitulorum, ut nuper dicebam, refragabantur, coacta apud Gradum anno 579. a qua Synodo Metropolitana Sedes Aquileja Gradum translata fuit: unde Patriarchæ *Aquilejenses*, & *Gradenses* deinceps sunt appellati. (1) Multo minus laudanda est Synodus 80. Episcoporum Euty-chianorum habita contra Concilium Chalcedonense anno 512. in *Palestina*: quam Synodum Marcellinus in Chronico vocat *infamem & irridendam*. Reliqua itaque Concilia breviter sunt referenda.

PRO disciplina itaque Ecclesiastica indictæ Synodi

(1) Patriarchatum *Gradensem* Venetias transfudit Summus Pontifex *Nicolaus V.* anno 1447. non autem, ut legitur apud Baronium, *Leo IX.* anno 1050. Fuit vero primus Venetorum Patriarcha S. Laurentius Justinianus. E Patriarchatu autem *Aquilejensi* a *Benedicto XIV.* duo constituti sunt Archiepiscopatus, unus in civitate *Utini* provincie *Fort-Julie* inter Alpes, finisque *Tergestinum*, in Dominio Austriaco, quatuor ab *Aquileja* leucis. Præclusus est hac divisione facta anno 1752. aditus dissidiis, non semel inter Austriacos Venetosque subortis, vel ob inaugurationem, vel ob visitationem Patriarcharum. Condecorarunt vero Episcopatum *Aquilejensem* olim Sanctissimi Antistites, *Hermagoras, Hilarius, Quirinus, Cymatius, Nicæus*: & posteaquam Sedes illa obtinuit jura Patriarchatus, quod contigit anno 605., *Gradensi*, & *Aquilejensi* Sede in unam coeuntibus, & singillatim *Aquilejensi* anno 719. sedente in Petri cathedra *Gregorio III.*, sanctitate ibidem claruerunt *Fridericus, & Beltrandus*, aliique descripti in *Sacris Monumentis* provincie *Fort-Julie* ab erudito Patrio *Utinensi*.

di istæ fuerunt: *Agathensis* anno 506. *Aurelianensis* anno 511. *Tarraconensis* anno 516. *Gerundensis* anno 517. *Ilerdensis* anno 524. *Toletana* anno 527. *Vasensis* anno 529. *Aurelianensis* anno 533. & anno 538. *Barcinonensis* anno 540. *Turonensis* anno 567. *Bracarensis* anno 572. *Matiscenensis* anno 581. *Narbonensis* 589. *Cæsaraugustana* 592. & *Barcinonensis* altera anno 599. Aliquas, si forte omisimus, supervacaneum est numerare,

CAPUT III.

HÆRESSES SEXTI SEculi ENUMERANTUR.

PAUCIS caput istud absolvitur; nam exortæ hoc seculo hæreses germina fuerunt Euty-chianæ, si errorem excipias Monachorum *Acemetarum*, qui negantes unam de Trinitate personam affixam Cruci adherabant *Nestorio*. Contra quos Monachi *Scythæ* afferentes revera *Unum de Trinitate passum*, quamvis de iis initio oriretur suspicio, an vocabulorum novitate dogma Euty-chianum inveherent, & ab *Acemetis* tanquam Euty-chiani traducerentur; Catholici tamen declarati sunt a *Joanne II.* ut dictum est primo capite.

ITAQUE orta inter Euty-chianos & *Acephalos* quæstione, an in unam coeuntibus divina, & humana Christi natura, ejus corpus, perinde ac nostrum, corporalibus affectibus esset obnoxium; quidam tale fuisse, nec libere, sed necessitate, asserabant: alii negabant, in antiquam hæresim declinantes, qua Dominum specie-tenus passum, & mortuum *Gnollici*, & *Marcionitæ* tradiderant. Primi *Severiani* a *Severo* Antiocheno ipsorum duce: secundi, quorum antesignanus fuit *Julianus Hælicarnassensis*, a *Prothodoris*, ab *Acemetis*, *incorruptibilis*, sunt vocati. Noltrates Theologi *Corrupticolæ*, & *incorrupticolæ* appellaverunt. (1)

M 2

DUM

(1) *Acephali* in isto, & in superiori capite memorati, ita appellati sunt, quasi *Sine capite*. Nullum enim hæresis suæ agnoscebant auctorem; nam neque Euty-chis doctrinam præstebantur, neque sequebantur

DUM quæstio hæc de Christi corpore Alexandriae ageretur, subiit in mentem *Themistio* diacono uni *Acephalorum*, sicuti passionem in corpus, ita ignorantiam in mentem Domini irrepere potuisse, & minime affectus quod legitur *Marci* 13. 32. (1) illi adtribuit dei extremi iudicii ignorantiam. Qui in hanc impietatem abierunt, ab auctore *Themistiani*, a dogmate ἀγνοῦνται, *Agnoeta* dicuntur.

HIS ACCESSIT *Joannes Philoponus*, Grammaticus Alexandrinus, qui cum Eutylianis unam in Christo asserbat naturam, rejecta Synodo Chalcedonensi; at ne inde cogeretur fateri divinam naturam in tribus personis existentem fuisse crucifixam & passam, uti asserbant *Σεπταχίται*, *Theopaschitæ*, necessaria connexionem dogmatis Eutychiani, commentus est in Deo sicuti tres hypostases, ita tres adinveniri naturas, quarum una ab aliis distincta in Redemptore subsisterit. Hujus sectatores, *Τριθεῖται*, *Tritheistæ* sunt appellati. (2)

CA

Eidem Catholicæ Ecclesiæ in synodo Chalcedonensi confirmatam. Haud male dixeris cum *Facundo Hermianensi* lib. 1. pro defensione trium Capit. cap. 5. *Semiseutychianos*. Fuerunt enim revera *Monophysitæ*, ut eo loci notat *Cl. Sirmondus*, nimirum, unam in Christo statuebant naturam, & rejiciebant prælaudatam Chalcedonensem Synodum. Agunt de his *Leontius*, *Nicephorus*, *Liberatus*, *Ado Viennensis*, *Isidorus*, pluraque Concilia commemorata a *Du-Cangio* V. *Acephali*.

(1) De die autem illo, vel hora nemo scit, neque angeli in celo, neque Filius, nisi Pater. Similia *Matthæus* 24. 36.

(2) *Joannes Philoponus* non solum *Tritheistarum* fuit antesignanus & auctor, (nisi mavis cum *Assemano* tom 2. *Biblioth. Orientalis* originem hujus hæresis potius referre ad Joannem alterum cognomento *Acephalum*,) sed erravit quoque circa mortuorum resurrectionem, dogmatizans hæc corpora penitus interire, aliaque a Deo iis fore substituenda. At *Philoponi* Opus de *Resurrectione*, de quo *Photius* cod. 21. deperditum est. Scripsisse contra Synodum Chalcedonensem, & contra Joannem Archiepiscopum C. P. SS. Trinitatis assertorem, tradit idem *Photius* codd. 55 & 75. Verum oppugnavit Procli sententiam de Mundi æternitate, sive de mundo ingenito, & incorruptibili, vel 18. ipsius Procli, adversus Christianos *Ἐπιχειρηματῆς*. Fuit *Philoponus* discipulus *Ammonii* Alexandrini, is vero auditor Procli, inquit *Cæsius* initio Seculi *Monothelæsi*, idest, VII.

CAPUT IV.

ECCLIASTICI SECVLI VI. SCRIPTORES.

NULLA sacræ eruditionis pars est, quam scriptis hoc seculo Viri percelebres non exornaverint. Divinos enim libros præter Magnum Gregorium, de quo supra, Commentariis explanarunt *Procopius Gazæus*, qui floruit imperante Justiniano, a Gaza Palæstinæ urbe, in qua fertur *Cambyfes* condidisse thesauros, nomenclaturam sortitus: *Victor Capuanus* Græcæ & Latine doctissimus, cujus fama medio seculo percrebuit, interpretis Harmoniæ Evangelicæ *Ammonii*, & Auctor *Catena* in IV. Evangelia e Veterum scriptis collectæ: *Bellator* presbyter amicus *Cassiodori*, qui circa idem tempus notus erat nominis celebritate, atque in S. Scripturam libros edidit 36. temporis injuria deperditos; ac *Primasius* Adrumeti, seu Justinianopolis in Africa Episcopus, qui pariter claruit sedente Romæ Vigilio, Epistolarum Apostolicarum, & Apocalypseos Explanator.

FIDEI vero Orthodoxæ dogmata propugnarunt *Paschasius* diaconus R. E. factionis tamen Laurentianæ, duobus luculentis contra *Macedonium* libris, vita functus an. 512. *S. Fulgentius* Afer Senatorio ortus genere, ex Monacho Ruspensis Episcopus, & unus eorum, quos in Sardiniam relegavit *Trafamundus* rex Vandalorum, Prædestinationis & Gratiæ vindex acerrimus, Dominicæ Economix, nimirum *Incarnationis*, Propugnator clarissimus, & Arianorum profligator invictus, doctrinæ suæ fideique nostræ scripto traditis monumentis, revocatus ab *Hilderico* e Sardinia, ad superos abiit anno 533. (1) *Joannes Maxentius* Archimandrita monachorum Scytharum, qui Pontifice *Hormisda* *Unum de Trinitate* passum prædicabant, suam de Christo Catholicam professionem exposuit, pugnavit adversus *Acephalos*, & contra Nestorianos elucubra-

M 3

vit

(1) Quidam *Fulgentii* obitum consignant in anno 539. Notissimus in anno 534. nonnulli in anno sequenti.

vit Anathematismos, duosque libros dialogorum. Ad de *Ephraemum* Antiochenum, qui floruit sub Imp. Justiniano, scripsitque pugnavit pro Synodo Chalcedonensi, & pro Cyrilli Alexandrini doctrina, refutavitque Acephalos, atque Theopaschitas: *Justinianum* ipsum Augustum, a quo præter Corpus Juris Civilis laudandum proximo capite: epistolis suis tria *Capitula* perstrinxit, pro Chalcedonensi, & pro V. Synodo decertavit, necnon contra errores Origenis promulgavit Edicta: *Fulgentium Ferrandum*, S. Fulgentii, de quo paullo supra, discipulum, qui non semel commemoratam controversiam de uno ex Trinitate passo circa annum 540., expulso Eutychno, & Nestorianis sensu, explanavit: *Facundum* Hermianensem in Africa Episcopum, quem, etsi in defensionem trium *Capitulorum* prægrande volumen elaboravit, Cassiodorus tamen appellavit *hæreticorum penetrabili subtilitate de-structorem*: *Leandrum* S. Isidori Hispalensis fratrem, & Gothorum Apostolum, vita functum anno 595. auctorem duorum librorum adversus hæreticorum dogmata, & Opusculi contra Arianorum instituta: *Leontium* Byzantinum desinente seculo clarum, a quo hæreticorum sectis descriptis, refutati sunt tribus libris Nestoriani & Eutychniani, duobus aliis Apollinaristæ, necnon solutæ objectiones Severi; & *Heraclianum* Episcopum Chalcedonensem, cujus tamen ætas ambigua est, qui libris 20. subvertit omnem impietatem, cunctaque dogmata Manichæorum.

AD HÆC permulti de Historia fuerunt optime meriti. Etenim ineunte Seculo *Basilus Cilix* presbyter Antiochenus, præter libros 16. contra Joannem Scythopolitanum, exaravit Historiæ Ecclesiasticæ libros tres. *Epiphanius* Scholasticus, Italus, in Græcis Latinisque litteris eruditus, hortante Cassiodoro, circa annum 510. historias Socratis, Sozomeni, & Theodoretii latinæ fecit, & in unum corpus contextuit. Idem *Cassiodorus*, præter opera alia pretio æstimanda; collectam ab Epiphanio Historiam in compendium redegit, ediditque libros 12. de rebus Gestis Gothorum; ut mirram Chronicum ab Adam usque ad annum 519. incuria nimia contextum. Libros illos de rebus Geticis, sive Gothorum, summam comprehendit, emendavitque anno 552.

Jornandes

Jornandes Gothicæ gentis apud Ravennam Episcopus, qui & scripsit librum de Regnorum & Temporum successione, ex Historia Flori excerptum. Ecclesiasticam Historiam conscripsit *Theodorus*, qui anno 518. Lector erat Ecclesiæ Constantinopolitanæ. De bello Persico, de Vandalico, & de Gothico, & Historiam Arcanam absolutam anno 562. scripsit *Procopius* Cæsariensis, ad senatoriam dignitatem evehctus, & Belisario acceptissimus. Annales Francorum, S. Martini virtutes & miracula, Gloriam Confessorum & Martyrum, consignavit litteris S. *Gregorius* Arvernus, & Turonensis Episcopus, cujus beata mors contigit anno 595. Ad hæc usque tempora deduxit libros sex H. E. *Evagrius* Syrus, cognomento Scholasticus, a synodo nempe Ephesina usque ad annum 12. Mauricii. Accessere Chronicorum scriptores, S. *Dacius* Archiepiscopus Mediolanensis, qui claruit sub Justino seniore (1): *Marcellinus* Comes, Cancellarius Imperatoris Justiniani: *Victor* Episcopus Tunonensis in Africa, ob tria *Capitula* exilio, carceribusque, ubi circa annum 556. occubuit, sub Justiniano afflictus. Alii quoque historica Commentaria elucubrarunt, scilicet, *Liberatus* Diaconus Carthaginiensis Breviarium, historiam Nestorianam & Eutychnianam complectens: *Cyrillus* Monachus Palæstinus vitas SS. Joannis Silentiarii, Euthymii, & Sababæ Abbatum: *Theophanes* Byzantius res gestas Romanorum inter & Persas: *Gildas* natione Britannus Britanniæ res, excidium, & Sanctorum virorum res gestas; & *Eutybianus* Cilix Pœnitentiam, & Conversationem S. Theophili.

INSUDARUNT præterea in colligendo Canones, & Patrum decreta, *Dionysius Exiguus* Monachus Scythæ, & Abbas Romanus, cui & debemus Cyclum annorum

M 4

97.

(1) Chronicon istud annorum sexcentorum asservatur MS. in Bibliotheca Ambrosiana, non una descriptum manu. At istud videtur Dacio suppositum, tum quia titulus recentior apparet, tum quia progreditur usque ad annum 1067. cum S. Dacius obiit circa annum 555. Perit itaque Chronicum Dacii, & Auctor M. S. Mediolanensis fuit Landulphus, sub cujus nomine illud edidit Ludovicus Antonius Muratori tom. IV. Script. Rerum Italicarum.

97. inchoandum ab anno 527. (1) *Martinus* Episcopus Bracarenfis in Hispania Tarraconenfi, vel potius in Lusitania ; & *S. Augustinus* Gregorii Magni discipulus , atque Anglorum Apostolus , qui fertur circa Seculi VI. finem Cantuariensis, quam regebat, Ecclesiæ ex Patrum regulis collegisse statuta.

AD FORMANDOS quoque mores, & religiosorum virorum dirigenda instituta, intenderunt animum bene multi. *S. Casarius* e Lirinensi monasterio anno 502. ad Sedem Arelatensem, hinc vero anno 542. evehctus ad beatorum regnum, in virginibus & adolescentibus dirigendis, in tradenda Monachis, & sanctimonialibus Regula, & fidelibus omnibus edocendis totus incubuit. *S. Simeon* Stylites Junior, qui exactis supra columnam non procul ab Antiochia annis 68. ad caelestem patriam migravit anno 595. formulas tradidit Dominum, ac Deiparam exorandi. Tum regula, tum libro de Ordine Monasterii, sententiisque pluribus iter ad perfectionem complanavit *S. Benedictus* Monachorum Occidentis Patriarcha, vetusta Aniciorum familia ortus, ad eremum Sublaci profectus, inde in Cassinum, ubi anno 543. spiritum caelo reddidit. Sermones Asceticos 87. edidit circa idem tempus *Isaac* natione Syrus, factus ex Episcopo urbis Ninives anachorita. *Scalam* Paradisi designavit scriptis *Joannes*, ab eremo

(1.) Cyclum illum *Dionysius* condidit superiori anno 526. ut diximus in *Rudim. Chronol.* cap. 7. Progreditur tamen ab anno 527. Vide *Petavium* lib. 13. de Doctr. Temp. ad annum P. Jul. 526. Christi 526. Adscivit, reformavitque majorem cyclum Victorianum, seu periodum annorum 532., quamquam hujus in suis epistolis *Dionysius* non meminit. Immo prælaudatus *Petavius* lib. 12. cap. 3. censet a *Dionysio* adhibitum duntaxat Cyclum annorum 95. sub *Cyrylli* nomine laudatum. Nos Cyclum annorum 97. diximus, præeunte *Mariano* Scoto ad annum 527. Sed legenda *Historia* Cycli *Dionysiani* in lucem edita *Wittembergæ* anno 1718. Quod certum est, *Dionysius*, abjecta *Æra* *Diocletiani*, cycli sui annos computare cœpit a *Domini Incarnatione*, ut diximus capite 12. *Chronologiæ*. Cœperunt vero anni supputari a *Christi Nativitate* anno *Incarnationis* sexcentesimo primo, imperante *Mauritio*, quemadmodum in *Vita Romani Pontificis Deusdediti* demonstrat ex *Epistolis* *Gregorii Magni* *Papirius Massonus*.

eremo quem coluit *Sinaita*, & ab Opere edito *Climacus* nuncupatus ; Græcis enim scala, seu gradus dicitur *ἡλίκα* : & *S. Columbanus* ex Hibernia in Burgundiam, hinc in Italiam profectus, Bobiense condidit monasterium, cui regulam, Institutiones spirituales, & Pœnitentiale præscripsit.

DENIQUE & poesi stylum exercuere præstantes viri : nam inter Opera *Severini Boethii* in arcto Ticinensi carcere decollati anno 526. (1). habentur libri 5. de Consolatione Philosophiæ compositi simul metro, & soluta oratione. Inter scripta *S. Ennodii* Ticinensis Episcopi vita sancti anno 521. extant Poemata & Epigrammata plura. *Arator* Ligur anno 544. Heroico Carmine Apostolicam descripsit Historiam, & *Venantius Fortunatus* Italus non procul a Tarvisio natus, vergente ad exitum seculo, Poematum libros undecim, quibus varia subjiciuntur carmina Gregorio Turonensi dicavit. Omni itaque eruditionis genere præfulsit seculum Ecclesiæ extum.

CAPUT V.

AUGUSTI PRINCIPES, SANCTORUMQUE PERMULTI.

MISERANDO exitu extincto *Anastasio* anno 518. Imperium commissum *Flavio Anicio Justino* e Thracia, suario jam & subulco : qui cum foret comes excubitorum, collata sibi ab *Amantio* *Spadone* magna.

(1) *Severino* *Boethio* *Patritio*, & *Exconsuli* fuit lectissima conjux *Elpis*, ejus Romæ in porticu Vaticano positum *Epitaphium* :

Elpis dicta sui Sicula regionis alumna,
Quam procul a patria Conjugis egit amor :
Quo sine mæsta dies, nox anxia, febilis hora,
Nec solum caro, sed spiritus unus erat.
Lux mea non clausa est tali remanente marito,
Majerique animi parte superstes ero.
Porticibus sacris jam nunc peregrina quiesco,
Judicis æterni testificata thronum.
Negua manus bustum violet, nisi forte jugalis
Hæc iterum cupiat jungere membra suis.
Et obalami tumulique comes nec morte revellat
Et sociis vitæ necitat usque suis.

gna pecuniæ vi, per quam conciliato exercitu acclamaretur Theocritianus, illam ad comparandam sibi dignitate adhibuit. Qua adactus Theocritiano contis transfixo, & projecto in gurgitem, uxorem suam Lupicinam, nominatam deinde Euphemiam, declaravit Augustam, resque Catholicorum iuvit quammaxime. Ejus enim opera Occidentalem inter & Orientalem Ecclesiam, post diurnam separationem, coeptam a temporibus Acacii a Felice III. communionem privati, concordia inita est: Arianorum Ecclesias iussit ritu Catholico consecrari capitisque damnavit hæreticos, maxime Manichæos. Vita sanctus est anno ætatis suæ 77. imperii 9. Æ. V. 527. *Consule Mavortio Cal. Augusti. (1)*

SUPERSTITE Anastasio Eutychemo, pro fide Chalcedonensis Synodi trucidati fuere anno 512. Monachi Maronitæ CCCL. & anno 517. Severus Acephalorum Caput alios plusquam CCC. eandem ob causam mactavit in Syria. *Du Nawas* Judæus Homeritarum in Arabia regulus, expugnata anno 522. urbe Nagran, hujus præsidem *Aretham* cum aliis 340. affecit martyrio, inter quos puerulus annorum quinque cum matre injectus fuit in ignem. *Cabades* item Seracenorum Persarumque rex (1) morti tradidit Christianorum ingentem numerum: impe-

(1) Justinum imperiali diademate coronatum C. P. a Romano Pontifice Joanne I. tradunt cum auctore Libri Pontificalis complures Historici. Corippus Poeta Africanus lib. 2. inquit:

*Postquam cuncta videt ritu perfecta priorum
Pontificum summus, plenaque ætate venustus,
Adstantem benedixit eum, calique potentem
Exorans dominum, sacro diademate iussit
Augustum sancire caput.*

Verum ad Joannem III. & ad Justinum Juniores Papirus Massonius hæc refert lib. 2. pag. 103. Justinus Senior, de quo nunc agitur, priorem conjugem *Lupicinam* renunciatus imperator appellavit *Euphemiam*. Hac e vivis sublata, anno 523. aliam duxit *Theodoram* nomine. Urbis terræmotu dirutas restauravit, Corinthum & Dyrrachium anno 521. Anazarbum vero Ciliciæ secundæ metropolim, dictam postea *Justinopolim*, anno 524. In exilium expulit Episcopos Arianos, Nestorianos, & Eutychemos. Justinus *Vellus* Epitaphium istud concinnavit:

*Accipit imperium Thrax, armentarius ante
Justinus, frugis Cæsar, obitusque pius.*

(1) In persecutione Cabadis regis Persarum complures Christi fideles, quibus evulsa, aut præcisâ fuerat lingua, expedite nihilominus & cla-

imperante Justino e vita quoque migrarunt anno 520. *S. Avitus* Episcopus Viennensis, anno 521. *S. Brigida* monialis in Scotia, & anno 524. Sanctus Burgundiæ rex *Sigimundus*.

ADOPTAVERAT Justinus filium sororis suæ *Flavium Justinianum*; qui succedens avunculo imperium tenuit annis fere 39. extinctus ætatis suæ anno 83. Chr. 565. die 14. Novembris. Uxor illi fuit *Theodora* Cyprides, insolens femina, & Eutychemis addicta. Triboniani, aliorumque ICC. opera perfecit Corpus Juris Civilis, comprehendens Institutionum libros 4. Pandectarum, seu Digestorum 50. & Codicis 12. Addidit postea *Novellas* 168. *Authenticas* a *pro av Severius* nuncupatas. Promulgatus Codex anno 529. *Novellæ Constitutiones* anno 535. Civile bellum, quod paraverant nepotes Anastasii Hypatius, Pompejus & Probus affectante tyrannidem, sustulit horum cervicibus amputatis. Per duces *Belisarium*, *Alexandrum*, & *Narsetem* Gothos domuit, *Perfas* devicit, Romanoque imperio restituit *Africam* occupatam a *Vandalis*. Sese controversiis Ecclesiasticis, plus forte, quam decebat Imperatorem, immiscuit, quandoque instigante conjugè Eutychemiana a recta deflectens. (1)

IMPERIUM administrante Justiniano, a *Manucha* pirata prope *Messanam* anno 541. necati fuerunt *Placidus* monachus, *S. Benedicti* discipulus, cum *Flavia* sorore, quobus fratribus, aliisque monachis 30. (2) anno au-

clare loquebantur, Dei nomen magnificantes. Quod in persecutione patriæ Vandalica, sive Africana Arianorum, contigisse *Reparato* tradit lib. 3. *Victor* Vitenfis. Possunt tam mirabili eventui aptari ea verba *Prudentii* Hymno 14. *nipi sep.*

*Christum loquenti lingua nunquam deficit.
Ne verba querat quo regantur organo,
Cum predicatur ipse verborum dator.*

Rex item Homeritarum in Arabia factus e Christiano *Hebraus*, permultos fideles, inter quos enituit *S. Arethas*, immanissime trucidavit. Rex ille *Du Nawas* appellabatur: de quo plura in Historia Arabum *Pocockius*, & in vita *Mahumetis Prideaux*. Contigit Homeritarum persecutio circa annum 70. ante Pseudopphetam.

(1) In hæresim *zobozopodicitæ* prolapsus.

(2) In Breviario Romano consignatur horum martyrium anno 549. III. Nonas Octobris.

autem 546. sub Totila rege Gothorum abscisum caput *Herculano* Episcopo Perusino. Obierunt, eodem Imperatore, sanctissimi Episcopi *Remigius* Remensis, *Aurelianus* Arelatenfis, *Lupus* Lugdunensis, *Medardus* Tornatensis, & *Germanus* Capuanus. Incidit in hæc tempora mors prælaudati *Benedicti*, ejusque fororis *Scholastica*, *Severiani* Abbatis Agaunensis, *Clotildis* Francorum reginæ, necnon anachoreticam vitam agentium, in Palæstina *Cyriaci*, & in Umbria *Isaaci*, & *Florentii*.

IMPERARUNT post Justinianum (1) *Justinus Junior* illius nepos, *Tiberius Constantinus* a Justino adoptatus, & *Mau-*

(1) *Flavius Anicius Justinus* parentem habuit *Vigilantiam* sororem Justiniani, uxorem vero *Sophiam*, adeo procacem, & imperiosam mulierem, ut *Narfesi*, qui Italiã regobat, probe se objecerit, idoneum esse duntaxat ad pensa cum puellis trahenda in gynæceo. *Narfes* respondisse fertur, orditurum se telam, quam neque ipsa *Sophia*, nec maritus possent extricare; quod fecit vocando in Italiã *Langobardos*. Hos quidam dictos putant a duobus linguæ illorum vocabulis, *Lang*, longa, & *barb*; barba; unde *Guntherus* apud *Du-Cange* in Glossario,

Dicitur a longis ea Longobardia barbis:

quidam sita appellatos volunt a propria urbe in ora maris Balthici sita, quam dixerunt *Bårdum*, *Bart*: nonnulli a genere, quo utebantur, armorum, hastis bipennibus similibus; aliqui demum, quod coalescerat ex *Langonibus* & *Bardis*; sed hi ad Gallias attinent. Justinum, ut ad illum revertamur, *Curpalatem* vocarunt, quia fuerat Prætorii Præfectus. Fuit mollis, dissolutus, & deliciis, sædique deditus voluptatibus. Pelagiana quoque hæresi infectum ajunt. Ex fastu ac tumore incidit in dementia, Nuncupavit Imperatorem Comitem *Excubitorum*, suadente *Sophia*, scilicet, *Tiberium Constantinum*, cujus illa ardebat amore. Obiit podagra. De Justino Mycillus, quasi Epitaphium condens:

Ingenio, & pietate Minor, non tempore tantum

Hic fuit: ast ingens cultor avaritiæ.

Regna sub hoc Longi ceperunt Itala Bardi:

Ipsæ pedum morbo, mentis egenus obit.

De *Tiberio* autem idem Mycillus,

Ast hic divitiarum regni elargitur egenis,

Erga alios facilis, nec gravis ipse sibi.

Dicitur Persas, & Successore creato,

Ipsæ domi placida morte quietus obit.

Successor *Tiberii* fuit *Mauritius*, cui *Tiberii* quoque accessit cognomentum, Cappadox fuit, sed Arabiis oriundus. Parentes habuit *Paulum* & *Joannam* ex vetusta, & olim Romana familia. Uxor illi *Constantina* filia *Tiberii*. Ex hac suscepit *Theodosium*, aliosque liberos iussu *Phocæ* negatos, filiasque *Anastasiam*, *Theodisiam*, & *Cleopatram*, detrusas antea in Monasterium, deinde simul cum matre peremptas. Trucidatus est *Chalcedone* anno ætatis suæ 63. *Constantinæ*, natarumque cadavera ad moenia urbis *C. P.* sepulta fuerunt in templo *S. Mamantis*, cum Epitaphio edito a *Pharasma*ne cubiculario Justiniani, qui

& *Mauritius* Cappadox adoptatus a *Tiberio Constantino*. Decessit *Justinus* anno 578. mense Octobri, duodecimo imperii sui anno: *Tib. Constantinus* cum imperasset annis 4. placide obiit Constantinopoli anno 582. *Mauritius* vero creatus Cæsar hoc anno die 5. Augusti, & die 13. Imperator acclamatus; cum imperium tenuisset annis 20. interfectus fuit cum omnibus filiis, & propinquis suis a *Phoca* anno 602., exeunte Novembri. *Justinus Curpalates* dictus, infectus fuit hæresi *Pelagianorum*, duxitque uxorem *Sophiam*, mulierem adeo truculentam, & ambitiosam, ut ejus causa *Narfetes* in Italiã accersiverit *Langobardos*. Ceterum princeps fuit justitiæ studiosus, publicæ tranquillitatis amator. *Tiberius Constantinus* fuit liberalis ac strenuus, fuditque duobus præliis *Persarum* copias. At *Mauritius*, quamquam belli, & pacis artem calleret, enormi tamen avaritia & iracundia adeo in se tumultuantes milites concitavit, ut inde *Phocas* illum opprimendi arripuerit occasionem.

HAC ETIAM Seculi VI. postrema parte in *Christifideles* impiorum sævit immanitas. Etenim anno 580. *Visigothorum* rex *Leowigildus* *Arianus* in illos inilit, ægre ferens filium suum *Hermenegildum* ad Catholicos accessisse. Ipsum vero *Hermenegildum* anno 589. interfici iussit, quoniam noluit ab *Ariano* antistite recipere

in campo jacentium corporum sepulturam curavit. Est autem Epitaphium illud, quod sequitur:

Hic sita quæ Regum (dolor heu!) miseranda duorum

Uxor Mauritii, filia Tiberii.

Quæ, partu monstrante meo, sæcunda probavi

Multorum esse etiam posse bonum Imperium.

Militis huc furor, & populi levis ira Marimum,

Me, sobolemque meam sanguinolenta tulit.

Heu mihi! Quid gemitis Niobem? Ego mortua spiro,

Aspera continuis sexa rigo lacrymis.

Cladibus hæud Hecuba centent, Jocastaque nostris,

Nam levior dolor est; casus uterque parens.

Sæve, quid infantes perimis vitique dolique

Ignavos? Etas quid dedit illa mali?

Non tibi Roma meis jam præbeo frondibus umbras,

Turbine Thyraicio stirpis interit.

Si Epitaphium istud tumulto *Constantinæ*, & filiarum ejus revera inscriptum fuit, ut in *Mauritio* refert *Zonaras*; actum id crediderim exuncto *Phoca*.

pere communionem. Trucidatus hoc ipso anno orans in templo *Prætextatus* Episcopus Rothomagensis iussu *Fredogundis* Francicæ *Jezebelis*. Augustoritii, seu *Pictavi* anno 587. ad Agni nuptias evolavit *Radegundes* regina. Exitum Sæculi Sanctissimorum Episcoporum pretiosa mors decoravit, ut *Theodori* Massiliensis anno 594. *Anastasi* Antiocheni, qui a monte Sinai, ubi antea monasticam egerat, *Sinaita* vocatur, anno 599. (1), & *Agrii* Augustodunensis anno 600. Eodem anno 600. martyrio affectus *Cecardus* Lunensis Episcopus, cuius sacrum corpus colitur *Carrariæ* in Etruria *Mediterranea*.

C A P U T VI.

DOCTRINA, ET DISCIPLINA SEXTI CHRISTIANI SECVLI.

MYSTERIA, quæ objecta sunt fidei nostræ, fuerunt luculentius exposita. Nam ex controversiis hoc sæculo exortis didicimus ambiguas evitare sententias, ut *Unum de Trinitate passum* asserere, non attenda divinitatis substantia, sed assumpta natura hypostatice unita divinæ. Per hanc vero unionem, non sublata utriusque naturæ proprietate, sed humana ad jura divini Verbi translata, ita idem Verbum dici natum & mortuum secundum carnem, ut in hanc voluntate ejus liberrima impetus passionis, vulnerumque ictus irruerint. Ex intima illa, & substantiali unitione in Dei hominis animam, cum plenitudine gratiarum, constat plenissimam scientiam fuisse transfusam. Araucana II. Synodo finita est omnis quæstio de Gratia, & *Sempelagianorum* error proscriptus.

SACRAMENTALIA, librique Liturgici Missarum ostendunt celebratam solemnitatem (2). Episcopi in Anglia, & signan-

(1) Referunt Annales Eccles. ad annum 585. martyrium *S. Alexandri* Episcopi Fesulan.

(2) Instituta a *S. Gregorio Magno* initio Pontificatus sui Litanie Majores, ut scribit cap. 57. *Micrologus*. Factum id ad averendam inævniabilem luen, Romanum populum post inundationem aquarum insaliacæ vexantem. Intellige Litanias, quæ celebrantur VII. Kal. Majas.

signanter *Metropolitæ Londinensis*, & *Eboracensis* instituti fuerint Romani Pontificis auctoritate. Judicia Episcoporum in Synodis provinciarum fuerunt discussa: Idem Episcopi, qui a Clero eligebantur approbante populo, interdum promoti sunt Principum auctoritate. Imposita etiam Subdiaconis lex coelibatus (1), Diaconi 25. ætatis anno, presbyteri 30. ordinabantur. Ecclesiasticis cunctis congruens præscripta est disciplina.

MONASTICUM ordinem propagarunt viri sanctissimi *Casarius*, *Aurelianus*, *Fructuosus*, *Columbanus*, & alii, sed nemo felicius *S. Benedicto*; cujus Ordinis initeruntur ad annum 529. vel potius 524. (2). Illius statuta confirmavit anno 595. *S. Gregorius Magnus*.

AD CHRISTIANAM religionem perduxit hoc Seculo Britannos & Anglosaxones *S. Augustinus*, laudatus cap. 4. Bojos, seu Bavaros, Bohemosque *S. Rupertus* Episcopus *Wormatiæ*, Pictos Scotosque *S. Columbus* Monachus Hibernus (3).

AP.

nam quæ habentur in tribus feriis ante Ascensionem Domini, auctorem habuerunt *Sec. VIII. Leonem III. ad universam Ecclesiam extendentem Rogationes*, quas pro Ecclesia sua instituerat *Mamertus* Episcopus *Vienensis*.

(1) Indictam a *Pelagio II. Subdiaconis Siciliae continentiae legem* scribit ad annum 588. *Baronius*. Idem constat ex Epistolis *S. Gregorii Magni* ad *Petrum* Subdiaconum & ad *Leonem* Episcopum *Catanensem*. Ab ea lege, quæ ramen in Romana Ecclesia vetusto more servabatur, Subdiaconatus cœpit inter majores Ordines recenseri, non tamen ubique. Vide *Lupum* p. 4. in *Synodos* dissert. 1. proœmiali cap. 3.

(2) *S. Benedictum* natum anno Chr. 480. *Zenonis* Imp 7. & *Odoaceris* regis 5. mortuum vero anno 543. ætatis suæ 63. *Leo Ostiensis*, aliique testantur. Propagavit in Galliis *Monasticum* *S. Benedicti* Institutum *S. Maurus* ejus Discipulus. Ab isto cognomen sumpsit celeberrima ejusdem Ordinis Congregatio de litterarum restauratione & incremento maximopere sollicita, atque optime merita. Migravit autem *S. Maurus* Abbas ad *Supetos* anno 565.

(3) Fidem quoque *Justiniano* imperante amplexi sunt *Evuli*, nomen sortiti a paludibus stagnantibus, quas olim juxta *Mœotidem* incolabant, de quibus *Procopius* lib. 1. de *Goth.* *Teophanes* in *Chronico*, & *Evagrius* lib. 4. capite 20. *Conversos* item ad Christum *Abasps*, sive *Abastor*, populos *Colchidis* habitantes in ora litorali *Ponti Euxini*, apud quos *Justinianus* in honorem *Deiparæ* sacram construxit. Eadem, necnon *barbares* incolentes *Tanaim*, scribit idem *Evagrius* citato lib. 4. cap. 21. & sequenti.

EXTERNARUM RERUM DELECTUS.

QUÆDAM regna exorta superiori seculo, & illorum Principes, commemoravimus. In Italia post Odoacrem regnasse diximus *Theodoricum*. Regnarunt postea anno 526. *Athalaricus*: (1) anno 534. *Theodatus*: anno 536. *Vitiges*: anno 540. *Theodobaldus*: anno 541. *Alaricus*: anno ipso *Totila*: anno 553. *Tajas*, Gothorum regum postremus. *Langobardi* vero anno 568. regnum suum in Italia condiderunt, ac primus regnavit *Alboinus*, qui a *Narfete* invitatus cum armatorum 200000. e Germania, & *Vandalia* erupit, regniq; sedem collocavit *Ticini*. Ex quo tempore *Ravenna* regum *Visigothorum* regia in *Exarchatum* pertransiit. *Alboino* autem anno 574. successit *Clephis*: huic post decem annorum interregnum anno 585. *Antharis*, & huic anno 590. *Agilulphus*.

FRANCORUM regnum post *Clodovæum* anno 515. consecutus est *Childebertus*: anno 560. *Clotarius*: anno 565. *Cherebertus*: anno 574. *Chilpericus*: anno 588. *Clotarius II.* vita functus seculo VII.

Post *Trafamundum* regnum *Vandalorum* in *Africa* auspiciatus est anno 523. piissimus *Hildericus*, qui statim *Episcopus* exules revocavit. Huic *Gilimerius* vitam regnumque abstulit, sed & ipse a *Belisario* victus, & *Constantinopolim* adductus est anno 533. Ita regnum *Vandalicum* ab occupata *Carthagine* a *Genferico*, scilicet ab anno 439. stetit solummodo annis 95.

REGNAVIT in *Hispania* post *Alaricum* ab anno 506. *Gesaleycus*: deinde ab anno 526. *Amalaricus*: ab anno 531. *Theudas*: ab anno 548. *Taudefesillus*: ab anno

(1) Sunt qui inter *Athalaricum*, & *Theodatum* biennio regnasse tradunt *Amalafuntham*, Regnumque *Theodati* definiunt anno 537. *Vitigis* 541. *Theobaldi*, & *Alarici* 542. *Totila* 553. *Teja* item eodem anno. Cœpit anno 559. apud *Anglos* Επικλησις, septem nempe Principatum partitio, qui in unum redacti sunt anno 828. regnante *Egberto*.

no 549. *Agila*: ab anno 554. *Athanagildus*: ab anno 567. *Liuba*: (1) ab anno 568. *Leovvighildus*. *Ariani* omnes. Tum ab anno 586. *Recaredus*, primus regum *Gothorum*, qui fidem *Catholicam* amplexi sunt, frater sancti martyris *Hermenegildi*.

INTER hujus seculi bella prætermittenda non sunt *Gothicum*, & *Langobardicum*. Illud exortum est anno 535. *Cos. Belisario*, & *Gothorum* rege *Theodato*. At *Belisarius* *Siciliam* recuperavit, debellavitque *Neapolim*. *Vitiges* interfecti *Theodati* heres anno 537. *Romanam Urbem* tali cinxit obsidione, ut matres, fame etiam per *Italiam* grassante, filiorum carnibus vescerentur. Strenuissimus tamen *Belisarius* *Romam* ab intereptione redemit; quin anno 539. expugnavit *Ravennam*, captumque *Vitigem* cum *Gothorum* *Optimatibus*, & ingenti divitiarum copia captivum adduxit ad *Justinianum Constantinopolim*. Interea temporis *Langobardi* quoque irruerunt in arma, atque excisum illorum impetu *Mediolanum*. *Totila* *Gothorum* rex castra rursus movit ad *Romanæ Urbis* excidium, eamque occupavit anno 546. incenso *Capitolio*, ac diruta magna murorum parte. *Narfes* *Romam* liberavit a *Gothorum* tyrannide, occiso *Totila* anno 552. Paulo post *Theya* superato atque extincto, *Italia* *Gothorum* jugum excussit. At *Langobardi* anno 581. occuparunt *Neapolim*, & 589. solo æquarunt amplissimum monasterium *Castinense*.

CUJUSMODI sit humanæ felicitatis ludibrium, facile ex his intelligitur. Illud ulterius patefacit, cum *Vitalianus* anno 520. dum consulatum gerebat, *Justino* imperante, interfectus, tum *Symmachus* Senator, focer *Severini Boethii*, anno 525. necatus *Ravennæ* iussu *Theodorici*. Quid *Belisarius* tantorum gloria bellorum? Ob suspicionem conjurationis in *Justinianum* anno 561. omni expoliatus honore respectissimam vitam transegit: nec desunt, qui asserant excæcatum eo pervenisse miseræ, ut obulum peteret in eleemosynam.

Tom. I.

N

INFOR-)

(1) *Liubans* extinctum quidam ajunt anno 572. *Leovvighildum* autem anno 585.

INFORTUNIA alia complura testantur vitæ hujus calamitatem. Savissimam famem Italiæ paullo superius commemoravi. Pestilentia autem anno 558. tam dire vexavit Constantinopolim, ut *sepeliendis mortuis*, inquit Theophanes, non sufficerent vivi. Terræmotu anno 524. concidit Anazarbus Ciliciæ metropolis. Eodem concussa anno 526. & ferme diruta, sæpe per totum annum repetito motu, Antiochia, addito ad terrorem incendio, adeo, ut imperator Justinus depositis diademate, & purpura saccum induerit. Rursus eadem in urbe anno 528. ingenti terræmotu corruerunt cuncta fere ædificia, & cessavit tandem flagellum, inscriptis domorum januarum, aut parietis iis verbis, *Χριστός υἱὸς τοῦ θεοῦ*. Ipsa civitas anno 587. vehementi quassata est iterum motu terræ. Constantinopolim pariter anno 557. quo S. Sophiæ templum mirabilis structuræ perfectum est, terræmotus concussit, pertimescentibus civibus advenisse finem, & interitum mundi. Incendio insuper anno 525. ignemirabiliter e summis tegulis descendente, in prædicta Anthiochena urbe plurimi perierunt. Aqua item, exundante extra alveum Scirto fluvio, vastata fuit Edessa civitas Syriæ, Justinopolis quoque appellata.

DE LITTERIS, ac disciplinis bene plurimi meruerunt. In arte enim *Grammatica* ceteris præstitit *Priscianus* Cæsariensis, omnium sui generis princeps. Eloquentia excelluit *Petrus Patricius* Thessalonicensis, qui mira facundia quælibet barbara demulcebat ingenia. Poeticam excoluit *Corippus*, a quo scripti fuerunt libri 4. de laudibus Justini Junioris heroico Carmine. Præclara de Philosophia conscripsit Volumina *Proclus Lycius*, Platoniorum sectator dogmatum; at addidit adversus Christianos 18. ἐπιχειρήματα. Sequutus *Procli* impietatem *Damascius* Damascenus illius auditor, & in Schola Atheniensi successor. Veritatis studiosus dicitur a Photio Cod. 69. *Hesy chius* Milesius, qui Historiam scripsit annorum 1190. eamque appellavit *Romanam*, & *Omnigenam*. Sui ævi historiam tradiderunt litteris *Hermolaus* Byzantinus, & *Agathias*, memorati a Joanne Curopolata, & Cedreno. *Beulanum* Anglum, ejusque Opus de Genealogiis Gentium novimus tantum ex Balæo. *Humbaldus*, qui scripsit de rebus

rebus gestis Francorum, dicitur a Vossio *Scriptor* tressis, minimi scilicet pretii. (1) Acceperunt Seculi hujus Scriptoribus alii complures. Etenim inter JCC. præter illos, qui in Codice Justiniano perficiendo plurimum insudarunt, floruit circa eadem tempora *Thalesius*, qui in Græcum Pandectas accuratissime vertit, appellatus a Cajacio doctissimus Græcorum, atque ab aliis Græcis Interpretibus *τῆς νομικῆς οὐδ' ἀλμος*, idest, *Oculus Jurisprudentiæ*. Boethius, cujus supra meminimus, etiam in Philosophicis litteris excelluit: nam in Porphyrium, in libros Aristotelis Analyticos, necnon de Geometria, de Musica, & de Arithmetica pertractavit. *Alaricus* Visigothorum rex, quem Clodovæus superavit, Theodosianum Codicem emendavit, & quibusdam additis, quibusdam autem abrais promulgavit Tolosæ, anno regni sui 22. & Æræ Christianæ 506. Circa idem tempus Rab. *Asec* fertur collegisse *Talmud* Judæorum, quod *Babylonicum* vocant.

(1) Quidam *Proclum* hoc Seculo VI. vixisse autumant, sed vide Not. Seculi præcedentis. *Diadocum* dictum, ait Caveus in Sec. VI. sive Eutychiano. Addeandus *Simplicius* egregius Philosophus, Platonius & Peripateticus, ortus in Phrygia, & familiaris Damascii. Clarebat anno Christi 508. Æræ Diocletianæ 224. Qui ergo tradunt *Simplicium* floruisse tertio Seculo, Æræ Martyrum pro Dionysiana accipere. Idem *Simplicius* in Explanationibus Aristotelicis carpit, mordetque Christianæ religionis dogmata. A quibus fuerunt quoque alieni *Agathias* Smyrnenis, nobilis alioquin Historicus, *Chalcidius* Philosophus, & *Alexander* Lycopolitanus, quamvis is confutaverit Manichæos, ut constat ex tomo 2. *Auctarii* Bibl. PP. editi a Combesio. Videntur item nulli religioni addicti *Procopius* Palæstinus & domo Cæsareensis, quem commemoravimus superiori cap. 4. emundarum narium historicus, rhetor nobilis, & ad Senatorium ordinem aliasque dignitates a Justino evectus, necnon *Tribonianus*, cujus meminimus cap. 5. appellatus *Conditor Juris Civis*, natus in Pamphylia, a Justiniano *Questor*, *Affessor*, & *Consul* creatus. Sane *Tribonianus* male audit apud Suidam, *Hocotmannum*, *Moshernium*, alios. Exornavit autem illius vindicias *Janus* Vincentius *Gravina* in libro de Ortu & progressu *Juris Civ.* num. 137. Eundem *Tribonianum* commendat plurimum Imperator Justinianus, de *Conceptione*, & de *Confirmat. Digestorum*. Ceteri, qui in componendo Justiniano Codice adlaboraverunt, C. tit. de *Fer. Jure enucleando*, l. 2., & alibi laudantur.

SEPTIMUM ECCLESIAE
S E C U L U M.
C A P U T I.

SUCCESSIO PONTIFICUM ROMANORUM.

POST Gregorium Magnum Catholicæ præfuerunt Ecclesiæ, *Sabinianus*, *Bonifacius III.* *Bonifacius IV.* *S. Deusdedit*, *Bonifacius V.* *Honorius I.* *Severinus*, *Joannes IV.* *Theodorus I.* *S. Martinus I.* *S. Eugenius I.* *S. Vitalianus*, *Adeodatus*, *Donus I.* *S. Agatho*, *S. Leo II.* *S. Benedictus II.* *Joannes V.* *Conon*, *S. Sergius I.*

LXVII. SABINIANUS Volaterris ortus est, fuit que primum Gregorii Magni diaconus, postea successor. Usum æris Campani dicitur invenisse, quem alii tribuunt S. Paulino Nolano, unde Campanam dici *Nolanam* opinantur: at usus hoc nomine ad significandum tintinnabulum lib. 8. cap. 6. Quinctilianus, qui floruit imperante Domitiano, ac I. Seculo. Tradunt Sabinianum obiisse a Gregorii spiritu percussus propter avaritiam in capite: sed pace Sigeberti, somnium id est, & fabella. Supremus illi dies 22. Febr. anno 606. nondum expleto Pontificatus biennio.

LXVIII. BREVIOR fuit Pontificatus *Bonifacii III.* Romani. Is enim electus anno 607. XI. Calend. Martias, efficiens, ut etiam a Phoca Imp. Romana Ecclesia declaretur omnium aliarum caput & mater, ecclesiam rexit mensibus 8., extinctus IV. Idus Novembris an. 607.

LXIX. HUIC successit *S. Bonifacius IV.* e Valeria apud Marfos: qui *Pantheon* olim a M. Agrippa ædificatum, & adhuc post tot urbis clades superstes, annuente Phoca, Virgini reginæ Martyrum consecravit, & vita decessit labente anno Episcopatus sui nono, & V. Æ. 615. septima die Maji.

LXX. AB EO anno 615. usque ad an. 618. quo obiit V. Idus Nov. sedit in Romana Cathedra vir eximie sanctitatis *Deusdedit*, filius Stephani civis Romani,

mani, electus, quod nondum contigerat, adhuc subdiaconus, si fides habenda sit Anastasio & Liberato, cui & Ven. Baronius subscripsit.

LXXI. TENUIT deinde Pontificatum annis fere 6. *Bonifacius V.* mortuus anno 625. die 22. Octob. immerito reprehensus, quod asseruerit Christum nos redemisse a solo originali peccato; quum eo sensu locutus sit, quo Joannes cap. 1. 29. Ἰδὲ ὁ ἀμὸς τῆ θεῶ ὁ αἴρων τῆ ἀναστήσαν τῆ κόσμος, quod nempe solum originale peccatum mundum infecerit universon.

LXXII. ELECTUS postea *Honorius I.* Campanus. Audivit immerito tamquam Monothelita, propterea quod ad schisma vitandum noluerit mentionem fieri unius, duplicis in Christo operationis, aut voluntatis. Ecclesiam rexit annis 13. atque e vita migravit anno 638. die 12. Octobris.

LXXIII. OCCIPIT inde Pontificatum, post diuturnum Interpontificium, *Severinus* Romanus, qui Heraclii Imperatoris improbavit *Ectesim*, nempe expositionem fidei Monotheliticam; ac ideo, Imperatoris jussu thesauros Ecclesiæ Lateranensis Isacio Exarcho diripiente, ex animi ægritudine interiit anno 640. Calendis Augusti, mense vix expleto a sui inauguratione secundo.

LXXIV. NON IMPLEVIT duos Episcopatus annos *Severini* successor *Joannes IV.* sublatus e vivis an. 642. die 11. Octobris, quum prædictam *Ectesim* proscripserit, & *Honorii* Epistolas, quibus abutebantur Monothelitæ, Catholico sensu explicasset.

LXXV. POST Joannem rexit Ecclesiam *Theodorus I.* Is Monothelitis anathemate inustus, & improbo *Typo* Constantis, e vivis excessit, dum ageret septimum Pontificatus annum, die 5. Maji, anno Aeræ Communis 649.

LXXVI. EVECTUS post *Theodorum S. Martinus I.* ad Sacerdotii fastigium, damnatis in Lateranensi synodo una cum *Ectesi*, & *Typo* Monothelitis; omnem Constantis injuriam, carceres, contumelias, & omne calamitatis genus animo invicto sustinuit, obiitque relegatus in Chersonesum Thraciæ, & ærumnis confectus, inchoato Pontificatus anno septimo, die 21. Septembris, anno Domini 655.

LXXVII. DIGNUS fuit, qui Martini sedem occuparet

paret *S. Eugenius I.*, illo exule Ecclesiæ regimini intentus, & a puero in Romanum Clerum adscitus. Verum a *S. Martini* obitu non explevit in Episcopatu biennium, ad nobiliorem æternamque sedem translatus anno 657. die 4. Junii.

LXXVIII. DIUTURNIOR fuit Pontificatus *S. Vitaliani*, cujus patria Signia Campaniæ civitas. Sedit enim ultra annos 14. & fato cessit an. 672. VI. Cal. Februarias. Hujus sanctitatem etiam *Constans A.* ejusque filius *Constantinus Pogonatus* venerati sunt; eique *Constans* dono misit pervetustum Evangeliorum Codicem, auro gemmisque exornatum.

LXXIX. AGEBAT quintum Pontificatus annum successor *Vitaliani Adeodatus Romanus*, & monastici instituti sectator, quando viam universæ carnis ingressus est, anno 676. die Junii 26.

LXXX. ADEODATO successit *Donus I.* patria item Romanus, cui *Reparatus* Archiepiscopus restituit antiqua Jura supra Ecclesiam Ravennatensem, quam decessor *Maurus* violaverat, fretus potentia Exarcharum. Sedit anno I. cum dimidio, mortuus an. 678. III. Idus Aprilis.

LXXXI. *S. AGATHO* monachus Siculus post *Donum* Pontifex constituitur. Hoc Pontifice, & *Constantino Pogonato* indicta Œcumenica Synodo concidit hæresis Monothelitarum, quæ diu Orientalem vexavit Ecclesiam. Virtutibus meritisque clarus IV. Idus Januariarum anno 682. terram reliquit.

LXXXII. AGATHONI successit *S. Leo II.* & ipse Siculus, Græcæ & Latine doctissimus, quem undecimo mense, anno scilicet 683. V. nonas Julias terris rapuit cælestis Jerusalem.

LXXXIII. INVIDERUNT pariter militanti Ecclesiæ rectorum beatissimum *S. Benedictum II.* Romanum Incolæ supernæ Patriæ, ad se illum invitantes, exacto decimo Pontificatus mense, anno 685. septima die Maji.

LXXXIV. NEC diuturnus fuit Pontificatus *Joannis V.* patria Antiocheni: quem mors abstulit proximo anno 686. Augusto mense ineunte.

LXXXV. QUANDIU autem sedit *Cohoz*, Thrax genere, atate, moribus, eruditione percelebris? Adeptus Pontificatum prædicto an. 686. XII. Calendas Novembris,

ea se levavit sarcina anno insequente 687. XI. Cal. Octobris.

LXXXVI. AB EO demum tempore usque ad annum 701. quo mortem oppetiit die 7. Sept. sanctissime gubernavit Ecclesiam *Sergius I.* ortus Antiochiæ. Sopitum est *S. Sergii* inauguratione dissidium, & contentio de supremo Pontificatu exorta anno superiori 686. inter *Petrum*, ac *Theodorum presbyteros*, & rursus excitata anno 687. inter *Theodorum*, & *Paschalem Archidiaconum*, quibus antea populus in factiones distractus summum conferebat honorem.

PATRIARCHARUM NOMINA.

PATRIARCHÆ Alexandrini post *S. Eulogium* fuerunt *Eutychiani*, seu *Jacobita*, quo etiam nomine *Eutychiani* dicti sunt a *Jacobo Syro*, monacho, & *Severi* discipulo. Excipiendus tamen *S. Joannes Eleemosynarius* vita functus an. 616. ejusque successor *Georgius*; post quem sedit *Cyrus Monotheleta*. Antiochiæ vero post *Gregorium* sederunt *S. Anastasius II.* & alii, quorum nomina usque ad ann. 1098. cum fuerint fere omnes hæretici, atque Antiochia sub tyrannide barbarorum, obscura sunt, & incerta. At *Jerosolymis* præfuerunt Ecclesiæ post *Amos*, *Isychius*, *Zacharias*, *Modestus*, & *Sophronius*: quo Ecclesiam *Jerosolymitanam* gubernante, anno 637. venit *S. Civitas* in potestatem *Saracenorum*. Ab hoc itaque anno usque ad finem *Seculi XI.* *Jerosolymorum* ignorantur *Episcopi*. *Constantinopolitanos* autem *Patriarchas* prætermisimus, quoniam, ut alibi monuimus, jura *Patriarchalia* violato *Nicano* canone usurparunt, consecuti sunt vero, *Romana Ecclesia* consentiente, anno duntaxat 1215. *Cunctorum enim Episcoporum nomina* recensere neque hujus est loci, neque instituti.

C A P U T II.

CONCILIA CELEBRATA SEPTIMO ECCLESIE
SECULO.

INTER Seculi hujus Concilia, ea maxime sunt recentissima, quæ ad hæresim spectant Monotheliticam paulo post describendam. Cetera enim attinent ad Ecclesiasticam disciplinam. Ubi ergo anno 633. Cyrus Patriarcha Alexandrinus coacta Synodo sub specioso unionis prætextu hæresim Monothelitarum studuit comprobare; eodem anno Sophronius *Jerosolymitanus* altero indicto Concilio statuit duas esse in Christo operationes & voluntates. Approbata insuper anno 639. a Sergio Constantinopolitano, altero Monothelitarum coryphæo, Synodali conventu, *Ethæsi* imperatoris Heraclii; insequente anno 640. eandem *Ethæsim* & Monothelitas damnavit *Romanum Severini Concilium*. Quod & præstitit anno 645. Salvius Episcopus in Synodo Aurelianensi; & anno 646. fumus Pontifex Theodorus, qui convocato Concilio in Pyrrhum, ceterosque Monothelitas scripsit anathematis sententiam, non solo atramento, sed vivifico sanguine instillato divini calicis, ut litteris tradiderunt auctor Historiæ Miscellæ, ac Theophanes. Proscribere rursus Monothelitas eodem anno 646. Synodi tres Africanæ *Charthagenensis*, & *Provincia Byzacena*, ac *Numidia*.

DUO AUTEM celebriora Concilia adversus Monothelitas congregata fuerunt, *Romanum* nempe anno 649. & *Constantinopolitanum* Œcumenicum VI. anno 680., ut duo mittam anni 679. Anglicanum, nimirum, & *Mediolanense*. Concilium *Romanum* celebratum est jussu S. Martini I. in *Æde Lateranensi*: in quam conveniunt ex regionibus suburbicariis, & diocesi Italica, & Urbica Episcopi 105. Cuncti Monothelitas, eorumque dogma, atque *Ethæsim* Heraclii, & *Typum* Constantis diris devoverunt, & subjecere anathemati. Ad Synodum vero Œcumenicam, indictam a piissimo imperatore Constantino Pogonato, communicatis cum S. Agathone Pp. consiliis, & congregatam in *Trullo* (nomen istud imperiali Palatio trullifato, & in rotundam rectorum

rum concamerationem constructo) convenisse Episcopos ducentos undenonaginta tradunt *Annalia Græcorum*; sed 166. præter Legatos Apostolicos exhibent solummodo subscriptiones. Id, quod in *Lateranensi*, plenaria hac Synodo definitum est: damnata hæresis Monothelitica: inusti anathemate, etiam expresso nomine, præcipui illius hæresis propugnatores; atque *Ectesis*, *Typusque* proscripta.

SUNT ex Novatoribus, qui pariter Œcumenicam esse contendunt Synodum *Trullanam*, seu *Quinisextam*, coactam an. 692. Dicitur *Trullana* a palatio, vel secretario Imperiali, cui nomen *Trullus*, ut nuper scripsimus; *Quinisexta* autem, quasi fuerit quinta, & sexta synodi *appendix*, & *supplementum*. Interfuerunt huic synodo juxta *Balsamonem* & *Zonaram* Episcopi 217., & in exemplaribus inveniuntur subscripti num. 211. Canones in illa editi 102. Rejicitur tamen ab Orthodoxis, eamque reprobarunt Romani Pontifices *Sergius I.* & *Joannes VII.* Sunt enim nonnulli istorum canonum absurdi, ut quibus concutitur sacrorum ministrorum coelibatus, & jejunium sabbati servatum olim in Ecclesia Romana, atque sub gravissimis poenis prohibetur Clericis laicisque abstinencia a sanguine, & suffocato. Permulti tamen canonum *Trullanorum* Ecclesiasticis regulis non adversantur, eosque, non omnes, approbarunt octavo seculo *Constantinus*, & *Hadrianus I.* Romani Pontifices.

EX CONCILIIS pro disciplina Ecclesiastica celebratis commemoranda præsertim sunt XV. *Toletana*, compluraha habita inter annum 610. & 694. in quibus *Metropolitani jura Toletano Antistiti* confirmata fuere, subiecti Ecclesiasticis censuris lapsi in crimen fornicationis, & quæ ad fidem moresque pertinent constituta, Catholica interdum contra Monothelitas confessione præmissa, & ambiguis quorundam locutionibus explanatis. (1) His accedunt *Romanum* sub *Bonifacio IV.* de regimine Ecclesiæ Anglicanæ indi-

(1) In *Toletana* altera Synodo anno 693. depositus fuit & in exilium pulsus *Sisbertus* Archiepiscopus *Toletanus*, quod in *Egicani* regis necem conspirasset.

C A P U T IV.

SECVLI SEPTIMI SCRIPTORES ECCLESIASTICI.

QUAMQUAM Seculi VII. Scriptores numero & celebritate iis, qui duobus præcedentibus Seculis floruerunt, nequeunt æquiparari; nec pauci sunt tamen, nec proletarii. In Historia enim ineunte Seculo versati sunt *Joannes* Antiochenus cognomento *Malala*, qui ab orbe condito usque ad ætatem Justiniani Senioris libris 18. perduxit Historiam Chronicam; necnon *Isychius* Patriarcha Jerosolymitanus, a quo præter Commentaria in Scripturam divinam, selectasque Orationes, edita fuit Ecclesiastica Historia, quæ tamen deperit edacis temporis injuria. Accesserunt adolescente Seculo *Theophylactus* Ægyptius, Scriptor rerum a Mauricio Augusto gestarum: *Marcus*, & *Sisebutus* Monachi, qui aliquas Sanctorum Vitæ scripsere, & *Joannes* itidem monachus in investigandis calculis festi Paschalis assidens: quorum ætas florebat circa annum 620. Editum ab *Anonymo* Chronicum Alexandrinum, quod & *Fasti Siculi* inscribitur, a mundi origine usque ad annum 628. unde infertur ætas Scriptoris. *Joannes Moschus* vitæ cultor monasticæ, cognomento *Eviratus*, rudi ac simplici stylo, ut inquit Photius Cod. 199. conscripsit de gestis Patrum Opus Historicum, inscriptum *Præteritum Spirituale*, seu *Vividarium*: & *Nennius* Britannus, & ipse monasticam vitam professus, pertractavit de rebus Britonum, sive de Britannorum historia. Uterque autem circa annum 630. mortalem vitam agebat.

VERUM peculiari titulo commemorandi sunt *Antiochus* monachus Palæstinus, *S. Sophronius* Patriarcha Jerosolymitanus, *S. Maximus* C. P. *S. Isidorus* Hispalensis, *S. Idelphonsus* Toletanus antistes, & *Anastasius* monachus Sinaita. Enimvero *Antiochus* monasterii *S. Sabæ* alumus, & sanctitatis laude percelebris, superstes erat anno 629. comprehenditque homiliis 130. totius religionis Christianæ, divinarumque Scripturarum doctrinam, inscripto huic Operi *Pandectarum* nomine.

SECVLUM VII. CAPUT IV.

ne. Sunt autem πάνδεκται nihil non continentia volumina, a πάν, omne, & δεχομαι, capio: unde, pariter libri omne jus comprehendentes πάνδεκται vocantur. Scripsit etiam Antiochus Exomologesim ad Deum, librumque de vitiosis cogitationibus. *S. Sophronius* ortus Damasci, monachus, electus anno 629. Patriarcha Jerosolymitanus, Cyrum Monothelitam palam redarguit, ejusque libellum Satisfactionis præscriptum Severianis, retellere, & ab Honorio Papa cassari curavit, mortuus anno 639., post captam Jerosolymam ab Haumare duce Saracenorum. *S. Maximus* patria C. P. natus anno 580. & in exilio defunctus anno 662. non solum Pyrrhum Monothelitam confutavit publicis disputationibus, ac intrepide restitit Constanti Imp. fidei causa carceres, ærumnas, ac deportationem parvipendens; verum etiam Monotheliticæ hæresi perpetuum bellum indixit, præter scripta alia ascetica, & Theologica, de duabus in Christo voluntatibus, de duabus operationibus, de Actis cum Pyrrho, de hypostasi & natura, aliosque Tractatus hujus generis præstantissimos exarando. *S. Isidorus* Episcopus Hispalensis, cuius beata mors contigit anno 646. libros scripsit Etymologiarum, de Ecclesiasticis Officiis, aliosque a *S. Leone* Papa IV. plurimum commendatos (1). De perpetua Deiparæ virginitate, partu, gestisque præcipuis, necnon de Scriptoribus Ecclesiasticis, de rebus liturgicis, & epigrammata varia, pie doctæque scripsit *S. Idelphonsus* ad Episcopatum Toletanum anno 657., ad regnum vero beatorum evectus anno 667. Demum *Anastasius* Sinaita, ab altero Anastasio item Sinaita, Patriarcha Antiocheno, de quo superiori seculo, fecernendus, literis tradidit notitiam omnium hæresum ab initio religionis Christianæ, & Conciliorum, quibus damnata

(1) Nonnulli, qui Commentaria Scriptorum Ecclesiasticorum ediderunt, ut Guillelmus Caveus, ajunt *S. Isidorum* conscripsisse Chronicum ab exordio mundi usque ad annum 626. Verum in fine ejusdem Chronicæ legitur: *Fiunt igitur ab exordio mundi usque ad præsentem ævram 654. hoc est anno quinto Imperatoris Heraclii, & quarto Principis Sisebuti anni 5813.* Ita in Vaticanis editisque Codicibus, teste *Schelstræno*. Æra Hispanica 654. concurrit cum anno Christi 616. & quarto Sisebuti regis Hispaniarum, sed cum Heraclii anno exto.

tæ fuerunt, usque ad VI. Œcumenicum celebratum, ut diximus supra, Pontifice Max. Agathone, & Imp. Constantino Pogonato, anno 680.

His vero, quorum peculiaris habenda erat memoria, accedunt *Dorotheus* Palæstinus Archimandrita, qui scripsit de vita pie instituenda: *Paterius* Gregorii M. discipulus, qui explanavit difficiliora Scripturæ loca: *Conon* discipulus olim Joannis Philoponi Tritheitæ, (1) postea ejus adversarius, qui in ipsum condidit Invektivas. Apologiam edidit pro S. Theophobio *Themisius*: *Nicias* Monachus Philoponi deliramenta oppugnavit: aliquas SS. Vitas conscripsit *Jonas* Hibernus: *Cosmopoleiam* carmine Jambico exposuit *Georgius* Nicomediensis: de Dagoberto Rege disseruit *Andoenus* Sueffionensis: Pœnitentiale, Opus omnibus pœnitentiæ casibus accommodatum, elucubravit *Theodorus* Tarfensis Monachus: de adventu Christi, de origine mortis, de animarum receptaculis, extremoque Judicio pertractavit *Julianus Pomerius* Toletanus; & Concordiam canonum exeunte Seculo concinnavit *Cresconius* Episcopus Africanus.

G A P U T V.

SECVLI VII. AUGUSTI PRINCIPES, ATQUE VIRI QUIDAM SANCTISSIMI

MAURICIO interfecto anno 602. die 23. Novembris, imperium arripuit *Phocas* in Thracia obscuro genere ortus. A quo nil memoria dignum patratum est, nisi quod Romanæ Ecclesiæ agnovit, firmavitque Primatum. Tantæ enim ignaviæ, & libidini se dedit, ut *Cosrhoes* rex Perfarum in illum irruens, quasi *Mauricii* mortem vindicaturus, facile expugnaverit *Chalcedonem*, sitam e regionis Con.

(1) Ipse *Joannes Philoponus* Alexandrinus, & arte Grammatica scripsit in Hexameron, & de Paschate, pluraque Philosophica, quibus navabat operam, ut idem inquit lib. 4. Phys. Διακλασις εστ. τῆς Διοκλετιανῆς ἀνοῦ 333. Concurrat cum anno Ær. Chr. 617. De ipso tamen *Philopono* vide *Nor.* 3. ad caput tertium præcedenti Seculi 6.

Constantinopolis. Reges quoque alii ob Imperatoris desidiâ lacerarunt imperium. Quare ipsi Constantinopolitani cives captum *Phocam* adduxerunt ad *Heraclium* urbem eam obsidentem: atque omni affectus ignominia, in ipsa, qua *Heraclius* vehebatur, navicula, truncatus est capite, anno 610. sui principatus 8. (1)

PHOCA imperante, Antiochiæ Syriæ metropolis seditione commota, Judæi mactarunt ingentem Fidelium numerum, excarnificato etiam sanctissimo Patriarcha *Anastasio*. Sub *Cosrhoe* Perfarum rege martyrium subiit *Anastasio* alter monachus, laudatus in Actis Concilii II. Nicæni, in fluente demersis monachis aliis LXX. Ciennæ item in Galliis jubente *Theodorico* lapidibus obrutus est *Desiderius* Episcopus, quoniam prolata sententia illa Apostolica 1. ad Corinth. 7. *Melius est nubere, quam uri*, id ægre tulerat regis concubina *Brunechildes*.

Post *Phocam* imperium tenuit *Heraclius* annis 31. ex hydrope extinctus anno 641. undecima die Martii. Filius fuit *Heraclionæ* Præfecti Africae, & addictus *Monothelitis*: de ejus enim *Ecclésiæ* dictum est supra (2).
su.

(1) *Phocæ* nomen recte huic Cæsari convenit ob genus obscurum, ob immanitatem, ob vitæ turpitudinem. *Phocæ* enim marina sunt *monæra*, de quibus in tertio Georgicorum *Virgilius*:

*Litore in extremo, cœu naufragæ corpora fluctus,
Proluit, insolita fugiunt in flumina phocæ.*

Et libro quarto.

*Quippe ita Neptuno visum est, immania cujus
Armenta, & turpes pascit sub gurgite phocæ.*

In nummis tamen hujus Imperatoris nomen invenitur absque inspiratione, *Focas*. Uxorem habuit *Leontiam* nomine; ex qua suscepit filiam *Damneciam*, connubio junctam *Prisco* patritio Constantinopolitano. *Narsetem* Persis formidolosum jussit vivum cremari: Prætorianos milites convicia in illum jactantes, partim obruncavit, partim demersit in mare, partim carceri inclusit. Antequam jubente *Heraclio* caput illi amputaretur, ob multorum conjuges adulterio pollutas, excæta ei fuerunt virilia. Lege *Cedrenum*, & *Zonararam*.

Seditio Judæorum, qui Antiochiâ permultos Christianorum interfecerunt, contigit paullo ante obitum *Phocæ* anno 610. At misso Antiochiâ exercitu, Judæi seditionis, & crudelitatis suæ, vel perempti, vel mutilati, vel ejecti condignas pœnas tulerunt.

(2) *Heraclio* duæ fuerunt uxores, *Fabia*, quam mutato nomine appellavit *Eudociam*, ex qua suscepit *Epiphaniam*, & *Heraclium* Juniores, quem nominavit *Augustum*, eique indidit nomen *Constantini*: & *Fabia* defuncta, uxorem duxit *Marsinam* filiam fratris sui, insignis pub-

Heraclius Cosrhoem multis elatum victoriis (debellaverat enim anno 614. Jerosolymam, sublata inde cum omni Ecclesiastica supellectili Dominica Cruce, ac postea Ægyptum, Alexandriam & Libyam diripuerat) anno 623. insigni victoria prostravit, coegitque e Gaza discedere. A proprio filio Syroe Cosrhoes deturbatus est folio, tetroque carceri anno 628. inclusus, & spiculis toto corpore lancinatus. Inita inter Syroem & Heraclium pace, Crux salvifica recuperata est, & anno 629. in priori loco recondita. Eodem anno Heraclius iussit, ut Judæi omnes Jerosolymis eicerentur, nec auderent illuc ad tria accedere milliaria; & Ecclesias insuper a Cosrohe traditas in Syria Nestorianis, ut redderentur Catholicis imperavit: his utique nominibus magnopere commendandus.

OCCUPATA a Persis Palæstina, & expugnatis anno 614. Jerosolymis, martyrio affecti clerici omnes, monachi, & virgines. Reliqui fideles captivi ducti: quorum Judæi nonaginta millia necarunt. Floruerunt interea temporis sanctitate *Eustasius*, *Deicola*, aliique discipuli S. Columbani: e cujus monasterio Luxoviensi in Gallia Belgica quinque sanctissimi Episcopi hoc eodem tempore prodierunt.

TRIUM, qui subsecuti sunt, Angustorum infelix imperium. Nam *Constantinus* III. Heraclii filius, qui anno 641. successit patri, quarto imperii mense veneno sublatus est a Martina noverca, ut imperaret hujus filius *Heracleonas*. At is quoque, nondum sexto mense transacto, ineptus ad rempublicam administrandam, dejectus est, illi naribus Senatus consulto recisis, ac matri lingua amputata. *Heraclius Constantinus* II. filius Constantini III. & Gregorizæ imperavit quidem ultra annos 6. sed Monothelitis adhæsit, cum Saracenis in Oriente, & cum Langobardis in Italia adverso fato pugnavit, atque iracundus, suisque exosus Syraculis in balneo, situ-

critudinis feminam, quæ illi plures peperit liberos. Verum propter infestitas has nuptias, ut scribunt Nicephorus & Egnatius, creditum est hanc ei poenam fuisse illatam, ut priapino laborans sursum mingeret, faciemque suam proprio lotio perlueret.

tula ipsius capiti impacta, occisus fuit anno 668. die Julii 15. (1) Quemadmodum moribus ac pietate, ita bellorum eventu felicior fuit Constante filius *Constantinus IV.* cognomento *Pogonatus*: quod illi nomen accessit, quoniam Constantinopoli in Siciliam profectus atate primæ lanuginis, redierat barbatus: *barbas* enim Græce dicitur *κώρυς*, Mizizium tyrannum, cuius insidiis Syraculis percussus genitor fuerat, e medio sustulit: Saracenos, qui fere septem annis obsederant Constantinopolim ingenti ac formidabili classe, invictè repulsi, iniitque cum Bulgaris pacem, concessa eis Myſia Asiæ regione, appellata posthac *Bulgaria*. Major tamen gloria Constantini, quod indicto anno 680. Generali Concilio, pacem Ecclesiæ, damnatis Monothelitis, restituit. Naturali autem fato extinctus est anno Imperii 17. Aer. vulg. 685. mense Septembris.

HORUM annorum decursu fama sanctitatis inclauerunt *Paulinus* Episcopus Eboracensis in Anglia, qui obiit anno 644. *Emmeramus* Ratisponensis martyrio

Tom. I.

O

coro-

(1) Martinam, ut *Constantino* privigno suo propinaret venenam, impulerunt libido regnandi cum filio *Heracleona*, & improba Pyrrhi Constantinopolitani, aliorumque Monothelitarum consilia. *Heracleonas* itaque eodem anno 641. ad thronum fraude, ac violentia conscendit. Matri lingua præcisa, ne oratione aliquem ad commiserationem reſteteret, filioque naribus mutilato, ut cunctis esset horrore, in Cappadociam relegati ambo fuerunt. Præcitato anno 641. & *Heracleona* imperante, a Saracenis, qui post diurnam obſidionem expugnarunt Cæsaream Palæſtinæ urbem, obruncata fuisse septem millia Christianorum tradunt *Nicetas*, *Cedreus*, *Paulus Diaconus*, alii. *Constantinus II.* sive *Heraclius* successit *Heracleonæ* matrem habuit filiam viri celeberrimi *Nicetae*. Gregoriam cum plurimis diximus. Quidam *Anastasia* appellant. *Constantinus*, cum non terret fratrem *Theodosium* consortem imperii, primum iussit, ut initiaretur diaconatu, deinde illum occidit. *Theodosius* frequenter in habitu diaconi apparens per quietem fratricidæ, calicem ferens plenum sanguine, ac dicens, *Bibe frater*, eum adeo perterrefecit, ut non posset diu in eadem urbe perſistere. Non solum S. Martinum Romanum Pontificem, verum etiam S. *Maximum* cum duobus discipulis, manu & lingua truncatum, quoniam adversabatur Monothelitis, relegavit *Chersonaem*. Obiit S. *Maximus* apud Alanos an. 662. die 13. Augusti, hora transitus sui prænuntiata. Vide cap. 4. *Constantini Pogonati* filii *Constantis* quo nomine appellata sit mater, hæcibus ignoratur.

coronatus anno 553. quo anno quidam tradunt corpus S. Benedicti ab Aigulpho monacho translatum fuisse Floriacum: S. *Eugenius* Toletanus vita functus anno 657. *Eligius* Episcopus Noviomi, qui obiit anno 658. regina *Bathildas* quæ obiit anno 680. (1)

Post Constantium *Pogonatum* renunciatus est Imperator illius filius *Justinianus II.* patri dissimilis. Is prælio a Saracenis devictus, a *Leontio* Isauro dejectus, naso mutilatus, & in Chersonesum relegatus fuit, dictus propterea est *ῥινόμητος*, a *ῥίνας*, *nasus*, & *τέμνω*, *seco*. Eidem *Leontio*, qui anno 695. Justiniano imperium eripuit, nasus pariter a *Tiberio Absimaro* recisus fuit anno imperii ejus tertio, Æ. Com. 698. *Leontio* a legato in Dalmatiam, occupavit imperium *Absmarus*: qui anno imperii septimo, Ch. 705. a Justiniano Rhinotmeto captus, & occisus est, ipso *Justiniano* imperium a *Leontio* sibi ablatum repetente.

DECORAVIT autem hanc postremam Seculi partem pretiosa mors plurimorum Sanctorum, ut an. 679. *Amandi* Episcopi Trajectini, & regis ac martyris *Dagoberti*: an. 680. *Agilberti* Parisiensis Antistitis: an. 682. *Joannis* Episcopi, ac martyris Bergomensis: anno 688. *Lamberti* Lugdunensis: anno 690. *Juliani* Toletani; & an. 698. *Theodori* Episcopi Cantuariensis.

CA.

(1) Alii permulti sanctitate clarissimi Seculo VII. ad caelestem patriam migrarunt. Nam Nivigillæ in Brabantia obiit anno 664. XVI. Kal. Aprilis *Gervadas* virgo, clarissimo genere orta, & relata in Sanctorum classem Honorii Papæ III. Baronius refert in not. ad Martyrologium Romanum III. Nonas Septembris circa annum 660. martyrium *Aigulphi*, aliorumque monachorum Lirigensium, qui præcis linguis, oculisque effosis obruncati sunt gladio. Sigebertus illos passos fuisse ait anno 651. Kalendis Decembris colitur memoria S. *Eligii* Episcopi Noviomi, cujus vitam descripsit S. *Audoenus* Antistes Rothomagensis. Idem *Audoenus* decessit anno 696. juxta Chronicum Adonis, juxta Sigebertum vero an. 690. Colitur in Martyrologiis Nono Kal. Septembris. *Kilianus* monachus Hibernus, & Francorum Apostolus, cujus vitam describit Surius, a Geita, aut Geila uxore Gosberti Francor. Ducis, an. 689. cum duobus Sociis Heriboli, vulgo *Wurzburg*, cæsus est. Sedente Sergio Romano Pontifice, ad eum invisendum *Cedualam* regem Occidentalium Saxonum, & sacro ablutum baptismum mox sancto sine quievisse, anno præcitato ab Incarnatione Domini sexcentesimo octuagesimo nono, narrat libro 5. Historiæ Anglorum Venerabilis Beda.

CAPUT VI.

SECULI VII. DOCTRINA, ET DISCIPLINA.

QUOMODO duas in Christo naturas contra Euty-chianos, ita duas voluntates, duasque operationes adversus Monotheletas, definiente Ecclesia, fateamur oportet: persistente enim in eadem hypostasi duplici natura impermixta, permaneant utriusque proprietates necessum est. Sacramentaria autem, libri liturgici, & canones Pœnitentiales avitam de Eucharistia, de Sacrificio Missæ, de Pœnitentiæ Sacramento, fidem nostram corroborarunt. In ea quam adsumpserat, humana natura Domini a mortuis surrexisse, & ascendisse in caelum, nefas est hæsitare: licere autem unicuique scripturam divinam pro libito interpretari, ut autumant Novatores pœtantes privati spiritus energiam, soli ajebant Seculo septimo *Parermineuta*.

PROPAGATUM Institutum Monasticum, & Sanctimonialium erecta cœnobia, Sanctorum Virorum Amandi, Galli, aliorumque studio. Veritum Clericis habitum de ferre laicorum, & Episcopis non urgente necessitate de una ad sedem aliam transire. Immunitas Ecclesiis & monasteriis a Galliarum regibus confirmata. *Melchita* in Oriente sunt appellati Catholici Euty-chianis, & Monotheletis oppositi: in Hispania vero qui degebant sub Arabum dominio, *Mosarabes*. Alii a *Muza* Arabum duce, alii *Musa*, quo vocabulo Arabes Christianum significant, prædictum nomen arcessunt. *Mixtarabes* quoque dicuntur. Horum divinum officium *Mosarabicum* nuncupatur, depositum a S. Isidoro Hispalensi; obtinuitque in Hispania usque ad tempora Alphonfi VI. & S. Gregorii VII. ad annum nempe Æ. Hispanicæ 1109. immo diutius in sex Toletanæ civitatis Parœciis, & Salmanticæ item servatum fuit, posteaquam Hispaniarum Ecclesiæ ritus receperant Romanos.

SEDENTE in Petri Cathedra Honorio I. & Heraclio in Oriente imperante, Saxones Occidentales a cultu idolotum ad Christianam religionem conversi sunt a *Be-*

trino, quem ad illis Evangelium prædicandum misit

idem Honorius . Baptismum susceperunt una cum rege suo *Cunegildo* . Rex quoque Anglorum *Eduinus* baptizatus est cum subditis suis plurimis a sancto Episcopo *Paulino* , anno Christi 627 . Legatur Ven. Beda lib. 2. Hist. Angl. cap. 14. & 16. Opera S. *Columbani* , hujusque discipulorum delatum fuit Christi nomen ad Svevos , Francos , Helvetos , Batavos , Frisios , Westphalos . Enituit in hoc opere pietas , ac doctrina Sanctissimorum virorum , *Galii* , de quo *Walafridus Strabo* , & *Joannes Mabillonius* ; *Vilibrordi* , de quo idem *Mabillon* , & *Alcuinus* : *Kiliani* , de quo *Henricus Canisius* , & *Jo. Petrus de Ludewix* . Cautè de his legendus *Moshemius* parte I. hujus Seculi cap. I. t. 4 .

A P P E N D I X .

DE EXTERNIS REBUS .

L ANGOBARDICUM in Italia ita continuatum est regnum . Post *Agilulphum* principatum anno 616 . *Ardowaldus* cum matre *Theodelinda* coepit administrare : anno 626 . maritus *Gundebergæ Ariwaldus* : anno 638 . *Rotharis* *Arianus* : an. 654 . *Rodoaldus* eadem hæresi infectus : an. 659 . pius & Catholicus *Aribertus* : an. 661 . *Gundebertus* : an. 663 . *Grimoaldus* : 673 . *Garibaldus* , ac post tres menses *Bertaridus* ; atque anno 691 . *Cumbertus* .

REGNUM in Gallis post *Clotarium II.* indepti sunt , an. 632 . *Dagobertus* : 646 . *Clodoveus II.* 663 . *Clotarius III.* 668 . *Childericus II.* 680 . *Theodoricus* : 694 . *Clodoveus III.* & an. 698 . *Childebertus II.*

IN HISPANIA post *Recaredum* auspicati sunt regnum anno 601 . *Liuba II.* 603 . *Wittericus* : 610 . *Gundamarus* : 612 . *Sisebutus* : 621 . *Recaredus II.* & post paucos menses *Swinthila* : 631 . *Sisenandus* : 636 . *Chimthila* . 640 . *Tulca* (1) : 642 . *Chindasvintus* : 646 . *Recisvintus*

(1) Sive *Tulgos* . *Wamba* , seu *Bamba* , inauguratus rex post *Recisvintum* , vel , ut quidam scribunt , *Recesvintum* , anno 672 . die prima Septembris ; monasticum vitæ genus amplexus est , eique successit *Ervigius* anno 680 . die Octobris decimaquarta .

aus. 672 . *Wamba* : 680 . *Ervigius* : 687 . *Egicanos* , aut *Egica* .

His REGIBUS recensitis , ad Saracenos Christianorum infensissimos hostes , invita licet *Minerva* , stylum convertens , aliqua minus notanda prætereo , ut pestilentiam grassatam Romæ initio seculi , & *Gregorio Magno* superstite , Saxones cruento bello anno 630 . superatos a Francis , extensam sub *Rothare* anno 646 . & sequentibus a *Luna Thuscizæ* urbe usque ad Francorum fines *Langobardici* regni amplitudinem , & cæsos ab eodem rege Romanos , & *Ravennates* . Quid ergo de Saracenis ? Horum , qui nomen trahunt a civitate Arabiæ *Saraca* , ducem se constituit *Mahomet* , seu *Mahumedes* , Pseudopropheta anno 623 . , posteaquam superiori anno 622 . ex urbe *Mecha* , antiquis *Marraba* , fuerat ejectus : a quo tempore subducitur *Hegira* , Epocha nempe *Turcarum* , ita a *Mahometis fuga* appellata . Prædo ille , ac seductor in lucem editus anno 568 . (1) patre *Abdalla* coepit anno 608 . seipsum venditare prophetam Domini , uxori , quam viduam divitem duxerat , epilepsiæ , qua laborabat , convulsiones suadens esse motus affante numine concitatos . Ita *Mohammed* , quod Arabum lingua ajunt

O 3

de-

(1) Alibi legimus ortum *Mahometem* anno 576 . die 5 . *Maji* . Ita etiam *Voltaire* tom. 11 . pag. 36 . Initio Historiæ Saracenorum *Sirmonis Ockey* , vatus dicitur *P'an cinq cent soixante-et-douze de J. C. la quarante dixième année de Cosroes , surnommé Anouschirvan . & la quarante de l'Empire de Justin le jeune* . At annus quartus *Justini* , qui ad imperium evectus est anno 565 . Æræ Christi , incidit in annum 568 . *Mahometis* pater *Abdalla* a plerisque Ethnicis , mater *Emina* *Judæa* dicitur . Pueritiam ejus , defuncto patre , *Abutaleb* patruus curavit . Ortum Scriptores Arabes ajunt ex Tribu , quam ipsi appellant *Coreischitarum* . Cur natum dixerim anno 568 . , nuper rationem protuli . At *Treberus* anno 560 . , *Pfeiffer* anno 577 . , *Herpenius* anno 580 . , *Reiskius* anno 572 . die 22 . mensis *Nisan* . *Mulierem Assyriam* , *Chadijaab* nomine , cujus camelorum ductor erat , sui captam amore *Mahometes* duxit uxorem . Vidua hæc erat prædivitis mercatoris *Ismaelitæ Abdimonæphi* . Absurdissima sunt , que nonnulli tradunt de *Mahomete* apud *Thomam Itigium* de *Hærebus* *Ævi Apostolici* , fuisse illum *Nicolaum* diaconum , a quo denominati fuerunt hæretici *Nicolaitæ* , aut fuisse S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem : quam opinionem *Itigius* tribuit *Benvenuto Imoleni* in suis ad *Comœdiam Danthis* commentariis . *Dantes* *Mahometem* commemorat in *Inferno* cantu 28 . Neque apud Poetam , neque apud *Landinum* & *Vellutellum* tanta legitur impostura . Miror id effutiisse *Imolensem* , si effutiit tamen . Tolerabilior est , licet

denotari hominum desiderium, ex Mosaica, & Evangelica lege, qua: Judæis, & Christianis arrideret, commentus est religionem, retenta precum, pietatisque specie, quam boni non improbant, & propositis, quibus improbi allicerentur, carnalibus voluptatibus. Librum postea Impostoris scita comprehendentem, & opera Sergii monachi, & quorundam Judæorum conscriptum, Arabes patria lingua appellavere *Alcoranum*. (1)

MA-

falsa, opinio illorum, qui tenent Mahometem esse *Antichristum*. Quamquam enim hoc illi nomen conveniat ampliori illa significatione, qua Antichristos multos esse ait Joannes epistola 1. cap. 2. 18, non est tamen seductor ille, homo peccati, & filius perditionis, sese extollens super omne, quod dicitur Deus, & venturus ante diem Domini, prænuntiatus, & descriptus in 2. Pauli ad Thessalonicenses epistola, capite 2. 3. Longe deterior, inutilis, & execrabilis est assertio quorundam Saracenorum; quos non pudet asserere Mahometem esse Paracletum, Christo promissum in Evangelio Joannis capite 14. 16. & capite 15. 26., ibique ab Evangelista expressum fuisse nomen *Mahometis*, sed exemplaria omnia, præter unum, vel alterum, Christianorum dolo fuisse corrupta. Cujus mendacii, apertissimi quidem (nam & multi ante Mahometis tempora Evangelium Joannis exscripserunt, & explanarunt, quorum nullus Mahometem istum commemoravit, & fieri non potuit ut Christianorum fraude & conspiratione tot, ac tanta sacrosancti Evangelii corrumperentur ubique gentium volumina) unum producant ignotum prorsus, obscurissimum restem, nescio quem *Al-Selencium*. Id narrat in Specimine Hist. Arabum Pocockius, atque in Dictionario Historico & Critico V. *Mahomes* Petrus Bayle. De Mahumete libro 25. descript. Eccles. Petrus Gioffius:

*Rex Mahometus Arabs quadam spurcissima legum
Ac facem reprobi sensus exponit, aperitis
Pervertens populos verbis, armisque ruendam
Decernit per regna luem, ut discussio verum
Absit iniquarum, nulli sentata virorum.
Tandem obit, indigna Mecha tumulatus in urbe.
Quippe superba luxu constructa steterunt
Templa sibi, fulvoque auro, gemmaque nitenti,
In mediis corpus templis sublime pependit
Vi erectum occulta opposita magnetis, & arte
Inclusum ferro, sic ut mirabile quiddam
Visa rudi, ac summo non indignissima cultu.*

(1) *Alcoranum* vocabulum Arabicum idem significat, ac *liber lectissimus*. Editus Arabice, & in Persicam linguam translatus. In Latinam vertit Petrus Mauricius Abbas Cluniacensis, in Gallicam vir nobilissimus Du-Ryer: Lehmannus laudat versionem quoque Italam, & Hispanicam. Consultarunt Mahometis fabulas Euthymius, Joannes Cantacuzenus, Richardus, Cardinalis Cusanus, Lodovicus Marraccius: pluraque de his Eduardus Pocockius, Georgevinius, & Clericus in Notis ab lib. 6. Grotii de Verit. Relig. Christianæ.

MAHOMET igitur anno 623. Saracenorum turba collecta suscepit illorum regimen, administravitque usque ad annum 632. quo decessit. Præfuit illo extincto Saracenis *Ebubezer*, quem vocant Arabes *Aboubecere* (1). Is *Calipha* dici voluit; quam vocem interpretantur *Vices gerentem*. Ebubezere duce undique Saraceni grassabantur; sed illo post biennium mortuo, succedente *Haumare*, vel, ut ajunt, *Omar*, cœperunt majori furore bacchari. Anno 634. irruentes in Syriam, coegerunt *Heracium* amisso exercitu provinciam deserere. Occuparunt proximo anno *Damascum*. Anno 635. *Jerosolymas* cinxerunt obsidione, & anno 637. expugnarunt. Potiti sunt an. 638. *Antiochiæ*; & insequente anno subegerant *Mesopotamiam*. Devicto insuper anno 640. *Hormisda Jezdegird* rege *Perfarum*, regnum illud universum Saraceni occupaverunt: unde ab hoc anno supplicari solet magnum eorundem Saracenorum Imperium (2). Nec iterit his limitibus circumscriptum. Etenim *Haumare*, qui anno 643. maximis sumptibus templum *Jerosolymitanum* extruxerat, *Crucis* signo ubique deletum, a femina occiso, (3) invadentes *Africam* ad persolvenda sibi vectigalia compulerunt. Contigit id anno 647. *Othmen*, qui post *Haumarem* tenuit imperium, anno 648. mille septingentis rariibus totam *Cypri* insulam circumdedit, & in suam redegit

O 4

(1) Mahomet hæredes constituerat filiam suam *Fatimam*, hujusque virum *My*, sed procerum ambitio voluntatem quoque Pseudoprophætæ parvipendit.

(2) Sublata cum regno *Perfarum* religio *Magorum*. Eodem anno 640. *Hegira* 20. subacta *Alexandria*, principe Saracenorum *Haumare*, contempta fuit igne amplissima Bibliotheca *Alexandrina*, in qua tanta erat librorum copia, ut us quatuor mille balnearum aqua calefieret, & ulterius ad sex menses perseveraret combustionis materia. Maluit autem *Haumar* incendi, quam Joanni *Grammatico Jacobitæ* concedi. Universa tunc *Agyptus* venit in Saracenorum potestatem.

(3) Legi in *Historia Saracenorum*, *Haumarem* occisum anno Ch. 644 *Hegira* 23. a mago quodam captivo *Perfa*, cui nomen *Firouz*, non femina. Vide & Pocockium *Hist. terræ Sanctæ*. Regnavit itaque *Haumar* annis 10. Vossius occisum ait anno 647. a *Margarita Perfa*. Quiddam tantam in Saracenis armorum fortunam inde repetunt, quod victos ad Mahometanam religionem indiscriminatim admitterent, eaque fere cum omnibus gentibus aliquid habeat commune: id tamen hominum corruptelæ, ac Numinis animadversioni existimo adtribuendum.

degit potestatem. Irruit anno proximo Saracenorum classis in Siciliam. Ex Africa anno 668. innumeros abduxere captivos, atque e Syraculis LXXX. M. Vexerunt anno 671. Ciliciam, & Lyciam. Anno 685. capta ab iisdem Saracenis, & eversa Carthago. Tota Africa anno 690., culpa Justiniani II. qui violato foedere antea cum Saracenis inito, istos provocavit ad bellum, & renunciavit pactis induciis, ad hostium transit ditionem.

CONTRARIO tamen exitu Saraceni aliquando pugnarunt. enimvero anno 651. invadentes Italiam a Grunaldo Præfesto Samnitum ad internecionem delati sunt. Pulsi item anno 657. ab Olympio Exarcho e Sicilia; atque anno 699. Christianorum Exercitus sub Abimaro, & Joanne Patricio Samosatam usque profectus occidit Saracenorum IV. M. Frustra imperante Constantino Pogonato obsedisse C. P. dictum supra. Intestinis etiam ob mortem Othmenis laboraverunt discordiis. Successio autem principum Saracenorum est: Cœpit Mahomet imperare anno 623. Ebubezer illorum Arviras eligitur anno 632. Haumar regnavit ab anno 634. Huic anno 644. aut 643. desinente successit Othmen, sive Horman. Calipham anno 660. sublatis æmulis se nominavit Muchavia. (1) Arviras deinde an. 682. ejus frater Gizith. Principatum huic anno 685. subripuit Habdallas tyrannus; sed electus Arviras Maruan. Huic anno 686. suffectus est filius Hedimelech. Habdallæ anno 689. Persis & Armenia subjiciuntur, divisoque imperio intestina bella cessarunt. (2)

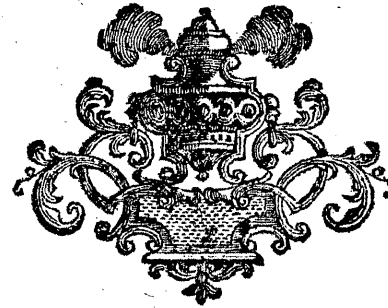
SARACENIS Syriam vastantibus, *Mayonita*, ne illorum subderentur dominatui, sibi in Monte Libano, & Phœnicia principem constituerunt, infcio Imperatore Constantino IV. *Mardaitæ* idcirco, idest, *rebelles*, nuncupantur. Contigit id anno Christi 676.

SCRI-

(1) Narrat Cedrenus incensam ad Cyzicum in Mysia classem Saracenorum a *Callinico* Heliopolitano, invento maritimo igne, quem *Græcum* vocant, hieme anni 664. De *Callinico* autem *Heilbronner* in *Historia Matheos*.

(2) Hanc Chronologiam Calipharum exscripsimus ex Epitome *Voffii*. Si ab hac aliquando discessimus, certa nos impulerunt munimenta.

SCRIPTORIBUS cap. 4. enumeratis addendi sunt aliqui, qui licet Christiani, seculares tamen litteras excoluerunt. Hujusmodi sunt *Julianus Patricius*, qui edidit *Chronicum*, dictum a *Suida σύντομον τῶν Σαυρακίων*, breve, valde admirabile: *Secundus*, ut creditur, *Tridentinus*, qui scripsit de rebus gestis Langobadum: *Samuel Beulanus* Scotus, cujus laudatur *Historia Itineraria*. Poetis accensendus, præter *Drepanium Florum*, cujus multa extant sacra Poemata, *Aldhelmus* in Saxoniam Abbas, & Episcopus, de quo illud pervulgatum, *Aldhelmus cecinit millenis versibus Odas*. Omnia Gentilium testimonia, quibus Christiana Religio confirmari queat, improbo labore collegit *Anonymus* quidam *Thebanus*, a *Photio* Cod. 170. atque ab omnibus celebratus, a quibus Scriptorum census contextitur.

OCTAVUM ECCLESIAE

S E C U L U M .

C A P U T I .

DE EPISCOPIS ROMANÆ, ET CATHOLICÆ
ECCLESIAE.

PONTIFICES Maximi Seculi VIII. *Joannes VI. Joannes VII. Sisinus, Constantinus, S. Gregorius II. S. Gregorius III. S. Zacharias, Stephanus II. S. Paulus I. Stephanus III. Hadrianus I. & Leo III.*

LXXXVII. VITA itaque functo Sergio I. Apostolicae Ecclesiae suscepit administrationem anno 701. ad finem vergente *Joannes VI.* natione Graecus. Is Theophylactum Exarchum a Tib. Absimaro contra ipsum Pontificem boota de causa missum, a militum & civium furore mna pro malis reddens exemit, & captivos, quos Rogianorum ditiones invadens abduxerat princeps Beneventanus Gisulphus, liberali redemit munificentia. Restituit S. Andreae in Vaticano Basilicam, templumque S. Marci, post triennium facilem vitae exitum sortitus anno 705. nona die Januarii.

LXXXVIII. CONSECRATUS est Pontifex eodem anno *Joannes VII.* & ipse Graecus origine. Rogatus a Justiniano II. confirmare noluit canones Synodi Quinisextae, a nonnullis reprehensus quod illegitimos non dispunxit a veris. Eo sedente Aribertus II. Rex Langobardorum reddidit Romanæ Ecclesiae Alpes Cottias proximas Pedemontio, a decessoribus suis usurpatis. Nondum exacto Pontificatus triennio, decessit anno 707. XVI. Calendas Novembris. (1)

LXXXIX.

(1) Lego patrem Joannis VII. appellatum fuisse *Platonem*, cognomine scilicet præstantissimi illius Philosophi, quem Apollodorus apud Diogenem Laertium natum ait Olympide 83. & mortuum scribit Hermissus anno 1. Olympiadis 188. Quamquam Plato pater Joannis VI. litterarum infans non fuerit; nulla tamen ratione comparandus fuit Platoni, cujus cognomentum habuit, Aristonis filio, & Philosopho, ut

LXXXIX. AT BREVIOR fuit Episcopatus *Sisinni*, qui ad Apostolicum perveniens thronum ex disjunctissima Syria regione, tam dira excruciabatur arthritide, ut 20. ab electione die, qui fuit septimus Februarii, an. 708. conficeretur.

XC. CONSTANTINUS in Syria pariter ortus *Sisinnio* suffectus; illius *Trullanos* canones, qui rectæ fidei non opponuntur, confirmavit; tali honore a Justiniano II. a quo C. P. fuerat accersitus, Nicomediae exceptus, ut Imperator capite coronam gestans illi osculatus sit pedes. Philippico conanti pseudosynodo restituere hæresim Monotheliticam invictò restitit animo; obiitque die 8. Apr. an. 715.

XCI. SUMMUM deinde Sacerdotium obtinuit *S. Gregorius II.* ultra 15. annos, e terris discedens Idibus Februarii anno 731. Ad laudum ejus cumulum accedit, quod strenue pro cultu Sanctarum Imaginum pugnavit contra Leonem Isaurum, extinxit Anglicanum schisma annorum 150. exortum inter Britones & Scotos innovata de die Paschatis controversia, & a Luitprando rege Langobardorum obtinuit confirmationem donationis Alpium Cottiarum.

XCII. SANCTITATE item præclarus fuit *Gregorius III.* qui ab anno 731. usque ad an. 741. summa sapientia, & vigilantia gubernavit Ecclesiam, scriptisque & factis, in templis Christi, Deiparæ, Sanctorumque Imaginibus collocatis, acerrime pugnavit contra sco-

no-

nuper dictum est, præstantissimo: de quo *Timon* versibus Latine redidit.

*Hos inter dux ille Plato celsissimus ibat,
Cujus ab ore melos manabat, quale Hecademî
Arbutis lepida modulantur voce cicadæ.*

Ven. Baronius ad annum 705. refert, Justinianum II. Imperatorem a Joanne VII. postulasse, ut canones Synodi *Quinisextæ* congregatæ in urbe Roma Concilio ad examen revocaret, & quos invenisset disciplinae Ecclesiasticæ consentientes, ceteris refutatis, confirmaret. At Joannæ prædictos canones nec ex parte approbare voluit, nec condemnare. Hæc est causa, ob quam ab Anastasio, & ab Auctore Libelli Synodici reprehenditur. Videatur Christiani Lupi dissertatio de Synodi Trullanae causa, tempore, loco, Episcopis, & auctoritate: ad quam dissertationem mittunt inquirentem Acta Pontificum Romanorum Franciscus Pagi in *Breviario* num. 2. in *Joanne VII.* & Antonius Sandinus in *Vitis Pontif. Rom.* adnotatione 2. ad vitam ejusdem Pontificis.

nomachos. Suprema fuit Sanctissimo Pontifici dies IV. ante Cal. Decembris.

XCIII. Post Gregorium inauguratus Pontifex *Zacharias*. Avertit is a Romana provincia Langobardorum exercitum, sibi que Luithprandi animum maxima prudentia devinxit. Illius auctoritate, aut certe consilio, (1) exauctorato Childerico ad regnum inepto, substitutus est Francigenis rex pater Caroli Magni Pipinus. Evolvit S. Zacharias ad Superos, annis decem transactis, anno 752. pridie Idus Martias. (2)

XCIV. IN STEPHANI II. (3) Pontificatu amplior evasit

(1) Cum anno 744. Sacerdos quidam ignorantia Latinae linguae in administratione Sacramenti Baptismatis ita praescriptam formam verborum protulisset, *Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritu Sancta*, S. Zacharias Romanus Pontifex ratum, validumque baptismum esse declaravit, propterea quod non errorem introducens, aut haeresim, sed pro sola ignorantia Romanae locutionis infringendo linguam, Sacerdos baptizans ad illum modum fuerit locutus. Vide Zachariae Epistolam 6. ad Bonifacium Episcopum tom. 6. Conciliorum, & can. *Retulerunt nuntii tui*, apud Gratianum de Consecr. dist. 4. num. 86. Retulerant id Zachariae Virgilius & Sidonius; qui cum revera S. Bonifacii non fuerint nuntii; videntur duae illae voces, *Nuntii tui*, additae a Gratiano. Consimilem formae mutationem ex ignorantia profectam, non officere Baptismatis validitati, asseruit anno 754. ut fertur, Stephanus II., quem libro 31. de Theologicis discipl. cap. 10. III. diximus, ob subjectam paullo inferius adnotationem.

Nequivit S. Zacharias dari *Antipodas*, vulgarem sententiam secutus, absque ullo prorsus reprehendendo errore: quippe *Antipodas* esse postremis temporibus ex Italicorum navigationibus evidenter compertum est. Hinc doctissimus Norisius occasionem arripuit in Augustinianis Vindiciis cap. 4. §. 8. refellendi *Adamum*, affirmantem dixisse Augustinum, *Terram non esse rotundam, nullosque dari Antipodas*. Quorum primum esse inane *Adami* obiectum demonstrat eo loci Norisius, quoniam S. Pater nullibi negat terrae rotunditatem; alterum vero retundit, quoniam si Augustinus existeret *Antipodas* ignoravit, id ignotum erat, priusquam *Columbus* Ligur Argonauta novum Orbem adinvenisset. Praeterea autem quae de Terrae figura, rotunda sit, necne, differuerunt aetate nostra Philosophi.

Childerico substitutum regem Pipinum a Zacharia contendit Ven. Belarminus lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 17. & consultationi Francorum Zachariam tantum respondiisse demonstrare nititur Jo. Launojus lib. 7. cap. 9. ad Lud. *Mavestum*.

(2) Post obitum S. Zachariae quidam electus est a populo *Stephanus*, & immisus in Patriarchium Lateranense, sed quoniam post triduum non ordinatus excessit e vivis, ut sectione 227. narrat Anastasius, non solet inter Pontifices connumerari.

(3) Nonnullis III. ob praecedentem Notam. In Gallias ad Pipinum adiit anno 754. ibique regi coronam imposuit. Extat Ravennae vetus inscriptio: *Pepinus pius, primus amplificanda Ecclesia viam aperuit, & Exarchatum Ravennae cura amplissimis*. . . . deleta sunt reliqua.

evasit principatus Romanae Ecclesiae. Cum enim armis Aistulphi Langobardorum regis undique premeretur, confugiens ad Pipini auxilia, hunc movit, ut cum exercitu ingressus Italiam cogeret Aistulphum ad restituendum Exarchatum, quem occupaverat. Pipinus vero eundem Exarchatum, & quidquid in Italia armis recuperavit, largitus est Apostolicae Sedi. Exegerat Stephanus quinque summi Sacerdoti annos, quando VIII. Cal. majas anno 757. cessit e vita.

XCIV. FRAEFUIT deinde Ecclesiae annis decem S. *Paulus I.* Romanus, qui ab impietate revocare studuit Constantinum *Cobronymum*, Theophylactum Archidiaconum, quem nonnulli e populo Pontificem acclamaverant, redegit in ordinem, pluraque Sanctorum corpora transfudit e caemeteriis in Urbem. Agebat adhuc annum die 28. Junii an. 767. cum Constantinus violentia fratris ducis Nepesini audacter Pontificatum invasit.

XCVI. CONSTANTINO Pseudopontifice, & qui huic praefer jus faesque subrogatus fuit, Philippo *Monacho* extrusus, canonice anno 768. electus est *Stephanus III.* (1) Damnatum ab eo est Constantinopolitanum Concilium, in quo reprobatus fuerat sacrarum cultus Imaginum: contulit rursus sacrorum Ordinum insignia iis, quos initiaverat Constantinus; non tamen, ut visum quibusdam, iteravit ordinationem: septem constituit Cardinales Episcopos, & excessit e vivis Cal. Februarii, anno 772.

XCVII. SEDIT postea *Hadrianus I.* eruditione, & pietate, praecclarus. Hoc Pontifice extinctum est in Italia regnum Langobardorum, celebratum contra Iconomachos Generale Concilium VII. confirmata donatio Pipini facta Romanae Ecclesiae a gloriosissimo ejus filio Carolo Magno. *Hadrianus* agebat annum Pontif.

(1) Quibusdam IV. sed in hujus Synodo in lucem edita, & illustrata a Cajetano Cennio legitur sub initium, *Praesidente ter beatissimo, & coangelico Stephano Summo Pontifice, hujus Romanae Urbis Ecclesiae, & universaliter tercio Papa, &c.*

tificatus 24., cum naturæ concessit VIII. Cal. Januarias an. 795. (1)

XCVIII. LEO III. presbyter R. E. fedit post Hadrianum, usque ad annum 816. diemque obitus sui undecimam Junii. Carolum Magnum de Ecclesia optime meritum decoravit corona, sacro inunxit oleo, & appellavit *Augustum*. Litanias, seu *Rogationes* sancivit, institutas antea a Mamerto Episcopo Viennensi, ut haberetur in Martyrologio Romæ V. idus Maji. (2)

CA-

(1) Producent quidam hæretici Caroli Magni epistolam maledictis conviciisque plenam adversus *Hadrianum I.*, quasi Carolus ægre ferret approbari ab Hadriano Synodum Septimam, cultumque Sacrarum Imaginum. Verum Carolus Magnus semper huic Pontificem honore magno profectus est. Etenim eo hortante, non semel in Italiam cum exercitu advenit, & contra *Desiderium* regem Langobardorum, & contra Ducem Beneventanum *Arasium*, adversus Ecclesiasticam ditionem bellantes. Carolus item Hadriano, ejusque Successoribus concessit territorium Sabinense. Provolutus etiam ad pedes Pontificis, prius illos osculo contigit, quam se Pontifex complectendum ei daret, ut in libro 2. de rebus gestis Francorum scribit Paulus Æmilii Veronenfis. Vita autem functo Hadriano, Carolus ei carmen concinnavit, in quo hæc leguntur:

*Post Patrem Carolus lacrymans hæc carmina scripsit,
Tu mihi dulcis amor, te modo plango, Pater.
Tu memor esto mei: sequitur te mens mea semper,
Cum Christo teceas regna beata Poli.*

Et infra:

*Tum memor esto tui nati, Pater optime, posco,
Cum patre, dic, natus pergat & ista meus.
O, pete regna, Pater felix, celestia Christi,
Inda tuo precibus auxiliare gregi.*

Vide Alani Copi Dialogum V. cap. 4.

(2) Dum Leo III. Litanias Majores Romæ celebraret anno 799. nefarii homines in itinere illum aggressi, inermi fugato populo, injuriis, plagisque affecterunt, eratisque illi oculis, atque lingua præcisa, in media via reliquerunt semivivum, & paulo post detruserunt in carcerem. Fuerunt immanissimi sceleris auctores *Paschalis Primitivus*, & *Campulus Sacellarius* Romanæ Ecclesiæ. At Leo divino beneficio sanatus, ambonem conscendens ab objectis criminibus coram universo populo seipsum purgavit. Rem gestam ab Anastasio enarratam referunt ex Græcis Zonaras, Cedrenus, Manasse Constantinus, ex Latinis Hermanus Contractus, Flodoardus, Sigebertus, Theodolphus, Alcuinus. Illos Papius laudat, Papius istos. Calvisium addere possum, Brietium, ceterosque complures. Ajunt oculos Leoni fuisse redditos ab Apostolorum Principe Petro: neque obscure id Theodolphus innuit Carmine sexto libri III. ubi ait:

*Quæ furibunda manus spoliavit lumine, lumine, lingua,
Vestibus & sacris, ordinibusque piis.*

CAPUT II.

INDICTA SEculo VIII. CONCILIA.

AD HÆRESSES eliminandas, ac restituendam, firmandamque collabentem Ecclesiæ disciplinam plures habitii sunt Episcoporum conventus. Enimvero bello, quod sacris Imaginibus intulerunt tres Orientis Imperatores, *Leo Isaurus*, *Constantinus Copronymus*, & *Leo IV.* occurrendum erat sedulo diligenterque. Atque factum id in Romana Synodo S. Gregorii II. anno 726. & in duabus S. Gregorii III. an. 731. & 732. Iconomachi tamen anno 754. celebrantur C. P. numerosissimam Synodum, 338. Episcoporum, divelli Constantini Copronymi, & Leonis Augusti convocata, absolutamque in Basilica S. Mariæ in (1) *Balchervis*, VI. Idus Augusti. Qua in Synodo adversus Sacras Imagines conclamatum est, ac illæ undique conquisitæ,

*Reddidit hæc Petrus, quæ Judas abstulit alter.
Hic qui Confessor, proditor ille Dei est.*

Lego tamen apud Papium pag. 132. 2. *Hadriani defuncti necessarii*, populo contra illum concitato, ei læserunt oculos, non tamen ademerunt. Nam ii, quibus mandata erant execratio, pepercerunt homini, ejusque miserit extrinsecus oculos læserunt, sed lumine non privarunt. De lingua item præcisa illic nec verbum quidem. Sed quod narravimus, testimonio comprobatur multorum. Sane Leo dimissus per maura, profectus est in Galliam ad Carolum Magnum. Alcuinus in Carmine de Leonis professione ad *Carolum*, refert Pontificem illatas sibi commemorasse contumelias, & vulnera, regemque magna fuisse permotum admiratione. Ita enim loquitur Alcuinus:

*Verbera commemorans, extinctum lumine vultum
Narrat, & abscessam liquido de gutture linguam:
Nunc medicante Deo sanatum, &c.*

De Carolo autem Alcuinus hæc subjicit:

*Exquiris Carolus casus, auditque laborum
Diversos, sceleris populi impia facta stupefit,
Miratur geminas jamdudum luce fenestras
Extinctas, & nunc reparatum lumine vultum,
Truncatamque loqui miratur fortipe linguam.*

Alter in alterius configunt lumina vultus.

Carolus Leonem propriæ Sedi restituit, atque in sceleris auctores pronunciavit sententiam capitis. Sed ut relegarent solummodo, petiit, obtinuitque clementissimus Pontifex.

(1) *Βαλχέρη* Civitatis Constantinopolitane suburbium. Incepta Synodus in *Hierie Palatio*. Appellatur ab Heterodoxis immerito *Septima Synodus Oecumenica*.

tæ, abrafæ, & incensæ, traditis quoque igni Catholicorum libris, Sanctorumque Reliquiis. Hanc propterea Pseudosynodum hæretici appellant VII. *Œumenicam*.

ETSI vero de Sacrarum Imaginum cultu frequens Episcoporum Galliæ Concilium, cui interfuerunt etiam Legati S. Pauli I. Rom. P., anno 767. statuerit in Gentiliaco agro Parisiensi, eundemque cultum confirmaverit an. 769. Romana Synodus Lateranensis Stephani III. comprobatus tamen fuit anno 787. Generali concilio, congregato imperantibus Constantino *Porphyrigenito* cum matre Irene, instigante Hadriano I., & suadente quoque Patriarcha G. P. Tarasio. Inceptum est in C. P. SS. Apostolorum æde, sed translatum postea Nicæam, & inchoatum VIII. Cal. Octobris, completumque X. Cal. Novembris. Est ergo hæc Synodus, cui præter ingentem SS. Monachorum numerum, adfuerunt cum Apostolicæ Sedis Legatis Episcopi 350. Constantinopolitana, seu Nicæna II., *Œumenica VII.* Confirmatum fuit quicquid Synodus ista decreverat anno 794. in Synodo *Francfordiensi* 300. Episcoporum, habita adstantibus coram Carolo Magno prælaudati Hadriani Legatis. (1)

DAMNATA fuit in eadem Synodo Francfordiensi hæresis *Felicis*, & *Elipandi*, jam ab anno 788. proscripta in Concilio Narbonensi, & rursus anno 792. in Ratisponensi, postea vero in Aquisgranensi an. 799. Sedente insuper Zacharia Pontifice, atque, ut fertur, anno 745.

(1)

(1) Qui negant cultum religiosum sacris Imaginibus exhibendum, huic non approbatum a Synodo Francfordiensi, sed damnatum potius fuisse affirmant: quod item asserunt de Libris *Carolinis*. At præstantissimi Theologi demonstrant tam in secundo illius Concilii canone, quam in hisce libris denegari Sanctorum Imaginibus cultum *latria*, Deo tantummodo juxta primum præceptum Decalogi, offerendum, inflicto anathemate iis, qui sacris imaginibus eandem, ac *Dei scæ Trinitati*, venerationem impendant. Quod *Œumenicæ* Synodo VII. omnino cohærens est, non repugnans. Sunt tamen & de sensu præcitati secundi canonis, & de libris *Carolinis*, immo & de librorum istorum auctore, diversæ Theologorum, Criticorumque sententiæ: quas expendunt fere omnes recentiores, qui de *Cultu Sacrarum Imaginum* pertractant post Bellarminum, Valsesium, Petaviam, *Gaspar Juenin*, *Cavolus Vitaſſe*, *Nicolaus L'Herminter*, *Honoratus Townely*, & alii, post Tractatum *De Incarnations*.

(1) damnati fuerunt *Aldebertus*, & *Clemens* hæretici, & quidem Synodali sententia. Hæc autem adversus hæreses.

SPECTANT ad disciplinam quæ sequuntur. In Synodo Cloveshoviensi in Anglia anno 742. actum de Ecclesiarum immunitate: in Vermeriensi diocesis Sueffionensis anno 752. de cohibendis fornicatione, adulterio, & incestu: in Compendiensi ejusdem diocesis anno 756. de iisdem criminibus, & de gradibus consanguinitatis: (2) In Lippiensi apud Germanos anno 780. erectæ, & constitutæ in Saxonia Sedes Episcopales: in Narbonensi an. 691, illius Ecclesiæ limites definiti: in Aquisgranensi an. 797. approbatum Caroli M. Capitulare; atque in Romana an. 800. Leo III. se purgavit a quibusdam criminibus sibi objectis.

CAPUT III.

HÆRESSES VIII. SEculi.

QUENAM sint exortæ octavo Seculo hæreses, constat ex capite præcedenti. Prima est Iconoclastarum: altera *Elipandi* & *Felicis*: tertia *Aldeberti*, & *Clementis*. Ac prior explicato nomine statim dignoscitur. Iconoclasta enim, sive Iconomachus idem sonat, ac *Imaginum impugnator*, ab *εικον* imago, & *μαχουρι*, pugno. Horum duces Leo Hauricus, Bardanes, Joannes, Anastasius, Constantinus Copronymus, Leo Armenus. Omnium tamen primus sacris Imaginibus bellum intulisse fertur *Ezidus* rex Arabum, instigante Judæo, nomine *Sarantapehis*: at nulla solet haberi ratio obscuræ hujus Iconoclastarum originis. Ad horum caltra accesserunt quotquot ad hæc usque tempora in Sanctorum Imagines, & Reliquias sacrilege contulerunt. *Αγίωμαχοι* item, ac *θεόμαχοι* vocitantur, quoniam contra Sanctos, & contra Deum summa impietate.

Tom. I.

P

tate.

(1) Sancti *Zacharia* duo laudantur Concilia, unum an. 745. alterum 745.

(2) Sedente Stephano III anno 769. celebrata est Synodus Lateranensis, quam anno 1735. V. Cl. Cajetanus Cænni in lucem protulit, addita erudita Dissertatione.

tatē decertant, sacra monumenta, arasque evertentes. (1)

CHRISTUM esse Filium adoptivum Dei Patris dogmatizarunt *Elipandus* Episcopus Toletanus, & *Felix* Urgelitanus in Hispania Tarraconensi. Fuit horum error furculus haresis Nestorianæ, & præmonstratus a Theodoro Mopsueto. Cum enim adoptio sit assumptio in Filium personæ extraneæ; qui Christum filium Dei adoptivum vocant, in eo hominis profitentur personam adsumptam ad consortium divinæ. Attamen, an Christus cum illo addito, *Secundum humanitatem*, appellari queat adoptivus Dei Filius, disputatur in Scholis. *Elipandus* & *Felix*, seu potius illorum errorem proscriptit an. 793. *Paulinus Aquilejensis*; postmodum damnarunt Synodi prælaudatæ. (2)

ALDEBERTUS & *Clemens*, Zacharia Pontifice, degradati addiderunt Ecclesiasticis precibus ignota spirituum nomina, invocando angelos *Uriel*, *Raguel*, *Tubuel*, *Inias*, *Tubuas*, *Sabaoth*, & *Simiel*.

C A P U T IV.

ECCL. HIST. BREVIARIUM VIII. SÆCULI.

INITIUM ducendum à *Ven. Bedæ*, (3) nato in districtu Dunelmi Angliæ Septemtrionalis anno 672. & vita sancto, ut fert probabilior opinio, anno 735. Sanctimonia, pietate, atque omnigena excelluit eruditione. Nam de ratione temporum, de mundi ætatibus, de computo, & Arithmeticis numeris, de situ locorum

(1) Adversus Sacras Imagines nefariâ promulgarunt decreta *Leo Isaurus* anno 726. & 730. atque *Constantinus Copronymus* anno 754. coacti Pseudosynodo, de qua supra.

(2) Præter *Alcuinum*, de quo infra, pertractarunt de hac Secta Scriptores enumerati a Jo. Alberto Fabricio tom. 2. Biblioth. Latinæ medii ævi.

(3) Dicitur *Venerabilem* ajunt, quod ejus discipulus leonino versu in Epitaphium mediatus, *Hæc sunt in fossa Bedæ presbyteri ossa*, torquentur se ob syllabarum quantitatem, in semis admonitus fuerit, ut ita versus emendaret, *Hæc sunt in fossa BEDÆ VENERABILIS OSSA*. Aliam causam ad annum 799. profert *Godenus*.

rum sanctorum libri exhibent insignem Chronologum, Geographum, & Mathematicum. Ejus vero in Theologia, sacræque litteris peritiam amplissima Commentaria, Tractatus egregii, & Homiliæ complures demonstrant. Quid in historia valuerit, *Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum*, *Martyrologium*, & *Sanctorum Vitæ testantur*. Si ignarum exillimes Astronomiæ; perlegere quæ scripsit de argumentis lunæ, de Embolismis, de Cyclis, de Astrolabio, de Planetis, de Sphæra. Etiam de Arte metrica, de partibus Orationis, de Elementis, de Linguis, & de Oraculis pertractavit; eumque novimus Grammaticum, Poetam, Philosophum, Polygraphum.

CONSIGNATUR anno 740. mors *S. Germani* Patriarchæ C. P. qui *Leoni Isaurico*, ceterisque Iconoclastis invictè resistit. Scripsit de sex Synodis Œcumenicis, Apologiam *S. Gregorii Nysseni*, & rerum Ecclesiasticarum Theoriam. In illum aciunt stylum *Iconomachi*: ac colunt inter Sanctos IV. Idus Majas *Martyrologium Romanum*, & *Menologia Græcorum*.

ACCEDIT *S. Joannes* monachus, ac presbyter *Damaſcenus*, ob eloquentiam vocatus *Χρυσόπλοος*, a χρυσός, aurum, & πλόω, fluo. Quamvis interdum nimis hulle credulus videatur, docte tamen eleganterque conscripsit de Fide Orthodoxa, de Hæresibus, necnon contra *Acephalos*, seu *Monophylitas*, *Nestorianos*, & *Manichæos*, Orationesque sacras stylo perpolito, & exulto. Scribendo circa annum 730. applicuit animum, obitque anno circiter 750. qui enim mortuum affirmarunt *sub Theodosio Juniore*, enormi 300. annorum peccarunt anachronismo.

SEQUITUR *Paulus* Diaconus *Aquilegiensis*, postea *Cassinensis* monachus; qui cum foret Cancellarius *Desiderii* regis *Langobardorum*, eo devicto, venerat in captivitatem *Caroli Magni*, atque propter nimiam erga *Desiderium* fidem relegatus fuerat in insulas maris Adriatici *Diomedæas*. Præter *Historiæ Langobardorum* libros sex, & quatuor alios de vita *S. Gregorii M. Homiliæ*, & opuscula alia, adscribuntur *Paulo* Diacono libri 24. *Historiæ Miscellæ*: sed hæc non unum habet parentem. Lusi etiam versibus in laudem *S. Scholasticæ*, eique tribuitur sonorus Hymnus

S. Joannis Baptistæ, *Ut queant laxis*, &c. Floruit circa annum 776. (1)

VIXIT eadem ætate *Paulinus* Foro-Julienſis, ad Patriarchatum Aquilejenſem evectus a Carolo M. anno naper cirato 776. Edidit anno 793. contra Elipandum librum inſcriptum *Sacroſyllabum*. Prædicatione Carinthiæ, finitimoſque populoſ perduxit ad Chriſti fidem; atque in cælum migravit anno 804. die 11. Januarii, qua die colitur ipſius memoria in Faſtis Sanctorum Foro-Julienſium.

OBIIT eodem anno 804. XIV. Cal. Junias *Flaccus Alcuinus* Angluſ, diſcipuluſ Ven. Bedæ, & Diaconuſ Eboracenſis. A Carolo M. Palatinæ ſcholæ Præfectuſ, principem in Galliam, & ad Synodum Brancofordienſem ſecutuſ, tandem recepit ſeſe in Turonenſe S. Martini cœnobium. Strinxit calamum adverſuſ Felicem Urgelitanum, & Elipandum: pertractavit de diviniſ Officiis, ritibuſque ſacrorum myſteriorum, plura interpretatuſ eſt diviniſ Scripturæ loca, Epiſtolaſ edidit plurimaſ, epigrammata, poemata 272. & carmen Heroicum de Pontificibuſ, & Sanctiſ Eboracenſiſ Eccleſiæ. (2)

PERCURRAM breviter reliquos. Conſcriptuſ ab *Anonymo* ætate Gregorii II. *Liber diurnuſ Romanorum Pontificiſ.*

(1) Paulum Diaconum deceſſiſſe ajunt anno 801.

(2) Ipſum quoque *Carolus Magnus* ſcriptoribuſ Eccleſiaſticis hujus ſeculi ad annum 768. adnumerat Guillelmus Cave. Reſenſet Caroli Epiſtolaſ, & capitula de re Eccleſiaſtica, Libellum ad Alcuinum de Sacrificio Miſſæ, & ratione rituum Eccleſiæ, Capitularia, &c. Nitiur ex loci Caveuſ auctori ſuo vindicare libroſ, qui *Carolini* dicuntur, aſſertim ſpurioſ dici a Catholicis plurimis, ut *iſtorum librorum iſtum declinent*, nempe quia in hiſ damnatur Synoduſ VII. & improbatuſ cultuſ Sanctorum; tamen non idem judicium eſt omnium Communioniſ noſtræ Theologorum: ſed præfatoſ libroſ jubente Carolo conſcriptoſ eſſe fatentur. Nec tamen horum librorum auctoritate labefactari purant fidei Catholicæ Eccleſiæ circa Imaginum Sacrarum cultum, quoniam iſſidem libroſ non cultuſ *dulia*, ſed cultuſ *latria* Sanctiſ, horumque Imaginibuſ denegatur. Vide *Nor.* ad præcedens caput ſecundum.

Præter libroſ a Caveo adſcriptoſ Carolo Magno, Grammaticam ipſo condidit patriæ linguæ, ſcilicet Teutonice, leges plureſ. & conſtitutioneſ edidit, lib. 4. Annalium reſenſit ab Aventino, collegitque, & promulgavit *Mutinæ* anno 801. edita legiſque Langobardorum.

tificum, & circa eadem tempora *Ordo Romanuſ* pertractans de diviniſ Officiis, ac miniſteriis. *Fredegariuſ* Schoaſticuſ perduxit ad annum 739. Chronicuſ de geſtiſ Francorum, & *Iſidoruſ* Epiſcopuſ Pacenſiſ in Luſitania ad annum 754. Chronicuſ Hiſpaniarum ſub Arabum principatu. *Floruſ* monachuſ in diceceſi Laudiceniſ circa annum 760. collegit Acta SS. Martyrum, fortatte permixta in Bedæ Martyrologio. *Eliuſ* Cretenſiſ, qui anno 787. interfuit ſecundæ Nicænæ Synodo, edidit commentaria in Orationeſ S. Gregorii Nazianzeni. *Theodulphuſ* Epiſcopuſ Aurelianenſiſ circa finem VIII. ſeculi elucubravitiſ libroſ 6. Carminum, & Poemata 10. notis a Mabillonio illuſtrata. Condituſ pariter exeunte ſeculo *Annalia* Francorum *Anonymi*, atque a *Turpino* Archiepiſcopo Remenſi *Hiſtoria* Caroli Magni, & Rolandi. (1)

CAPUT V.

RECTORES IMPERII, MARTYRUM, ALIORUMQUE SANCTORUM PERMULTI.

TIBERIO Aſimaro occiſo anno 705. *Juſtinianuſ* *perſtantuſ* recuperavit Imperium, regnavitque uſque ad annum 711. quo anno interfectuſ & ipſe fuit a *Phileppico* (aliuſ *Philippicuſ Bardaneſ* nuncupatur) Pergamenſi, Bardaniſ filio, eodemmet Phileppico Bardane a militibuſ Cherſonenſibuſ acclamato. Tiberiuſ quoque filiuſ Juſtiniani e templo in *Blacherniſ*, quo conſugerat, & ex ara, cujuſ cornua tenebat, vi extractuſ eodem Phileppico jubente immaniter jugulatur. Idem vero tyrannuſ hæreticuſ Monotheleta, ſextæ Synodi oppugnatuſ, & Orthodoxorum implacabilis holiſ, irruente in eam Patriciorum virorum factione, excacatuſ, & in carcerem detruſuſ eſt, anno 713. in vigilia Pentecoſteſ. (2) Imperante autem

P 3

Juſti-

(1) Obit Turpinuſ anno 800. *Tilpinuſ* rectiſ dixerit.

(2) Narrat Cedrenuſ, Theophaneſ, Pauluſ Diaconuſ, & alii *Phileppicuſ* a militibuſ imperatoſem fuiſſe ſalutatuſ, quoniã illoſ

Justiniano coronatus est martyrio *Lambertus* Trajectensis Antistes a nocentibus, quorum flagitia increpaverat; atque perennem consecuti sunt gloriam sanctissimi Episcopi Arvernensis *Bonitus*, *Alvelmus* Schireburgi, Eboraci in Anglia *Walfridus*, *Tetricus* Antistiodori, singuli juxta Fleurium anno 709.

PHILIPPICUS successorem habuit *Arthemium*, sive *Anastasium II.* qui anno 715. imperium cedens Theodosio III. ab Exercitu acclamato, coactus est habitum induere monasticum, regiaque discedere ex Urbe, At *Theodosius* Adramyttenus vocatus a patria Adramyttio civitate Myriae, seu Troadis, ut invitatus susceperat, ita sponte dimisit imperium, convolans anno 717. ad institutum monachorum. una cum filio: in quo vivendi genere dicitur Ephesi vita functus, clarus virtutibus, signisque, inscripta quo conditus fuit tumulo. Græca dictione *Τύσις*, nempe, *Sanitas*. Ita evehctus ad imperium anno 717. die 25. Martii *Leo III.* in Italia obscuro genere ortus, & scelestissimus Iconomachus, extinctus aqua intercute anno 741. dum ageret principatus sui annum 25.

Sub initia imperii Leonis Christianorum plurimi in Syria necati fuerunt a Saracenis: permulti etiam in Hispania, quam occupaverant an. 714. In regnum quippe illud ex Africa transfuderant Arabes, Hegyræ an. 93. *Æt. Chr.* 712. atque anno sequente 713. *Moufa*, vel *Musa*, *Toletum* usque victor pervenit, ubique fidelium cæde cruen-

ad rebellionem intolerabili sævitia Justinianus compulerat. Nam cum Absimaro, de quo cap. 5. præcedentis Seculi, *Leontium* per forum atque theatrum circumductum spectaculo exhibuit in Ludis Circensibus, pedibus conculcavit, & capite abscisso interfecit. Fratrem Absimari *Heractium*, multosque illi adherentes, circa urbis C. P. moenia iussit suspendi: plurimos in mare demergi mandavit; atque prædicæ civitatis Antistitem *Gallimum*, qui fuerat a partibus Leontii, deposuit e Sede, erutisque oculis relevavit. Quoties vero truncatas emungebat nares, aut gutta aliqua inde fluebat, unum ex Leontii amicis rapi jubebat ad extremum teterrimumque supplicium. *Chersonensibus* autem devictis anno 710. præcepit, ut omnes necerentur, nulli parcens, nec mulieribus, nec infantibus. Præstantes viri infixi veribus lignis ad ienem fuerunt affati. *Philippico* imperium prænuñtiassè fertur *Joannes* monachus Monotheleta: quem propterea ad Patriarchatum evehct, dejecto *Cyrc*, Monotheletarum licet antesignano; nam hæc Justinianus elegerat expulso *Gallimico*. Item *Joannes* cum *Philippico* reprobandis sextam Synodum anathemate percussus est a *Constantino* Romano Pontifice.

gentus. (1) Recruduit Arabum persecutio, ubi agnoverant Christianos anno 718. in montibus Asturiæ Regem sibi continuasse elagium. *Rigobertus* Episcopus Remensis, *Rupertus* Salisburgenis, *Meleus* Abbas Arvernenlis, prope Argentoratum, beato sine quieverunt. Ubi vero *Leo* Imperator ineunte anno 730. promulgavit editum, ut omnes abjicerent, ac damnarent cultum sacrarum Imaginum; nolens ei subscribere S. Patriarcha *Germanus* exiit se pallio, & in monasterium secessit. *Julianus*, *Marcianus*, & alii octo subierunt martyrium, quoniam ægre tulerant dejectam iussu principis Iconomachi Imaginem SS. Crucifixi, nomine *ΑΥΤΟΘΕΟΥ*. De his Roman. Martyrologium V. Idus Augusti. Addenda iis ex Vita Stephani Junioris multiplex sanctarum Mulierum Corona.

STEPHANUS, quem laudavi nuperrime, Constantinopolim e Palæstina venerat hortante Germano. Pro sacrarum Imaginum veneratione cum *Basilio*, *Petro*, *Andrez* & sodalibus aliis monachis 339. sub Constantino *Copronymo*, subiit martyrium. Adite Fastos Sanctorum, & Menologia ad diem 28. Novembris. *Constantinus*, quem ex Marina conjuge suscepit *Leo*, dictus est *κοπρόνυμος* & *κέρως*, *sterus*, & *βροχίς*; nomen, quoniam dum ablueretur regenerationis lavacro, sacrum fontem foedavit alvi excrementis. Præstigiis addictissimus, humanarum divinarumque legum contemptor, & vix non atheus, nature debitum solvit 35. imperii anno, Vulg. *Æ.* 775. (2). Excepit *Copronymum* filius, quem genuerat ex Irene

(1) Migrasse ad Superos anno 717. S. *Suibertum* Saxoquum & *Frisiolum* Apostolum, refert quoque in sua Chronologia Calvisius pag. 695.

(2) *Constantinus Copronymus*, Caballinus quoque vocatus, quoniam stercoris equini delectabatur foetore, Monachos pro cultu sacrarum Imaginum dæcantantes Vaticanano infectatus est odio. Inter ceteros anno 765. in quo coegit subditos, ut iurejurando promitterent execratos se eundem Imaginum cultum, affecit martyrio *Antonium* clarissimi inter monachos hominis. Decreto anno 762. inhibuit ne quis amplecteretur monasticæ vitæ institutum; atque anno 770. monachos omnes ac moniales Epesium adire iussit, & ni jungerentur connubio, orbatos oculis deportari in Cyprum, & Saracenorum injuriis exponi. Hæc ex Theophane. *Leo IV.* imperii, & impietatis *Copronymi* heres, dictus quoque *Chazarus*, matrem habuit *Helenam* cupiendam Scytharum principis filiam, temnamque religiosissimam: qua defuncta, duas alias sibi copulavit uxore-

ne Atheniensi, *Leo IV.* nisi deterior, certe parenti impietate simillimus. Nam Irenem despectam habuit, atque exosam hoc tantum nomine, quod in ejus cubiculis nonnullas Sanctorum imagines offendisset. Ea de causa cædi flagris, & in monasterium detrudi mandavit Aulæ proceres, *Jacobum, Theophanem, Leonem, ac Thomam*; quorum *Theophanes* loris percussus occubuit martyr. Excessit autem *Leo*, posteaquam imperaverat quinquennio, die 8. Sept. an. 780.

INTER ceteros pro cultu sacrarum Imaginum trucidatos, imperante Copronymo, an. 761. obiit verberibus, & altero pede amputato *S. Andreas* monachus Cretensis, nuncupatus *καλοβύτης*, a *καλόβη*, tugurium, Machliniæ an. 775. martyrio coronatus est *Rumoldus*, regio ortus genere, & Episcopus Dublini in Hibernia. Necatus anno 755. a furentibus Gentilibus cum *Eobano*, aliisque, Episcopus Moguntinus, & Germanorum Apostolus *Bonifacius*.

LEONI IV. successit in Imperio *Constantinus VI.* annos natus 12. sub tutela matris *Irenis*. Hunc appellant *πορφυρογέννητον*, vel quod statim in lucem editus obvolutus sit purpura; vel quod genitus in Palatio ædificato pro Augustis puerperis. Purpura enim, & palatium illud, *πορφυρα* Græce vocantur. Anno 789. Irenem omni exspoliavit auctoritate, & coepit pessime administrare rempublicam. Revocata anno 792. matre ad imperii consortium, odium univerforum non declinavit. *Irenes* autem, ut sola imperaret, anno 797. jussit, ut filio oculi eruerentur: at post quintum annum deposita est a Græcis; propterea quod adspiraret ad nuptias Caroli Magni, quem anno 800. *Leo III.* redimitum corona declaraverat *Augustum*, in solemnium die Nativitatis Dominicæ. (1). Contigit *Irenis* obitus anno 803. V. Idus Aug.

NON

res, *Mariam Armeniam* unam, *Eudoxiam* alteram. Uxor Leonis IV. *Irenes* fuit mulier Attica, corporisque decore venustissima. Leonem extinctum ajunt *Zonaras*, *Funcius*, *Blondus*, aliique, enato illi carbunculo in capite. Ei idcirco quidam consequens epigramma, quasi epitaphium, concinnavit:

Æmulus hic patris, rapto dædemate sacro

Exornasse comas dicitur ipse suas.

Ergo & sacrilegata mox percussit ultio frontem

Ufus obit, facto subteris igne, capus.

(1) *Carolus Magnus*, de quo etiam Seculo proximo, natus est an.

NON defuere octavo labente seculo gloriosi martyres, alique viri sanctitate percelebres. Etenim *Frisii* anno 755. trucidarunt *Bonifacium* Germanorum Apostolum. *Saraceni* anno 796. trucidarunt in Palæstina monachos *S. Sabbæ Joannem, Sergium, Patricium*, ceterosque. Decefferunt item anno 774. *Comerus* aulterus in Brabantia cultor eremi: anno 784. juxta *Baronium*, sive potius 776. *Gregorius* Episcopus Trajectensis: anno 780. *Virgilius* Antistes Salisburgi; & anno 785. electus primus Episcopus *Verdenensis* Apostolus Saxonum *Suitbertus*.

C A P U T VI.

DOGMATA VIII. SEculo CONFIRMATA, ET QUÆ VIGEBAT TUNC DISCIPLINA.

SACRARUM Imaginum cultus, & Sanctis, horumque Reliquiis religiosus honor exhibitus habet, ut

747. prope Moguntiam. Quidam anno 742. natum ajunt. An in arce *Casiburg*, an in pago *Ingelheim*, incertum est. Patrem habuit *Pipinum*, cognomento *Brevem*, matrem *Bertham*, sive *Bertradam*. Idem significat *Carolus*, ac *Andreas*, nimirum, Virum fortem. Est enim apud Germanos *Karl*, fortis, robustus. Præceptorem habuit in Grammaticis *Petrum Pisanum*, in disciplinis ceteris *Alcuinum*, quem laudavi superiori capite quarto. A rerum gestarum magnitudine, & gloria cognominatus est *Magnus*. Langobardos, Saxones, Bohemos, Saracenos in Hispania, Hunnos, regemque Danicæ *Godefridum* bello devicit. Plures exiit Episcopus, auxitque redivitibus. *Parisis*, *Bononiæ*, *Ticini* publicas Scholas instituit. Pluribus Sacrorum Antistitum interfuit Synodis. Monasteria construxit amplissima. Edificavit *Dresdam* ad *Albim*, munivit *Hamburgum*, arceque alias erexit. Pontem supra *Rhenum* strui curavit passuum, ut ajunt, quingentorum: sed idem pons mirabili opere, magnisque sumptibus erectus spatio annorum decem, anno ante *Caroli* obitum penitus tribus horis consumptus est flamma. De illius eruditione vide *Not.* præcedentis capitis 4. Inducitur a Poeta Anonymo ita loquens de semetipso:

Data quidem pro te, Germania, viribus armis

Per mare, per terras, varia per climata terra

Cum divis dure populis, & maxima bella

Confeci: hinc proprio regnum tibi sanguine partum est.

Arma virosque graves per vincula terra ligatos

Ducens, ad patrios rediit sine vulnere lares.

Cæsareum nomen tribuit tibi maxima Virtus.

ut liquet ex dictis, Conciliorum definitionibus, scriptis Patrum, & Martyrum sanguine firmitudinem. Unam in Christo Personam, unum Dei filium, & hunc naturalem & proprium, non adoptivum, ut adversus Nestorium definiat Ecclesia, ita fide nunquam variata tradidit contra Felicem & Elipandum. Et Patrem & Filium esse unum principium Spiritus Sancti, ideoque eundem Spiritum ab utroque procedere, docuit quovis Ecclesie Seculo Theologia, & Majorum traditio: sedente tamen Leone III. cepit a Gallis, & Hispanis Episcopis addi Symbolo Constantinopolitano particula *Filioque*. Ut moneremur magno in precio habenda esse statuta Majorum, nec unius voculae additamento, dummodo recte fidei cohæreat, subverti Ecclesie doctrinam; prælaudatus Pontifex Maximus Symbolum, prout edictum fuerat Constantinopoli a 150. Patribus inscriptum Græcis, Latinisque litteris in duabus tabulis argenteis condidit in Vaticana Principis Apostolorum æde.

Habemus formam degradationis illi parum abfimilem, quæ describitur 3. p. *Pontificalis* Romani, in Constantino C. P. degradato anno 767. in templo S. Sophiæ a Niceta, quemadmodum *restitutionis* ad sacrorum Ordinum ministeria, Basilii Ancyran, Theodori Myrensis, atque Theodosii Amorienis in Phrygia, qui anno 787. Iconomachorum abjurantes errorem a Patriarcha C. P. Tarasio, cum magna Catholicorum lætitia, palam petierunt, & solemnî ceremoniæ consecuti sunt reconciliationem, & Episcopatus insignia. Innovati ea occasione fuerunt canones de recipiendis hæreticis: quam pariter formam tradit præcitata parte 3. *Pontificale*. Abstrusa, & ignota Angelorum nomina non esse precibus addenda declaravit S. Pontifex Zachariæ. Baptismum vino a nonnullis collatum reprobatur cum Evangelio Augustinus tract. 15. in Joannem, & Stephani II. pro eodem baptismo Rescriptum censetur supposititium, ac spurium. Detestabili abusu coeperunt in Galliis monasteria deputari VIII. Seculo in patrimonium feminarum. Ferunt a Leone III. circa annum 800. celebratam fuisse primam solemnem Canonizationem Sanctorum, eamque fuisse S. *Suitberti* Episcopi, de quo Surius ad diem 2. Martii; sed Car-

Cardinalis Lambertini, postea *Benedictus XIV.* lib. 1. cap. 7. & cap. 8. demonstrat primam Canonizationem solemniter factam fuisse S. *Uldarici* Episcopi Augustani, peractam a *Joanne XV.* Fidem Christianam Seculo VIII. susceperunt Hircani, & veteres Scythæ, quos modo Tartaros vocant: at hæresi imbutos a Timotheo Nestoriano. *Bonifacius* Anglus, quem alii Winfridum vocant, Frisios, Thuringos, Hassos, aliorum Germanorum plures convertit ad Christum, Archiepiscopus exinde Moguntinus, & Colonienfis creatus, atque, ut diximus, coronatus martyrio. Ætate Caroli M. Christianæ religioni nomen dederit *Charas* Sarmata: *Cusidus*, & *Cuba* filii *Chundi* regis Hunnorum, Saxones, & Pannoniam, terrasque Svecorum, Gothorumque incolentes. *Telericus* quoque rex Bulgarorum initiatus est Christianæ religionis mysteriis. (1)

A P P E N D I X

SIVE EXTERNARUM RERUM MANTISSA.

CUNIBERTUS Langobardorum rex decessit anno 703. regnumque obtinuit *Luitpertus* puer sub *Asprandi* tutela, extinctus post menses VIII. Succedit anno 704. *Raimbertus* filius *Gundiberti*, immatura morte post tres menses sublatus. Regnaverunt itaque ab anno 704. *Aribertus II.* (2) ab anno 712. *Asprandus*: ab an. 713. *Luitprandus*, a quo anno 724. Cor-

(1) Plures hoc Seculo factæ sunt sacrarum Reliquiarum translationes. Anno quippe 762. Corpus S. *Vincentii* Martyris ex urbe Valentia, quam occuparunt Saraceni, translatum fuit in promontorium, S. *Vincentii* exinde appellatum. Sancti Patris *Augustini* Exuvie, ut proxima dicendum est Appendice, Ticinum fuere translatae. S. *Huberti* Leodiensis Episcopi in ampliorem Ecclesiam opera Carolomanni anno 771. adportatae fuerunt.

Non solum hoc Seculo amplissima ædificata sunt monasteria, ut Verdente anno 708. Romanum Græcorum anno 760. & Fuldense anno 747. verum etiam abjecta corona prætulere regio paludamento monasticum saepe reges Anglorum *Edilredus* anno 705. & *Coolulphus* anno 737. atque ad Cassini Alceteriuni se conferens *Carolomanus* anno 747.

(2) *Aribertus* Rom. Pontifici, ut refert Paulus Diaconus, donationem Alpium *Cottiarum* confirmavit. Id innuimus capite 1. Alpes illas denominatas ajunt a Rege *Cottia*, qui vixit Cæsare Augusto Octaviano.

Corpus S. P. Augustini ingenti pretio a Saracenis redemptum e Sardinia Ticinum translatum fuit. Obiit *Luitprandus* an. 744. Regnarunt deinde *Hildebrandus*, *Rachis*, *Aistulphus*, & *Desiderius*. *Rachis* regio paludamento prætulit Cassinentium monachorum cucullam anno 750. *Aistulphus* anno 752. occupavit Exarchatum Ravennæ, qui postea ad R. Ecclesiæ ditionem accessit. Anno 755. Romam cinxit trium mensium obsidione: sed implorante Stephano II. Pipini Francorum regis auxilia, coacte pacem inivit. *Desiderius* regnum auspiciatus anno 756. immemor initi pacti, & armis impetens Hadrianum: hujus nutu *Carolus Magnus* in Italiam adveniens, anno 674. *Desiderium* bello devicit, & caprum abduxit in Gallias. (1) Ita post annos 206. regnum Langobardicum extinctum est apud Italos. Inceperat enim anno 568.

FINEM habuit & regnum Gothicum in Hispania: ubi post *Egicanem* anno 701. regnavit *Vitiza*: deinde 711. *Rodericus*. Quo moderante regnum, Saraceni Arabes anno Hegyræ 93. Christi 712. ex Africa in Hispanias migrarunt; & magna urbium, ac populorum clade, occiso Roderico, Gothisque fugatis, Cordubæ in provincia Boetica principem locarunt sedem. Cum vero Gothi in Hispanias appulerint duce *Ataulpho* anno 411. permansit regnum illud Gothicum annis tricentis. Attamen Christianorum penitus deletus non est principatus. Astures enim an. 718. regem crearunt *Pelagium*: atque hæc est series successorum. Post *Pelagium* anno 736. regnum indeptus est *Favila*: an. 738. *Alphonfus I*: anno 756. *Froyla*: 768. *Aurelius*: 775. *Silo*: 783. *Mau-*

imperante. Sunt qui Alpes *Cottias*, & Appenninos unam dicunt esse provinciam: quos refellit lib. 2. cap. 18. Paulus Diaconus. Incipere ab Hebridano oppido Delphinatus, tradit apud Papiam *Itinerarium* Burdigalense. A Segusio urbe Pedemontii ducit illarum initium Marcellinus libro 15. A Segusio itidem, vulgo *Susa*, eadem Alpes protrahi usque ad mare Ligusticum, scribit Cluverius lib. 2. Geograph. cap. 12. Comprehendens Genuam, & ora ejus maritima, usque ad fines Galliæ, ait Thomassinus p. 3. lib. 1. cap. 27. &c.

(1) *Desiderius* Romanæ Sedi abstulit Faventiam & Comaclum de Exarchatu Ravennæ. Vide Anastasium in *Hadriano I*. Quæ in Marmore Viterbiensi de rege *Desiderio* leguntur, putantur esse commenticia, & ab Anno conficta.

Mauregatus tyrannus: 789. *Veremundus*: & anno 791. *Alphonfus II*. cognomento *Castus*. *Mauregatus* cum Saracenis ferit turpissimam, scelestissimamque passionem solvendi quotannis tributum centum puellarum virginum, quam abrogavit *Alphonfus*.

IN GALLIARUM regno *Childeberto* successit anno 711. *Dagobertus II*. nominatus a *Sigeberto Clodoveus*: anno 715. *Chilpericus II*: 721. *Theodoricus II*. filius *Dagoberti II*: an. 742. *Childericus III*. cognomine *Stupidus*: (1) 752. *Pipinus Brevis* filius *Caroli Martelli*, Francorum principis, qui e vivis excessit anno 741. XI. Cal. Nov. tribus relictis filiis; quorum *Carolomannus* Austrasiæ, *Pipinus* Franciæ præfecturam obtinuit, & *Egidius* electus est Archiepiscopus Rotomagensis. *Carolomannus* vero anno 747. fortunis omnibus abjectis, primum in monte Soracte, deinde in Cassino vitana exercuit Monasticam. Obiit rex *Pipinus* (2) Parisiis an. 768., duobus filiis regibus relictis, *Carolo Magno* Sueffionibus, & *Carolomanno* altero Novioduni. Hoc tamen anno 771. e vivis sublato, rerum potitus est *Carolus Magnus*. Natus is erat anno 747., aliis 742. Susceperat expeditionem adversus Arabes dominantes Hispanis, & *Pompejopolim* (3) in suam redegerat potestatem; quum anno 788. Vascones incolæ regionis Navarræ, inter montes Pirenzos, & flumen Iberum, *Caroli* exercitum ex insidiis aggressi magnum fortissimorum Virorum, inter quos *Rollandus* *Caroli* e sorore nepos, numerum memoranda clade deleverunt. (4) Paulo post Saxones *Carolus Magnus* bello superavit, & ad

(1) *Childericus* agebat annum ætatis suæ 17., ineptus regno in mortuum detrusus fuit; uno tantum anno superstes fuit abdicationi. Electus anno 742. dejectus anno 750. Desit in illo series Regum *Morvingiæ* Gentis, quæ regnaverat a *Clodoveo* hucusque annis 270. ab ejus baptismo computatis.

(2) Anno 754. *Pipinus* Exarchatum Ravennæ Romano Pontifici dono dedit. Vid. *Papium* ad an. 796. num. 11. & ad an. 755. num. 6. & supra cap. 1. in *Stephano II*.

(3) Vulgo *Pamplona*.

(4) In *Roncivalle*.

Rollando autem, seu *Rulando* nepoti suo *Carolus M.* hoc posuit Epitaphium:

Tu patriam repetis, tristi nos orbe relinquis:

Te tenet aula vitens, nos lacrymosa dies.

Sed qui lustra geris octo, & binos super annos;

Ereptus terris, justus ad alva rediit.

ad Christianam religionem perduxit. Opera Alcuini, & Claudii Clementis instituit anno 791. Scholam Parisiensem. Quoniam, ut supra diximus, anno 800. in Christi natali a Leone III. diadema, & *Augusti* nomen accepit; agendum de illo rursus in proximi Seculi Imperatoribus.

QUID autem de Saracenis, quos diximus irrupisse in Hispanias? Anno 718. duce *Mazalina* Constantinopoli, quam navibus 1800. obsederant, attrita igne ac tempestatibus illorum classe, coacti sunt re infecta discedere. Anno 725. evocante Endone Aquitano in Galliam exundantes, cæsi proximo anno fuerunt a Carolo Martello in Gallia Celtica. Rediere tamen an. 749. cum liberis & axoribus in Galliam Narbonensem, inde rursus anno 731. a Carolo Martello expulsi. *Mafalmas* item Saraceni ductor exercitus, aggressus Turcas incolentes tunc Sarmatiam Asiaticam, atque ab iisdem fugatus, rursus contra illos progressus est usque ad Portas Caspias, sitas in Media, sinibusque Parthorum, iterum ad fugiendum coactus. Inter se dissidentibus Saracenis anno 745. feliciter Constantinus Copronymus intulit bellum, atque innumeros occidit in Syria. Turcæ rursus Portis Caspiis effusi anno 767. cum Saracenis pugnarunt. Horum Arviras eligitur anno 777. *Mady*, seu *Muhammed*. Is anno 783. in Asiam irrumpens, ad pacem petendam, atque solvendum tributum coegit Irenem. Post Muhammedem anno 798. Saraceni Cappadociam, & Thraciam vastarunt, coacta rursus Irene pacem suppliciter flagitare. Electus autem expirante Seculo Saracenorū Arviras *Aaron Rāthid*.

MUTATIONI regnorum, barbarorumque excursionibus quædam alia accedunt commemoranda. Hujusmodi sunt illatæ a Christianis clades Saracenorū phalangibus. Enimvero præter ea, quæ diximus de Carolo, Martello, & Constantino Copronymo, Alphonſus I. rex Aultriæ illos expulit an. 750. e Galliciæ sinibus: Pipinus anno 752. e Septumanis, sive Occitania: e Gallia Narbonensi anno 756. vel juxta Pagium 755. Tunc verò ultra Pyrenæos, quibus Gallia dividitur ab Hispania, compulsi sunt remeare. In memorata *Mazalina*, vel *Mafalma* obsidione, pestilentia & fa-

me perierunt Constantinopoli hominum trecenta millia: Mauritani in Africa circa hæc tempora, spreto Evangelio, receperunt Alcoranum; quod scelus admiserere nonnulli in Hispania, postquam Arabes interfecerant Rodericum, duo etiam Archiepiscopi, ejusdem regis affines, *Oppa*, & *Taurilius*. Constantinopoli anno 740. demolientibus Iconomachis simulacra Sanctorum, repetitis concussionibus Augustorum statuas, ædes, & palatia terræmotus confregit. Supra mœnia Romanæ Urbis anto 791. excreverunt Tibridis undæ. (1)

PRÆTER recensitos cap. 4. Ecclesiasticos Scriptores, Ho-

(1) Non omnia hujus Seculi VIII. infortunia narravimus. Anastasius enim refert inundationem Tiberis, quo excrecente supra muros Urbis in humilioribus locis anno 717. domos evercit, vastavit agros, ac feræ perdidit: Cedrenus refert hiemem ejusdem anni vehementissimam atque aserrimam, qua per Asiam terra adeo nivibus obstructa fuit, ut animantia pleraque, ac feræ silvæstres perirent. Ex binis anno 729. apparentibus cometis, quorum alter orientem solem præcedebat, alter vero sequebatur occidentem, futuram ingentem cladem vaticinatus est Beda. Evenerunt anno 746. in Syria terræmotus, quibus corruerunt templa, monasteria, & domus, multaque hominum millia extincta sunt, ut Historici tradunt: pestilentia, quæ primum invasit Siciliam, deinde ceteras maris insulas, tum Græciam universam, postremo Constantinopolim, ubi lue per triennium grassante, quemadmodum Theophanes refert, cuncta cœmeteria, lacunæ, cisternæ, vineæ etiam & horti, repleta sunt cadaveribus. Syriam rursus, ac Mesopotamiam, ut requit idem Historicus, anno 749. adeo exauisit, ut aliquæ urbes e propriis sedibus moverentur. Ex dirupta terra prodiisse animal humanâ voce loquens, tradit idem Theophanes. Sunt qui id referunt ad annum proximum 750. Saviente iterum anno 756. in urbe Constantinopoli pestilentia, tantacitum copia deperit, ut necessum fuerit undique novos colonos traducere, ne vacua incolis desereretur. Inclementia hiemis anno 763. confriçtus est Pontus Euxinus glacie triginta cubitis alta, atque proximo vere ann. 764. per Bosporum in Propontidem perpulit pontus tam ingentia glaciæ fragmina, ut his insisterent plusquam triginta homines, ac tuto veherentur per maris undas. *Mazdeburguth* ad Albim situm, omnesque vicinias anno 789. *Slavi*, Vandalorum genus, devastarunt, omniaque loca in ditionem suam redegerunt usque ad Vistulam, finesque Sarmatiæ. Pestis, quam diximus sævisse anno 746. & duobus sequentibus Constantinopoli, occidione tam atro, ut cadaveribus tumulandis desset humus, & quæ e Calabria & Sicilia fertur erupisse, ea erat, quam vulgo a signo epidemico appellant *Bubonis*. Bubo autem *βουβων*, est plantula inter femur & coxendicem ad latera pubis, aut in aliis quibusvis partibus corporis nascens.

floruerunt circa finem VIII. Seculi Historici duo, *Georgius Syncellus*, & *Georgius Theophanes*. *Σύγγελλος*, nomen erat dignitatis in Græcorum Ecclesiis, & Syncelli assistebant secretioribus Episcoporum obsequiis. Talis erat Georgii monachi, de quo loquimur, munus, sedente in Cathedra C. P. Tarasio. Scripsit autem *Chronicum* ab initio mundi usque ad tempora Imp. Maximiani, & Maximini. *Theophanes* vero, *Confessor* dictus, quoniam nulla ratione adduci potuit a Leone Armenio ad *εὐσεβείαν* reprobendam, ab anno 1. Diocletiani 284. usque ad primum ejusdem Leonis, nimirum 813. edidit conciso stylo *Chronographiam*: quam mutila, & pro vitio seculi rudi interpretatione apposuit Historiæ Ecclesiasticæ Anastasius Bibliothecarius. *Eginarthus*, sive *Eginhardus*, Caroli Magni Cancellarius, ejusdem Principis Vitam conscripsit (1). Luit demum Carmine tolerabilis pro Seculo barbarie versificator *Ethelwolphus* Berenicus in Anglia: cujus nomen illustri *Vossius* interpretatur *nobilem Lupum*.

NONUM ECCLESIAE

SECVLUM.

CAPUT I.

CONTINUATIO, SERIESQUE PONTIFICUM.

IN APOSTOLICA Petri cathedra federunt post Leonem III. *Stephanus IV. S. Paschalis I. Eugenius II. Valentinus, Gregorius IV. Sergius II. S. Leo IV. Benedictus III. S. Nicolaus I. Hadrianus II. Joannes VIII. Marinus I. Hadrianus III. Stephanus V. Formosus, Bonifacius VI. Stephanus VI. Romanus, Theodorus II. Joannes IX. & Benedictus IV.*

XCIX. STEPHANUS IV. a X. Cal. Jul. an. 816. usque ad 9. Cal. Februarias anni 817. Pontificis functus est munere. In tam exiguo 7. mensium spatio nominis sui consuluit immortalitati. In Gallias enim proficicenti occurrit, omnesque detulit honores Ludovicus Pius F. Caroli M. qui ab eodem Pontifice Remis cum regina Irmingarda sacram inunctionem, aureum diadema, dignitatemque consecutus est Augustalem.

C. CUM eodem Ludovico pristina fancivit foedera, ad Pontificiam ditionem, & Exarchatum ab hostium aggressionibus defendendum, *S. Paschalis I.* qui electus postridie Stephani mortem, post annos 7. videlicet, anno 824. die Febr. 10. immortalitatem est affectus; postquam Lothario F. Ludovici, misso Romam a Patre, Langobardici Regni coronam, nomenque Augusti contulerat. (1)

NO.

Tom. I.

Q

Cl.

(1) De *Eginarbo* Jacobus Curio, & Christianus Mathiæ narrant, captum amore *Imma* filia Caroli Magni & Hildegardis, noctu ad illam accessisse, relicta in nive pedum suorum vestigiis, atque ab eadem compressa *Imma* in suos sublatus humeros, ne detegeretur flagitium, ad locum hospitio proximum fuisse adportatum, elegantissimamque juvenculam per eadem vestigia caute observata ad proprium rediisse cubiculum; re tamen comperta ex impressa in nive *Eginarthi* pedum forma, Imperatorem consulentem honori filia, ac timori *Eginarthi*, quem Senatus plenis suffragiis ad acerbissima supplicia damnaverat, huic *Imma* nuptias, admirantibus omnibus, conciliaffe.

(1) *S. Paschalis I.* Lothario coronam imposuit anno 823. die quinta mensis Augusti. Inter cetera pietatis opera, vetustissimam *S. Praxedis* Ecclesiam collabentem proximo in loco erexit, ornavitque magnifice. Illic construxit Oratorium *S. Zenonis Martyris*, collocato ibidem sacro ejusdem Corpore; monachos Græcos constituit, qui die ac nocte divinas laudes perfolverent: Ciborium argenteum octingentarum decemque librarum, argenteas item laminas Propitiatorium undique tegentes, auri, lapillorumque ornatus ab Anastasio descriptos, splendidissima liberalitate eo loci opposuit. Extrat *S. Paschalis Sarcophagum* in eadem Ecclesia cum inscriptione, *Hic jacet S. Paschalis PP. I.* ac salutaris Placina scribens fuisse sepulcrum in Vaticana *S. Petri Basilica*.

CI. DUOS post S. Paschalem contentione insanientis populi fuisse electos, Eugenium, & Zinzium, tradunt Historici. *Eugenius* tamen canonicè, & a majori parte summum sacerdotium indeptus, eo potitus est ad annum usque 827. quo anno, post regiminis sui tertium, sextili mense decessit. (1)

CII. VIX EUGENIO suffectus fuerat *Valentinus* Archidiaconus Romanæ Ecclesiæ, cum eodem anno 827. die ab inauguratione sua quadragesimo abiit ad plures; unde *Virgilianum* illud usurpat *Papirius*:

*Hunc tantum terris ostendent fata, nec ultra
Esse sinent.*

CIII. RELUCTANTEM præ humilitate, Romanus clemens ac populus elegit post *Valentinum Gregorium IV.* Ab illo Ostiensis Civitas, ne pateret incurSIONIBUS SaracENORUM, cincta fuit novis mœnibus. Ut filios *Ludovici Pii*, *Lotharium*, *Pipinium*, & *Ludovicum Patri* conciliaret, contendit in Galliam. Quoniam rediit re infecta, hunc reditum nonnulli cum *Hincmaro* in litteris ad *Hadrrianum II.* haud multum commendant. Obiit an. 844. die 29. Januarii.

CIV. ECCLESIA M deinde gubernavit *Sergius II.* Romanus, post triennium nondum expletum, sublatus e vivis, an. 847. VI. Cal. Februarias. Extinctum ajunt concepto dolore ob direptionem Urbis factam a Saracenis. Eo sedente 28. scalarum gradus, ætate *Constantini M.* e prætorio *Pilati Romam*, ut inquit, advecti, ante *Basilicam Lateranensem* fuerunt constructo ædificio dispositi: quos postea *Cælestinus III.* ante *Patriarchium* juxta porticum, & *Sixtus V.* ante *Capellam*, quæ dicitur *Sancta Sanctorum*, collocarunt. Quod fabulantur aliqui *Sergium*, eo quod antea vocaretur *Os Porci*, primum omnium Pontificum sibi nomen immutasse, abest procul a vero; nam primus, qui voluit alio nomine appellari, fuit *Joannes XII.* inauguratus an. 956. & nominatus ante Pontificatum *Octavianus*.

CV.

(1) Ven. *Baronius* ad an. 824. num. 11. ait præcellentem fuisse simplicitate, humilitate, doctrina, & eloquentia. Cognominabatur quoque *Pater pauperum*.

CV. SEDIT post *Sergium S. Leo IV.* ultra annos .8 ad beatam evocatus æternitatem anno 855. die Julii 17. Hujus sanctitas pluribus argumentis enituit, maxime cum signo crucis flagrantissimum extinxit incendium, exterminavitque serpentem teterrimum permultos pestifero halitu corripientem. (1)

CVI. LEONE IV. vita functo, habitis statim Comitibus electus est *Benedictus III.* ad summum sacerdotium, paucis deferentibus, & illegitime simul evecto *Anastasio* presbytero Cardinale, quem *S. Leo IV.* e gradu dejecterat, propterea quod a parcæcia sua integro quinquennio abfuisset, Verum *Anastasio* detruso, *Benedictus* gessit Pontificatum usque ad annum 858. quo anno concessit naturæ VI. Idus Apriles.

FUERUNT, qui inter *Leonem IV.* & *Benedictum III.* locarunt meretriculam *Joannam Papissam*, *Martini Poloni*, *Mariani Scoti*, aliorumque producentes testimonia. At *cusam* fabulam post annum 1278. quo obiit *Martinus Polonus*, consentiunt cordati omnes auctores. Profecto illam refellit præmissa, & communiter recepta chronologia, quæ inter *Leonem*, & *Benedictum*, nullum relinquit locum *Papissæ*. Nec de patria, aut nomine audacis mulierculæ consentiunt architecti fabellæ. Græcis etiam non semel redargutis, quoniam *Patriarchalibus* insignibus interdum decorassent *Eunuchum*, nunquam vel a thotio, vel ab aliis vicissim *Romanæ Cathedræ* dedecus, probrumque istud fuit obiectum. In vetustiori *Martini Poloni* Codice regię *Parisiensis Bibliothecæ*, insertam hanc fabulam, affuta aliena manu lacinia, vidit *David Blondellus*, qui idcirco commentitiam hanc historiolam refutavit. Deesse idem commentum in antiquioribus Exemplaribus *Mariani Scoti* testatur *Mireus*. De *Vaticanis Codicibus Anastasii* idem tradit oculatus inspector *Onuphrius Panvinius*, & de *Chronicis Mss. Sigeberti*

Q 2

Ala-

(1) Inter cetera, quæ *S. Leonis IV.* comprobant virtutem ac sanctitatem, narratur in ejus vita ab *Anastasio Bibliothecario*, illum signo crucis extinxisse maximum in Urbe incendium, atque precibus ad Deum suffis exterminasse teterrimum anguem, homines absumentem halitu pestilentissimo. Ferunt fuisse ex illorum genere, qui sibi serpentes reliquos fugant, peracuta capita, oculosque rubeos, & candidam ad instar tiamematis maculam gerentes: unde a Græcis *εαρνιωνοι*, *Reguli* a Latine vocantur.

Alanus Copus. At undenam tam putida fabula emerfit Incertum, an ex obscura fama Joannis VIII. cui ob nimiam molliitudinem, fractumque animum, quo nequivit resistere Photio, adtributa fuerit feminæ nomenclatura: an Joannis IX. quem primarium Sacerdotem creavit Theodora, imperiosum Romanis & nobilissimum scortum: an Joannis VII. in ferendo iudicio circa Trullanos canones nimis timidi & pusillanimes. Sunt qui fabulæ originem referunt ad Thiotam pseudopropheticam temporibus Leonis IV. damnatam: qui confictam a Valdensibus: qui erutam ex laticibus Lutheranorum. Verum ingenue fatendum est eandem fabellam complures Catholicorum ignaviter adoptasse, & plures Protestantium illam expunxisse, tametsi quidam propugnare eam pergant, ut hoc ridiculo commento pascant gregarios. Memorari Blondellum refutantem Papißæ narratiunculas: Adde Courcellium, Boxhornium, Conringium, Viginerium, Gassellium, Caveum, Schookium, alioque e numero Protestantium apud Petrum Bayle in Dictionario V. *Papesse*. Sed illuc, unde digressi fuimus, revertamur.

CVII. Post Benedictum III. inauguratus est Pontifex S. *Nicolaus I.* seditque ab anno 858. usque ad annum 867. quo Idibus Novembris ad caelestem patriam migravit; ob virtutum decora, ob instituta Bulgarorum, ob defensionem S. Ignatii C. P. & Photii invasoris condemnationem, in generali Synodo V II. vere *Magnus* nuncupatus, meritoque comparatus Eliæ, Phinees, & Danieli. (1)

CVIII.

(1) De S. *Nicolao I.* narrant qui Romanorum Pontificum res actas conscribunt, dedisse operam, ut *Lotharius rex* Lotharingæ filius Lotharii Imperatoris dimissa pellice Waldrada, reciperet legitimam conjugem Teutbergam. Waldrada foror fuit Guntharii Archiepiscopi Coloniensis, & Teutberga foror Hugoberti abbatis. Accusata itaque Teutberga de incestu cum fratre Hugoberto, iniqua Guntharii, & Episcopi Trevirensis sententia, a legitima conjugē, & iniuste accusata, facto divortio, coacta Synodo Aquisgrani anno 862., hac approbante, repudiavit uxorem, sibi que copulavit Waldradam. Agitata causa in Concilio Mentis anno 863. de quo proximo capite, & lata pro Lothario sententia, S. Pontifex *Nicolaus*, rescissis actis ejusdem concilii, aliud anno 864. in Galliis celebrari mandavit, in quo statutum fuit Lotharium turpi peccasse. Quare a *Nicolao*, ut pelleret Waldradam, & Teutbergam te-

CVIII. *NICOLAI* thronum consecutus, & virtutem imitatus est *Hadrianus II.* Nicolaitanus propterea a Schismaticis nuncupatus. Nam & Romæ proscriptis Photium, & hujus contra Nicolaum scripta addidit igni, & Generale Concilium VIII. paullo supra laudatum coegit, & confirmavit. Ecclesiæ autem gubernacula, quæ susceperat decimo mense anni 867., simul cum corpore dimisit eodem, aut precedenti mense, anni 872.

CIX. SUFFECTUS in Hadriani locum *Joannes VIII.* Is necessitati cedens, rogante Basilio Imperatore, annuit ut Photius Ignatio vita functo sedem C. P. reciperet. Quare Photius aliam synodum contra VIII. coegit, eandem VIII. synodum cum particula *Filioque* proscriptis, & cum Joanne firmavit communionem. Post decem annos, nimirum anno 882. XVIII. Cal. Januariæ contigit mors Joannis.

CX. SUFFECTUS Joanni *Marinus* Etruscus, quem aliqui appellaverunt Martinum: qui e vita exiit anno 884. Qua die, & quo mense, ignoratur. (1)

CXI. RENUNCIATUS tum Pontifex *Hadrianus III.* Romanus, qui altero Pontificatus anno 885. tendens in Galliam, vix transmissis Pado, in morbum incidit, & extinguitur tumulo reconditus est in cœnobio Nonantulæ.

CXII. POST Hadrianum ad summum Sacerdotium ascendit *Stephanus V.* Romanus (2). Ratam is habuit

Q 3

S. Ni-

ciperet, jussus est. Verum rediens ad pellicis amplexus, & re ad Nicolaum delata, Lotharius ad se purgandum adeundi Romam frustra anno 867. licentiam petiit. Hac ab Hadriano obtenta, illuc se contulit anno 869. Tunc perjurio, & horribili execratione, sacra etiam usus Synaxi, affirmavit, se nunquam post latam a *Nicolao* sententiam ad Waldradæ accessisse consuetudinem. At perjuriæ, & execrationis suæ poenam luit. Etenim præcitato anno 869. postquam lætabundus Roma discesserat, Placentiæ die 8. Augusti morte inopinata decessit.

(1) *Marianus Scotus* & *Sigebertus* inter *Marinum* & *Hadrianum III.* intrudunt Pontificem *Agapetum*. Commentitius est: & error inde ortus creditur, quod antea *Hadrianus Agapitus* vocaretur.

(2) *Baronius* appellandum censet *Stephanum Sextum*, & corrigendum existimat illius Epitaphium productum a *Manlio*. Cur in enumerandis Pontificibus, qui vocati fuerunt nomine *Stephani*, varietas occurrat, diximus in Adnot. ad *Stephanum II.* Epitaphium illud est:

S. Nicolai; & Hadriani II. & III. sententiam, qua Photium interdixerant communione: excusavit Marinum, quo sedente ipse Photius fuit restitutus; atque effecit, ut Leo Sapiens Imp. Græcorum illum detruderet in monasterium. Obiit VI. Pontificatus sui: anno, Chr. Ær. 891. exeunte Septembri.

CXIII. Post Stephanum V. electus est *Formosus E.* piscopus Portuensis. Varia de illo circumferuntur judicia, tum propter ea, quæ ei primum contigerant, tum propter ea, quæ posthac evenerunt. Formosum enim e gradu dejecerat, & in Gallias relegaverat Joannes P. VIII. devinctum juramento se nunquam Romam, neque ad Ecclesiam suam reversurum. At sedi restituerat suæ, & a juramenti vinculo solverat successor Joannis Marinus. Ita potuit summus Pontifex renunciari, licet dicatur primus, qui ab alia Sede translatus sit ad Romanam. Virtutibus, ac sapientia plurimum commendatur. Tumultuariam fuisse electionem Formosi, elevante se contra eum Sergio diacono, tradunt aliqui ex Luithprando: ideoque recensent hoc in loco Schisma 13. consignandum inferius. Cum a Vidone Imperatore res turbarentur Italia, Formosus evocavit e Germania Arnulphum regem, a quo capta est Roma, expulsi hostes, & impetratum Augustum diadema. Id contigit anno 896. quo anno Formosus obiit pridie Nonas Aprilis. (1)

CXIV.

*Hic tumulus Quinti sacros continet artus
Præfuls eximii Pontificis Stephani,
Bis tenuis annis populum qui vexit & Urbem.*

(1) De Formoso ita *Flodoardus* apud *Mabillon* Sec. 3. Benediçt. p. 4.

*Præful hic egregius Formosus laudibus altis
Evehitur, castus, pavidus sibi, largus egenis.
Bulgaricæ Gentis fidei qui semina sparsit,
Delubra destruxit, populum celestibus armis
Instruxit, tolerans discrimina plurima: promptus
Exemplum tribuens ut sint adversa ferenda,
Et bene viventi meruenda incommoda nulla;*

Invento a piscatoribus Formosi cadavere, atque ad Vaticanam Basilicam deportato, fertur sacras Imágenes in loculo Pontificem positum venerabiliter salutasse. Quod utique, si verum est, ejus pietatis, ac religionis, necnon legitimi Pontificatus argumentum est maximum. Errasse puto *Calvisium*, qui Formosum obiisse ait die 14. Decembris. De interitum in die sancto Paschatis, scribunt *Contractus*, aliique apud *Pagium*.

CXIV. ELECTUS post Formosum *Bonifacius VI.* qui sedit tantum diebus 15. atque a nonnullis existimatur violenter intrusus, atque ex Pontificum catalogo delendus. (1)

CXV. STEPHANUS VI. Pontifex constitutus potentia Adelberti Marchionis Tusciæ, Formosum e sepulchro extrahi iussit, eumque ac si vivens fuisset, degradavit, exiit Pontificalibus indumentis, digitisque tribus abscissis in Tiberim jactari præcepit. Cunctos, quos Formosus ordinaverat, gradu proprio depositos, iterum ordinavit. Verum & ipse Stephanus post annum ac mensem Episcopatus, anno 897. in carcerem conjectus fuit, & strangulatus. (2)

CXVI. ABROGAVIT Stephani contra Formosum acta *Romanus*, electus eodem anno 897. & post 4. menses extinctus sub initia an. 898.

CXVII. VIGINTI duntaxat diebus sedit postmodum *Theodorus H.* qui Formosi cadaver in Apostolicam tumbarum reduci iussit.

CXVIII. TUMULTUARIA deinde electione in locum Theodori quidam substituere conati sunt Sergio diaconum; sed canonicè renunciatus est, & solemnè ritu consecratus *Joannes IX.* Tiburtinus, Sergio dejecto. Cassavit & Joannes acta Stephani VI. adversus Formosum, hujusque ratas habuit Ordinationes. Vita functus est ineunte mense Augusti, anno 900., eique successit *Benedictus IV.*

Q 4

CA-

(1) Scelestem hominem, Apostolicæ Sedis invasorem, a sacris Ordinibus degradatum, scribit Ven. *Baronius* ad annum 897. §. I. Idem *Baronius* ad an. 904. §. 6. tradit hunc *Bonifacium* damnatum fuisse a *Joanne IX.* Intrusus fuisse dicitur factione *Sergii*, de quo paulo supra in *Formoso*. Fuit genere *Etruscus*, obiitque arthritico morbo.

(2) De *Stephano VI.* ait *Flodoardus*:

*Durus qui nostris, propriis ac durior instat.
Sæva quidem legat vivis, truciora sepulchris;
Falconemque minis, Formosum concutit actis.*

Fuit *Folco*, seu *Fulco*, Archiepiscopus *Remenfis*, cui *R.* Pontifex *Marinus*, aut *Martinus II.* miserat Pallium, *Formosus* vero amplissima contulerat privilegia; ab eodem *Flodoardo* descripta. De morte ipsius *Stephani* hæc prælaudatus *Flodoardus*.

*Virus ab hinc meritis dignam incurviffe ruinam,
Captus & ipse, sacraque abjectus Sede, verberis
Carceris insicitur, vinculisque innectitur atris,
Et suffocatum crudo premit ultio letho.*

Stephanum tamen habuisse probabilem causam aliquam seviendi n *Formosum* vita functum, neque hunc fuisse criminis prorsus expertem, affirmant aliqui cum *Joanne Morino* p. 2. de *Sacris Ordinationibus*.

CAPUT II.

NONI SECVLI RECENSENTUR CONCILIA.

QUÆ DE Formoso paulo supra narravimus, coactis Synodis mandata fuerunt executioni. Exhumatum ejus cadaver, & projectum in Tiberim a Stephano VI. præhabita an. 897. *Romana*, & rursus honorifice sepulcro reconditum anno 898. alia *Romana* Synodo a Joanne IX. congregata. Fuerunt Romæ aliorum Sacerdotum in Synodis causæ discussæ. Etenim anno 853. sub Leone IV. Synodali judicio 63. Episcoporum depositus & damnatus est Anastasius, de quo supra. Depositus item Joannes Ravennatum Episcopus in *Romano* Concilio an. 861. sub Nicolao Magno, eodemque Pontifice an. 864. ejectus e gradu Rodoaldus Portuensis, qui Apostolicæ Sedis Legatus anno præcedenti 863. interfuerat Concilio *Metensi*, & pecunia a Lothario corruptus approbaverat ejus a Teutberga divortium, postea ab eodem Nicolao I. una cum antelignanis præfatæ *Metensis* synodi Episcopis condemnatum. Vide capite præcedenti *Adnot.* ad Nicolaum. Synodus item *Romana* an. 881. sub Joanne VIII. communionem privavit Athanasium Episcopum & Principem Neapolitanum ob foedus initum cum Saracenis, junctaque cum eis adversus Italos arma. Alia id genus extra Urbem celebrata fuerunt Concilia. *Altinense* an. 802. in provincia Aquilejensi contra Joannem Ducem Venetorum ob cædem ab eo patratam Joann. Patriarchæ Gradenfis: *Constantinopolitanum* an. 806. pro restituendo sacris ministeris Josepho, quem sacerdotio interdixerat Patriarcha Tarasius: *Stramiacense* apud Lugdunum an. 836. ad ventilandam causam Agobardi Lugdunensis Episcopi, & Bernardi Viennenfis, qui conjurationis in regem Ludovicum fuerat insummati.

AT QUÆNAM in causa S. Ignatii C. P. & Photii Sedis ejus inuasoris, habita fuere Concilia? Principio S. Ignatio ad Patriarchalem sedem evecto, in *Synodo* C. P. anno 854. percussus anathemate, & depositus fuit Gregorius Syracusanus, qui electioni ejusdem Igna-

Ignatii totis lacertis obfiterat. Anno autem 861. jussu Michaelis Imp. indicta Synodo 318. Episcoporum, in locum Ignatii paulo antea depositi opera Bardæ Cæsaris, quem interdixerat ab Ecclesiæ ingressu, suffectus est Photius, non repugnantibus legatis Apostolicæ Sedis, Zacharia Ananix, & Rodoaldo Episcopo Portuensi. Qui e Constantinopoli reduces an. 863. Romana in Synodo præside Nicolao I. ob male gestam legationem damnati fuerunt, lata etiam sententia adversus Photium, & Ignatii definita restitutione. Rursus anno 868. *Romana* in Synodo sub Hadriano II. ter dictum est anathema Photio: & proximo anno 869. celebratum est *Constantinopolitanum* Concilium IV. & *Œcumenicum* VIII. Huic subscribere Episcopi 109. neque enim admissi fuere qui stabant a partibus Photii; in quem pronuntiatum anathema subscriptione Præsulum firmatum fuit calamis in sacro Calice intinctis. Defuncto nihilominus Ignatio, restitutus est Photius; depravato a Basilio Imp. animo Joannis VIII. & a Photio. rursus intruso coactum est anno 879. Concilium aliud C. P. oppositum præcedenti. Illud tanquam *Œcumenicum* jactant Græci Schismatici, & ei interfuisse ajunt Episcopos 383. Aduere & Legati Joannis, Photio munera Pontificalium ornamentorum deferentes. Rejcta in eo Concilio particula *Filioque*. Leo Allatius, alique illud refutarunt.

AD EXTIRPANDAS hæreses habiti fuerunt alii Episcoporum conventus. Etenim Iconomachi rursus damnati fuerunt an. 814. in Concilio C. P. 270. Episcoporum sub patriarcha Nicephoro: quamquam eodem anno Iconoclastæ, Nicephoro deposito, & substituto Theodoto, pseudosynodo decreverint Imagines esse abrogandas. Verum harum cultus restitutus est sub Methodio, altero Concilio anno 842. Repullulans Theopaschitarum hæresis damnata rursus est anno 862. in Concilio *Romano*, sub Nicolao I. Prædestinarianorum hæresis una cum Gothescalcho monacho, & presbytero proscripta est an. 848. in Synodo *Moguntina*, & an. 849. in *Cavisiaca*. (1)

Plu-

(1) Hæc tamen hæresis fictitia est. Gothescalchus prædestinarianis & gratiæ assertor plures, clarissimosque patronos ac vindices

Plura demum Concilia pro disciplina Ecclesiastica fuerunt congregata, ut sub Carolo Magno *Aquisgrani* anno 802. *Arelate* anno 813. eodemque anno *Remis*, *Turanis*, & *Cabilone*; atque sub Ludovico Pio *Aquisgrani* anno 816, *Parisis* anno 824. *Aquisgrani* rursus an. 828., &c.

C A P U T III.

DE HÆRESIBUS EXORTIS SEculo IX.

PAUCIS tertium caput expediam. Etenim de repululantibus hoc Seculo hæresibus Theopaschitarum, & Iconomachorum, necessum non est plura dicere. De errore, & Schismate Græcorum, quod maxime invaluit auctore Photio, & de rejecta ab illis particula *Filioque*, pertractatum est supra. Memoravimus quoque Thiotam pseudopphetissam, quæ audebat asserere diem & horam judicii extremi minime a se ignorari, Moguntiæ idcirco affectam verberibus, & in exilium expulsam: sed malo insanam, quam hæreticam appellare. Prædestinatio autem hæresis eorum est, qui electionis, & reprobationis decreta ita adstruunt, ut necessum sit prædestinatos salvari, & damnari reprobos, sed hanc hæresim tradidisse Gothescalchum, non est, ut vulgo dicitur, exploratum.

C A P U T IV.

DE SCRIPTORIBUS ECCLESIASTICIS NONI SEculi.

PRINCIPIO eos, qui cum multiplici scientiarum genere fuerint exornati, in sacrarum literarum studio præsertim locarunt operam, arbitror esse laudandos. Inter quos recenserem lubenter *Claudium* Hispanum, discipulum Felicis Urgelitani, prenotum anno

821. a

adinvenit, S. Prudentium, S. Remigium, Florum diaconum, Lupum Ferrariensem, Ratramnum monachum Corbejensem, & Synodum Valentiam anni 825. in qua capitula Carisiacæ fuerunt rejecta. Vide Flod. lib. 3. Mabil. An. lib. 30. Fleury H. E. lib. 49. & librum nostrum 6. de Th. discipl. cap. 14. ubi de Gothescalcho plura. Vide infra cap. 4. Adverte duo esse distinguenda concilia Carisiaca, unum anni 849. in quo primum damnatus est Gothescalchus, alterum anni 853. in quo contra illum edita fuerunt quatuor Capitula.

821. a Lodovico Pio ad Episcopatum Taurinensem, scripsit enim in vetus ac novum Testamentum Commentaria permulta; nisi contra sacras Imagines, & Cruces debacchatus fuisset, suamque impietatem adversus Theodemirum, pium doctumque Abbatem Gallicanum, Apologetico scripto temere vindicare curasset. Claudio itaque omisso, laudandi occurrunt *Haymo Alcuini* discipulus, qui præter Breviarium Historicum, & Tractatum de Corpore & Sanguine Domini, Commentaria edidit in Psalmos, in Isaiam, in Epistolas Pauli, in Apocalypsim, atque in Evangelia Homilias; *Paschasius Radbertus*, qui pariter præter singularem librum de Sacramento Corporis, & Sanguinis D. N. J. C. & duos de Partu Virginis libros, Evangelium Matthæi, Psalmum 44. atque Jeremiæ Threnos libris 21. luculenter exposuit. *Rabanus Maurus*, carmine & soluta oratione clarus par divinarum Scripturarum amplitudinem longe lateque diffusus; *Bertharius* Abbas M. Cassini, ex cuius scriptis superest Opus Qq. in utrumque Testamentum; & *Remigius* Monachus Antistiodorensis, a quo conscripti fuerunt Commentarii in omnes Psalmos Davidicos, in XII. posteriores Prophetas, & in Epistolas Pauli. Quorum *Haymo* obiit anno 853. *Paschasius Radbertus* an. 851. *Rabanus Maurus* an. 856. *Bertharius* a Saracenis mactatus ad aram an. 884. & *Remigius* decessit circa annum 900.

PASCHASIUS vero, Haymo, & Rabanus, quoniam de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini egregie pertractarunt, eorum quoque numero, qui Ecclesiæ illustrarunt dogmata, sunt recensendi. Ad quorum classem accessere *Agobardus* vita sanctus anno 840. *Theodoros* Palæstinus pro fide Orthodoxa in Bithyniam relegatus anno 883. *Dungalus* monachus S. Dionysii, Parisiensis, cujus mors contigit paullo post annum 830. & *Jonas* Episcopus Aurelianensis, qui obiit an. 843. Horum autem primus hæresim Felicis & Elipandi, Judæorum pervicaciam, & Iconomachorum impietatem scriptis exagitavit: reliqui item pro SS. Imaginum cultu exercuerunt gloriosa certamina, ac duo præsertim postremo loco memorati, qui resutarunt *Claudii* Taurinensis Apologeticum. Exagitatis hoc Seculo de divina Prædestinatione quæstionibus, de his plura conscri-

scripserunt. *Lupus* cognomento *Servatus* (1) quem obiisse tradunt paullo post annum 861. *Florus* Diaconus Lugdunensis, qui Ecclesie suae nomine anno 852. edidit librum de Prædestinatione contra Joannem Scotum, cognomine *Erigenam*. Duo item Monachi Corbejenfes, *Christianus Druthmarus*, & *Ratramnus*; nec non *Gothescalchus* monachus Orbacensis, qui non ex charismate hanc subiit provinciam, & audiit tanquam Prædestinationianus. Personabat horum trium fama circa ann. 840. Acuere contra Gothescalchum calamos *Amulus* Lugdunensis, (2) & *Hincmarus* Remensis, aliis quoque lucubrationibus præclarissimus. Ambo adversus Gothescalchum scripserunt circa annum 850. Ad partes tamen Gothescalchi accessisse videntur *S. Prudentius* Treacarum in Gallia Episcopus, qui deceffit anno 861. & *S. Remigius* Lugdunensium post Amulum Antistes, qui obiit post annum 875. qui acerrime pro veritate divinæ Prædestinationis pugnarunt, Hincmari refutarunt Capitula, atque hæresim Prædestinationianam putarunt esse commentum, hoc nomine infamantium S. P. Augustini doctrinam. *Joannes Erigena*, & ipse Gothescalchi oppugnator, cuius mentionem feci superius, anno 883. a discipulis Malmesburii graphiis confixus miserrime interiit.

HISTORICIS hujus Seculi adnumerandi sunt, *Anonymus* auctor Annalium Francorum: *Nicephorus* C. P. auctor Breviarii Historici, & Chronologiæ tripartitæ; *Eginhardus* natione Germanus, qui edidit *Vitam Caroli Magni*, *Breviarium Chronologicum*, & *Annales Pipini regis*, *Caroli M.* & *Ludovici Pii*: *Andreas Agnellus* Ravennas, a quo conscriptæ fuerunt *Vitæ Archiepiscoporum Ravennatensium*: *Sergius* elegantissimus auctor Historiæ *Iconomachorum*: *Eulogius* Hispanus scripsit de *Martyribus Cordubensibus*: *Ernoldus Nigellus*

res

(1) Quidam *Lupum Servatum* a Lupo Abbate Ferrariensi distinguunt. At *Baluzius*, *Sirmondus*, *Mabilion*, aliique tradunt unum eundemque fuisse.

(2) *Amulus*, seu *Amolon* scripsisse dicitur contra epistolam Gothescalchi, sed hanc suppositam censent *Mauguinus*, aliique viri eruditi; tum quia *S. Remigius* successor *Amuli*, *Florus*, & *Lugdunensis Ecclesia* pro Gothescalcho pugnarunt: tum etiam quia fragmenta, quæ e scriptis Gothescalchi supersunt, doctrinam continent directe oppositam erroribus refutatis ab *Amulone*.

res gestas *Ludovici Imp. elegiaco* narravit *Carmine*: *Theognostus* C. P. descripsit *Causam*, & illatas *S. Ignatio* injurias: *Petrus Siculus* litteris tradidit *Historiam Manichæorum*: *Ado Viennensis* in *Gallia* Episcopus *Martyrologium*, & *Breviarium Chronicorum* de sex ætatibus mundi: *Anastasius* Abbas, & *S. R. E. Bibliothecarius* septimi, & octavi *Generalis Concilii Acta*, *Historiam Ecclesiasticam tripartitam*, *librum Pontificalem*, seu de *Vitis PP. Romanorum*, & *Collectanea rerum spectantium* ad *historiam Monothelitarum* collegit atque disposuit: & *Ussuardus* monachus *S. Germani Martyrologium* ex aliis hujus generis libris contextuit (1).

MONACHORUM regulas, ritusque Ecclesie plures explicaverunt. *S. Benedictus* Abbas *Anianæ* Codicem *Veterum Regularum*, earumque exposuit *Concordiam*: *Amalarius Fortunatus* Archiepiscopus *Trevirensis* scripsit de *ratione rituum baptismi* (2): *Amalarius* alter *Metensis* de *Ecclesiasticis Officiis*, & de *Ordine Antiphonarii*: *Walafridus Strabo* Germanus edidit inter cetera *Opus de exordiis & incrementis rerum Ecclesiasticarum*.

His addendi qui de vario petraçarunt argumento; cuiusmodi sunt *Ælfridus* regio ortus genere, qui *Saxonum* lingua *Historiam V. Bedæ*, *Psalms Davidis*, *Gregorii M. Dialogos*, aliosque libros descripsit: *Agobardus* Lugdunensis Episcopus, cujus extant *philosophicæ* lucubrationes de *grandine* & *tonitruis*: *Juridicæ* de *Jure Sacerdotii*, de *modo regiminis Ecclesiastici*, & de *divisione Imperii Francorum*: *Theologicæ* contra *dogma Felicis*, de *Imaginibus*, & de *Judaicis* su-

(1) *Martyrologium Ussuardus* ex *Flori*, aliorumque scriptis contextuit, dicavitque *Carolo Imperatori*; & in lucem prodit anno 1568. cum notis & additionibus *Joannis Molani*. Ex hac vita migrarunt *Ussuardus* anno 806. & *Ado* an. 875.

(2) Obiit *Amalarius* *Trevirensis* Archiepiscopus anno 814. & *Amalarius* diaconus *Metensis* anno 837. *S. Benedictus* anno 821. eodemque anno *Theodulphus* Episcopus *Aurelianensis*, *Walafridus* anno 849.

Theodulphus, cujus nuper meminimus, dum *Gandavi* detineretur in carcere, propterea quod *Lotharium* filium *Ludovici Pii* adversus patrem excitaverat, in supplicatione, quæ agit in *Domnica Palmarum*, modulans canora voce compositum a se carmen illud, *Gloria, laus, & honor*, &c. quod in eadem supplicatione canitur modo in *Latinorum Ecclesiis*, ita prætereuntis *Ludovici*, plebisque animi ad pietatem inflexit, ut statim *Imperator* ei reddiderit libertatem.

superstitionibus; nec non Ecclesiasticæ de divina Psalmodia, atque Antiphonis. Nec prætermittendi sunt *Methodius* Homologeta, idest, *Confessor*, Syracusanus, a quo præter sacras aliquas orationes collecti fuerunt canones Penitentiales, & decreta de iis, qui post abnegationem ad fidem Catholicam revertuntur: *Auxilius* incerti nominis Auctor, a quo pertractatum fuit de Causa Formosi Papæ, de hujus Ordinationibus, & contra intelligentias Romanæ Ecclesiæ discordias; atque *Theodorus Abuca-va* Carix in Asia minori Archiepiscopus, a quo profligati fuerunt eruditus lucubrationibus Acephali, Jacobitæ, Nestoriani, Theopaschitæ, Judæi, & Saraceni; sapienterque idem de Filio *ὀρινοσίω*, de Pane mystico, seu de Corpore Christi, de Verbi Dei Incarnatione, de origine boni & mali, necnon de questionibus aliis disseruit. Addendus est *Photius*, non semel duobus prioribus capitulis commemoratus: quem licet S. Ignatio, & Romanæ Ecclesiæ aduersarium, & originis Spiritus Sancti a Filio impugnatorem acerrimum, negare tamen non possumus doctissimum sapientissimumque fuisse, prout commonstrant ejus *Μυρίοβιβλον* seu Bibliotheca, *Νομοκάνων*, scilicet regularum Ecclesiasticarum lex & conciliatio, pluraque *ἀνέκδοτα*, aut Opera superaddita.

CORONIDEM apponunt tres Augusti Principes: *Carolus Magnus*, cujus habentur complures Epistolæ, Capitularia collecta an. 827. ab Ansegiso Abbate, & libri *Carolini* nuncupati, de non adorandis Imaginibus latræ cultu, quos tamen permulti Carolo abjudicant: *Basilius* post Michaellem imperator Græcorum, qui scripsit capita Exhortatoria 66. ad Leonem Filium, & librum de Jure, qui periit; deditque operam, ut augetetur, ac perficeretur Græcorum *Μινολόγιον*. Denique *Leo Sapiens* prædicti Basilii, & Eudociæ Filius, cujus habentur orationes elegantissimæ, in lucem editæ a Gretsero, aliisque; delectus Legum, Constitutiones, liber de re militari, & Epistola contra Saracenorum impietatem, atque blasphemias. His accedit Homilia de Spiritu Sancto contra Photium, edita in lucem a Viro Cl. Scipione Massejo, anno 1751.

CAPUT V.

AUGUSTORUM CÆSARUM, SANCTORUMQUE
RECENSIO.

IMPERIUM Occidentale extinctum Seculo V. in Augustulo, erectum est iterum in *Carolo Magno*, anno 800. in die Nativitatis Domini declarato *Augusto*. Obiit autem invictissimus Princeps anno 814. die 28. Januarii, post administratum Francorum regnum annis 45. & Romanum Imp. annis 13. In Beatorum numero idem *Carolus* colitur ab Ecclesia (1).

DECORANTUR vero hæc seculi initia Sanctorum Natalitiis. Obierunt enim an. 804. die 11. Januarii *Paulinus Aquilejensis*: an. 806. die 25. Febr. *Tarasius C. P.* anno 809. die 26. Martii *Ludgerus* Monasteriensis, apostolus Saxonix: an. 813. die 4. Aprilis *Platonius* monachus: atque per id temporis a Saracenis Christianorum plurimi in Syria necati sunt, plurimi etiam in Cyprum fugerunt.

SUCCESSIT Carolo M. *Ludovicus Pius*, ei natus ex *Ildegarde*: cui tres filii *Pipinus*, *Lotharius*, & *Ludovicus* suscepti ex uxore *Hemingarde*, quos reges creaverat, anno 833. conjuratione facta insidias moliti sunt, eumque in cenobium detulerunt; quoniam ducta secunda conjuge *Juditha*, ex hac procreaverat *Carolus*, quem ut hæredem constitueret, necessum erat aliorum imminuere ditionem. Verum dissentientibus tribus illis fratribus, in imperium restituitur, & regnavit usque ad annum 840. quo decessit XII. Cal. Junias, exacto imperii sui anno 26. (2)

FA-

(1) Inter Sanctos quidem relatus fuit a Paschali III. at is legitimus non fuit Pontifex. Vide Hist. Seculi XII. cap. 1. & 6. *Carolus M.* qui anno 773. in Italiam contra *Desiderium* venerat, & *Hadrianum* Pontificem strenue juverat, rediens anno proximo in Gallias confirmavit donationem parentis sui factam Romanæ Ecclesiæ. Addidit ducatum Spoletinum: & insuper anno 781. integrum territorium Sabinense. Rursus anno 787. Capuam, & subjecta oppida. Vide præcedentis Seculi Appendixem.

(2) *Juditha* Ludovici secunda uxor, & mater *Caroli Calvi*, filia fuit *Guelphi* Altorfensis in Servia Comitum, elegantissimæ formæ mulier, & impense a viro adamata. Nihil itaque mirum, si conjugis hujus consilio Ludovicus imperium inter *Lotharium*, & prædictum *Carolus* di-

FASTIS Sanctorum præ ceteris habentur inscripti, 12. die Martii *Theophanes* monachus, vita functus anno 818. 3. Aprilis *Nicetas* Abbas mortuus an. 842. 12. Novemb. *Theodoros Studita* m. an. 826. 11. Martii *Euthymius* Episcopus Sardicenis m. anno 828. 13. ejusd. mensis *Nicephorus*. C. P. ipso met anno defunctus; aliique permulti, exilia, ærumnasque passi pro sacrarum Imaginum cultu. Trajecti etiam *Friedericus* Episcopus Martyr occubuit an. 838. die 18. Jul. quod regem redarguisset ob introductam pellicem consanguineam.

LUDOVICO Pio successit in Imperio *Lotharius* filiorum ejus natu maximus (1). A Paschali I. anno 823. vivente patre acceperat Augusti nomen, & Langobardici regni coronam. In divisione paternæ ditionis obtigit ei Austrasiæ regnum, dictum posthac Lotharingia. At fratrum invadens principatum cum his infeliciter gessit bellum; cumque imperasset annis 15. attonsus in monachum in Abbatia ad Prumiæ sita, anno 855. nuncium seculo, imperioque remisit. Renunciatus tum Imperator *Ludovicus II.* filius *Lotharii*, & *Hermingardis*, litterarum cultor, æquitatis studiosus, & eleemosynarum largitor munificentissimus: qui pulsis ex Italia Saracenis, atque Normannis e Gallia, obiit Mediolani anno 875. imperii autem 20.

CAPTA a Saracenis an. 845. Phrygiæ civitate Amorio,

viferit, aliorumque filiorum imminuta ditione, diffidiis, quæ magnam reipublicæ attulerunt perniciem, occasione præbuerit, nimium indulgens sagacissimæ feminæ amori.

(1) *Lotharius* Germanorum lingua *Ludherr*, *Ludherus*, quo vocabulo significatur *Populi Dominus*. *Lotharius* declaratus fuit a patre rex Italiæ, & Imperii collega anno 817. Post plura cum fratribus certamina, cum iis tandem convenit, ut ipse cum titulo imperatoris Austrasiam, Burgundiam, & Italiam teneret: *Carolo* cederent quæ a mari Britannico usque ad Mosam extenduntur: *Ludovico* quicquid continetur in Germania ultra Rhenum: *Pipino* Aquitania. Monasterium, quod an. 855. ingressus est, apud Treviros situm dicitur; at inde duodecim distat leucis. A fluvio, quem incolæ *Prum* vocant, appellatur *Prumiense*, & oppidum *Prumia*. Spectat celeberrimum illud monasterium ad *Monachos S. Benedicti*. Obit *Lotharius* anno 855. III. Calendas Octobris; suscepit ex *Hermingarde* filia *Hugonis* Comitis, quam uxorem duxerat an. 821. tres filios, *Ludovicum*, qui ei successit in Imperio, *Lotharium* regem Lotharingiæ, & *Carolum* paulo post mortem patris sublatum e vivis.

rio, Martyrii palmam perceperunt quamplurimi, inter quos 42. laudant Martyrologia pridie nonas Martias: obiitque circa hæc tempora die Novembris 4. *Joannicus* montis Olympi in Bithynia celeberrimus anachoreta. Apud Italos mactarunt plurimos Saraceni ex Hispania, & Africa acciti a *Siconulpho*, & a Duce *Beneventano* *Radelgiso* anno 843. qui ulterius diripuerunt *Montis Cassini* monasterium, sublatis inde immensis regum Francorum donariis, 130. libris auri purissimi, argenti nongentis, gemmarum, & auri signati copia quammaxima. Septies autem locupletissimas depopulati sunt ædes. Eorundem Saracenorum anno 852. efferbuit *Cordubæ* persecutio: in qua *Eulogius* presbyter, *Aurelius* & *Felix*, *Flora* & *Maria* virgines, *Joannes*, *Isaac*, & *Georgius* monachi, aliique plurimi martyres occubuerunt. Quorum colitur in Fastis Sanctorum memoria die 11. Martii, 24. Novemb. 20. Augusti, & 16. Septembris (1). *Viennensis* in Gallis Ecclesia die 23. Januarii festum agit *Bernardi* Archiepiscopi: *Athanasie* viduæ Græci, & Latini die 14. Augusti; & ne catalogum contexam prolixiorem, *Theodora* Imperatricis 11. Febr. Menologia Græcorum.

MODO ut ad seriem Augustorum revertar; *Ludovicus II.* absque masculina prole defuncto successit anno 875. *Carolus II.* filius *Lodovici Pii* ex *Juditha*, *Calvus* a calvitie capitis cognominatus. Huic autem, nondum expleto biennio, sublato e vivis veneno sibi propinato a medico quodam Judæo, suffectus est in regno Francorum, at non in Imperio, *Ludovicus III.* appellatus *Balbus* ei natus ex *Hermintrude*. Imperator enim renunciatus est *Carolus III.* a corporis habitudine *Craffus* denominatus, nepos prædicti *Caroli Calvi* & *Lotharii*. Atque is a *Joanne VIII.* coronatus anno 881., *Richarda* filia *Scotiæ* regis inique repudiata, tanquam regni impositus depositus est anno imperii sui 7. Chr. M. 887. Quarto post *Caroli Craffi* abdicationem anno, idest, 891. *Wido* dux *Spoleti*, contranitentibus
Tom. I. R Arnul-

(1) Inter MM *Cordubenses* recensentur item *Aurea V.* 19. Julii. *Agimirus* Monachus 28. Jun. *Columba* 27. Sept. *Sisenandus* 16. Jul. *Paulus*, & *Theodemisus* 20. ejusdem mensis. Memoria etiam agitur *Emile*, & *Hieremie* 15. Sept. *Rogalli*, & *Servidæ* proximo die 16. *Leogildis*, & *Christophori* 20. Augusti, &c.

Arnulpho, filio ex Carentina pellice Carolomanni filii Ludovici regis Germaniæ, & Berengario Forojulienfi, obtinuit imperium, quod abrupta repente vena anno 894. cum vitâ dimisit. Post quem habenas suscepit Widoonis filius *Lambertus*, ab Arnulpho superius laudato dejectus e folio anno 896. etsi vixerit usque ad an. 898. quo anno inter venandum ab Ugone filio Manfredi Comitis Mediolanensis occisus est, sparso rumore, ex equo lapsum caput silicibus elisisse. Verum neque Arnulpho, cui Formosus Papa an. 896. imposuerat diademâ, diuturnum fuit imperium: decessit enim anno 899. corpore vermibus & pediculis putrefacto: unde extat de illo E. pigramma,

Normannos vicit, sed non animalia tetra,

A quibus, ut quondam Sylla, peresus obit. (1)

Reliquit Arnulphus ex Deyta secunda uxore *Ludovicum*, patri a Principibus Germaniæ susceptum; sed revera numquam coronam accepit Imperii: unde non videtur inter Imperatores computandus. Arnulphi itaque successor fuit *Ludovicus III.* filius *Bosonis* regis *Arelatensium*, coronatus a *Benedicto IV.* anno 900. Hunc *Berengarius* dux Forojulienfis anno 902. *Veronæ* cepit, & excæcavit, occupavitque totum *Langobardicum* regnum. Ipse tamen *Berengarius* non est appellatus *Imperator* ante annum 916. ut proximo seculo dicendum est.

PER PAUCA modo de sanctis viris subjiciam. Commemoravi enim superiori capite *Benedictum* *Ahianæ* Abbatem, & *Bertharium* *Cassinensem*: quorum primus ad perennem vitam migravit an. 821. alter martyrio a *Saracenis* affectus an. 844. Ad hæc *Martyrologiis* inserta sunt nomina diæ 4. *Februarii* *Remberti* *Bremenfis* *Episcopi*: 10. *Sept.* *Theodardi* *Episcopi*, & *Martyris* *Leodienfis*: 12. *Febr.* *Antonii C. P.* 23. *Octobris* *Ignatii* *Episcopi*, pariter *C. P.* *Horum* primus anno 888. alter anno 889. tertius anno 894. quartus anno 895. e corporis evolarunt ergastulo.

Quo-

(1) De *Cornelio Sylla* scribit *Sex. Aurelius Victor* de *Viris Illust.* num. 75. *Republica ordinata, Dictaturam deposuit; unde sperni cepit Purpureos contessit: & morbo, qui Phthirialis vocatur, inveniit.* Est autem *Phthirialis* morbus pedicularis, a *phthir*, *pediculus*, nomei trahens.

QUONIAM vero præmissa Augustorum series attinet ad Imperatores Occidentis, subjiciendus eorum, qui in Oriente imperarunt, indiculus. Ireni itaque anno 802. relegatæ in insulam *Lesbum* successit *Nicephorus*, *Λογοθέτης*, idest, qui expensarum aliarumque rerum tenebat rationem: *Nicephoro* interfecto a *Crümno* rege *Bulgarorum* anno 811. *Michael* *Curopolates*: huic sponte imperium abdicanti, ut monasticam ageret vitam, anno 813. *Leo V.* *Armenus* *Iconomachus*: *Leóni* vulneribus in sacra æde confosso, an. 820. (contigit hæc cædes in *Natalitiis* *Domini*, hora undecima pomeridiana) *Michael II.* cognomine *Balbus*, factarum *Imaginum*, omniumque *Catholicorum* immanissimus insectator: *Michaeli* extincto an. 829. *Theophilus*, & ipse *Iconomachus*: *Theophilo* extincto an. 842. *Michael III.* *Porphyrogenetus* una cum matre sua *Theodora*, religiosissima atque piissima. Trucidato autem *Michaele* ebrio ac temulento, imperium consecutus est anno 867. *Basilius Macedo*, cultor *Imaginum*, & *Orthodoxus*, cui e vivis erepto anno 886. susceptus est *Leo VI.* *Sapiens*, & *Philosophus* nuncupatus; qui vixit, & administravit imperium usque ad annum 911.

C A P U T VI.

NONI SECVLI DOGMATA, ET DISCIPLINA.

TAM perspicue substantiæ panis, & vini conversionem in corpus, & sanguinem Domini, quam *Transubstantiationem* appellamus, tradiderunt seculi hujus Scriptores, ut *Paschasius Radbertus* & alii, qui de hoc argumento pertractarunt, perperam dicantur a Novatoribus a majorum fide & dogmate descivisse. Custoditum tam caute *Trinitatis* dogma, ut *Hincmarus* in hymno *Martyrum*, non ea verba, *Te trina Deitas*, sed ista, *Te summa Deitas*, ut modo legitur, enuntiandum esse contenderit, ne quis in una deitate plures gradus suspicaretur: quamvis ea phrasis recte usurpetur in hymno *Corporis Christi* edito a *S. Thoma*, ad personarum numerum, non ad naturam divinitatis, voce illa *Trina* relata. Extiterint autem, vel non, *Prædestinati* *Seculo IX.*, præcaldubio. Fideles

les omnes execrati sunt istiusmodi enunciationes, *Deus est auctor peccati, predestinat impios ad malum, creat permultos ut pereant, & reprobi necessitate damnantur inevitabili.* Quidquid moliti fuerint Iconomachi, exhibitus est, & scriptis, martyrumque sanguine confirmatus sacrarum cultus Imaginum; divinamque Paracletum esse Patris, Filiique Spiritum, & ab utroque procedere, adversus Græcos refractarios, cuncti professi sunt orthodoxi.

AD DISCIPLINAM vero quod attinet; in Formoso, Ignatio, Photio exempla habemus degradationis. Resistentiæ Parochorum debitum ostendit Leo IV. in depositione Anastasii presbyteri Cardinalis. In iteratis a Stephano VI. ordinationibus Formosi, error quidem facti, at non Apostolicæ Sedis intervenit aliqua Constitutio. Chorepiscopi, quoniam sese Episcopis temere equiparabant, Synodorum definitionibus fuere sublati, atque posita saluberrimis constitutis clericorum, laicorumque licentiæ repagula. Tanta cura immunitas servata fuit bonorum Ecclesiarum, ut ea de causa Fulco Remensium Antistes reprehenderit principes, ac mortem anno 900. subierit. Gratanter Occidentis Imperatores, Carolus Magnus, & posteri a Romanis Pontificibus acceperunt coronam: Aquisgrani argenteam tanquam reges Germaniæ, Modoetiæ, vel Mediolani ferream tanquam reges Langobardorum, & Romæ auream e Pontificis manu ut imperatores recipere consueverunt. (1) In usu fuit aquæ fervidæ, & ferri candentis experimentum;

(1) Referunt Historici ad annum 816. inventionem corporis S. *Jacobi* Apostoli Compostellæ in Hispania, ibidem Alphonso Casso regnante. Corpus S. *Marci* Evangelistæ, furto sublatum e templo Alexandria, Venetiæ a quibusdam mercatoribus delatum tradunt anno 820. postremo anno Leonis V. Iconomachi: & Corpus S. *Bartholomæi* Apostoli ex insula Lipari translatum esse Beneventum, anno 840. juxta Chronicum Sigeberti.

Prædicatum Evangelium in Daniâ ab *Ebbone* Remensi Episcopo, illic missio a S. Paschali I. Romano Pontifice anno 823. & sacro regenerationis lavacro tinctus est anno 826. rex Danorum *Haroldus*. Christianæ nem religioni norzen dedit anno 872. alter Daniæ rex, *Gyvo* nomine. Svevos, Cimbrosque ad Christum, convertit S. *Anascharius* Monachus Corbejenfis, primus Episcopus Hamburgensis, deinde Bremenfis &

tum; quo innocentiam comprobavit suam Richarda filia regis Scotorum, & uxor Caroli Crassi a viro propter adulterii suspicionem repudiata, atque ulterius, marito ad concubitum inepto, se virginem patefecit coram Vercellensi Antistite Luiduardo. Mirifice propagatum est, & ubique floruit Monasticum S. Benedicti Institutum.

R 3

A P.

chiepiscopus consecratus anno 813. sedente Gregorio IV. Daniam antea, comite Ebbone, de quo supra, petierat. *Cyillus*, ac *Methodius* monachi, hortante Theodora Augusta matre Michaelis III. circa annum 850. ad revocandos ab idololatria Myfos, Bulgaros, aliasque gentes sese applicuerunt.

Leo III., quem ex hac vita discessisse diximus anno 816., pretiosissimum Christi Sanguinem, Mantuæ, ut fama erat, una cum Corpore S. *Longini* Martyris, qui lancea latus Domini pendens et cruce transfigit, reperit, rogante Carolo Magno, recognovit, & rei veritatem dicitur improbasse. Historici id referunt ad annum 804. Bollandus ad diem 15. Martii, Honoratus a S. Maria in Animadversionibus Criticis, & Card. Lambertius, seu Bened. XIV. libro 4. de Canoniz. SS. de hoc Leonis III. judicio petrastrant. Proferunt & Baptista Mantuani versus ex libro I. de *Sacris diebus*, seu III. Factorum, ubi de Sancto Longino ait:

*Secula post aliquot tua sunt translata per undas
Corpora in Italiam, Christi cum Sanguine Sacro*

Ad crucis excelsæ quondam vestigia lecto:

Atque in vase brevi tecum post fara sepulto.

Ultima divino sedes tibi Mantua nutu

Hospitiunq; fuit, mediis ubi moenia in undis

Dicitur antiquus quondam posuisse Bianor.

Idem in Aprilii, De Sanctis Leonibus:

Tertius in regno Primi pervenit ad annos,

Atque diu Romanorum sædissima passus

Jurgia, damna, minas, iter est ingressus ad alpes,

Ut sibi Gallorum regem sociaret; Et illo

Auspice terrorum Romana evaderet ira.

Dum meat, audito Sancti rumore Cruoris

Nuper advenit, gressum convertit ad urbem,

Nomina cui fecit virgo Cadmeja Manto:

Et que purpureus sanguis faciebat in horas

Mira opera intuitus, credi debere putavit

Effusum nostræ pro libertate Cruorem.

Sinimus pius & inveteratas populorum traditiones in suo robore permanere, penitus omittis difficultatibus, quæ circa hanc Mantuanæ Urbis, & consimilem Sarzanensis, pretiosi Sanguinis Reliquias, possent moveri. Non opus est, ut in hujus generis immoremur controversiis. Longinum Cæsareæ in Cappadocia passum tradunt Martyrologia, & Scriptores laudati a Ven. Baronio in notis ad Romanum Idibus Martii. Viget apud nos traditio vetusta, Corpus S. Longini servari apud nostrates, & assertari sub ara maxima in templo S. P. Augustini de Urbe. Porro Ecclesiarum Annalium Parens in præcitatæ Notis inquit: *Sancti Longini venerandum corpus Romæ assertari percepti in Ecclesia Sancti Augustini.*

A P P E N D I X.

EXTERNE RES ATTINGUNTUR.

FRANCORUM reges iidem fuere, ac Imperatores cap. 5. descripti, usque ad *Carolus III.* cognomine *Crassum*: cui anno 889. suffectus est *Odo* filius *Roberti Andium ducis*, a genere *Caroli Magni alienus*. At anno 898. rediit Regnum ad *Carolus IV.* filium *Ludovici Balbi*, cognomento *Simplicem*; qui e throno ejectus fuit anno 923. egitque animam anno 929.

IN HISPANIS vero post *Alphonsum Cautum* anno 829. consequutus est regnum *Ramirus I.* anno 850. *Oradontus*; & anno 866. *Alphonfus III.* cognomine *Magnus*. (1)

SARACENORUM vero *Caliphæ* dominatores *Orientis* fuerunt, *Aaron-Rachid*, a quo anno 801. legati, elephas, & donaria complura ad *Carolus Magnum* missa fuerunt. Huic extincto *Hegyrae* anno 193. *Christianæ Aëræ* 809., successit *Mahomet-Alamin*: quem ad rempublicam regendam ineptum anno 813. *Hegyrae* 198. dejecit frater *Abdalla-Almamon*. (2) Obiit *Almamon* anno 833. *Hegyrae* 218. eique suffectus est *Mahomet-Almoutasem*; quo anno 838. Amorio urbe *Phrygiæ* expugnata, incolæ omnes in ore gladii interfecti fuerunt. Fatis cessit *Almoutasem* anno 842. & *Hegyrae* 227. suffecto illi filio *Aaron-Alovatec-Aboujasar*. Immodica venere extincto *Alovatec* anno 846. *Hegyrae* 231. renunciatus est *Calipha Jasar-Aboulsader*, cognominatus *Moutevaquel*. Huic interfecto anno *Hegyrae* 247. Chr. 861. successit parricida *Mahomet Mo-*
stan-

(1) Regnavit apud Anglos, sublata anno 818. Heptarchia *Egbertus* usque ad annum 837. *Ecewulphus* usque ad an. 857. *Ethelaldus* ad an. 860. *Edelbertus* 865. *Edelvedus* 872. *Alfridus* usque ad annum 899. Deinde *Eduardus I.* usque ad annum 925.

(2) *Calipha Almamon*, Mathematicus nomine *Benhonain* Geographiam *Ptolomæi* verit ex *Græca* in *Arabicam* linguam; eodemque *Calipha* iubente facta est *geometrica* totius terræ extensionem assequendi regula per *lineam* & *gradus Meridionales*; quod post annos supra nonnatos, regnante *Ludovico XIV.* perfecerunt iterum doctissimi *Galliarum Astronomi*.

stanfer, anno proximo extinctus. Arripuit tum imperium *Ahmed* minimus filius *Caliphæ Almoutasem*, interfectus anno 865. *Hegyrae* 251. Regnavit postmodum *Mahomet Molutaz* filius *Caliphæ Moutavaquel*, qui obiit anno 869. *Hegyrae* 255. Successit huic *Moutamid* anno 870. *Hegyrae* 256. voluptatibus deditus, cujus mors contigit anno *Hegyrae* 279. Aëræ communis 892. Defuncto *Moutamid* regnum occupavit nepos ejus *Ahmed*, ob libidinis excessum extinctus Aëræ vulgaris 902. & *Hegyrae* 289.

DESCRIPTA modo *Calipharum Saracenorum* serie; memoria repetendum est, illos anno 846. depopulatos *Siciliam*, horreum *Romani* populi, insulasque finitimas, *Romam* usque profectos *Vaticanam* diripuisse *Basilicam*, multique abductis civibus, multis caesis, per viam *Appiam* contendisse *Fundos*, atque ea incensa urbe, confedisse juxta *Minturnas* in paludibus *Marii*. Ad *Romanæ* vero civitatis præsidium anno 848. *Leo IV.* addidit, cinxitque incensibus partem illam, quæ dicitur *civitas Leonina*, ne ulterius excursionibus hostium pateret *Ædes Apostolorum*. Tentarunt tamen *Saraceni* nova instructa classe ad *Romanum* litus appellere; sed maris tempestate, & *Neapolitanorum* jactati pugna, anno 849. miserrime perierunt. Anno insuper 856. Benevento egressi devastarunt *Neapolim*: quo anno *Romæ* *Tiberis* supra modum exundatio plura attulit incommoda, superveniente maxime pestilentia. Excidium urbi *Salernitanæ*, & deinde universæ *Calabriæ*, anno 871. iidem *Saraceni* attulere. In *Africa* item anno 893. urbes, templa hominesque igne ferroque vexarunt.

VERUNTAMEN non omnia *Saracenorum* feritatis profpere contigerunt: siquidem an. 848. a *Lothario* Imperatore *Benevento* expelluntur. Illos item anno 866. bello laceffivit, & *Bario* arcta obsidione conclusit *Ludovicus II.* *Salerno* rursus illos *Ludovicus* ejecit anno 874. ibique ipsorum *Saracenorum*, qui ex *Africa* advenrant, princeps *Abdala*, dum niteretur in templo *SS. Martyrum Fortunati & Caji* comprimere virginem, lapsa e tecto trabe peremptus est, illæsâ omnino puella. Extra *Italiam* pariter *Saraceni* non semel fuerunt attriti. In *Hispania* quippe rex *Ramirus* anno secundo regni sui septuaginta *Saracenorum*
R. 4 mil-

millia trucidavit: atque anno 880. ab imperatore Basilio expugnata, & delecta est illorum classis, qua Orientis oras plurimum infestabant.

IN GALLIAS anno 845. irruerunt *Normanni* e Norvegia, & Svecia profecti, duce illorum rege *Horich*. Germania item ab Hunnis anno 889. miserrime fuit devastata.

ALIA, quæ *Chronicorum* Editores adnotarunt, perfunctorie recensent, idest, terramotum, quo Romæ primo hujus Seculi anno corruit S. Pauli Basilica: vastatam anno 807. Rhodum ab Aaron Rachid: infelicem Pipini contra Venetos expeditionem anni 810. haud feliciorum Bernardi filii Pipini adversus Ludovicum Pium, a quo devictus anno 817. erutis oculis miserabiliter obiit: Forum Julium anno 828. direptum a Bulgaris: Basiliscum Romæ anno 847. pestifero halitu homines interimentem, ut dixi cap. 1. in not. ad S. Leonem IV. alteram, & exitiosissimam Tiberis exundationem anni 856. ab Anastasio commemoratam: occupatas anno 878. a Saracenis, & fere delectas Siracusas: ab iisdem incensum anno 884. monasterium Cassinense, atque interfectum Abbatem Bertharium, prælaudatum capite 5. obitum Joannis Cæti viri doctissimi, quæmia Anglia anno 783. discipuli graphiis necarunt, prout innuimus eodem capite 5. nuper citato. Quamquam vero Græcis consilium Imperatricis Irenis transendi ad nuptias Caroli Magni, de qua re diximus præcedenti Seculo pagina 232. magnopere dispiceret; nihilotamenminus *Nicephorus*, qui relegata Irene in Lesbum insulam maris Ægæi, urbemque Mitylenem, Græcorum consecutus est Imperium, passus est duos appellari Imperatores, Orientis unum, & alterum Occidentis; eodemque anno 802. quo ipse ad Imperii Orientalis fastigium evehctus fuit, Carolum Magnum agnovit tanquam *Occidentalis* Imperii Angustum, atque supremum Dominatorem. Ita duo coaluerunt Imperia, utriusque finibus constitutis. Amplissima autem Venetorum Respublica duos per id temporis creavit Duces: quorum unus cum uno, alter cum altero Imperatore de rebus politicis pertractaret.

Castigati, cultique fuerunt hoc vertente Seculo mores. Intructi exercitus clypeis, arcubus, telis, cassi-

dibus, thoracibus, aliisque armorum, quæ in desuetudinem abierant, generibus. Magistri, seu Tribuni Equitum munus, in Gallis præsertim, cohonestatum est titulo dignitatis, proceribusque collatum. *Salica* lex eorum Francorum propria, qui a *Sala* flumine *Salii* a Strabone, aliisque Geographis denominantur, decernebat autem filiorum ac posterorum hereditatem, cum ante inviolata perseverasset, cepit imperante Carolo Magno immutari. Constat hæc immutatio ex ablato Saxonibus ab eodem Carolo jure successionis, quod anno 814. restituit eis Ludovicus Pius: atque ex hujus inter filios divisione facta anno 817. 833. & rursus anno 836. quæ in seipsum, ut narravimus, provocavit eorumdem Filiorum arma. *Christianissimi* Regis titulus collatus fuit *Carolo Galvo* anno 859. in Synodo Saponariæ, vulgo *Savonieres*: quo titulo a Stephano II. cohonestatus fuerat rex Pipinus anno 755. Proprius autem titulus idem evasit Regum omnium Galliarum ab anno 1469. & a regno Ludovici XI. Secernebatur hoc nono Seculo conditio hominum indumentorum diversitate; veritumque villoribus in vestibus incedere pretiosis. Ipse Carolus Magnus, ut litteris prodidit Eginarthus, tunica lanea, & hiemali tempore pellibus lutræ, animantis amphibii, induebatur. Obtinuit in judiciis *crucis* experimentum, præter commemorata capite sexto ferventis aquæ, ferrique candentis; & pro illo sententia proferebatur, qui citius tenuisset manus extensas, atque in crucifixi modum conformatas.

PRÆTER enumeratos cap. 4. perpauci extant scriptores hic recensendi. *Sabbatius*, jubente Leone VI. *Σάββατος*, collectionem legum, quæ fuerat inchoata imperante Basilio Leonis patre, perfecit, atque sex voluminibus, quæ inscribuntur *Basilicum*, sive *Basilica Jura*, complexus est. Regio ortus genere, & stylo, moribusque candidus fuit *Nithardus*, qui scripsit de dissidio filiorum Ludovici Pii. Libri Ptolomæi Astronomici, quorum titulus *Almagestum*, in Arabicam Linguam translatus fuerunt anno 827. in urbe Babylone, jubente Saracenorum rege *Almamon*, sive, ut Scaliger, & alii quidam vocant, *Maimon*. Cum autem iidem libri anno 1230. jussu Frederici II. Romanorum Imperatoris ex Arabica in Latinam linguam conversi fuerint, sequitur Ptolemaicam Astro-

Astronomiam Græce primum conscriptam, apud Latinos obtinuisse, antequam lingua Græcorum in Europa eadem Astronomia nota foret. Obscuro admodum, & fortassis commentitii, Scriptores duo Genealogiæ regum Frisiæ, *Solco*, & *Sivardus*. *Michael Psellus* summus Philosophus, & præceptor Leonis Byzantini, itidem Philosophi, distinguendus ab altero cognomine, de quo in Seculo XI. Præclaros Poetas, quales extiterunt inter Latinos imperante Augusto, floruisse inter Arabes sub Calipha *Aaron-Rachid*, cujus supra meminimus, tradunt complures. *Photius*, quem commemoravimus supra capite quarto, scripsit quoque in Aristotelis *Categorias*. Anonymus, qui Belga creditur, labente nono Seculo litteris tradidit res gestas Normannorum. Carmen inscriptum de *Sobrietate* nuncupavit Carolo Calvo *Gallus Milo*: sed is inter Scriptores Ecclesiasticos, si omnes & singuli forent numerandi, locum haberet, cum Vitam *S. Amanandi* exaraverit. Adde *Hugobaldi* Poema de laude *Calvorum*, cujus lapidum illud initium.

Carmina clariora Calois cantate Camœna.

D E.

DECIMUM ECCLESIAE

S E C U L U M.

C A P U T I.

SUMMI ROMANÆ ECCLESIAE PASTORES.

VITA functo Benedicto IV. inter Romanos PP. CXIX. quem diximus administrasse post Joannem IX. Ecclesiam, anno 903. Octobris labente

menſe, CXX. Necon Leone V. Ardeatino, ſive ex Rutulorum in Latio colonia, ſtatim poſt Benedicti obitum ſubrogato, de quo Flodoardus,

Emigrat ante, ſuum quam luna bis impleat orbem,
CXXI. Atque etiam *Chriſtophoro*, qui eodem anno 903. exeunte Novembri, excellam occupaverat ſedem, hanc coaſto deſerere, & primo in cœnobium, deinde in carcerem detrufo, ac miſerrima morte ſublato, ut in Hiſtoria Caſſinenſi tradit Leo Marſicanns: his, inquam, extinctis, Eccleſiæ regimen ſuſceperunt Seculo X. *Sergius III. Anaſtaſius III. Landus, Joannes X. Leo VI. Stephanus VII. Joannes XI. Leo VII. Stephanus VIII. Marinus II. Agapetus II. Joannes XII. Benedictus V. Leo VIII. Joannes XIII. Benedictus VI. Donus II. Benedictus VII. Joannes XIV. Joannes XV. Gregorius V. & Silveſter II.*

CXXII. SERGIUS itaque, eſſi poſt Theodorum per vim & illegitime fuerat intruſus, Chriſtophoro tamen canonicè ſuſſectus eſt, tenuitque Epiſcopatûm ultra annos ſeptem, fatiſ cedens anno 911. deſinente Sextili: in eo magnopere vituperandus, quod cum Marozia ſtupri habuerit conſuetudinem, & Formoſi cadaver iterum e ſepulcro erui mandaverit; laudandus tamen, quod Lateranenſem Baſilicam inſtauraverit, atque decoraverit aureis, argenteiſque ornamentis.

CXXIII. DIGNUS erat, ut diutius federet ſucceſſor Sergii *Anaſtaſius*, vir probus atque integerrimus, ſed hunc

hunc post biennium mors rapuit an. 913. mense Octobri ex Chronico Victoriano.

CXXIV. PUDERET, nisi veritas cogeret, enarrare, non tantum Sergium III., verum etiam Landum Sabinum, Pontificium obtinuisse culmen, opera Theodoræ matris Marozizæ; & nutu impurissimi scorti dejectos, intrusosque Pontifices: at Landum quamcitiùs, nempe anno 914. mense Aprilis, e vivis inevitabile fatum subripuit.

CXXV. EJUSDEM Theodoræ potentia ad summum Pontificatum evexit Joannem X. Romanum, cujus illa deperibat amore, atque a Lando prius Bononiæ, deinde Ravennæ Antistitem creari curaverat. At Joannes anno Pontificatus 15. inchoato, idest, anno 928. opera Marozizæ, ejusque viri Vidonis marchionis Thuscizæ, mancipatus est custodiæ, &posito super os illius cervicali pessime suffocatus.

CXXVI. LEONIS VI.,

CXXVII. ET STEPHANI VII. nomina tantum scimus, inquit ex Leone Marficano Papirius. Illum tamen filium ejusdam Christophori Primicerii, & post mensem septimum ineunte Februario an. 929. obiisse tradunt, qui post Panvinium, & Venerabilem Baronium scripsere. Stephanum vero decessisse conjectant mense Martio anno 931. quoniam Scriptor coævus Flodoardus de illo inquit,

Binos præfulget in annos,

Aucto mense super bisseño ac sole jugato.

CXXVIII. ACCESSIT ad Romanæ Ecclesiæ dedecus inauguratio in Pontificem Maximum Joannis XI. Hunc enim Sergius III. ex Marozia nefario genuerat concubitu. Cuncta gessit ad nutum incestuosæ parentis, & virrici Hugonis regis Italiæ, cum quo Marozia mortuo Vidone inierat scelerata connubia. Vido enim, & Hugo uterini erant fratres. Ab anno autem 931. usque ad initia anni 936. sexto fluente anno regiminis Joannes præfuit Ecclesiæ.

CXXIX. DEINDE Episcopatum tenuit usque ad annum nongentesimum tricesimum nonum Leo VII. Romanus, appellatus a prælaudato Flodoardo,

*Deditus assiduis precibus speculamine celsus
Assatus latus sapiens, atque ore serenus.*

CXXX.

CXXX. PARI trium annorum, ac mensium aliquot spatio sederunt *Stephanus VIII.*,

CXXXI. ET *Marinus II.* Quorum ille Germanus, genere suffectus Leoni, opera Othonis regis Germaniæ, decedit mense Julio an. 942. vulneribus faciei ejus inflictiis ab Alberico filio Videnis, & Marozizæ, adeo difformis, ut erubesceret palam prodire, & in aliorum versari conspectu. Martinus vero Romæ natus, & scientia canonum, rerumque gerendarum peritia, pro seculi hujus calamitate, fatis excultus, Junio mense, anno 946. mortem oppetiit.

CXXXII. EODEM, quo Marinus decessit mense, substitutus est *Agapetus II.* Romanus, undecimo Pontificatus anno e vivis exemptus, sextilis scilicet die, ut inquit, 20. anno 957. *Frotho* rex ab *Agapeto* Apostolicos viros petiit, qui Daniam divinis legibus erudirent, sed legatorum regis Pontificem fatis suis præcessisse adventum scribit libro 9. Historiæ Daniæ Grammaticus Saxo.

CXXXIII. POST *Agapetum*, malorum consilio, & conspiratione summum sacerdotium usurpavit *Octavianus* filius Alberici, dictus immutato nomine *Joannes XII.* (1) Ad omnem lasciviam, ac malum dicitur fuisse propensus. Cum *Othone* Germaniæ rege coluit amicitiam; at ab isto postmodum alienatus, ad partes *Adelberti* deflexit. Quare gravissimis accusatus criminibus Pontificatu exutus est, substituto *Leone VIII.* quem alii inter legitimos Pontifices numerant: unde *Leo* creatus anno 1049. dicitur hujus nominis IX. Sed revera *Leo VIII.* Pseudopontifex fuit, eoque a Romanis post duos menses expulso, *Joannes* fuit restitutus. Obiit autem pridie *Nona Majas* anno 964. (2). De hoc Pontifice *Roswida*, aut *Rhoswita*, monialis Saxona, inter Poetas Latinos laudata a *Vossio* cap. 6. in Heroico Carmine de gestis Othonum Cæsarum ait:

Summum Pontificem quædam perversa patrarent

Ejus

(1) Natus annorum 18. Et hunc occasionem dedisse fabulæ Joannæ Papissæ quidam tradunt. Sed repugnat ratio temporum, ut conitat ex præced. Seculi capite I.

(2) Continuator *Luitprandi* mortuum Joannem XII. ait ex vulgare indistincto, dum nocte se cum uxore cujusdam viri oblectaret.

*Ejus nec monitis dignitatem credere crebris,
Sedis Apostolicæ fraudari fecit honore,
Constituens alium rectoris nomine dignum.*

CXXXIV. BENEDICTUM V. absque Othonis consensu, contra quam jurejurando promiserat, Joanni populus Romanus suffecit: unde Otho cum exercitu ad urbem accedens, coegit cives, ut rursus Leonem VIII. susciperent, ac Benedictum, in ordinem redactum, secum in Germaniam abduxit. Errant Luithprandus, aliique asserentes Benedictum jure meritoque fuisse exauctoratum, Eodem fere tempore, anno 965. Benedictus, & Leo decessere.

CXXXV. SEDIT postmodum annis quasi septem *Joannes XIII.* ex Episcopatu Narniensi ad Romanum, Othone assentiente, translatus. Romanorum seditione Capuam adire compulsus fuit: sed Othone in Italiam properante, revocatus est Pontifex, & seditionis auctores damnati capite. Ad Polonos nuperrime ad fides Christi conversos misit Episcopum Tusculanum Ægidium: obiitque anno 972. die 6. Septembris.

CXXXVI. OBSCURUS fuit Pontificatus *Benedicti VI.*

CXXXVII. DONI II.,

CXXXVIII. ATQUE Benedicti VII. Etenim Benedictum VI. nequissimus Cardinalis, Franco nomine, jugulavit, ac Pontificatum arripuit, sibi Bonifacii VII. nomen imposuit, ac paulo post Constantinopolim expulsa Basilica Vaticana profugit. Frustra itaque Papius queritur, eundem Bonifacium a Platina sacrilegii damnari. *Donus* inauguratus an. 974. vita functus est anno proximo. De Benedicto VII. hoc unum memoria posterorum traditum est, sedisse usque ad annum 984. Cetera ex incertis profuunt historiis, veluti quod e chronico Ditmari Episcopi Merseburgi colligit libro 4. Papius, obiisse in exilio: id enim ad Benedictum V. arbitror referri oportere.

CXXXIX. ALII quatuor sederunt Seculo X. Romani Pontifices, nimirum *Joannes XIV.,*

CXXXX. Joannes XV.,

CXXXXI. Gregorius V.,

CXXXXII. ET SILVESTER II. Joannes XIV. Episcopus antea Ticinensis, octavo Pontificatus mense in

Ha.

Hadriana inclusus carcere, fame, & veneno sublatus est, opera Bonifacii VII. Pseudopontificis: qui Constantiopolim rediens Apostolicam Sedem rursus invasit. Verum scelestissimus iste duorum Pontificum parricida paulo post morte extinctus est repentina. Joannem XV. multorum librorum auctorem appellat Martinus Polonus; armigerum & crudelissimum vetustus Episcoporum Urbis Catalogus: sedit tamen annis fere undecim, obiitque anno 996. Hos inter alium quemdam *Joannem* nonnulli intrudunt: quem excessisse quarto Pontificatus mense scribit apud Papium Leo Historicus Casinensis; nunquam consecratum fuisse existimat Papebrochius, atque Pseudopontificem cum Pagio ceteri appellant: Ita historia hujus Seculi ambigua est, & incerta.

GREGORIO V. e Germania, creato Pontifici anno 996. & mortuo die 18. Februarii anno 999. adscribitur Septemvitorum, a quibus creandus est Imperator, institutio. Verum id in magna positum est controversia. Huic ex urbe ejecto Crescentius Nomentanus substituit Pseudopontificem Episcopum Placentinum, qui se nominavit *Joannem XVI.* cui jussu Othonis eruti fuerunt oculi, & aures, naresque præcisæ. Crescentius itidem multatus est capite.

SILVESTER, antea Gerbertus, prius monachus Floriacensis, tum Remensis, deinde Ravennatensis Antistes, favore Othonis III. anno 999. mense Aprili summum Pontificatum indeptus, anno 1003. die 11. Maji migravit e vita. Quoniam Mathematicas artes, & philosophiæ arcana didicerat, a nonnullis infamatus est tanquam præstigiator, & magicis imbutus artibus. At legendus de ejus laudibus Papius, & inscriptio ad illius tumulum in Laterani Basilica, illic insculpta sub Sergio IV. quæ incipit, *Iste locus mundi, Silvestri membra sepulti, &c.*

CAPUT II.

SYNODI SEculo DECIMO CONGREGATE.

NULLA Œcumenica, nec Plenaria Seculo X. celebrata fuere Concilia. Quædam commemoranda sunt tamen, ad depositiones Episcoporum, ad bonorum Ecclesiarum immunitatem, & ad Ecclesiasticam disciplinam spectantia; ac duo tandem, quæ adnotationem petunt aliquam, distincte sunt recensenda.

ACTUM itaque de Ecclesiarum bonis an. 935. in Synodo Arthaldi Remensis Archiepiscopi, & illorum bonorum raptores percussi sunt anathemate. Sub eodem Archiepiscopo anno 935. alia coacta est Synodus adversus Reginaldum Comitem bonorum Ecclesiæ invasorem, excommunicatione tamen ad tempus suspensa. Anno item 955. in Synodo Burgundiæ indictam anathema Iduino detinenti quosdam Ecclesiæ agros: anno 959. restituta Ecclesiis fuerunt bona sublata, collecto sub Edgardo rege Angliæ Concilio Middlesexiæ prope Londinum.

DE AMOVENDIS Episcopis egit anno 941. Synodus Sueffionensis, in qua deposito Arthaldo, consecratus est Remensis Archiepiscopus Hugo Heriberti Comitis filius. Restitutus tamen Arthaldus an. 947. decreto Synodi Verdunensis. Adnitente rursus Hugone Remensem sedem invadere, coacta in pago Meldensi synodo an. 962. Episcopus constitutus est Odalricus. Constantino poli quoque an. 944. dejecto Synodali sententia Patriarcha Tryphone, substitutus est Theophylactus. Quæ præcedenti cap. dicta sunt de Joanne XII. exauctorato, & intruso Leone VIII. & de Benedicto V. ejecto, & relegato Hamburgum, atque ab Othone restituto iterum pseudopontifice Leone VIII. violentis, abrogandisque Sacerdotum synodis anno 963. & anno 964. peracta fuerunt.

PERTRACTATUM est de Ecclesiastica disciplina in Concilio C. P., secundo hujus Seculi anno, reprobatis quartis nuptiis Leonis Sapientis cum Zoe. Acta Stephani VI. contra Formosum a Joanne IX. jam rescissa, rursus an. 904. reprobata sunt in Synodo Ravennate, & ratæ habitæ sunt ipsius Formosi ordinationes. Synodo Duisburgensi in

in Germania (1) anno 927. excommunicati sunt qui excaverant Bennonem Metensem Episcopum. In Cantuariensi an. 969. ejecti sunt Clerici conjugati, & indicta penitentia septem annorum Edgardo Anglorum regi, ob vitiatam virginem claustralem. Ticinenfis anni 997. in Crescentium, qui ex Urbe ejecit Gregorium V. sententiam protulit anathematis.

DUO AUTEM Concilia, quæ peculiariter diximus nominanda, sunt Romanum anni 993. sub Joanne XV. & Romanum alterum anni 996. sub Gregorio V. celebratum. Nam in priori inter Sanctos solemniter celebratus est Uldaricus Episcopus Augustanus: atque hæc fuit prima Canonizatio a Summo Pontifice solemniter celebrata. In altero Concilio anni 996. institutos septem Imperii Electores putant quamplures. Id vero, ut supra monui, ambiguum est valde. Quidam enim hanc septem Electorum institutionem Carolo Magno, quidam prælaudato Gregorio, quidam, fortasse probabilius, adscribunt Germaniæ Principibus. Septem nihilominus fuisse olim Electores imperii, tres Ecclesiasticos, & laicos quatuor, indicant pervulgati versus:

*Moguntinus, Trevirensis, Colonienfis,
Quilibet Imperii fit Cancellarius horum,
Et Palatinus Dapifer, Dux portitor ensis,
Marchio prepositus Camera, Pincerna Boemus.
Hi statuunt Dominum cuncti per secula summum.*

Primi tres sunt Archiepiscopi. Alii, Comes Palatinus, Dux Saxonicus, Marchio Brandenburgicus, & Rex Bohemus. Additus anno 1623. Dux Baviaræ, (2), & anno 1692. Hannoverensis.

Tom. I.

S

CA-

(1) Potius in Gallia Belgica.

(2) Dux Baviaræ initio suffectus est in locum Comitis Palatini perduellis, qui anno 1648. restitutus est, modo Archiepiscopus, & Elector VIII.

CAPUT III.

HÆRESSES DECIMI SEculi.

NULLAM hoc seculo in tanta illuvione vitiorum invenimus de novo ortam hæresim. Quosdam duntaxat Anthropomorphitas apud Italos statim extinctos opera Ratherii Episcopi Veronensis commemorat in Chronico ad annum 935. Genebrardus, & Manichæos Trimontii, seu Philippopoli in Thracia: quorum origo referenda est ad tertium, aut quartum Ecclesiæ Seculum.

CAPUT IV.

SEculi DECIMI SCRIPTORES ECCLESIASTICI
CELEBRIORES.

EX quo hoc Seculum *Obscurum*, ac *ferreum* passim a Scriptoribus vocitetur, nemo hinc inferre debet nullum in eo litterarum claruisse splendore. Enimvero præter Monachorum complures, qui Monasteriorum chronica, suorumque Sodalium gesta exornaverunt, de quibus in Seculo V. Benedictino Cl. Mabillonius, cum historicis, tum dogmaticis lucubrationibus Græci, Latiniq; Scriptores assiduam operam impenderunt.

INTER Græcos historicos præclarum honestumque est nomen *Simeonis Metaphrastæ*, *Joannis Cameniata*, *Constantini πορφυρογεννιτης*, *Anonymi Byzantini*, *Hippolyti Thebani*, & *Eutychiei*. *Simeon*, Metaphrastes dictus, scribendi genere, natus C. P. & Leonis Imp. Αγοστου, claruit hujus Seculi initio, certumque est in ejus chronologia Genebrardum, Raphaelem Volaterranum, & Oudinum enormiter aberrasse. Vitas SS. magno studio collegit, sed plures adjectæ fuere suppositæ ac spuræ, scripsitque ulterius stricta oratione poemata in lucem edita ab Allatio, Trimetros Jambicos de Eucharistia, hymnosque ab eodem Allatio laudatos. *Constantinus*, quem Leo Sapiens genuit e Zoe, imperii suscepit habenas an. 919. & e vivis excessit anno 959. Scri-

Scriptit vero *Pandectas* historicopoliticas, *Vitam Basilii Macedonis* avi sui, & *Historiam Imaginis Salvatoris*, quam ajunt ad Abgarum Edeffæ regem fuisse missam, Constantinopolim e Syria translata. *Anonymus Byzantinus*, quem nonnulli vocarunt *Leontium*, decepti similitudine nominis alterius Scriptoris, qui floruit Seculo VI., conscripsit circa an. 930. libros 4. *Chronographiæ* ab an. 813. usque ad annum 867. eique multa ex aliena manu accessere. Quatuor decessorum *Basilii Macedonis* Vitas postmodum addidit. *Hippolytus* patria Thebanus, junior Simone Metaphraste, quem τὸν μικρὸν appellat, conscripsit *Syntagma Chronicum* ab Orbe condito ad sua usque tempora; hujusque fragmenta edita a Canisio auxerunt *Lambecius*, *Schelestratius*, atque *Basnagius*. *Eutychieus* natione Ægyptius, qui ab an. 933. ad an. 950. Alexandrinam rexit Ecclesiam, præter Opuscula medica recensita ab *Hottingero*, conscripsit Arabico sermone *Annales* a mundi primordiis usque ad annum 940. Edidit quoque librum de rebus Siciliæ, postquam capta fuerat a Saracenis, necnon de Ecclesiæ Alexandrinæ origine, moribus, & electione Patriarcharum, Opus a *Seldeno*, cum pluribus additamentis refutatiss ab *Abramo Ecchellensi*, in lucem emisit Londini anno 1642.

HISTORICIS autem Latinis adnumerandi sunt *Regino*, *Flodoardus*, *Winduchindus*, *Luitprandus*, *Fulcuinus*, *Abbo*, *Notkerus*, & *Herigerus*: *Regino* Abbas Prümienfis in Germania exaravit *Chronicum* a Christo nato usque ad an. 970. protractum deinde ab alio ignoto Scriptoris usque ad an. 972. *Flodoardus* Canonicus Remensis, qui deceffit anno 966. conscripsit usque ad hunc annum, exorsus ab anno 919. *Chronicon* rerum inter Francos gestarum, necnon *Historiæ Remensis* libros quatuor. *Winduchindus*, seu *Witikingus*, monachus Corbejensis in Westphalia (est enim Corbeja altera in Picardia) præter *Vitam Pauli Eremitæ*, & *Passionem S. Teclæ Virginis* metro conscriptas, edidit tres libros *Historiæ Saxonum* ad *Mathildem* reginam. Adhuc inter vivos degebat anno 973. *Luitprandus* diaconus Ticinensis, & postea Cremonensis Episcopus, qui *Historiam* rerum ætate sua in Europa gestarum, in libros sex distributam, Librumque edidit de

Romanis Pontificibus a Petro ad Formosum, stylo, ut inquit, Sigebertus, luculento & alterno. Huic autem upponitur Chronicum Luithprandi cuiusdam Toletani, nugis fabulisque refertum. *Fulcuinus*, vel *Folguinus* monachus Laubiensis, gesta Abbatum celeberrimi illius Cenobii, siti in diocesi Cameracensi, de Miraculis S. Usmari, & vitam Folcuini Tarvanensis in Belgio Episcopi, litteris tradidit, vita functus anno 990. *Abbo* monachus Floriacensis in Burgundia scripserat ante Seculi X. exitum, præter collectionem Canonum, Commentarium in canonem Paschalem Victorii, atque Epitomen de Vitis Pontificum Romanorum: *Notkerus* filius Ducis Sveviæ, creatus an. 971. Episcopus Leodiensis, Historiam Episcoporum Leodiensium, & quorundam Sanctorum Vitas; atque *Herigerus* renunciatus Abbas Laubiensis anno 990., Res gestas ab iisdem Leodiensibus Episcopis, a S. Berlende Virgine, & a S. Landoaldeo. Obierunt autem hi tres XI. Seculo jam inchoato, nempe *Abbo* lancea transfixus, ac martyr anno 1004. *Notkerus* autem, & *Herigerus* anno 1007.

PRÆTER Historicos alii percelebres viri X. Seculo claruerunt, videlicet, *Odo* Abbas Cluniacensis, qui decessit anno 942. adscriptus SS. Fastis XIV. Cal. Decembris, scripsitque sermones asceticos, varios hymnos, libros 35. Moralium in Job, & succinctum Chronicum: *Ratherius* monachus antea Laubiensis, tum Veronensis Episcopus, deinde ex Italia pulsus, & Sedi Leodiensi præfectus; hinc quoque eiectus, & Veronensi Cathedrali restitutus, atque rursus sede deturbatus, & jam tertio ob austeram rigidamque disciplinam exul ad Laubiense monasterium reversus, adeo, ut versus iste in epitaphio ejus legatur,

Veronæ Præsul, sed ter Ratherius exul,

sui ipsius descripsit Itinerarium, atque Apologiam, ac tractavit de contemptu Canonum, de exilio, ærumnisque suis, additis sermonibus, epistolis, aliisque eruditissimis Opusculis; obiisse fertur anno 973. *Æcumenius* Scholiastes Græcus hoc, ut fertur, Seculo Novum Testamentum perpetuis commentariis, e Chrysolomo ut plurimum depromptis, perspicue breviterque explanavit: *Burchardus* monachus Laubiensis, deinde non procul

cul a Wormatia (1) ad Rhenum cultor vitæ Eremiticæ, circa finem hujus Seculi scripsit Decretorum Volumen, in libros 20. distributum: *Suidas* Grammaticus prolixum Lexicum suum, in quo plura continentur ad Theologiam, & Ecclesiasticam Historiam pertinentia, absolvisse videtur circa annum 976. nam huc usque temporum recentet Epochas.

ADDENDI forent, nisi compendio res ageretur, *Moses Bar-cepha* Syrus, *Joseph* *Genesis* Historicus Byzantinus, *Anonymus* auctor Historiæ Claromontensis, *Nicon* Armenus, *Fridegodus*, & *Dunstanus* Angli, *Aelfricus* Cantuariensis Episcopus litteris, & sanctitate clarissimus, *Odilo* Arvernus, & *Philothheus* Alexandrinus, &c.

C A P U T V.

IMPERATORUM SUCCESSIO, ET NATALITIA SANCTORUM

BERENGARIUS anno 916. ob pulsos ex Italia Saracenos & Mauros a Joanne X. imperii coronam accepit in solemnibus Festis Dominicæ Resurrectionis. Dum Veronæ, ad quam urbem confugere hostium armis coactus fuerat, oraturus templum matutinis horis ingrederetur, transfixus est, & occisus in ipso sacræ ædis vestibulo anno 924. Nullus deinde coronatus est Imperator usque ad annum 962.

HOC AUTEM anno a Joanne XII. imperii diadema coniecutus est *Otho I.* cognomine *Magnus*; a quo adversus eundem Pontificem intrusus fuit *Leo VIII.* nec desunt, qui scribant ab hoc pseudopontifice *Othonem* iterum fuisse coronatum. Decessit *Otho* anno imperii sui XI. Christianæ Aetatis 973.

IMPERIUM tum indeptus est *Otho II.* illius Filius; qui vivente patre coronatus fuerat a Joanne XIII. anno juxta *Baronium* 966. vel potius anno proximo 967. Imperavit autem a morte patris annis 10. sublatu e vivis anno 983.

EI IN REGNO successit eodem anno *Otho III.* sed hujus

(1) Promotus ad Episcopatum Vvormatiensem an. 996.

jus Imperium supputatur ab anno 996. quo anno coronatus est a Gregorio V. in Festo Pentecostes. Exinde vero imperavit annis 6. vita functus anno 1002. Paterni in Campania, dum reditum in Germaniam meditari.

QUAMQUAM vero soli principes hætenus laudati corona decorati fuerint Imperii; defuncto tamen Ludovico filio Arnulphi, rege Germaniæ anno 912. absque liberis, electus est in Germaniæ comitiis *Conradus* filius *Conradi* Franconiæ ducis: & huic extincto anno 918. successit est *Henricus*, ab acupio, quo mirum in modum delectabatur, denominatus *Auceps*, filius *Othonis Ducis Saxoniz* ex *Ludgarda* filia imperatoris *Arnulphi*. *Henrici* autem, & *Mechtildis* filius fuit *Otho* I. de quo paullo supra. Quare sunt, qui ita post *Arnulphum* enumerant Imperatores, *Ludovicum IV.* *Arnulphi F.*, *Conradum*, *Henricum Aucupem*, *Othonem I.* *Othonem II.* & *III.* (1)

ADDO

(1) *Ludovicus IV.* fuit filius *Arnulphi*, & *Jutta* filia *Guelphi*, editus in lucem circa annum 892. Electus est defuncto patre ab Optimatibus Franciæ, cum esset septennis, obiitque anno 912. decimo Calendæ Februarii, anno ætatis sue 19. nondum exacto. Nullam ex *Ludgarda*, aut *Mathilde*, uxore filia *Ludulphi* ducis *Saxoniz*, & sororis *Othonis Magni*, prolem suscepit. *Conradus* pariter nullos e conjugæ *Placentia*, filia regis Germaniæ, genuit liberos, & placida morte decessit anno, ut dixi, 918. sive 919. juxta *Calvisium*, & alios, die 23. Decembris, cum ante obitum per fratrem suum *Eberardum* misisset imperii insignia *Henrico* filio *Othonis* ducis *Saxoniz*. De illo legitur Epigramma:

Fallere quod voluisses laqueis, viscoque solebat,

AUCUPIUS aucupii nomen ab arte tulit.

Hoc Principe Imperium a Francis pertransiit ad Saxonos, ut *Roswinde* (de qua in Appendice) cecinit:

Postquam rex regum, qui solus regnat in ævum,

Per se cunctorum transmutans tempora regum,

Jussit Francorum transferri nobile regnum

Ad clavam gentem Saxonum, nomen habentem

A Saxo, per duriciem mentis bene firmam;

Filius Othonis, magni Ducis & venerandi,

Scilicet HENRICUS, suscepit regia prima,

Iusto pro populo, modevamine sceptræ regenda.

Hujus itaque *Henrici*, & *Mechtildis* filia *Diderici* Comitis *Ringelhelmenis*, primogenitus fuit *Otho* I. cognomento *Magnus*. Scribitur etiam *Otho*, immo & *Hatto*, quam vocem repetunt a *Thessalica*, ἄττα, quæ significatur *Pater benevolus*. Eodem vocabulo apud Græcos a junioribus compellantur senes. Pervulgatus est versus,

Hatto, post Hatto, regnavit tertius Hatto.

ADDO nomina, & Chronologiam Imperatorum Orientis. Memoravi præcedenti Seculo IX. Leonem VI. Philosophum. Is obiit anno 911. filiumque suum *Constantinum* *Porphyrogenetum* (1) reliquit septennem *Alexandri*

S 4

Tres enim *Othones* unus post alium imperarunt. *Otho* I. ex *Adelaide* filia Regis *Burgundiorum*, & vidua relicta *Lotharii* regis *Italiæ*, suscepit *Othonem* II. natum anno 955. quo anno Pater *Ratisponam*, Germanis *Regensburg*, in sui redegit potestatem, Hungaros ingenti prælio prostravit, ac paulo post *Magdeburgensem*, *Misnensem*, aliosque *Episcopatus* magnificentissime erexit. Obiit *Otho* I. an. 972. die 7. Martii, & sepultus est *Magdeburgi*. Tumulo hi versus fuerunt inscripti,

Tres luctus cause sunt hoc sub marmore clausæ:

Rex, Decus Ecclesiæ, Summus honor Patriæ.

Otho II. Patri rerum gestarum magnitudine haud dissimilis fuit; extatque de ipso *Sabini* epigramma:

Non fuit inferior Primo virtute Secundus,

Multa domi gessit prælia, multa foris.

Uxorem habuit *Theophaniam* privignam *Nicephori* Imperatoris *Græcorum*, cum qua anno 972. Romæ nuptias honorificentissime celebravit. Uxores ejus alias prætereo. Suscepit ex *Theophania* *Othonem* III. natum primo nuptiarum anno. In bello adversus *Saracenos* venenato telo percussus, reversus Romam anno 983. ibidem anno ætatis suæ 29. obdormivit die 7. Decembris. In atrio *Vaticanae Basilicæ* sepultus est. Plura *Aventinus*, *Ditmarus*, *Sigonius*, alii.

Otho III. tam probe se gessit, ac tam prudenter administravit rempublicam, ut *Mundi miraculum* diceretur. *Bohemos* an. 986. compescuit: *Henricum* *Bavarum* in *Germania*, *Lotharium* in *Gallia*, *Crescentium* in *Italia* æmulos habuit Imperii. At *Henricum* veniam petentem in amicitiam recepit. *Lotharius* ei sponte cessit. *Crescentius* vero sæpe Romæ tumultus excitans anno 996. Romæ captus est, asino retrorsum impositus, & circumductus per urbem, mutilatus membris, atque suspendio necatus. Vide cap. 1. quæ diximus de *Gregorio V.* *Otho* III. uxorem habuit *Mariam* filiam regis *Aragoniz*, libidinis adeo procacis, ut in gynæceo detineret juvenem indutum veste muliebri, ad immodiicam expendam cupiditatem. Quare adulterii ream *Otho* *Mariam* cremari jussit *Mutinæ*. Rediens *Otho* in *Italiam* anno 1001. quomodo e vivis propinato veneno exierit, dicam proximo Seculo undecimo, capite quinto.

(1) *Porphyrogenetum* appellaverunt, quoniam in lucem editus fuit in ædibus Imperatoris, quæ dicebantur πορφύρα. Eodem idcirco cognomine alii quoque nati ibidem Principes distinguuntur. *Porphyrogeneti* insuper, aut *Porphyretici*, dicti sunt filii omnes geniti patre Imperatore; unde in *Legatione* ait *Luithprandus*: *Inaudita res est, ut Porphyrogenita, hoc est in purpura nata filia gentibus misceatur.* Latini pariter Imperatorum, Regumque filios *Purpuratos* dixerunt, quod scilicet in purpura nati essent, purpureisque fasciis circumvoluti. Plura *Carolus Dufresne* in *Glossario*, & in *Adnotationibus ad Alexiadem*. *Claudianus* in tertio *Honorii* consulari cecinit:

Ardua privatos nescit fortuna penates,

Et regnum cum luce dedit, cognata possessas

Excepit Tyrio venerabile pignus in ostro.

mandri fratris sui regimini ac tutelæ. *Alexander* crapulæ & libidini deditus misere occubuit anno 912. abrupta in ludo pilæ vena pectoris, multaue sanguinis copia ex omni effusa meatu. Ab eo anno, quo patruus extinctus est, 912. *Constantinus* imperavit sub tutela *Zoes* matris suæ, & *Nicolai* Patriarchæ C. P. regnavitque usque ad annum 959., & aliquandiu cum *Romano Lacapeno*, quem reversum a clade Bulgarica adscivit in consortium imperii; sed ante *Constantinum* obiit, propriis suadentibus filiis, anno 944. exutus imperii insignibus, & Protam Bosphori Thracii insulam relegatus. At *Constantino* successit *Romanus* ei natus ex *Helena*, conjugæ, & filia *Romani Lacapeni*, adeo improbus, ut patrem veneno necaverit, & ipse anno 963. consumptus fuerit immodica libidine, & crapula enormi. Aclamatus tum ab exercitu *Nicephorus Phocas*, princeps quidem strenuus, sed avaritiæ deditus supra modum. Occisus est anno 969. insidiis, ut fertur, *Theophaniæ* uxoris suæ, captæ infano amore *Joannis Tzimiscis*. Is itaque post *Nicephori* necem arripuit imperium, quod administravit usque ad annum 976. a *Basilio* cubiculario suo extinctus veneno. Diu posthæc imperavit *Basilus II. F.* *Romani Junioris*, cum fratre suo *Constantino VIII.* etenim *Basilus* obiit anno 1025. & *Constantinus* anno 1028.

ADDENDA sunt modo Chronotaxi Augustorum Principum natalitia Sanctorum. Inter quos Martyrum Fasti celebrant die 28. Septembris *Ludmillam* Bohemiæ ducissam, nurus suæ *Drahomiræ* Gentilis femine jussu necatam anno 922. Sexto Cal. Julias memoriam agunt *Pelagii* adolescentuli Cordubæ sub Addarameno rege Saracenorum anno 925. membratim forcipibus ferreis præcisi. Quinto Cal. Octobris *Voinceslai* Bohemorum ducis, filii prædictæ *Drahomiræ*, ac trucidati in domo fratris sui *Boleslai* anno juxta *Segebertum* 938. vel potius 929. Quinto decimo Cal. Aprilis *Eduardi* Britanniarum regis, dolis novercæ anno 978. interfecti. Addit Eccl. Hist. virginem *Guiboratiæ* (1) ab Hun-

(1) Alibi *Viboradam*. Cordubæ anno 975. sub Aihacha rege Saracenorum permulti Martyres occubuerunt.

Hungaris enecatam anno 925. die 2. Maji, & *Haroldum* Daniæ regem a filio pagano peremptum Cal. Novembris anno 980.

PLURES quoque Sanctorum Episcoporum albo fuerunt adscripti, atque ex hac vita excefferunt anno 965. die 11. Octobris *Brunon* frater *Othonis I.* Archiepiscopus *Coloniensis*: anno 973. die 4. Julii *Uldaricus* Episcopus *Augustanus* in *Rhetia* (1): anno 976. die 26. Novem. *Conradus* Episcopus *Constantiæ*: an. 981. die 20. Junii *Adalbertus* primus Archiepiscopus *Magdeburgensis*: anno 984. die 1. Augusti contigit mors *Ethelwoldi* Episcopi *Wintoniensis* in *Anglia*: anno 988. die Maji 19. *Dynstani* *Cantuariensis*, superiori etiam capite laudati: anno 992. die 15. Octobris *Oswaldi* Antistitis *Eboracensis* in *Anglia*: anno 994. die Octobris ultima *Wolphangi* Episcopi *Ratisponæ*; & anno 997. die 23. Aprilis obiit *Adalbertus* Episcopus *Bragensis* & Martyr, Apostolus *Poloniæ*, & *Hungariæ*.

SI MODO sinerent angustia temporum adire sanctorum monachorum Asceteria, quot nobis occurrerent sanctitatis eximii cultores? *Bernon* monasterii *Cluniacensis* primus Abbas in cælum raptus anno 926. die Januarii 13. ejusque successor prælaudatus *Odo*, vita functus an. 942. XIV. Cal. Decembris, *Joannes* Abbas *Gorsii* in *Lotharingia* mortuus anno 973. die 27. Febr. *Majolus* item *Cluniacensis*, qui obiit V. Idus Majas anno 994. alique complures aureolis Sanctorum stolis præfulgent. Atque ne sua desit gloria femineo sexui, addo *Ludmilla*, & *Guiboratiæ*, *Mathildem* Germanorum reginam, & *Othonis I.* parentem, quæ obiit pridie Id. Martii anno 967., *Editham* virginem filiam *Edgardi* regis Anglorum defunctam an. 984. XVI. Cal. Octobris, & *Adelaidem* Imperatricem, matremque *Othonis II.* quæ migravit e vita XVII. Cal. Januariis anno 999. virtutum gloria, quam regio diademate splendiores.

CA-

(1) *Uldaricum* obiisse alii tradunt anno 863. canonizatum vero constat an. 993. a Joanne XV. Hanc esse primam Canonizationem factam a Romano Pontifice, de qua hæsitari non potest, censet *Bollandus*. Vi. de Seculo VIII. caput 6.

CAPUT VI.

DOCTRINA, ET DISCIPLINA SEculi X.

APOSTOLICAM divinamque traditionem de Christi in Eucharistia corpore, hoc propugnatam seculo, ex Epistolis Ratherii Ep. Veronensis, & S. Uldarici Opere de Antiquis Consuetudinibus Cluniacensium, Arnaldus de Perpetuitate Fidei, aliique viri docti demonstrant. Exhibendum Sanctis cultum confirmavit solemniter S. Uldarici Episcopi Augustani Canonizatio a Joanne XV. peracta: & qui hinc repetunt ejusdem religiosi cultus exordium, veterum diptychis, memoriis Martyrum, omniumque seculorum consuetudine refelluntur. Quartas nuptias a Græcis in Leone Philosofo reprobatae, ratas firmasque semper habuit Romana Ecclesia veritatis magistra. Romanis Pontificibus, quantumvis pro humana fragilitate improbis, omnem reverentiam esse adhibendam, & summi Sacerdotii fastigium non contemnendum propter morum improbitatem, cunctorum temporum, præsertim vero hujus seculi gesta declarant.

SIMONIACI, bonorumque Ecclesiasticorum raptores canonum auctoritate fuere perstricti. Reformati a S. Odone Cluniacensi monachorum mores, hortante etiam R. P. Leone VII. a Romano Episcopo coronatos Imperatores Occidentis Berengarium, & Othones, dictum est paullo supra. Ipsorum Imperatorum assensu summi eligebantur Pontifices; eodemque assensu neglecto, Benedictus V. dejectus est, & Innocentius VIII. intrusus, Sacerdotii jure violato. A Romana Sede Archiepiscopi juxta veterem consuetudinem ceperunt Pallium, quo statim utuntur diebus: a Joanne IX. Rogerius Hainburgi, & Sergius Colonienis, a Joanne XI. Artaldus Remensis, & Theophylactus P. C. Ab Agapeto II. Brunon Colonienis Archiepiscopus, frater Othonis I. cujus & supra meminimus. Concessum item Pallium ab Anastasio III. Episcopis Ticinensibus. Inhibitum a Leone VII. mulieribus, ne septa monasterii S. Martini Turonensis ingrederentur. Campanam Lateranensis Ecclesie Joannes XIII. sacris cere-

ceremoniis consecravit; atque hinc ritum signa benedicendi repetunt aliqui; sed decipi Cardinalis Bona, Angelus Rocca, Edmundus Martene, & Franciscus Pagijs demonstrant, vindicantes antiquiorem ejusdem ritus originem. Jus præferendæ Crucis indulgit Silvester Secundus regibus Hungariæ, quoniam opera sanctissimi regis Stephani Pannonia ad Christi fidem pervenit. Sunt qui ad hujus seculi initia referendam censent Academiæ Tolosanæ institutionem. Cluniacensis Ordo sub regula S. Benedicti anno 910. & Ordo Camaldulensium anno 997. habuere primordia: fuitque illius auctor Bernon, de quo supra; istius vero S. Romualdus, de quo rursus cap. 5. proximi seculi XI.

IN DANIA hoc seculo X. Christiana religio restoruit. Eandem religionem circa annum 988. propagatam novimus apud Svecos. Hungari pariter, sese illis addixerunt, Evangelium eis annuntiante Pragensi Episcopo Adelberto. S. Olaus item rex Norvegiæ circa annum 994. suscepit baptismum, assumpto Jacobi nomine. Hunc tamquam martyrem IV. Cal. Augusti recolit Romanum Martyrologium.

APPENDIX.

RES ATTINGUNTUR EXTERNE.

DEJECTO Carolo *Simplici* Francorum rege anno 923. obtinuit regnum *Rodolphus* Burgundio Normannorum debellator, extinctus anno 926. Revocatus tunc ex Anglia, quo ad avunculum regem cum matre *Oginnia* (1) confugerat, *Ludovicus IV.* F. *Caroli Simplicis*, Transmarinus nuncupatus; qui consecratus Rex Lugduni XIII. Cal. Junias, obiit an. 954. Corona tum insignitur *Lotharius* illius filius, consecratus Remis Idib. Nov. eodem anno, ac vita functus anno 986. Regnavit postea uno duntaxat anno *Ludovicus V.* ejus filius, & cum eo extincta est anno 987. secunda regum Francorum Dynastia, (sive prosapia & Genus *Caroli Magni*) vocari solita *Carolovingica*. Incœpit anno

(1) Alias *Edgiva*.

no 987. linea *Capetiana* ab *Hugone Capeto* Comite Parisiensi, rex *Hugo* Novioduni salutatus est a militibus, & deinde Remis inunctus: cui vita functo anno 996. successit Filius *Robertus*, princeps sanctitate, & virtutibus præstantissimus. De hoc autem, cum vixerit usque ad annum 1031. proximo rursus Seculo agendum erit.

IN HISPANIA post Alphonsum Magnum regnarunt ab anno 910. *Garzias*: ab anno 914. *Ordonius II.* ab anno 923. *Froila II.* ab an. 924. (1) *Alphonfus IV.* ab anno 931. *Ramirus II.* ab anno 950. *Ordonius III.* ab anno 956. *Sanctius Crassus*: ab anno 967. *Ramirus III.* ab anno 982. *Veremondus II.* ab anno 999. usque ad an. 1027. *Alphonfus V.* (2)

SARACENORUM Caliphas adinveni X. Seculo eos, qui sequuntur. Extincto Ahmed anno 902. Hegiræ 289. renunciatus est Saracenorum Calipha filius ejus *Ali*, appellatus *Moctaphi*. Is decessit anno 908. Heg. 295. regnavitque deinde illius frater *Jasar - Aboulfadel*, denominatus *Amouctadirbilla*. Amouctadir interfecto anno 932. Heg. 320. regnavit paucis mensibus *Mahomet - Aboulmansor*, eoque dejecto *Ahmed - Aboulabas*, filius Caliphæ Amouctadir, ad annum usque 940. Hegiræ 329. Hoc principe periit suprema Calipharum potestas ac plures creati sunt principes Saracenorum: quorum unus Ægyptum & Syriam regebat, alter Mesopotamiam, tertius Persidem; & qui in Africa aut Hispania permanserant, ducibus obtemperabant suis, spreto Arvirorum, seu Calipharum dominatu. *Hemir* vocabatur, qui suis præerat in urbe Bagdatæ, (3) quæ fuit antiquioribus Seleucia. Qui vero principatum gerebat in Africa, dicebatur *Cambiamrilla*; quod item sonat Arabum lingua, ac latina, *Constitutus jubente Deo*. Ita Saraceni vixere usque ad finem Seculi XIII. quan-

(1) Alibi legitur, 923.

(2) Regnavit in Anglia post Eduardum I. ab anno 925. usque ad annum 940. Adelftanus: tum Edredus usque ad 955. Deinde Edgardus usque ad annum 975. Edoardus II. Martyr anno 978. Etelredus, 1016. In Polonia primus Christianus rex Mîcislaus obiit anno 999.

(3) Bagad.

quando, ut suo dicemus loco, *Ottomanicum* cœpit Imperium. PRIMO hujus Seculi anno *Hungari* Bavoriam & Italianam vastarunt, aut anno potius superiori. *Mauri* e Cantabria a Sanctio rege Aragoniæ pelluntur, *Saraceni* duce Leone Tripolita, Christiano Apostata, anno 904. plurimos in Constantinopolitanis viciniis cæciderunt, urbemque Macedoniae Thessalonicam devastarunt incendio. Idem anno 910. in Calabriam, urbemque Consentiam truculenti irruerunt. Refert id illustris Pagius ad annum 902. fortassis non recte. *Hungari* anno 907. Ludovicum IV. commissa atroci pugna vicerunt; ac anno 999. populati sunt Saxoniam & Thuringiam, annoque sequente Alemanniam. Cæsi tamen fuerunt anno 921. ab imperatore Henrico, & coacti ad novennii petendas inducias. Idem Henricus anno 928. *Sclavorum* copias interfectione delevit, atque anno 930. Misnam condidit in superiori Saxonia. Rursus anno 935. Hungaros ingenti prælio devicit, sibi *Patris Patriæ* nomine comparato. Diruta an. 933. a Saracenis Africae Genua. *Hungari* anno 937. in Italianam hostili furore irruerunt. *Saraceni* non semel hoc seculo superati: nam sub Joanne X. anno 915. a finibus Latii, & Campaniæ, ubi prope Lyrim fluvium annis 40. confederant finitimos quosque infestantes, expulsi fuere: devicti anno 939. apud Septimancas Castellæ oppidum a rege Ramiro: illorum classis ab Hungone Italiæ rege, & a Græcis *Chelyndro* igne (1) anno 941. combusta: duplici certamine, anno 964. & 968. eos in Asia debellavit Græcorum Imperator Nicephorus; & in Syria non semel anno 974. & sequenti Joannes Tzimisces: e Fraxineti oppido eosdem expulit anno 972. dux Arelatenis Wilelmus. Otho autem II. Imperator, qui a Saracenorum tyrannide Apulos, Brutiosque anno 968. liberaverat, eosque infequente anno coegerat ex Italiæ oris discedere, anno 982. ingenti prælio in Calabria commisso, una cum Græcis ab iisdem superatus, vix potuit exigua navicula fugam capere.

(1) De hoc Græcorum igne Guilelmus Apul. lib. 5. Rerum Norman.

Et contra Venetum naves, Danaumque chelyndros Certamen navale parant.

re. In Hispania rursus invalescentes anno 985. expugnarunt Catalauniæ metropolim Barcinonem, & paulo post Legionem *Germanicam*, civitatem provincie *Tarraconensis*. (1) Sarmatæ quoque, seu Rutheni ac Moscovitæ, necnon Bulgari Mysiæ populi, seculo X. ruerunt in arma. Ac anno 941. a Græcis tam cruento bello cæsi fuerunt, ut Helena illorum regina Constantinopolim fugerit: atque anno 972. a Joanne Tzimisce magna item clade fuerunt prostrati. *Bulgari*, qui anno 917. ad Acheloum fluvium intulerant Græcis maximam cladem, & anno 933. oblederant C. P. suburbana incenderant, & universam Thraciam vastaverant, unde magnis delentis muneribus recesserunt anno 929. *Bulgari*, inquam, an. 964. expugnati fuerunt a Joanne Tzimisce non semel laudato, & anno 1000. a Basilio II. ejecti e Thessalia, Macedonum regione.

PERPAUCI habentur Scriptores profanarum historiarum, huic Mantissæ inferendi. Obscura enim sunt nomina *Joannis Assarii* Britanni, qui initio X. Seculi scripsisse fertur Vitam regis sui Ælfridi: *Cappidi Stavriensis*, qui ætate *Conradi*, & *Henrici Aucupis*, Regum Britannicæ contexuit Genealogiam: *Oconis Scharlensis*, a quo, tempore *Othonis Magni*, conscriptæ dicuntur Origines Friis: atque *Dudonis Neustrii*, qui narrationi rerum a Normannis gestarum in Gallia, *Othone III.* imperante, multas infarsit fabulas. *Claruit* circa idem tempus *Roswida*, seu *Rosvitis*, monialis in cœnobio Gandersheimensi, quæ jussu *Othonis II.* & *Gerbergæ* Abbatissæ, scripsit heroico carmine Historiam, sive Panegyricum de gestis *Othonis I.* aliæque metro, & prosa composuit. Recte autem de Scriptoribus hujus Seculi, si recensere nobiles præclarosque velimus, repetendus nobis erit cum doctissimo *Vossio* lib. 2. de Hist. Græcis cap. 26. *Virgilianus* ille versus *Æneidum* primo,

Occurrunt rari nantes in gurgite vasto.

(1) Calabriam rursus depopulati sunt an. 986. expugnatis Rhegio Julio, Crotone, aliisque urbibus magnæ Græciæ.